

Mal

891 443

Mu 779 ja

ജനാരണ്യ

JANAARANYA • Bengali Novel by Shankar •
 Translation: Revivarma • Chintha Publishers •
 February 1978 • Distributors: Deshabhiman! Book
 House • Venad Printers, Trivandrum-14

Cover: Prasad

Price: Rs. 10.

വിതരണം: ദേശാഭിമാനി ബുക്ക് ഹൗസ്

തിരുവനന്തപുരം, കൊല്ലം, ആലപ്പുഴ, കോട്ടയം

എറണാകുളം, കപ്പൻ, കളക്ട്രേറ്റി,

തൃശ്ശൂർ, കേരളീയർ, കണ്ണൂർ

CO-70-123

DL 52.

ജനാരണ്യ
(ബംഗാളി നോവൽ)

Mukhopadhyaya, Mani
Sarkar

ശങ്കർ
വിവ: രവിവർമ്മ

ചിന്ത പബ്ലിഷേഴ്സ്
വില രൂപ: പത്തു

National Library, Calcutta.
Delivery of Books Act, 1954

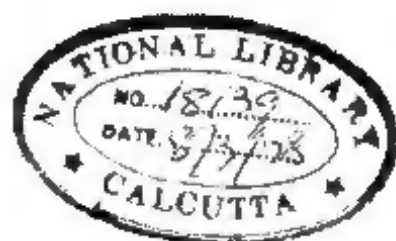
-7 MAR 1978

7701

Hand

846-443

Al-779 jrc

ഇന്ന് ആശാശ്വത്തിലെ പ്രമുഖവിവസം, കൽക്കത്തയിലെ ചിത്പുർസി. ഐ. ടി. റോഡിന്റെ കവലയിൽ നിറകെട്ട് ശ്രീയന്ത ലാസ് പോസ്റ്റിന്റെ അരികിൽ നിൽക്കുകയാണ് സോമനാഥൻ. മുഴുവൻ പേർ സോമനാഥൻ ബാനർജി.

റിക്കാ, ഉത്തുവണ്ടി, ബസ്സ്, ലോറി, ടാക്സി, പിന്നെ ടെമ്പോകൾ. തിരക്കു കാരണം ചിത്പുർ റോഡിൽ ഗതാഗതക്കുരുപ്പം കൊടുവിരിക്കാണ്ടു നിൽക്കുന്നു, അതിനിടയിൽ ഒരു പഴയ ഓടിയറ വൃദ്ധനായ ക്രൈസ്തവർ ലാൽബസാറിൽ നിന്നു പുറത്തുകടന്നു ബാഗ്ബസാറിലേക്കു കടക്കുവാൻ തിരക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ഒൻപതാം നൂറ്റാണ്ടു മുറയ്ക്കു മണിയുകിച്ചു വിടുന്നു. പ്രാക് ചരിത്ര കാലഘട്ടത്തിലെ ജനാധിപത്യം കൂറന്തമായ ഒരു മാനം സൂക്ഷിക്കുകയായ സ്വന്തം സ്ഥാനത്തുനിന്നു ആട്ടി പ്രായിക്കപ്പെട്ടു എന്തോ വിധത്തിൽ കൽക്കത്തയിലെ ഈ ജനാധിപത്യത്തിൽ കടുങ്ങി കറുത്തുപോയതിൽ ആർത്തനാദം പുറപ്പെടുവിക്കുകയാണ് എന്നു സോമനാഥൻ തോന്നിപ്പോയി.

ആകാശംകൊണ്ടു പടുകൂറുന്നൊന്നെങ്കിലും ഭവനബഹിഷ് കൃത്യമായ ഈ മാനിനോടു സോമനാഥൻ ചേക്കും അലിവാത്തുള്ളൂ. ലോകത്തിൽ ഇത്രയെല്ലാം രാജപഥങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും എത്ര ഭാഗ്യദോഷത്തിന്റെ വലിപ്പംകൊണ്ടാണ് ഈ പാമ്പ് കൽക്കത്തയിലെ ഈ രവിദ്രസരണിയിൽ വന്നു വശായതു? ഏതാനും വർഷം മുമ്പായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ ഓഫീസ് ജാമിൻനിന്നുളള ഒരു ജീവ പരിത്വസ്ഥിതിയിൽനിന്നു കയീതയ്ക്കുമവണ്ടു ആശയം സംഗ്രഹിക്കാമായിരുന്നു. കിഴയിൽ കിടക്കുന്ന ഡയറിയിൽ ആ നിമിഷത്തിലെ കാണസികാവസ്ഥ കുറിച്ചുവയ്ക്കുമായിരുന്നു. പിന്നെ രാത്രി അതിനു കറുപ്പുരൂപം നൽകാൻ ഇരിക്കുകായിരുന്നു. ആ കവിതയ്ക്കു നൽകുകയായിരുന്ന പേർ ജനാധിപത്യത്തിൽ പ്രാഗ്ഗതി

ഹാസികളുകൾക്കും, ഏഴുതന്നെ കവിത പിറന്നൊരും അയാൾ തപതിയെ വായിച്ചുകേൾപ്പിക്കുക പതിവാണ്. എന്നാൽ ഇരുതാക്കെ ഇപ്പോൾ മാർത്തിട്ടുള്ളു പുണ്യം? സോമനാഥന്റെ ജീവിതത്തിലിനിന്നു കവിത യാത്രപറഞ്ഞു പോയിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ടെറിറ്ററി ബന്ധാറിനടുക്കൽ സോമനാഥബാണർജിയുടെ ഈ നിരീപ്പ് എന്തിനുവേണ്ടിയുള്ളതാണ്? എവിടെക്കാണ് യാത്ര? എങ്ങിന്? ഈ സമയം വല്ല പരിചയക്കാരും വന്ന് ഈ വിയമുള്ള ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചാൽ സോമനാഥൻ വല്ലാത്ത വിഷമം തോന്നും. മറ്റു വല്ല ജീവസമുദായങ്ങളിൽ സോമനാഥൻ എങ്ങനെയും നല്ലപറഞ്ഞു വിടും. എന്നാൽ ഇന്ന് ആശംഭത്തിന്റെ പ്രഥമദിവസമാണെന്ന കാര്യം അയാൾക്കു മറക്കേണ്ടതല്ല.

കവി ആശംഭത്തിന്റെ ഈ പ്രഥമദിവസത്തെ നിർവാസിതനായ ഒരു യക്ഷന്റെ വീരഹവീര്യതകൊണ്ട് സ്കന്ധനീയമാക്കിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പണ്ടു പണ്ടേ രണ്ടു, മൂന്നു, അഞ്ചു, പതിമൂന്നു, പതിനഞ്ചു—ഇവയിലേതെങ്കിലുമൊരു ദിവസം മഹാകവി കാളിദാസൻ വിരഹിയായ യക്ഷന്റെ മർമവ്യഥ അഭിവ്യക്തമാക്കുകയായിരുന്നല്ലോ. അങ്ങനെ കലയ്ക്കുന്നതിനുള്ളിൽ ഈ മന്നം തീയതി തന്നിക്കൊന്നുള്ളതെന്ന അടുക്കൽ കിട്ടുകയായിരുന്നു.

ആശംഭനാഥൻ ഒന്നാം തീയതിയാണ് സോമനാഥന്റെ പിറന്നൊരും. ഇരുപത്തി നാലു വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് സോമൻ ശ്രമിയീലേക്കു വന്ന ആസ്പത്രിയുടെ പേര് 'സിർവർ ജൂബിലി മാതൃസദനം' എന്ന്. മോർജ്ജി പഞ്ചാബിന്റെ മരണത്തിന്റെ രക്തജൂബിലി പ്രകാശിച്ച് മഹാമാന്യനായ ചക്രവർത്തിയുടെ വിനീതകന്തയായ ഭാരതീയ പ്രജകൾ ഉത്സാഹിച്ചു പണപ്പിരിവു നടത്തി തയ്യാറാക്കിയ ആസ്പത്രി. സിർവർ ജൂബിലി ആസ്പത്രിയിലെ ബേബിയുടെ സിർവർ ജൂബിലിയായിരിക്കണം. സോമനാഥൻ ഉള്ളുകൊണ്ട് ചിരിച്ചു.

ചിതപൂർ റോഡിലെ ജനപ്രവാഹത്തിലേക്കു നോക്കി യപ്പോൾ സോമൻ അയ്യപ്പൻ വാക്കുകൾ ഓർക്കുവന്നു. അത് പർവ്വതമുണ്ടായിരുന്നു—'പിറന്നാളിൽ നാം നല്ലവരുംവാൻ

ശ്രമിക്കണം. അതാണ് മവണ്ണത്ത്. ആരെയും ഹിംസിക്കരുത്. ആർക്കും ചേരും വരുമെന്നത്. കളവു പറയുന്നത് നിഷിദ്ധമാണ്. അതിനാൽ ആയുധശാമസത്തിലെ പ്രഥമമീവസം രവീന്ദ്രസരണിയിൽ ആരും കൂട്ടം പെരുകിവരുന്ന ഈ കടിലായ അപരഹിതത്തിൽ സോമൻ നണപരയൻ കടി. ആരെങ്കിലും ചോദിച്ചാൽ പറയേണ്ടിവരും. അൻ പെൺകുട്ടികളെ കളി തിരക്കി പുറപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണെന്നത്.

ഞെട്ടിപ്പോയോ? വിഷമം മരുന്നണമോ? ശരിക്കും കുറുപ്പും തിരിയുന്നില്ലേ? കേട്ടതിൽ പററിയ പിശകാണെന്നു വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ? മാന്യനും പഠിച്ചുള്ളവനും സംസ്കാരം സിദ്ധിച്ചവനുമായ സോമനാഥ ബാനർജി പെൺകുട്ടികളെ അന്വേഷിച്ചിറങ്ങിയിരിക്കുകയാണെന്നോ? ഈ നഗരത്തിൽ പലരും പറയുന്നതു മാതിരി, വേശ്യമാരെ ചിലരെക്കൊന്നിട്ടിരിക്കുന്നതു മാതിരി കാണുകകളെ!

സോമന്റെ അച്ഛന്റെ പേര് കുറെ കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പ് കലിക്കൽ പത്രങ്ങളിൽ വരികയുണ്ടായി. പേപ്പർ കട്ടിണ്ടുകൾ സോമൻ തന്നെ എടുത്തു സൂക്ഷിക്കുകയും പിന്നീട് കളവയുടെ അതിരുകൾ അതിർബത്തിൽ കട്ടിച്ചുവയ്ക്കുകയും ചെയ്തു. ലൈപാ യന ബാനർജി നിസ്വാർഥസേവനത്തിന് ഗവണ്മെന്റിന്റെ പ്രശംസാപത്രം നേടി. പെൻഷൻ പററിയ ആ സർക്കാർ ഗസറ്ററഡ് ഓഫീസർ ലൈപായനബാനർജിയുടെ സന്താനം. സോമനാഥ ബാനർജി വഴിവക്കുള്ള കാളത്തിനിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ പൂർണ്ണവും. പെണ്ണുകളെ അന്വേഷിച്ചു.

കാലത്തിന്റെ അവശേഷിപ്പം നിമിത്തം മലിനമായ രവീന്ദ്രസരണിയിലേക്ക് അയാൾ വീണ്ടും നോക്കി. പല്ലം നഖവും കൊഴിഞ്ഞു കീഴട്ട കള്ളയായ ഈ ചിന്തപൂർ റോഡിന്റെ പേരുമാറ്റി ചിരസ്മരനായ കവിയുടെ പേരുമായി കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നതിനുള്ള കൽസിൽ ബുദ്ധി ആരുടെ അടുത്തു ഹിൽ കയറിയാണം 'കിന്നൽ' ഗോഷ്ഠി നടുങ്ങിയതാവോ? ബഡാബസാറിന്റെ കപ്പലുകളിൽ മഹാത്മാഗാന്ധിയെയും പുതിഗന്ധിയെയും ചിന്തപൂർ റോഡിൽ രവീന്ദ്രനാഥനെയും നിർവസിച്ചിട്ട് അവർ ആത്മസംതൃപ്തി നേടിക്കാണെന്നും.

കഷ്ടം കാരണം സോമനാഥന്റെ രണ്ടു ചെവിയും അല്ല.

ചുക്കൻ, മിസ്റ്റർ നെവർമിസ്റ്റർ ഇപ്പോഴെന്താണ്. പെൺകുട്ടി കളുടെ കാര്യത്തിൽ നടവർമിസ്റ്റർ വിവരം കൂടും. പക്ഷെ, എവിടെ അയാൾ? എന്താണിത്ര അമന്തം?

കുക്കനെക്കൂട സോമൻ ആകാശത്തേയ്ക്ക് മൺ നോക്കി. കുറുപ്പൻ മേലും പോലുപിട്ടു. ആകാശത്തിൽ മഴക്കാൻ തിങ്ങിപ്പിങ്ങി നിന്നിരിക്കുന്നതിൽ, 'ആശാവാമാസനായ, മേലമേ രമായിരിക്കാമം—' എന്നു പടാൻ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽ നന്നായിരുന്നു. ബാധാബന്ധഹീനമായ മഴയുടെ പ്രബല ധാരയിൽ തന്റെ അതീത കാലത്തെ മുച്ചും തുടച്ചു നീക്കാൻ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽ!

എന്നാൽ അതീതത്തെ മറക്കുന്നതു പോയിട്ട് കഴിഞ്ഞ കാലത്തിലെ പലതും പഠിന്നയും പഠിന്നയും ഉള്ളിൽ കടന്നു ചെന്നു നിൽക്കുക കൂടുകയാണ്. അതിനുമുപരി വർത്തമാനവും കൂടിക്കലർന്നു കലായ പ്രാശ്നത്തിൽ സോമന്റെ മനസ്സിൽ നിന്നു തികട്ടി വരികയാണ്.....

സോമനാഥനെ പരിചയപ്പെടേണ്ട?

ബോധപൂർവ്വമായി വാട്ടർ ടാങ്കിനരികിൽ ചുക്കൻ നിറഞ്ഞിരുന്ന് ചെറിയ മാളിക വീടിന്റെ അടുത്തെത്തിയപ്പോൾ മുറിയുടെ സോമനാഥൻ മെത്തയിൽ കിടക്കുകയാണ്. തുണിയിട്ട കറച്ചു നേരമായി. എന്നിട്ടും നീലവശയൻ പൈജാമയും വലയൻ ബനിയന്മിട്ട സോമനാഥൻ ഇപ്പോഴും ഇളം തലയണ കെട്ടിപ്പിടിച്ച് കണ്ണുടച്ചു കിടക്കുന്നു.

സോമനാഥന്റെ മുറിക്കു തൊട്ടുപുറത്തു തന്നെ കോണമുറി. ചായ കടിയും അവിടെത്തന്നെ. അവിടെ നിന്നു വളകിലുക്കം മകരാക്കാം. ആ കിലുക്കം കെട്ടാൽ കമലയെടുത്തി ചുരുങ്ങിയത് അര മണിക്കൂർ മുമ്പെങ്കിലും ഏഴാണറു കടംബകം രാത്രിയിൽ ഏർപ്പെട്ട കഴിഞ്ഞിരിക്കണമെന്നറിയാൻ വിഷമമില്ല. കമലയെടുത്തി ഈ സമയം കോടിക്കളർ മിഴി സാരിയും ബാറ്ററയുടെ റബ്ബർസ്റ്റിപ്പറ്റും ആണ് ധരിക്കുക. ചായക്കുപ്പു വെണ്ണുന്ന നരകം വരുന്നു. ലിക്വിഡ് പെക്കറ്റിൽ, ഗ്യാസെറ്റിൽ ചായക്കുപ്പിൽ വെച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കണമെന്നർത്ഥം.

രാവിലത്തെ ചായ ഈ വേനത്തിലെ രണ്ടു അക്കാമ്പിനെക്കുറിച്ച് മെലുമാണ് തയ്യാറാക്കേണ്ടത്. കാരണം, കമലപാ

തന്ന ചക്രവർത്തിയുടെ പുലർച്ചയ്ക്കുള്ള ആദ്യത്തെ ഖായം രേഖ കടന്നുകൊണ്ടുപോകുന്നതിൽ തൃപ്തിയില്ല.

ഈ വേദാന്തത്തിലെ മറ്റൊരു അടയാളമായിത്തന്നെ ചിഹ്നാസ്പദം—അഥവാ സ്പർശസ്പർശം—ഇടക്കിടെ ഇതു ചുമർത്തു വെക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. സ്പർശസ്പർശം എന്നാൽ സ്പർശം എന്നർത്ഥം. സ്പർശം എന്നാൽ സ്പർശം എന്നർത്ഥം. സ്പർശം എന്നാൽ സ്പർശം എന്നർത്ഥം.

‘பூதனாதிவாமிநாநா’ திரிபந்தம். இவ்வாறு எழுதியிருக்கிறார்? இதற்குரிய பதிலை எழுதினார். எழுதியிருக்கிறார்.

കുറവ് വീണ്ടും പരാജയപ്പെട്ടു. അവർ രൂപം പൊത്തി ചിരിച്ചു. ചിരിക്കാനുള്ള കാരണം സോമനിയൻ വയറ്റാണത്രെ. ചെറിയയുടെ പണി ബുദ്ധിമുട്ടായിരുന്നു. തുറന്നു കിട്ടിയതാണ്, വാച്ചിന്റെ മാനം സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് നീക്കം ചെയ്തത്. മെക്കാനിക്കൽ എഞ്ചിനീയറിംഗ് കോളേജിലെ അദ്ധ്യപനനാണ്.

ഇന്നു് തിരുവ. ബുദ്ധിമുട്ടിന്റെ ഈജാബ് ഇന്നു് എന്താൽ വളകിലുക്കം ബുദ്ധിമുട്ടിന്റെതല്ല. കിടക്കയിൽ കിടന്ന കൊണ്ടു തന്നെ അതു് ധരിക്കാൻ സാധനം കഴിയും. ഇതിന്നിടെ ചെറിയൊട്ടന്റെ മറിയുടെ വാതിൽ തുറക്കുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു.

ബുദ്ധിമുട്ടിയിട്ട് ചെല്ലൂ. കനത്തതാണ്. അവളുടെ സ്വഭാവം കേട്ടതുകൊണ്ട്—‘ഏതൊരു നല്ലവളേ! ഏതൊരു പരിസ്ഥിതിയിൽ നിൽക്കുക.’

കുതിര പഠയ്ക്കുന്നതു. സോമൻ കേട്ടു—

‘നാണിച്ചിട്ടു കാര്യമില്ല, ബാങ്ക് റൂമിൽ പോയി മുഖം കഴുകി വരൂ.’

നന്ദം വൈകിപ്പട്ട കന്യാക്കുട്ടി നിന്നു ഭർത്താവിലെ ഒഴി
വർഷക്കുട്ടി ബുദ്ധിമുട്ടി പറഞ്ഞു: 'അമ്മേ, വിളിച്ചിട്ടില്ലാത്ത
വെങ്കിൽ ഇപ്പോഴും ഉണരില്ലാത്തതാണ്.'

‘‘അപ്പോൾ അനിയൻ നിങ്ങള ശ്രേഷ്ഠ അന്നായാണു വളർന്നതാൻ അവനെങ്ങവണ്ണം വിചാരിക്കാൻ. പുലർച്ചക്കൊന്നാക്കൊള്ള സുഖം കൂടി നന്ദൻ അവരിട്ടു. ‘‘കുലത്തുകെ ഹരിതം. സേവകൻ കിടക്കയിൽ കിടന്നുകൊണ്ടു തന്നെ കേട്ടു. താൻ ഇരുത്തുകെ കേൾക്കുക എന്ന വിചാരം നന്നാപ്പോൾക്കുവിട്ടു. ഈ

സമയം ഉണർന്നു കിടക്കാൻ തന്നെ പ്രയാസം എന്താവും ധരിച്ചിരിക്കുന്നത്.

ബുൽബുലിന്റെ കല്യാണം കഴിഞ്ഞിട്ടു ഏറെയായില്ല. തമ്പാട്ടുകാരണവരന്റെ ഭർത്താവുള്ള ലക്ഷ്മിബേഗം ഇനിയും വിട്ടുമാറിയിട്ടില്ല എന്നർത്ഥം. അവർ കലശത്തോട് പറഞ്ഞു— “ഭാഗ്യത്തിനു ഏഴുനേരം. ഇല്ലെങ്കിൽ എന്തൊരുശ്രീകരമാകുമായിരുന്നു. അപ്പൻ ചരയയുടെ വരവും കറുത്തു” വരാത്തതിൽ അനങ്ങാതെ ഇരിക്കുകയാവും!

ചായക്കപ്പകൾ നിരത്തിവെക്കുന്ന ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ. കമല പറയുകയാണ്—“ഏതുതരം നാളത്തെ ശിശുവല്ല? ശരിക്കും അർദ്ധമുക്കംചിന്ന ഉണർന്നു. ആറു പത്തായിട്ടും മകുറീൽ അടുത്തുവെക്കുന്ന ശബ്ദം കേൾക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടു വിചാരിച്ചു നി ഇനിയും ഏഴുനേരം കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്ന്.”

ബുൽബുൽ പറഞ്ഞു—“പുലരാറാവുമ്പോഴാണ് എനിക്കെന്തൊക്കെയോ— നാടാകെയുള്ള ഉറക്കം എന്ന വന്ദ പിടിച്ചു കയ്യിൽ.”

കമലയേക്കൽ വാങ്ങിയില്ല. എങ്കിലും “ശിശുവേഗം വരും നല്ലപേരായിത്തീരും. അവർ പറഞ്ഞു: ‘ഉറക്കത്തിനെ എന്തിനു പഴി പറയുന്നു? പാതിരവരെ വരുന്നോട സല്ലപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. ഉറക്കത്തെ അനുകീലിക്കപ്പെട്ടിരിക്കില്ല. അതുകൊണ്ടു പാവത്തിനു പുലരാറാവുമ്പോഴാണ് സൗകര്യം കിട്ടുന്നത്.’

കമലയുടെ വാക്കു കേട്ട സാമരം വന്നു ചിരി, ആ സമയത്തെ ബുൽബുലിന്റെ സലജ്ജവേദം ഒരു കറുത്തുവെക്കുന്ന അയാൾക്കും തോന്നിപ്പോയി കൊണ്ടി. ഒരു കാലത്തു ബുൽബുൽ കേരളത്തിൽ സോമന്റെ സഹപാഠിനിയാക്കിയിരുന്നു. ബുൽബുൽ പറയുന്നത് കേൾക്കാതി: ‘സത്യമാണ് പറയുന്നത്’ കേൾക്കുകയല്ല! ഇന്നലെ രണ്ടുപേരും പത്തരയ്ക്കു തന്നെ ഉറങ്ങി. ഇപ്പോൾ നാലുമണിയിലുള്ളപ്പോൾ.

കമല വിട്ടില്ല; ‘എന്താണ് നീ പറയുന്നത്?’ കല്യാണം കഴിഞ്ഞിട്ടു രണ്ടു വർഷം ഇനിയും തികഞ്ഞിട്ടില്ല. അപ്പോഴേക്കു വേഗം ചക്കുവെക്കുന്ന പുറപ്പാട്?”

‘ചെട്ടിക്കൊണ്ടു കറേയല്ല?’— ബുൽബുൽ വേഗംകൊണ്ടു കൊണ്ടു ‘സല്ല’ പറയാൻ ചാവിക്കുവന്നു കൊണ്ടു. ചക്കുവെക്കുന്ന

പിന്നെ അവളുടെ ശബ്ദം കേൾക്കുന്നു. രക്തം. സോമനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ബുദ്ധിമുട്ട് എത്രയെന്നു സംഭാവനയിൽ അറിയുന്നു. ഇതിനോടൊപ്പം മുമ്പിൽ അവർ വളർന്നു നിൽക്കുന്നു.

കമല പറഞ്ഞു: 'ഇതിൽ നാണിക്കുന്നതൊന്നുമില്ല. മെരുക്കിയിട്ട് കിടന്നു കൊണ്ടു് സ്വന്തം പുരുഷനോടു ഉള്ള തുറന്നു സല്ലപിക്കുക— ഇതു നിങ്ങൾ ജന്മസ്ഥിതമായ അവകാശമാകുന്നു. അതിനുപുറമെ വെളിച്ചം ഉണ്ടാകുന്നതും അനിയന്ത്രിതം നിന്നു വിടാൻ കഴിയാത്തതല്ല. വരുന്നതിനായിട്ട് അർദ്ധം കിട്ടാതെ നിൽക്കുക കഷ്ടം?'

'പുരുഷ വെളിച്ചം ചെലിയേയും വിടാൻ മനസ്സുണ്ടാവില്ല അല്ലേ?' ഇതിനോടൊപ്പം ബുദ്ധിമുട്ട് അറിയാതെ ചോദിക്കുന്നു.

കമല മറുപടി പറയാൻ കൂറു വെക്കുകയും ഒരു സമയം കപ്പൽ ഉണ്ടായിട്ടു തുണിക്കൊണ്ടു തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. അല്ലെങ്കിൽ നാണിച്ചു പോയിയെന്നു വരാം. ഇല്ല, കമലയോടൊന്നി നാണിച്ചു നിന്നതല്ല. കപ്പൽക്കൽ അങ്ങനെയൊരു കിടന്നിട്ടുള്ളതായി— 'ശരി, ഇന്നു തന്നെ വേദം വേദം' എഴുതി ചോദിക്കാം. 'ഇല്ല! നിങ്ങളുടെ അനുഭവങ്ങൾ' അറിയാതെ കൊള്ളാമെന്നുവരുന്നു. പ്രത്യേക ചുവട്ടിൽ വായിട്ട് എഴുതാം.'

സോമനോടൊന്നി കണ്ണുകളിലേക്കു് വീണ്ടും ഉറക്കം ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്തു. സോമനോടൊന്നി മനസ്സിലായിട്ട് നിന്നിരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിനാൽ കമലയും ബുദ്ധിമുട്ടും അവരുടെ വർത്തമാനം തടയുന്നു.

മറ്റൊരു കാര്യത്തിൽ ചോദിക്കാമെന്നു പ്രസ്താവം ബുദ്ധിമുട്ടിലൊന്നു വെക്കുകയും ചെയ്തു. മറ്റൊരു കാര്യത്തിൽ ഉപദേശത്തോടെ ബുദ്ധിമുട്ടിൽ പറഞ്ഞു: 'എന്നാൽ അതിനോടൊന്നി! പുരുഷനോടു ഇങ്ങനെയും പറഞ്ഞാൽ എന്തിന്നു അങ്ങനെയൊരു മുമ്പിൽ ചെന്നു നിൽക്കാൻ നാണമുണ്ടാകും. മറ്റും, നാളെത്തന്നെ കൃത്യ സമയത്തു് എഴുന്നേൽക്കും!'

പിന്നെയും മെരുക്കുന്ന പരയാൻ പോയി ബുദ്ധിമുട്ടിൽ. ഇതിനാൽ കമല അങ്ങനെയൊരു ബോധിതാ. പുരിപ്പിച്ചു: 'ഇതിനായി രാത്രി നേരം വരുന്നതായിട്ടുള്ള പ്രേമം നിർത്തിവെക്കേണ്ടിവന്നാൽ അതു.''

കമല കൈറിൽ ഇറക്കിവെച്ചു" അളന്നുളന്നു" ഏതാനും കണി പായ ചീന മണിപാത്രത്തിലിട്ടുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഏനിക്കു' കുട്ടിക്കൊമ്പ, കൈയ്ക്കു പുലർച്ചയ്ക്കുണ്ടെന്നു ശീലമുണ്ടു'. അതുകൊണ്ടു നീ വിശ്വസിക്കണം. ഞാൻ തന്നെ അച്ഛൻ പതിവായി ചെയ്യുമ്പോഴെങ്കിലും കൊടുത്തുകൊള്ളാം.'

ബുദ്ധിലിന്റെ മുഖത്തു കൃതജ്ഞതാഭാസം തെളിഞ്ഞു. ഏനിക്കു അമ്പലം വീരോധം പറഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടു. ഏനാനു കമല പറഞ്ഞു— 'ബോത്തു'യിൽ ചെന്നു മുഖം കുഴപ്പി വന്നു. ഇറക്കമുണ്ടെന്നു വധുവിന്റെ കണ്ണുകളിൽ കലക്കം കണ്ടാൽ കരുവകൻ അതിഷ്ടയാവില്ല.'

ബുദ്ധിലെ ബോത്തുയിലേക്കു പോയി. കമല വേഗം ഒരു കപ്പലായയിൽ പാൽ ചേർത്തു. പിന്നെ സാനിറ്ററിയം അല വഴി വലിച്ചിട്ടു ശ്യാശ്വരൻ ചായ കൊടുക്കുവാൻ മുക്കിയിലേക്കു പോയി.

മുക്കിയിൽ മറ്റു കുറി. അതിൽ പൊലായന ബോത്തുക്കു കൊടുത്തു താമസിക്കണം. പുലർച്ചയ്ക്കു ഏപ്പോഴെങ്കിലും വന്നു ആർക്കുമറിയില്ല.

പുലർച്ചയ്ക്കുള്ള കൃത്യങ്ങൾ നിർവഹിച്ചു കലാപായനൻ തെക്കുവശത്തുള്ള ബോത്തുക്കുയിൽ അനങ്ങാതെയിരിക്കണം. മലനത്തിന്റെ കിഴക്കുഭാഗം തുറന്നതാണ്. അവിടെക്കുളെ പ്രദേശത്തിലെ മറ്റുമരയ്ക്കു കവയിൽ സലഭമു ഏത്തിനോക്കണം. ശ്യാശ്വരൻ അവിടെയ്ക്കു തന്നെ നോക്കിയിരിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹം ഈ സമയം ഈശ്വരനെ ധ്യാനിക്കുകയാണെന്നാണ് കമല ധരിച്ചിരിക്കുന്നത്.

ചായക്കപ്പു് താഴെ വെച്ചു കമല വിനയത്തോടെ നകസംകരിച്ചു. കമൽ തൊട്ടു തലയിൽവെണ്ണാൻ അവിടെപ്പോകാത്തുടയ്ക്കു ശ്യാശ്വരൻ വിരോധം പറയുമ്പോഴായിരുന്നു. ഇപ്പോഴുള്ള വേദങ്ങളെ വെച്ചിരിക്കണം. അയ്യോ വധുവിനെ ഹൃദയം നിറഞ്ഞു ആശീർവദിച്ചു.

കമല പറഞ്ഞു: 'അവിടെപ്പോകുന്നതു കുറച്ചു നേരംകു ചതിവരാമായിരുന്നു.'

കലാപായനൻ പറഞ്ഞു: 'ഞാനും വിചാരിക്കാമുണ്ടു' വകുപ്പ, ഹോത്തിനുള്ള കെൽപ്പു മറ്റൊന്നായിട്ടു.'

ശ്രീമൂലൻ മറുപടി കൈലയെ തൃപ്തയാക്കിയില്ല. അയാൾ കൂടെ മനോബലം നൽകുവാനായി പറഞ്ഞു: 'എന്റെ അച്ഛനും ആദ്യമാദ്യം പുറത്തേക്കിറങ്ങാൻ മടിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ഓവിലെ നക്ഷത്രക്കൂടത്തിൽ പിന്നെ നല്ല സുഖം തോന്നിത്തുടങ്ങി. വാതത്തിന്റെ 'അസഖിത' കുറഞ്ഞു. നല്ല വിശപ്പ്.''

കൈപൊയനാൻ പറഞ്ഞു: 'നിൽക്കുന്നതെന്തു മോശമേ! ഇരിക്കൂ.'

ഒരു കാലത്തു് ശ്രീമൂലൻ ഗൗരവപ്രകൃതിയാൽനിന്നും ആരോടും അധികം സംസാരിച്ചിരുന്നില്ല. എന്നാൽ പത്നിവിശ്വാസത്താൽ ശേഷം എന്തു പറിയതാവോ? സ്വഭാവം തീരെ വിപരീതമായി. ഇപ്പോൾ മകളോടു് ധാരാളം സംസാരിക്കും.

ഏക കൊല്ലം മുമ്പുവരെ ഈ കുടുംബത്തിലെ സർവ്വാധികാരി പ്രതിഭാഭാവി ആയിരുന്നു. കാര്യത്തിലും പ്രവൃത്തിയിലും അത്യുത്സാഹത്തോടു കൂടിയ സംഭാഷണത്തിലും അവർക്കു തന്നെ ബാണർജി കുടുംബത്തിന്റെ സകലതിലും നിറഞ്ഞുനിന്നിരുന്നു. കൈപൊയന ബാണർജി സ്വയം കൈയോടു പറയുക പതിവാണ്: 'നിന്റെ ശ്വശ്രു പറയാറുണ്ടായിരുന്നു, ഈ താവട്ടിൽ മംഗ്യലക്ഷ്മിയെ കൊണ്ടുവന്നതു് അവളാണെന്നു്. അതിലൊട്ടും അവർസൂചിപ്പിച്ചു.'

ഇതിനു ശേഷം ശ്രീമൂലൻ പഴയ കഥകളിൽ ലയിച്ചുപോകും. കൈയോടു പറയും, എങ്ങനെയാണു് അവരുടെ വിശദം നന്നെന്നെന്നു്. ചെറുപ്പത്തിൽ പ്രതിഭ എത്ര മനസ്സുറ്റ റിദ്വാനതവല്ലായിരുന്നുവെന്നു്. അന്നോടു് വഴക്കിട്ടാൽ ശ്വശ്രു വീരോടു് തന്നെപ്പറ്റി ചൊരിച്ചപ്പോൾ.

ഇന്നും അയാൾ മകളോടു് അമൃതപോഷകയെന്നൊക്കെയോ പറയാൻ മറവിടയാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഈ സമയത്താണ് അതൊക്കെ പറയുക പതിവു്.

ചായക്കപ്പ് ഒരു തവണ മോന്തിയപ്പോഴാണു് മകളുടെ കയ്യിൽ ചായക്കപ്പിപ്പു എന്ന കഥ മറഞ്ഞതു്. അയാൾ പതിമൂന്നാണ്ടു പറഞ്ഞു: 'അല്ല, നിന്റെ ചായ താഴെ ഭേദിയിരിക്കുന്നു തണുക്കുകയാണു്. ആദ്യം ഏനിക്കു വേണ്ടി പഞ്ചസാരയിടാക്കു ചായ കൂട്ടി. പിന്നീടു് ബെക്കിയുള്ളവർക്കു്

പഞ്ചസാര ചേർത്തു് ചായയുണ്ടാക്കുകെന്ന കാര്യം അൻപതുപ്രദേശം മറക്കുകയാണു്. നി ചായയൊരതക്കി കടിച്ചിട്ടു വ്യക്ത മോദമു! വേണമെങ്കിൽ നിന്റെ ചായയെടുത്തു് ഇവിടെ വന്നിരുന്നു കടിക്കുകയുമാവാം.' "

കമല പറഞ്ഞു—'കുറച്ചു താമസിച്ചേക്കും. ഇനിയും ആത്മ-ശുദ്ധനായിട്ടില്ല.' "

ശ്യാമൻ സമ്മതിച്ചില്ല: 'അതു പറയില്ല. അന്തസ്സിന് നീ ശ്യാമനായും നീ ചെല്ലുന്നതു മോക്കിയിരിക്കുമെന്നും. നിന്റെ ശ്യാമ ഇതിനാണു് ഏകനാടു വഴക്കിട്ടിരുന്നതു്. കഷ്ടംബം എങ്ങനെയാണു് നഷ്ടപ്പെടുന്നതെന്നു മോട്ടമേ നിങ്ങളെക്കുറിച്ചു മൂന്നു അവര പറഞ്ഞിരുന്നു. അൻ എന്നപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുമെന്നു്! "

ശ്യാമൻ പാഞ്ഞതിനെ അനുസരിക്കാതിരിക്കാൻ കമലയ്ക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. അല്ലെന്ന കമലയ്ക്കു ഏതുതയറെ നന്നാവാമെന്നു് അവളുടെ അവം കണ്ടാലറിയാം. കഷ്ടംബത്തിലെ മറ്റൊരു പ്രാധാന്യം കൈപറയുന്നതിന്നു കുറച്ചു വിട്ടു നിൽക്കാനുള്ള കൈയൊടുക്കുതു അടുപ്പം അവനാവാമുതല്ല.

ചായകുസാലയിൽ അധ്യക്ഷനായിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ ഇരുനൂറുകൊണ്ടു് തിരിച്ചുപോകുന്ന കമലയെ കൈപറയുന്നതിന്നു വാങ്ങാലുപുർവ്വം നോക്കി. പേരു കൊണ്ടു മാത്രമല്ല, ദൈവം കൊണ്ടും ശരിയായ കമലയെയാണെന്നു പ്രതിഭ ഈ മേനത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുവന്നു കടിച്ചെടുത്തു്. അന്നിവിടെ ഇനി ഏതൊരാളെങ്കിലും ഇല്ലെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊണ്ടു് പ്രതിഭ ചെല്ലുന്നതാണെന്നു മോന്നുന്നു.

മേധാധിപൻ പരക്കിന്റെ കീഴെ പടിഞ്ഞാറായി കിട്ടക്കുന്ന നിരത്തു് ഈ വരാന്തയിൽ നിന്നു് നന്നായിക്കൊണ്ടാം. രണ്ടു നാലു കാൽ നടക്കാൻ കയ്യിൽ ഗവണ്മെൻറു പാലിക്കപ്പിയ്ക്കുകായി വരുന്ന സമയം കൈപറയുന്നതെന്നു മോക്കു്. ഈ കവനത്തിന്റെ ഉടമയായു് അവിടെ" അസൂയയുണ്ടെന്നു മോന്നുന്നു. മേധാധിപൻ ചെറുതാണെങ്കിലും വെട്ടുപുള്ളതു്. സർവ്വതു മനോധർമ്മത്തിന്റെ പൂർണ്ണ മുദ്ര. അതിനുള്ള സമ്മാനം കൈപറയുന്നതു കിട്ടുന്നുതു്. പ്രതിഭയ്ക്കും മൂലം കമൽ സുഗ്രന്തകാണു്. കമല. മെ. ടി. യിലെ ഒരു അധ്യാപകനെക്കൊണ്ടു് സുഗ്രന്ത

നാണ്" ഫ്ലാൻ വരുപ്പിച്ചത്. കലാപായനൻ വിചാരിച്ച ബി
ചാങ്ങിയിൽ പോയി വന്ന ആ ആർക്കിടെക്ടർ വെച്ച പ്ലാനനു
സരിച്ച പണിയാൻ പുറപ്പെട്ടാൽ മത്സരവായും ചിലവ്. അ
ഭ്യന്തരക്കോളിന്റെ ഒരു സാധാരണ ശബളക്കാരനു ഏവിയെ
നിന്നാണത്ര പണം?

മുന്നാൽ പ്രതിഭ ഒരു അസ്സലും വകവെച്ചില്ല. നിസ്സംശ
യം പ്രതിഭ അർജ്ജുനവിനെ വിഗണിച്ചു. അവർ അന്നു താക്കസി
ച്ചിരുന്നതു് ഗവണ്മെന്ററ റിക്വസിഷൻ ചെയ്ത ഒരു ഫ്ലാറ്ററി
ലായിരുന്നു. ഫ്ലാൻ കണ്ടിട്ടു കലാപായനൻ പറഞ്ഞു— 'മേഘം
ബൽ! (സുപ്രതന്റെ ഭാര്യപ്പെർ) ഇതൊക്കെ ഇംഗ്ലണ്ടിലും അ
മേരിക്കയിലും നടക്കും. കൽക്കത്താ നഗരത്തിൽ കൂടി അന്നു
കിട്ടാൻ ഒന്നരക്കും. ഗവണ്മെന്റ് കോ ഓപ്പറേറ്റീവിൽ നി
ന്നിന്ന് വെറും രണ്ടര 'കോ' (ഒരു കോ 320 പതുക്കത്ര രൂപ)
തീപിടിച്ച് വിലയ്ക്കുവെക്കു കിട്ടിയിരിക്കുന്നതു്. ആ തുക കു
റുവാകുന്നു. ശബളത്തിൽ നിന്നു കൊടുത്തു തീർത്തു വരുന്നു.'

പ്രതിഭ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ ഇതൊക്കെയൊലോചിച്ചു
വിചിന്തിക്കണം. ഞാനും മേഘബലും കൂടി അങ്ങനെയൊന്നൊരു
ന്നപോലെ നോക്കിക്കൊള്ളാം. മേഘബൽ നിങ്ങളെപ്പോലെ
കൊണ്ടിരിക്കുന്നവനല്ല. ഐ. ഐ. ടി. യിൽ നിന്നു മേജപ്പ
ട്ടവിയും അന്നൊന്നാം പാസ്റ്റായി' പുറത്തേയ്ക്കു പോന്നിരിക്കു
ന്നതു്.'

കമലയുടെ കടിയെയ്പ് ആയിടെ ഇത്രമാണ് നടന്ന
തു്. വന്നതും തൊട്ടു ശ്വശുരനോടായിരുന്നു അവരും ചൊ
യ്വ്. എപ്പോഴും ശ്വശുരന്റെ പക്കൽ പിടിച്ചു സംസാരി
ക്കും. അവരും പറഞ്ഞു: 'അച്ഛൻ അന്നു മേഘബലു പണമുണ്ടാ
ക്കാൻ, അച്ഛന്റെ മോചന പരിചയം നോക്കുക കിട്ടും? എത്ര
കോടതികൾ. അഡ്വക്കേറ്റും ഏൽക്കുന്നില്ലാം അങ്ങനെയെ
ക്കണ്ടിരിക്കുന്നു!'

പ്രതിഭയ്ക്കു് ഇതിനോടു യോഗിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. അ
വരും കറച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു:— 'കത്തിയിരുന്ന ഒരു കെട്ടാക്കി
വീശിക്കൊടുത്തു കോളിയിൽ— ഏന്നിട്ടുണ്ടായോ വല്ല വിവര
വും? നിന്റെ ശ്വശുരനെയൊക്കെ ഇക്കാര്യംകൂടും ഞാൻ അന്നു
ചോദിച്ചിരുന്നു കൊണ്ടു നടക്കാൻ. മോഡപ്പർ പർക്കിയെ ഇ

കുറി എണ്ണ കിട്ടുമോ എന്നു കരണാമരയിരുന്നു. നമ്മുടെ പൂട്ടി നോക്കി പറഞ്ഞു. കാര്യമായിത്തന്നെ ഇവർ തുടങ്ങിക്കൊണ്ടു കൊണ്ടു "സംബിന്ധിപ്പിപ്പി" (ബംഗാൾ സിക്രട്ടറിയറ) — പണ്ട് ഈ വനം ഇംഗ്ലീഷുകാരായ റൈറ്റർമാർക്കു അനുസരിച്ചു വന്നിരുന്നതായിരുന്നുവെന്നു കേൾക്കുന്നു (ഈ പേർ) പറഞ്ഞുവെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ— എന്തു കാര്യത്തിനും കൈകെട്ടിയിരിക്കാം. ജീവിതത്തിൽ ചെയ്തവയെ പറയാൻ ഒരു കാര്യം ചെയ്തവയെന്നുപോയാം. നിപ്പൻ കോളേജിൽനിന്നും നിയമബിരുദം നേടി ബി. സി. എസ്. പരീക്ഷയുണ്ടെന്നും.

ഒരുപാടായെന്നാൽ— പണിയുടെ വർദ്ധനവ് കേട്ടു നാൻ കട്ടകളെ ചിരിച്ചു ആദ്യം. പിന്നെ കമലയുടെ മുമ്പിൽ വെച്ചു തന്നെ തുടങ്ങി വിസ്താരം— 'പ്രതിഭ, അൻ മറ്റൊരാളെന്നും. ചെയ്തുകഴിഞ്ഞിട്ടില്ലേ?'

ഗുഹിണി സന്തോഷം, എന്നാൽ പ്രചണ്ഡമായ ആത്മവിശ്വാസത്തോടെ ഉൾക്കൊണ്ടിട്ടു— 'പരീക്ഷയിൽ പാസ്സാവുകയോഴിച്ചു' നിങ്ങൾ ജീവിതത്തിൽ വേറെ യാതൊന്നും തന്നെ ചെയ്തിട്ടില്ല.'

പുതുവയുചിത സകാലം ഇതും കണ്ണിട്ടൊന്നു നോക്കിയിട്ട് ചൈതന്യമേറിയ പറഞ്ഞു: 'എന്തൊരു മോളെങ്കിലും എനിക്കു സാക്ഷി—' ഇതിനു ശേഷം, അർധംഗിനിയെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചു പരീക്ഷ പാസ്സായതു കഴിഞ്ഞു മറ്റൊന്നുകൂടി അൻ ചെയ്തു. നിന്നെ അൻ ഇവിടെയു കൊണ്ടു വന്നു.'

അപ്പോൾ ഈ മർദ്ദം കലർന്ന പ്രവൃത്തിയും അമ്മയെ സന്തോഷിപ്പിക്കാതിരിക്കുമല്ലെന്നു കമല ഉറപ്പിച്ചു. പുതുവയുചിതൻ മുൻപിൽ വെച്ചായതു കൊണ്ടു നാണിക്കയും ചെയ്തുകൊണ്ടു കമല സൂത്രത്തിൽ അവിടം വിടാൻ നോക്കി. പക്ഷെ, ഗ്രഹാഭിമാനം അവളെ വിട്ടില്ല. അവൾക്കു സ്വന്തം പെൺകുട്ടികളെല്ലാത്തതിനാൽ കമലയോടു കണ്ടുമുട്ടി പ്രത്യേകം ഉണ്ടായിരുന്നു.

കണ്ണുകളിലും മുഖത്തും സ്പന്ദിച്ചു ആനന്ദത്തെ ആവർത്തിക്കുന്നതിന്നു ക്രമിച്ചുകൊണ്ടു പ്രതിഭ വക്കോണത്തിനു വട്ടം കൂട്ടി— 'ശ്രദ്ധയോടെ നോക്കൂ! ഇങ്ങനെയൊരു പര്യായം നന്നെ വരികയിരിക്കുന്നു! ഇതൊരു കമല! അറിഞ്ഞുവെച്ചപ്പോൾ വേണമെങ്കിൽ. ഈ

താവഴിയിൽ വീട്ടമ്മയായി വരാൻ എനിക്കു യോഗ്യനായാ-
 ത്തിൽ ആർക്കെങ്കിലും പക്ഷം ഉണ്ടെങ്കിൽ അത് എന്റെ കൊച്ചു
 താവഴി മാത്രമാണ്. ഒന്നരക്കൊല്ലം കൊച്ചുതാവഴി ഇങ്ങനെയെ-
 ന്തെ പിറകെ നടന്നു. ഇങ്ങനെയൊരു പക്ഷ സൂത്രങ്ങളും പറഞ്ഞു
 ചുരുങ്ങിയത് ഒരിക്കലും അവനെ അമ്മാവനായിട്ടു കറ-
 ക്കി. കൊച്ചുതാവഴിന്റെ എണ്ണമില്ലാത്ത കലർ കരണം പൂ-
 യെ കലയാണം നടന്നു. ഇല്ലത്തിൽ കാണാമായിരുന്നു.
 അന്നേ തൊന്തപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പൂർണ്ണ മകന്റെ കലയാ-
 ണ സമയമായാൽ ഓടിവധുവീന്റെ അടുത്തുണ്ടായി കറങ്ങ-
 വണ വെറുത്തെയിട്ടു കറക്കിപ്പിടിച്ചു.

‘ആ ഇറപ്പു പാലിക്കയും ചെയ്യല്ലോ?’ കമല ഗോപുരവി-
 നോടുള്ള കൃതജ്ഞത അറിയിച്ചു. ഈ കടംബത്തിലേക്കു വധു
 വേഷത്തിൽ മകളെ പറഞ്ഞയയ്ക്കാൻ കലയുടെ അച്ചന്തമാർ
 ക്കു് തെല്ലും കഷ്ടപ്പെടേണ്ടി വന്നില്ല. വെറും കൊച്ചു കൊണ്ടു്
 കരയും ഉറപ്പിച്ചു.

പ്രതിഭ പറഞ്ഞു: ‘നിന്റെ വിവാഹ കര്യത്തിൽ
 അങ്ങനെയൊന്നിനെയെങ്കിലും നിന്നില്ലാത്തതും. അതു പറയ-
 ണ വയ്യ. അംബൽ ഒരു പ്രാവീണ്യം വിശദം പറഞ്ഞു;
 ‘ഒന്നാലോചിച്ചു നോക്കട്ടെ. അല്ല സമയം. അതു.’ കേൾപ്പും
 വന്നിട്ടു കര അങ്ങനെയൊരു ഞാൻ. അപ്പോൾ മിണ്ടുന്നതാ-
 യി. തകരേണ്ടതിൽ അലതിരിപ്പുണ്ടാകുന്ന വെട്ടിയൊരി പൊ-
 തിയായത മോഹ്യതയുടെ പരീക്ഷകൾക്കു്, ഒരു മണിയുടക്കു-
 ണ്തും കറുമാണ് ഉത്തരമെഴുതേണ്ടതു്. എന്നിട്ടു കലയാണം.
 പൊലുള്ള ഒരു സാധാരണ കര്യത്തിന്നു് അതിപ്രായം പറ-
 യാൻ ആയിരം ദിവസം വേണംത്രേ—കേൾക്കേണ്ട എന്നിരിക്കും—’

‘വിവാഹം സാധാരണ കര്യമല്ല പ്രതിഭ.’ പത്രവധു-
 വിന്റെ മുമ്പിൽ വെച്ചുതന്നെ ദൈവപരമൻ പൊഴിക്കുക
 പ്രയോഗിച്ചു.

എന്നാൽ പ്രതിഭ അൻ പറഞ്ഞുവന്ന വിജ്ഞാപനം കേൾക്ക-
 തന്നെ കടക്കുന്നു. ‘വിവാഹം കഴിഞ്ഞു’ മുപ്പതു വർഷങ്ങൾക്കു
 ശേഷം സഹസ്രത്തരം ചുഴ്ന്നു നോക്കിയിട്ടു കറുക്കിപ്പിടിച്ചു. അതി-
 ക്കുപോലും വീടിനോപ്പാറി എന്നിങ്ങനെ അറയ്ക്കുന്ന പാശത്തു്, കേ-
 ണ്തും. മിണ്ടുന്ന ഇതെപ്പോഴും ചിന്തിച്ചു കഴിഞ്ഞു ആവശ്യ

കിട്ടി. നിങ്ങളുടെ ബാങ്ക് ഫാസ്റ്റ് ബുക്ക് എന്റെ കയ്യിലുണ്ട്. പ്രൊവിഡൻറ് ഫണ്ടിൽ നിന്നും ഇൻഷുറൻസിൽ നിന്നും എടുക്കിത്തന്ന ഞാൻ പുതിയതൊക്കെ കണ്ടെത്തിച്ചു നോക്കി. ട്രോംബലിന്റെ പുനഃനവീകരണത്തെ നോക്കണം വീട്ടിലുണ്ട്. വീട്ട് ചെറുതായിക്കൊള്ളൂ, കാരണവർക്ക് ഇഷ്ടമാവണം. മകളെ നിങ്ങൾ എത്ര കൂട്ടിപ്പിടിച്ചാലും വേണ്ടില്ല, ഞാനും മേംബറും പറയുന്നപോലെ വീട്ടിലുണ്ടിട്ടും. നിങ്ങൾ എത്ര പറഞ്ഞാലും ഞാൻ മറുപടിയില്ല. ഇക്കാര്യത്തിലുടമിട്ടു.

ലൈപ്രായനൻ ചുണ്ടതു: 'ശരി അന്ന. കടംബത്തിൽ ഞാൻ പറയുന്നപോലെ കാര്യം നടക്കട്ടെ നീയല്ല' എന്നിച്ച് വരുന്നതിൽ എന്റെ മനോരാജ്യങ്ങളായി ഒരിടത്തു കയ്യിൽ നിർത്തുന്നതു ഏർപാടുകിലും ചെയ്തുവരുന്നു'.

'നിങ്ങളുടെയൊരു നിങ്ങളുടെ ഇഷ്ടംപോലെ യിതന്ന ചിന്തിക്കാൻ വേണ്ട ഏർപാട് പ്ലാനിലുണ്ട്. വേദം വരുന്നതല്ല ബാൽക്കണിതന്നെ.' പ്രതിയോടെ വാക്കുകൾ ഉൾപ്പാഴും ചെവികളിൽ മുഴങ്ങുകയാണ്. കവനം പണിതു. അതിൽ ബാൽക്കണിയും തീർമ്മിച്ചു. എന്നാൽ പ്രതിപേ—അവർ ഇന്നില്ല. ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കുകയാണ് ലൈപ്രായനൻ ചെയ്യുന്നതായിരുന്നു. പ്രതിയോ അറിയാമായിരുന്നു ഈ ചേരിയുടെ. അതുകൊണ്ട് അവർ എല്ലാം നോക്കുന്നതു ചെയ്തു വെച്ചു.

ബാൽക്കണിയിൽ ഇങ്ങനെയൊരു ലൈപ്രായനൻ വീടും ബോധപൂർവ്വം പാർക്കിലെ നിരത്തിലേക്കു നോക്കി. വഴിനടപ്പുകാർ അയാളെക്കണ്ടു എന്തൊക്കെയോ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടാവും. അവർ ചിന്തിക്കേണ്ടവു—മാന്യവൃദ്ധൻ എല്ലാം കൊണ്ടും സാഹചര്യം നേടി സ്വാർത്ഥതയോടു ചിത്രമസംബന്ധമെങ്കിലും നിശ്ചിതമായി.

ഈ തെറ്റിദ്ധാരണയ്ക്കു ധാരാളം വകയുണ്ട്. വീടേക്കിട്ടും ഭവനത്തിനു മുന്നിൽ തറച്ചിരിക്കുന്ന ബോർഡു കാണുമ്പോൾ. അയാൾ പശ്ചിമബംഗാളിലെ സിവിൽ സർവീസിൽനിന്നു ചെറിയൊരു വാങ്ങിയിട്ടുള്ള കൂട്ടാണെന്ന് എല്ലാവർക്കുമറിയാം. ബോർഡിൽ അയാളുടെ പേർതന്നെ കൂടുതൽ—

മലപ്രായനൻ ബന്ധുപരധ്യായം, രണ്ടാമത്തെ പേർ— സുബ്രതം ബന്ധുപരധ്യായം, ഖഡ്ഗപുരി (ഖരഗ്പുരി) രാജാ. ഇ. അതിരൂരൂരും അഭിജിതം ബന്ധുപരധ്യായത്തെയും പെരാണ് നെയിംപ്രേരിച്ചുള്ളത്. ചാർട്ടേഡ് അക്കൗണ്ടൻ്റ്. ഇന്നത്തെ കലാപ്രമുഖം ചാർട്ടേഡ് അക്കൗണ്ടൻ്റർക്കുള്ളതാണ്. കണക്ക് ശിവം നൽകുന്നു. ഒറ്റവിൽ സോമനാഥൻ്റെ പേരു മുണ്ടു്.

ഇത്രയ കൽ സോമനാഥൻ്റെ കാര്യമോർക്കുമ്പോഴാണ് മലപ്രായനൻ കർമ്മപരക്കെല്ലാം. ബോധപൂർവ്വം ചാർജ്ജ് ചെയ്ത ഫീലിംഗിൽ കാണാൻ വീയം സുഖസുഖമേറും ഈ കടം ബന്ധിൻ കൊച്ചു മകനാണ് താളപ്പിഴ. സുബ്രതം അഭിജിതം. സ്ത്രീകൾക്കെന്തെങ്കിലും പരീക്ഷയ്ക്കു നല്ല മാർക്കു വാങ്ങി. അഭിജിതൻ്റെ പേർ സ്കോളർഷിപ്പ് ചിട്ടയിൽപ്പെടുത്തേണ്ട പ്രതിഭയായും മലപ്രായനനോ അർക്കം പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരുന്നു. എന്നല്ല, അഭിജിതൻ്റെ സംബന്ധിച്ചായിരുന്നു പ്രതിഷ്ഠി ആയിരുന്നതും. ചെക്കൻ വേണ്ടതില്ലാക. മലപ്രായനൻ്റെ അറിവുണ്ടാണു വേണ്ട. വായനയ്ക്കു വേണ്ടതു സഭയെ ഏകകണിപ്പു. റേഡിയോ തുറന്നുവെച്ച് സഭാ ഫീനിസിസിനു പാട്ടു കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

പ്രതിഭ അഭിജിതൻ്റെ പാഠ്യമുണ്ടു്: 'നിന്റെ തലയിൽ അവസാനിക്കാത്ത ശുഭഗതിയാണ് വരുച്ചിരിക്കുന്നത്', ഗ്രാസനായ ബംഗാളികൾക്കു് ഏകാവലംബം പഠിപ്പാണു്, നിനക്കേക്കു വെട്ടുപുഷ്പം. നീ ഇപ്പോൾ വായനയിൽ ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ലേയ്യല്ല. നിനക്കു പിന്നീടറിയാറാവും.'

അഭിജിതം—മാമനപ്പേർ കരുതൽ—കണക്കുണ ചിരി കും. പറയുന്നുണ്ടു് ഇങ്ങനെയെന്നു വേമില്ല. പരീക്ഷയുടെ റിസൽട്ട് വന്നപ്പോൾ പ്രതിഭയ്ക്കു വിശ്വസംവന്നില്ല. കരുതിര സ്കോളർഷിപ്പ് കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ചെക്കൻ പഴയ പേരി റേഡിയോ തുറന്നുവെച്ചിരുന്നു പാട്ടു കേൾക്കുന്നു, പൊട്ടിപ്പിരിക്കുന്നു.

പ്രതിഭ പറഞ്ഞു: 'അവിടെ ഇരുന്നു നീ ഇരിക്കുന്നതെന്തു്? ഇങ്ങനെയോ അടുക്കലോ.' ഇതിനോരും മകനെ പിടിച്ചുടുപ്പിച്ച് അമ്മ കൈയ്ക്കു. കാൽ നന്നായി ചിരി

21

കഴിഞ്ഞുപോയ ആ ദിവസങ്ങളെപ്പറ്റിയൊന്നും ചിന്തിക്കാതെ കൈപായുന്നത് ചരിതീ തറയിലെ ചെട്ടി. പ്രതിഷ്ഠ കൊച്ചുകുറുപ്പൻ സഹായം ഉണ്ടായിത്തന്നിട്ടു. സോകനാഥൻ അമ്മ പറഞ്ഞതനുസരിച്ചു. കുട്ടിക്കൊലം തൊട്ടെ ശത്രുപ്രതി. വരുന്നതുകൊണ്ടു അമ്മയ്ക്ക് ഒരിക്കലും ശത്രുപ്രതി വന്നിട്ടില്ല. സന്ധ്യ കഴിഞ്ഞാൽ വരുന്നതുകൊണ്ടും, കട്ടൻ. മണ്ണിടങ്ങിൽ വായിച്ചു. വീട്ടിലേക്കു ചായ കുടിക്കാൻ ചെല്ലുകയുള്ളു. അങ്ങനെയൊരു അമ്മ ചെന്ന വീട്ടിലും, അമ്മയുടെ പുറം കൈകൾ വെട്ടിയുളള. പ്രതിഷ്ഠ പരമം: 'കട്ടൻ യോഗിയെ' പുറം കൈകൾ ആയിത്തീർന്നു.

[illegible]

ബാൽക്കണിയിലിരുന്ന് ഭവപാതനരി ഹിംസയ്ക്കുടി കപ്പിനിന്നിന്ന് ഒരു കവിഃ ചായ ഇറക്കിയപ്പോൾ സോക്കർ ഓളം ഉള്ളതായിൽ ഒരു തിരിഞ്ഞുകിടന്നു.

അനാമകനാഥൻ: ആ സകലം അമ്മയെയാണ് ഓർത്തത്. അമ്മയ്ക്കു സത്യത്തിൽ കട്ടന്റെ കാര്യത്തിൽ ഉറപ്പു വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു. കട്ടനാവും എല്ലാവരെയും കേൾക്കുന്ന ആയുധം വിശ്വസിച്ചു. അതുകൊണ്ടു തന്നെയാണ് അന്ന് ഓലിഗുമ്പിയിലെ ഭവനത്തിൽ പണ്ടുകയറിയ താടി വളർത്തിയ കൈകനാട്ടുകാരൻ സിക് കട്ടന്റെ ഓവിയെപ്പറ്റി അോന്നിവാസം പറയൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ അമ്മ കഠിനമായി രോപിച്ചത്. ആ ഓവിയും ദേവനാഥനും പാറയാണ് കഴിയും. കാരണം സേവനനാഥന്റെ ഇരുമനസ്സാണിത് അന്ന്. കയ്യിൽ ഒരു കെട്ടുകയറാണുണ്ടായി ആ പാറോണി രാജാസ്യൻ അമ്പത്തു പന്ത്രണ്ടായിരം കെട്ടിടം ഉണ്ടായിട്ടു.

കുറ്റത്തിന് ആ നന്മയും അമ്മയും സാക്ഷ്യമാകുന്നു. മറ്റൊരു

18139 88-378

ഉണ്ടായിരുന്നല്ലോ. ഏഴുനൂറ് കോളങ്ങളിൽ. അപ്പൻ ഓഫീസിൽ. സോജനാഥൻ സ്കൂളിൽ പോകുന്നില്ലേന്ന് അമ്മയോട് പറഞ്ഞു. പ്രതിഭ വലിയ കടകളിക്കാണിയാണെന്ന്, എങ്കിലും കൊച്ചുകുട്ടികൾക്ക് പഠിപ്പിക്കണം. നല്ലൊരു ജീവനായായിട്ട് അവരും ആ വക സ്വഭാവം പുറത്തുകാട്ടിയില്ല. രണിയടിക്കുന്നത് കേട്ട് അമ്മ ചെന്നു വരതിൽ തുറന്നു—മുമ്പിൽ നിൽക്കുന്ന ഗണകൻ!

പ്രതിഭയുടെ മുഖത്തു കൈയെഴുത്തു കണ്ടുകിട്ടിയ മുപ്പൻ ഗണകൻ സ്പർഷ് പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ പ്രശ്നം പഠിച്ചിലിൽ വിശ്വസിക്കണമിട്ട്. ഏന്നാൽ നിങ്ങളുടെ മുഖം നോക്കി ഒരാൾ പറയുന്നത്—നിങ്ങളെക്കുറിച്ച് വലിയ ആനന്ദം തോന്നുന്ന ജീവനാണെന്ന്.'

ഇതു കേട്ടിട്ടാണ് അമ്മയ്ക്കു സ്വപ്നം വിശ്വാസം ഉണ്ടായത്. ഗണകനെ പറഞ്ഞ മുറിയെ കേൾക്കുകയും ചെയ്തിട്ട് പഠിപ്പിച്ചു. 'ഏകദേശം കൈയെഴുത്തുകാരൻ വിചാരിക്കുന്നില്ല. ഏകദേശം കൈയെഴുത്തുകാരൻ ജഗദ്യം പഠിക്കുകയും ചെയ്യും.' അവരും പിന്നീട് സോജനാഥൻ വിളിച്ചു.

അമ്മയുടെ മുഖത്തു നോക്കി ഏഴുനൂറുകൊണ്ടും വിളിച്ചു. 'ഇതുകൊണ്ട് ചില കണക്കുകൾക്കുപോലും നാളെ സിക്ക് പഠിയ്ക്കൂ: 'മോളെ, നിനക്കു മുമ്പെ കടങ്ങളുണ്ട്.' കടം ഏതാണ് ആണ് മക്കളെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് പറയുന്നതെന്ന് പ്രതിഭ സന്ദർഭം കൊണ്ടു തന്നെപ്പോലായി. പ്രശ്നം ശരിയാക്കുന്നത് എന്നു കണ്ടു. അമ്മയുടെയും അമ്മയുടെയും. ഏന്നാൽ പിന്നീട് ഗണകൻ ഒരു വിശ്വാസം ചെയ്തു. അമ്മയുടെ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ മൂലത്തെ രണ്ടു കടങ്ങൾ സ്വർണം കൊണ്ടുള്ളതാണ്. മറ്റൊരു മണ്ണി മണ്ണാണ്.'

കേട്ടതോടെ പ്രതിഭയുടെ ഭാവം മാറി. അവരും ഗണകനെ യാത്രയാക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'മതി മതി. അത്രയ്ക്കു മതി കൊടുക്കാമുണ്ട്.'

കൈയെഴുത്തുകാരൻ പറഞ്ഞതു വിശ്വസിക്കാൻ പ്രതിഭയെപ്പോലായിരുന്നു. തന്റെ മുമ്പെ കടം, തന്നിരിക്കുന്നതാണ് അവരും ധരിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഏന്നിട്ട് അവസാനം എങ്ങായി?

സോമനാഥൻ കണ്ടുകിട്ടി തിരിഞ്ഞുകിടന്നു. ഒരു കൊതു വന്നു കാലിയിടുന്നു ശബ്ദപ്പെടുത്തുന്നു. പലനകം മുഖിന കരം അലയോട്ടിയിരിക്കുന്നു പുളയുന്നു. എത്രയെത്ര ശ്രമിച്ചു ഒരു ജോലിക്കും!

സോമനാഥൻ ഒരു സമയം വലിയെടുക്കുമ്പോൾ കൊച്ചുട്ട കണ്ടയാ പോലെ ബ്രിഡ്ജ് അല്ലായിരിക്കാം. ഫസ്റ്റ് ഡി വിഷൻ കിട്ടിത്തുടങ്ങിയതിനാലാകാം. എന്നാൽ സെക്കൻഡോ തെഡോ ഡിവിഷനിൽ പാസ്സായവർക്ക് ഇന്നാട്ടിൽ കഴിഞ്ഞു കൂടാമെന്നായിരിക്കുമല്ലോ? അവരെല്ലാം ഗംഗയിൽ മുങ്ങിച്ചത്തു കൊള്ളണമെന്നോ?

കഴിഞ്ഞ രണ്ടുനാളുകളായിട്ടുള്ള കരോണായിരം ആഴ്ച ദൈവൻ ജോലിക്കായി ഏതെയെത്ര കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട് സോമ നാഥൻ. എന്നാൽ ഈ അപേക്ഷകളും പ്രതിഷേധകളും യാത്രം ഹലം. ഇങ്ങനെയൊക്കെയൊന്നായി ചിന്തിക്കാൻ തന്നെ അ യാത്രക്കു മനസ്സുപറ്റാത്തതായിരിക്കുന്നു. യാതൊരു പ്രയോജ നവുമില്ല. മനസ്സ് കൂടുതൽ കൂടുതൽ മടുക്കുകയാണ്.

വിണ്ടും ചെറിയൊരു മയക്കും സോമനാഥൻ അറന്നി. ജോലിക്കും അപേക്ഷകൾക്കും കെട്ടുന്ന പതിവ് ഇങ്ങനെയെ അലസനായിച്ചുവെന്നുവരെ അയാൾ വിചാരിച്ചു. വെള്ള യർ തും പാൻറും നീല റൈറ്റും ധരിച്ച സോമനാഥൻ വിചാരി ക്കായ ഒരു ബിലാത്തിക്കമ്പനിയിലെ മിററിക്ക് റൂമിൽ ഇരി ക്കുന്നു. നാൽപ്പതാൽപ്പനായി ഇൻറർവ്യൂ നടത്തുന്നു. ഓരോ മനോരമനായി ചോദ്യങ്ങൾക്കും മറുപടിക്കും. അവയെല്ല ള്ളാം സോമനാഥൻ ചുറ്റുമുറക്കോടെ മറുപടി പറയുന്നു. ഒരു മാഫിസർ ഇടയ്ക്കുകയറി പറഞ്ഞു: 'മി. ബ്രാൻഡി! നിങ്ങളെ റിട്ടൺ പേപ്പറിൽ ഫോറിൻ ക്യാപ്പിറ്റലിസെപ്പറ്റി വരാവുന്ന ഏതു ചോദ്യത്തിനും അസ്സലായിട്ടുണ്ടാകുമെന്നായിട്ടുണ്ട്. അ ത്തപ്പറ്റി ഒരു രണ്ടു കാര്യങ്ങൾ കൂടി നിങ്ങളിൽനിന്നും അറി യേണ്ടതുണ്ട്.' സോമനാഥൻ ഇതു യാതൊരു ചാർജ്ജും ഉണ്ടാക്കിയില്ല. കാരണം ഫോറിൻ ക്യാപ്പിറ്റലിസെപ്പറ്റി വരാവുന്ന ഏതു ചോദ്യത്തിനും ഉത്തരം പറയാൻ കരുത്തിയെ കണയാണ് അയാൾ ഏതായിരുന്നെന്ന്

ഇതിൽനിന്നു കഴിഞ്ഞു. ആചാര്യനോടുകൂടി നന്ദി പറഞ്ഞു. സോമൻ പുറത്തുപോകുന്നതായാ, ആ സമയം സുരഭിയായ ഒരു ആടത്തോളം ഇന്ത്യൻ സന്താനി അയാളെ വാതിൽക്കൽ പിടിച്ചു നിൽക്കുക. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'മി. ബറനാജി. നിങ്ങളുടെ പൊതുജനങ്ങൾ. റിസിപ്ഷൻ റൂമിൽ ചെന്നിരിക്കട്ടെ.'

പത്തുപതിനഞ്ചുപതിട്ടു കഴിഞ്ഞു സോമനാമണ്ഡിതം വീണ്ടും വിളിച്ചു. പേഴ്സണൽ ഓഫീസർ അഭിനയിച്ച കൈകൊടുത്തു കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഞങ്ങളുടെ നിങ്ങളെത്തന്നെയോ സിലക്ട് ചെയ്തിരിക്കുന്നതെന്നു തുറന്നിട്ടുകൊണ്ടുവെല്ലാം. മറ്റു കിടപ്പുമുറയിനം ജനാധിപത്യത്തോടു കയ്യൊപ്പാക്കിയ കയ്യൊപ്പിട്ടും. അപ്പോഴായിരിക്കുമ്പോൾ ഓർഡർ കിട്ടിയവർക്കു ഏതെങ്കിലും ചെയ്യാൻ വിചാരിക്കുന്നതെന്നു അറിയിക്കണം.'

ആ കയ്യൊപ്പിട്ടവർ വെമ്പലോടെ കാത്തിരിക്കുകയാണ്. ഏറ്റുവാങ്ങൽ കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻ കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻ പാത്രം— 'ഇതാ നിനക്കുള്ളതല്ല'. പൂൺ ഇപ്പോൾ കൊണ്ടുവന്നു തന്നു തെയ്യമല്ല?

അതാ. വാതിൽക്കൽനിന്നും. സോമനാമണ്ഡിതം മയക്കുന്നിടം. വളക്കൂടിക്കുത്തിൽ നിന്നുതന്നെ ആരാണ് മുട്ടിയതെന്നു സോമൻ മനസ്സിലാക്കി. അപ്പോൾ ആ ഇന്ത്യൻ വ്യവസ്ഥകൾ കാര്യമാകെ ഇല്ലാത്തതായിരുന്നു. പൂർണ്ണമായും താൽപ്പര്യം കിനാവുകയാണെന്നായിരുന്നു.

സോമൻ വാതിൽ തുറന്നു. കൊച്ചുപ്പാലൻ പേഴ്സി ബുക്ക്ബുക്ക് ആയിരുന്നു. മുട്ടിയതു്. ബുക്ക്ബുക്കിനോടു സോമൻ പല നന്ദികൾക്കകലും പറയുമ്പോൾ. അവർ മനസ്സിലാക്കുകയും ചെയ്തു. കോളേജിൽ പഠിച്ചിട്ടുള്ളവരാണ്. ബുക്ക്ബുക്ക് പറഞ്ഞു:

'ഇന്ത്യൻ കോളേജിൽ. പക്ഷികൾ ചിലക്കുന്നു. അതിനാലാകണം. ഇന്ത്യൻ നേതാക്കൾ ഈ കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻ? ചെപ്പിന്റെ കയ്യൊപ്പം, സോമൻ പിടിച്ചെടുത്തുനിൽക്കുന്നതെന്നു കണ്ടു?'

'പേഴ്സിന്റെ നിങ്ങളുടെ ചെപ്പി?'

'ചെപ്പി സ്വന്തം കാര്യം നോക്കണം. സോമൻ ഇതിനോടു യോജിച്ചില്ല: 'ചെപ്പിന്റെ കൈ സ്വന്തം ചെപ്പിന്റെ കൈയ്ക്കു'

എലിമിൻ സൂര്യൻ പാടിപ്പോന്നു. ചെപ്പിന്റെ ആരംഗം ഹിസ് കാര്യം പ്രമാണിച്ച് കര നാളത്തെക്കുറിച്ചുള്ളതിൽ നിന്നു വെളിയിൽ പോയിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ചെപ്പി സ്വന്തം കാര്യം നോക്കേണ്ടവനെ പറയുന്നത് ശുദ്ധപാട്ടി.

ബർബർ ചെപ്പിന്റെകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളെ ചെപ്പിന്റെ നിർദ്വേഷമെന്തെല്ലാം. സ്വന്തം പുരുഷനെ ചെപ്പിന്റെ ദാർശനികം വേണ്ടി തെങ്ങുകൾ' എന്നും ചെപ്പിന്റെ ഏതെങ്കിലും കേട്ടാൽ'.

സോമൻ അക്ഷരങ്ങൾ ചോദിച്ചു: 'എട്ടത്തിയെട്ടിന്റെ യെന്നു പറയൂ.'

ബർബർ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു—'അതും നിങ്ങളെ എട്ടത്തിയെന്നു.'

'നിങ്ങളെ അതാൽ ഇനിയും എട്ടത്തിയായി കൊണ്ടു' എന്നു ചെപ്പിട്ടിട്ടു. ചെപ്പിന്റെ പതിനാലു കൊണ്ടുതന്നെ ചെപ്പിന്റെയായില്ല, തന്നെപ്പോലോ?

'അപ്പോഴാവാം എന്താണു പറയുന്നത്?' കണ്ണുകൾ വീഴ്ത്തി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു അവർ ചോദിച്ചു.

'അതൊക്കെ തന്നെപ്പോലാവാമെങ്കിൽ നാളെ കര പീടിക്കും. സൂര്യൻ പോലെ പറഞ്ഞു തന്നെപ്പോലാക്കിക്കൊള്ളാം. അതൊക്കെ എട്ടത്തിയെട്ടിന്റെയെന്നു പറയൂ.'

'ചെപ്പി സ്വന്തംതന്നെയായിരിക്കുന്നു അപ്പോഴു സംസാരിക്കുന്നു. അതും കുറച്ചുനേരമല്ല ചെപ്പിന്റെ. കരംബത്തിന്റെ കൈകൾക്കിടയിൽ അംഗം.'

സോമൻ ചോദിച്ചു: 'നിങ്ങളുടെ ആരം ഉണ്ടാണിപ്പോഴു?'

'എത്രയോ നേരത്തെ എഴുന്നേറ്റു. ഹിസ്സിൽ അർജ്ജുന' കിരീടങ്ങളുണ്ട്. ഇപ്പോഴും വെളി. അതുകൊണ്ടു ബാക്കി' വെളിപ്പെടെ പോയിരിക്കുന്നു.'

ബർബർ വീണ്ടും പറഞ്ഞു: 'അതൊക്കെ കരംബിന്റെ വെളിപ്പെടെയെന്നു നോക്കേണ്ടു. സദാ പണിയെ പണി ആദ്യ പണിയെപ്പറ്റി ചെപ്പിയെപ്പറ്റി വെളിപ്പെടുന്നു. അവർ പീടുന്ന സോമൻ കര കൊണ്ടുവരൽ ചെപ്പി.

ഓഫീസിൽ പണിയെടുപ്പിച്ചു കൊല്ലുന്നുവെന്ന ആക്ഷേപം സോമൻ ആം പിരിച്ചിട്ടു. ജോലി കിട്ടിയാൽ ഓഫീസിൽ ഏല്പുമറിയെ പണിയെടുക്കാൻ തയ്യാറായില്ലെന്നുവരുമെന്ന് വാലിയായെ പടയുണ്ടു് പുറത്തു നിൽക്കുന്നു. അവർ യാതൊരു മുറുക്കിപ്പും കൂടാതെ പണിയെടുക്കാൻ തയ്യാർ. പണിയുള്ളവർക്കു പരക്കുവം. പണിയുണ്ടെന്നുള്ളതു് അവർ വലിയൊരു കാര്യമായി കരുതുന്നില്ല. നേരെ മറിച്ച് പണിയെടുക്കേണ്ടി വരുന്നുവെന്നതാണു് അവർക്കുള്ള ചരാതി.

ചായ കഴിച്ച് സോയനാഥൻ മിണ്ടാനിരിക്കുകയാണ്. ഏതാണു് ചെമ്പുണ്ടെന്നു പിടിയല്ല. മെകയും കെട്ടിയീരികെയല്ലാതെ തൊഴിലില്ലാത്തവനെന്നുണ്ടു് ചെയാൻ?

കമലയെടുത്തി കളിൽനിന്നു് ഇംഗ്ലീഷ് പത്രം എടുത്തു കൊണ്ടുവന്നു. സോമൻ നിവർത്തിനോക്കി. അച്ചൻ ഇതിനിന്നു് ജോലിക്കായുള്ള പരസ്യങ്ങളിൽ ചുക്കുന്ന പെൻസിദ്ധത്തുളളവർ ഇട്ടുവെച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അച്ചൻ ഇതു പതിവായിരിക്കുകയാണു്. പത്രം കിട്ടിയ ഉടൻ മന്നംപേജ് വേക്കല്ല. തണുതും പേജിൽ ജോലി ഒഴിവുകൾക്കായുള്ള കോളത്തിലേയ്ക്കുണ്ടാക്കും കളുത്താക്കുന്നതു്. വേണ്ട ലിപ്പിൽ ചുക്കുന്ന പെൻസിദ്ധത്തുളളമിട്ടും. അപ്പോൾ തന്നെ മുറിച്ചെടുക്കില്ല. കാരണം കററുള്ളവരും പത്രവായനക്കാരാണു്. ഉച്ചഭക്ഷണത്തിനുശേഷം കമല വീണ്ടും പത്രം അച്ചൻറയടുക്കൽ എത്തിക്കും. അച്ചൻ ഡ്യൂഡ് കൊണ്ടു് മുറിച്ചെടുത്തു് സോമനെ കൊടുത്തുയയ്ക്കും.

സോമൻ വീട്ടിൽ വെറുതെ കത്തിയിരുന്നു സമയം. പോക്കുന്നതു കമലയ്ക്കിഷ്ടമല്ല. അതിനാൽ വളരെ നിർബന്ധിച്ചു് അയാളെ ഒരിക്കൽ ഗഡിയറഹാട്ടു ബസാറിലേക്കയച്ചു. അവരും പാഞ്ഞു; 'നിന്റെ ഏതു് ഇവിടെയില്ല. കൂടാതെ കോമൻ മെയ് ഏതും അല്ലെങ്കിൽ അൻ മനസ്സു വരുന്നില്ല. കണ്ടാണു് വിലകൊടുത്തു്' കെട്ടു സാധനങ്ങൾ വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവന്നു. അവന്റെ കററമല്ല. പാവങ്ങളാണെന്നു കണ്ടാൽ കട്ടുപടക്കാൻ പറന്നിടും.'

ചെങ്കോത്തുപുരയെ ഒരു തൂണായിട്ടു് സോമൻ ഇറങ്ങിക്കൊണ്ടു്. കയ്യിൽ സഞ്ചിയുറയായി ഗഡിയറഹാട്ടു ചന്തയിൽനിന്നു് കളമീൻ വാങ്ങുന്ന സോമനെ കണ്ടാൽ ചെങ്കോത്തുപുരയിൽ തൊഴിലില്ലാത്തവരിൽ മരുവുന്നാണു് മുറ്റിക്കുന്ന ആർക്കുപറയാൻ കഴിയും? സോമൻത്തരം വാങ്ങുന്ന സമയത്തു് ഓഹരി

ബിൽ പോകാൻ വേണ്ടത്ര സമ്മതിക്കില്ല എന്ന് ഇക്കുറിക്കു വാച്ചിൽ നോക്കും. അതിന്റെ കണ്ടിട്ട്, ഈ വിഭാഗം മാഫി ബിൽ പോകാൻ തീരുമാനിച്ചു എന്ന് കച്ചവടക്കാർക്കും അന്നായിപ്പിക്കുവാൻ സാധനം ചവക്കേണ്ടതാണെങ്കിലും ആർക്കൊന്നും അങ്ങനെ തന്നെ.

കോളേജിൽ പഠിക്കുന്ന കാലത്തു് സോമൻ എത്രയോ അവനെ ഓർക്കുന്നതിന് പോയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ അതൊന്നും ഇതുപോലെല്ലാമു വീതിക്കു് അന്നായിയിട്ടില്ല. പരിചയക്കാരെ വല്ലവരെയും വഴിക്കു കാണുന്നതു സന്തോഷമായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ അകലെവെച്ചുതന്നെ വല്ലവരെയും കണ്ടാൽ വഴിമാറി പോകും. കാരണം മറ്റൊന്നുമല്ല. ഓരോരുത്തർ കാര്യമറിയാതെ ചോദിക്കാൻ ഇടയ്ക്കും: 'എന്തു ചെയ്യുന്നു?' കോളേജിൽ പഠിച്ചിരുന്നിടത്തോളം കാലം മറുപടി പറയാൻ അസൗകര്യമൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇപ്പോഴാണ് ശബ്ദം മുഴുവൻ.

'നരിയുള്ള നാട്ടിലെ സന്ധ്യയെ മേയ്ക്കൂ' എന്ന് കേട്ടിട്ടില്ല പഴയൊരുപാടി? ബസാറിലെ ഗോരന്റെയടുക്കലെയെത്തിയപ്പോഴേക്കും എവിടെ നിന്നോ ഒരു ചോദ്യം: 'അല്ല സോമനാഥനല്ലേ ഇതു?' എന്തെങ്കോ സംഗതി? എന്തൊക്കെയല്ലേ കണ്ടിട്ടു്?'

സോമൻ അലയുയർത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്തു. ഒപ്പം കോളേജിൽ പഠിച്ചവൻ. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ഐ വുഡ് ബി ഗ്രേഡ് ടു നോ—വെസ്റ്റ് കീൻ റിച്ചാർഡ് സിൽ മാന്റേജ് മെൻ്റ് കടയിനിയാണു് ഞാൻ. അതിനോടും എഴുത്തു ക. അതും, ഗവിയറാഹാട്ടു കോർണറിൽ നിന്നു മിനി ബസ്സിൽ കമ്പനിവക ഫാക്ടറിയിൽ കൊണ്ടുപോയ? വീടും. ഇവിടെ കളിക്കുവാൻ എന്തും കാരണം. വഴിയുടെ അങ്ങെ മാർഗ്ഗം അതിൽക്കൂടി പതിവ്. സിഗററ്റു വാങ്ങാൻ ഇപ്പോഴേക്കും വന്നു ചവക്കുകയായി, ഇല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങളെ കാണിച്ചായിരുന്നു.'

അവനിനെയും കയ്യിൽ ഗോംഡ് ഫാക്ടറി സിഗററ്റു് ചവക്കുമെന്നിരിക്കുന്നതെന്ന് സോമൻ കണ്ടു. 'ഞാൻ വഴിക്കുണ്ടോ?' അവനിൽ ചവക്കുവാൻ നീട്ടി

സോമനാഥൻ സിംഹാസനം ഏറ്റത്തില്ല. അരവിന്ദൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളില്ലാത്ത പക്ഷം പരമ കർമ്മം വിട്ടിട്ടില്ല. പെൺകുട്ടികളുടെ നേരെ നോക്കിയില്ല. പുക വലിക്കിയില്ല. അശ്വിമേധംഗസിംഹകരം വശിക്കിയില്ല—'

അയാൾ പ്രീതിയോടെ ചോദിച്ചു: 'എന്തു ചെയ്യുന്നു നിങ്ങൾ?'

സോമനാഥൻ തോന്നിയ ഒരു നാണം! കെട്ടുകെട്ടായി ജോലിക്ക് അപേക്ഷകൾ അയയ്ക്കുകയല്ലാതെ മറ്റു പണിയൊന്നുമില്ല എന്നു പറയാൻ മനസ്സു സമ്മതിക്കുന്നില്ല. വളരെക്കുറച്ചുകൊണ്ട് പറയാൻ തോന്നിയില്ല—'നോക്കണം. വല്ലതും.'

അതിനു മുമ്പ് അരവിന്ദൻ പറഞ്ഞു: 'എന്തിനിഷ്ടപ്പെടുക വെക്കുന്നു? ഫോറിയിൽ പോകാൻ പരിപാടിയിട്ടുണ്ടാണെന്നു ഞാൻ കേട്ടിരിക്കുന്നു. അതുതന്നെയാണു് നല്ലതു് ചങ്ങാതി! അങ്ങനെയൊക്കെ പൂലർന്നു് ഏഴു അടിക്കുമ്പോൾ വീട്ടിൽ നിന്നു പുറത്തുനിന്നു അയ്യപ്പൻ. ഫാക്ടറിയിലെ ഏറ്റവും മതിയും കൊണ്ടാടിയതൊക്കെ കഴിച്ചുകൂട്ടിയാൽ കഴിഞ്ഞു വെസ്റ്റ് കീൻ—റിച്ചർഡ് സിംഗ് ഒരു ജനിയർ ഓഫീസറാവും. നിങ്ങളുടെ മുമ്പെ വരിക. ഫോറിയിൽ അയച്ചു അറിഞ്ഞുവരുമ്പോൾ ഒരു സമയം നമ്മുടെ വെസ്റ്റ് കീനിൽ അങ്ങനെയൊരു ബോസറായി പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെടും.'

വിശേഷത്തോടെ ചോദിക്കുന്നവനെ വാർത്ത തികച്ചും അറിയാതെ സമാധാനമായിത്തന്നെ വെക്കുകയും സോമൻ അതു് അറിയിച്ചു. 'ആരു പറഞ്ഞു നിങ്ങളോടു?' സോമൻ ചോദിച്ചു.

'പേരു പറയാൻ പറയില്ല. നിങ്ങളുടെ ഒരു ഫ്രണ്ട്' എന്നു ചെപ്പാൽ മതി.' അരവിന്ദൻ പറഞ്ഞു.

'ഗോപാലൻപോലാണു് വരിയെന്നു്.' എന്നു മതി കൂട്ടിച്ചേർത്തു് അയാൾ അർത്ഥംവെച്ചു ചിരിച്ചു—'സൂത്രത്തിൽ എല്ലാ കൈപ്പിടക്കാരണമല്ല നോക്കുന്നതു്'

അകലെ നിന്നു് വെസ്റ്റ് കീൻ റിച്ചർഡ് സിംഗിനെ തിരിച്ചറിയുന്ന മിനിബസ്റ്റർ വരുന്നതു് കണ്ട അരവിന്ദൻ പറഞ്ഞു: 'എനിക്ക് നിങ്ങളോടു ഒരു പിടി കറുത്തതും പാലാണു്. മനസ്സെങ്കിലും വെറുപ്പാണെന്നു്. തന്നെ നിങ്ങളെ കണ്ടാൽ വരുമെന്നു്'

വരും. വരുന്ന അനന്തരം ചില വകുപ്പുകൾക്ക് പ്രിയപ്പെട്ട വസ്തുക്കൾ കരയ്ക്കും അഥവാ കരയ്ക്കും അനുയോജ്യം. നിയമങ്ങൾ പാലസ്-താബർ?

അറക്കനാഥൻ മാറ്റി നമ്പർ പറഞ്ഞു കൊടുത്തു. അതിനിടയ്ക്ക് അറവിൻ്റെ മിനി സ്റ്റേജിൽ കലികാലനികഴിഞ്ഞിരുന്നു.

അങ്ങനെയൊക്കെ ഏതൊക്കെയും എഴുതിച്ചിട്ട് മുറിയയിൽ ചെ
ന്നിരുന്നു. ഡോമൻ അൻ മഹാമറിയിൽ പോകാൻ പോകുന്നു
കൊണ്ട് കേട്ടപ്പോൾ അക്കവിന്റെ അന്നോട് കരുതുമായിട്ടുണ്ടാ
സംസാരിച്ചുവെന്നും അർത്ഥകരമായിരുന്നു. അയാളുടെ അടുത്ത്
മകളുണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് വലിയ അറാബിന്റേതുകൾ മകനായിരുന്നു.
കൊച്ചിന്റെ ഒരു കോർ ക്രൈസ്തവ് ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന കോളേജിലേക്കു
ഇത്ര വലിയ. ഡോമൻ അന്നോട് ഏതെങ്കിലും അറിയിച്ചിട്ടില്ല.
എന്നാൽ വിദേശത്തേക്കു പോകുന്ന അന്നെന്ന വാർത്ത ആരു
സംസാരിച്ചതാവും? എന്ന രണ്ടു പക്ഷങ്ങൾക്കുമായ യുദ്ധംകൊണ്ടു
കാർക്കും. മനസ്സിലാക്കുന്ന വന്ന മറ്റൊരു. സ്ത്രീകളുടെ ചിത്ര
ങ്ങളും മനസ്സിലാക്കുന്ന മുറിയ അറക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന അപരിയുടെ
മുഖവും മുറിയയിൽ വന്നു. അപരി അന്നോടൊന്നും വിഷയം അ
യ്യോർ വെണ്ടി അന്നോട് കഥ കേട്ടിട്ടില്ല പണ്ടത്തേതു്.
കോളേജിൽ അന്നും അപരിയും വലിയ ചങ്ങാതികളായിര
ന്നു. അക്കവിന്റെ അന്നോടൊന്നും അങ്ങനെയൊന്നും കൂടുതലായിര
ന്നെന്നു കാര്യം അറിയാത്തവർക്കുമായിരുന്നുവെന്ന്.

എന്നാൽ തപസിക്കുതീറ്റായിട്ട് ഈ വിധം ചങ്ങാതി കുക്കിടയിൽ തന്നെ വെച്ചുകൊണ്ട് മലകുന്നു? കപട്ടമനുഷ്ഠിപ്പാത്തുകൂട്ടം തന്നെയോ സോമകനു ഈ ചീന്ത തുടരാം അതാവേണ്ടിയിട്ടു.

സുകുമാരൻ വന്നിരിക്കുന്ന വിവരം കലാലയത്തിൽ അറിയിച്ചു. പക്ഷെ “കുറുപ്പ്” നീണ്ടു നില്ക്കുമ്പോൾ കലാലയത്തിൽനിന്നും ഇരുപതുപേർക്കു കൈമാറ്റം ചെയ്തുകൊടുത്തു. കലാലയത്തിൽനിന്നും അതിർത്തിയിൽനിന്നും പത്തുപേർക്കു കൈമാറ്റം ചെയ്തുകൊടുത്തു. കലാലയത്തിൽനിന്നും അതിർത്തിയിൽനിന്നും പത്തുപേർക്കു കൈമാറ്റം ചെയ്തുകൊടുത്തു. കലാലയത്തിൽനിന്നും അതിർത്തിയിൽനിന്നും പത്തുപേർക്കു കൈമാറ്റം ചെയ്തുകൊടുത്തു.

സോമനാഥൻ പുറത്തുനിൽ കാലമുഴുത്തുപെട്ട ഉദൻ സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾക്കെന്തുപറ്റിപ്പോയി? ഏതുകുത്തിയായി. ഇനിയും കിടക്കയോടു സല്ലപിച്ചു കഴിഞ്ഞു വന്നിട്ടു അല്ലേ?'

അൻ ഇതിനിടയ്ക്ക് മാർക്കറ്റിൽ പോയി വന്ന കാര്യം സോമൻ പറയാൻ പോയില്ല. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'തൊഴിലില്ലാത്തവൻ' വേണമെന്നല്ലേ? ചെയ്യാൻ?'

'പിന്നെയും അശ്രീലം പറയുകയാണ്. അൻ പറയാനില്ല, 'വീഡു'യെന്നു പറയുന്നപോലെ അന്നു 'തൊഴിലില്ലാത്തവൻ' എന്നു പറയുന്നതു ഏനിക്കു' കട്ടം പിടിക്കില്ല. അങ്ങനെ തൊഴിൽ അന്വേഷിക്കുന്നവരാണ്. അതുകൊണ്ടു 'ഉദ്യോഗാപേക്ഷകർ' എന്നു അങ്ങനെ പറയാവുന്നതാണ്.'

'നല്ല ഉപദേശം. പൊതുവെ പൊതുവെന്നും തൊഴിലില്ലാത്തവനെന്നും തൊഴിലില്ലാത്തവനെ തൊഴിലില്ലാത്തവനെന്നും പറയരുതെന്നും. അല്ലേ? ഇതു പണ്ടൊരു കഥ പറഞ്ഞു പോലെയാണിത്—'

സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു:— 'നിൽക്കു നിൽക്കു. പൊരിഞ്ഞ കവയിലത്തു യാദവ'പൂർ മകാളനിയിൽ നിന്നും ചുട്ടുപിടിപ്പിച്ചു നടന്നാണു വന്നതു' ജീവിത വരെ. തൊണ്ട വെട്ടുപോയിരിക്കുന്നു. ചേരം പെട്ടെന്ന് കിട്ടിയാൽ നന്നായിരിക്കും.'

കഥ പച്ചവെള്ളം കൊടുവന്നു കൊടുത്തിട്ടു മോദിച്ചു. 'സുകുമാരൻ ചായ അരുളു?'

സുകുമാരൻ വളരെ സന്തോഷമായി. 'ഏതെങ്കിലും ചായയുണ്ടായിരിക്കും.'

ഏതെങ്കിലും പോയിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ വളരെ ലക്കിയായാണ്. അന്നുസോമനാഥനെ ചായയ്ക്കു' മാർഡർ കൊടുക്കുന്ന സിന്ധു. ഏതെങ്കിലും കട്ടംബത്തിൽ ബന്ധായിരിക്കുകയാണ്—'ഒരുപക്ഷേപം മാർഡർ' മാർഡർ. 'സുകുമാരൻ' ഇതിൽ യാതൊരു അടിയുമില്ല. അന്നു പൊതുവായിരിക്കാൻ അയാൾ കണ്ണുനീരുന്നെ അറിയിച്ചു; 'കുതിക്കു. ഒരു ചോല സമ്പാദിക്കുക. അതിനു കടം കട്ടംബത്തിൽ അടുത്ത് വെച്ചുവെക്കണം' വെച്ചുവെക്കണം

പ്രപഞ്ചമെന്നു്. മനുഷ്യജാതിയെല്ലാം ചത്താൽ വെള്ളം തീർച്ചപ്പെട്ടിരിക്കാൻ ഒരു ഇലക്ട്രിക്കൽ ഹീറൽ വാങ്ങി വെണ്ണം. ചത്താൽ, പഞ്ചസാരത്തും പാലിനുള്ള ചിലവു കിട്ടിയെൻ്റെ ആർക്കും തോന്നില്ല അറിയാം.

സുകുമാരൻ വാസ്തവത്തിൽ മംഗ്യംകെട്ടവൻ തന്നെ. അയാളുടെ കാര്യമാലോചിക്കുമ്പോൾ സോമനും തോന്നാറുണ്ട് സഹജം. അദ്ദേഹത്തിലെ ഒരു ചെറുപ്പതയിലാണ് താമസമെന്നു് കേൾക്കേണ്ട. വിവാഹപ്രായം ഏതെന്നു കണ്ടാലോ പെരുമാറ്റം മുന്നോട്ടു്. വിവാഹം നടത്താൻ നിവർത്തിയില്ല. പണമില്ല. കഴിഞ്ഞ വർഷം സുകുമാരന്റെ അച്ഛൻ ദിട്ടയർ ചെറുപ്പതയായിരുന്നു. കാലുപിടിച്ചു. കേണപേഷിച്ചു. ജോലി ഒരു കൊല്ലത്തേക്കു കൂടി നിട്ടിപ്പിട്ടു. മുൻ മാസം കഴിഞ്ഞാൽ അതും തീർന്നു. പീനയെന്തായാ? ഗതി? സുകുമാരനാണ് മുത്തവർ. ഇത്രയുണ്ടാവാൻ പഠിക്കുന്നു. ഈ ഏതാനും മാസങ്ങൾക്കകം വല്ല പണിയും സമ്പാദിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ കഴപ്പാവും. അച്ഛൻ പെൻഷനില്ല. ബ്രോവിഡൻസ് ഫണ്ടിൽ നിന്നു പണം കടമെടുത്തിട്ടുണ്ട്. കോ.ഓപ്പറേറ്റീവ് ബാങ്കിനെപ്പറ്റിയിലുണ്ടു പണം കൊടുക്കാൻ. മുൻ മകളുടെ വിവാഹത്തിനു പണം കടമെടുക്കാനെ നിവർത്തിയില്ലായിരുന്നു. എല്ലാം കഴിഞ്ഞ് അച്ഛൻ കിട്ടാൻ പോകുന്നത് അങ്ങോട്ടു ആറു കൂടി. മംഗ്യം. ഇന്നത്തെക്കാലത്തു് രണ്ടായിരത്തിൽ കുറഞ്ഞാൽ അടിച്ചുതല്ലിക്കൊരിയുടെ കലയാണുപോലും നടക്കില്ല. പക്ഷെ, പെൺകുട്ടികൾക്കു തോന്നുന്നതല്ലെന്ന് അച്ഛൻ തങ്ങൾക്കുവേണ്ടി കറം ചെയ്തില്ലെന്നു്.

സുകുമാരനെ ഈ കടംബത്തിലെ എല്ലാവർക്കുമറിയാം. സോമനാഥന്റെ കോളേജിൽ ഒപ്പം പഠിച്ചവർ. സോമനാഥൻ മനുഷ്യാലയം എന്ന ബി. എസ്സ് ബിരുദം പാസ്സ്. സുകുമാരൻ കേരളത്തിൽ മേജറായി പാസ്സാകുമായിരുന്നു. എന്നാൽ പഠിക്കാതെത്തന്നെ സമയം അമ്മയ്ക്കു തീരെ സുഖമില്ലാത്തായി. ഇന്നേ നാളെയോ മൂന്നു നാൾ. ബുദ്ധ് ബാങ്കിൽ രക്തം നൽകിയും ഓവറിയും മോഹിണിയെ ശുശ്രൂഷിക്കാൻ ഉറക്കമില്ലാത്തതാണ് പെൺകുട്ടിയെക്കുറിച്ചു് പോയതു്. രണ്ടാമത്തെ സമോദരനിൽനിന്നുപിടിച്ചെടുത്തിൽ പെൺകുട്ടിയെക്കുറിച്ചു് തന്നെ പോകുമായിരുന്നു.

ചായ്ക്കപ്പ് താഴെവെച്ച് കമലത്തടത്തിൽ ചോരിച്ചു: 'എന്തൊക്കെയാണെന്ന് വർത്തമാനം സുകുമാർ?'

സുകുമാരൻ ഒരു ചിരിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: 'തൊക്കെയില്ല എങ്ങനെയെന്ന്. അതേനേരം ജോലികൾക്കുള്ള ചാൻസുകൾ മുഖിൽ വരാൻ പോകുന്നു.'

കമല സ്നേഹപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: 'ചത്തേയ്ക്കു മേമ്പാള കഴുപ്പുവന്നിട്ടുണ്ടാവില്ല. സുകുമാരൻ നേർത്ത ചായ ഇപ്പോൾ ഉല്ലാസം.'

ചായയൊട്ടൊപ്പം രണ്ടു ബീസ്കൂറും കമല കൊണ്ടുവന്നു കവച്ചിരുന്നു. സുകുമാരൻ രണ്ടു കൈകളും കൂട്ടിത്തുറന്നിരിക്കാൻ പറഞ്ഞു: 'മോശൻ ഏഴുതടിയെ യുഗണൈനറഡ് ബോർഡിലെ പേഴ്സണൽ മാനേജർമാരിൽനിന്നെടുത്തു.'

സാരം മനസ്സിലാവാതെ സോമൻപറഞ്ഞു: 'എന്തിനെക്കുറിച്ച് എന്തിന്റെ കറവുണ്ടായിട്ടാണെന്ന് എന്റെ ഏതെങ്കിലും ബോർഡിൽ വേലയ്ക്കു പോകുന്നത്?'

സുകുമാരൻ ഉള്ളിലേക്ക് ചിറ്റാതെ പറഞ്ഞു: 'എന്തെങ്കിലും കറച്ചു ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാവും. സമ്മതിക്കുന്നു. എന്നാലും എനിക്ക് സോമൻ അതു വലിയ ഒരു തുണയാകുമായിരുന്നു. രണ്ടു പേരും ഏതെങ്കിലും ഓഫീസ് മുറിയിൽ കടന്നുവന്നാൽ നല്ല കഴിവാകുമായിരുന്നു. ചായ മറ്റൊരു തരീക, പിടിച്ചിരിക്കുക! അപ്പോൾ "നോ" എന്തെന്ന് ലാറ്ററും കയ്യിൽ തന്നെ.'

സുകുമാരന്റെ വാക്കു കേട്ട കമല ചിരിച്ചു. രണ്ടുപേരും യുവമനസ്സുകൾ നോക്കിയപ്പോൾ തനിക്ക് അങ്ങനെയൊരു പേരു സ്ത്രീ കൂട്ടിയെങ്കിൽ നന്നായിത്തന്നെയെന്നും അവൾ കൊണ്ടുപോയി. കൗതുകത്തോടെ അവരുടെ മുഖത്തു് ഒരു ചിരിയെങ്കിലും വിടർന്നു കാണുമായിരുന്നു.

ഏതായാലും സുകുമാരൻ ജോലിയിലുള്ള ആൾ വിട്ടില്ല. ഇങ്ങനെയൊരു കാര്യം ഉടിക്കാതിരിക്കാൻ എന്തായാലും മറ്റൊരു അവസ്ഥയും വിശ്വസിച്ചു. ചായകുടിക്കിട്ടുള്ള അയാൾ മേമ്പാളമേന്മയെ പറഞ്ഞു: 'ഇനി എത്ര നാൾ? അതിനുമുമ്പും നാട്ടിൽ ഒരു ചിലവിലാത്തവർ എന്ന ഒരു വർഗ്ഗം തന്നെ ഉണ്ടാവില്ല.'

ഒരുകാലത്തു് സോമനാഥന്റെ വിശ്വാസവും ഇതുതന്നെയായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അതിനതികൂടും അഭിയിരിക്കുന്നു. സുകുമാരൻ

കാൽ പാഞ്ഞു: 'തികച്ചും അന്തഃപുരിയമായ ഒരു വാർത്ത പാഞ്ഞു, കേട്ടൊരു. മനയിലിവിടെ പൊസ്റ്റാഫീസിലുമായി ഏതാണു് തുടങ്ങിയതും പുതിയ പൊസ്റ്റ് ഓഫീസ് തുടങ്ങിയതും പേരുകൾ. ശബളവും മെച്ചപ്പെട്ടത്—ഇതിനുള്ളിൽ പത്തു് ക. അതോടൊപ്പം ഹാസ്റ്റ് ഓഫീസ്, ഡി.എ. കൽക്കത്തയിൽ തന്നെ പൊസ്റ്റിങ്ങ് തുടങ്ങിയതും, പിന്നെ പൊലീസും വേണ്ട. വീട്ടിൽത്തന്നെ പൊലീസ് കഴിഞ്ഞുപോയതും ഉള്ളതിൽ. കിട്ടുന്ന പണം മുഴുവൻ വീട്ടിലേക്കു കൊണ്ടുവരാം. കൂടെത്തന്നെ കൽക്കത്താ കോമ്പൻസെൻസിങ്ങ് അലയൻസു വക നല്ലൊരു തുകയും ലഭ്യമാവും!

സോമനാഥൻ ഈ വാർത്ത കേൾപ്പം ഉത്തരവാദി വീടില്ല. അയാൾ ചോദിച്ചു: 'എന്താണീ കൽക്കത്താ കോമ്പൻ സെൻസിങ്ങ് എന്ന സ്ഥലം?'

സുകുമാരൻ ചിരിച്ചുപോയി: 'എന്താ കഴുത്തേ, തന്നെക്കൊണ്ടു് ഞാൻ പറയേണ്ടതു്? കൽക്കത്തയിൽ ജോലി ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവർക്കു് പല ബുദ്ധിമുട്ടുകളും നേരിട്ടു—അതിനാൽ ശബളത്തിനുപുറമെ നാഷ്ണലിസറ്റാർബർൺ കിട്ടും.'

സോമനാഥൻ ഈ വിവരം നിശ്ചയിച്ചായിരുന്നു: 'കൊള്ളാം, ഞാനും നിങ്ങളും എത്രയും കാലമായി കൽക്കത്തയിൽ ജോലിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയിട്ടു്. ഈതിനെത്തു നാഷ്ണലിസറ്റാർബർൺ?' സോമനാഥൻ മറുപടിയില്ലാതെ ചോദിച്ചു. മനോരാജ്യം കാണുന്ന ജോലിക്കു കിട്ടുന്ന ശബളത്തിനപ്പുറിയും സുഖസൗകര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും സംസാരിക്കുകയെന്നുവെച്ചാൽ രണ്ടു ചങ്ങാതികൾക്കും അതുതന്നെ ഒരു സുഖമാണു്.

സുകുമാരൻ മട്ടപ്പാടെ പറഞ്ഞു: 'ശരി ചങ്ങാതി നിങ്ങൾക്കിതിൽ വീരോധം മനോരമങ്ങളെങ്കിൽ ജോലിയിൽ പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ അലയൻസു് വാങ്ങാതിക്കുന്നതല്ല.'

തെരുവേലം ചിരിച്ചു. തങ്ങൾ പകർപ്പിനാവാനു കൗണ്ടിനകത്തു് പെട്ടെന്ന് തെരുവേലം കണ്ടു. ജോലി സ്വയം കീഴ്ത്തിയിട്ടുണ്ടാണു് സംസാരിക്കുന്നതെന്നല്ലേ നാട്യം!

പക്ഷെത്രയും നഗരകാലം ഉഴുതുക്കിയിട്ടുണ്ടാണു് സുകുമാരൻ പുണി. ഏ.പ്രൊഫ്.ജെ.എ. ഏ.കെ.സ്.പോലും, ജെ.ജെ.എ.എ.

ബിജിഡിങ്ങ്, കൽക്കത്താ കോർപ്പറേഷൻ, പലതരം ബാങ്കുകൾ, ഫാക്ടറികൾ, സ്ഥാപനങ്ങൾ—കുറേ വിഭാഗി-
ല്പ. പുറമേ രണ്ടു മൂന്നു ഷൂം ഫുൽ. ഫു. മാങ്ങയും രണ്ടു കോർപ്പ-
റേഷൻ കൗൺസിലർമാരെയും അതരം കൂട്ടിപ്പിളിട്ടുണ്ട്.

സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'കുറച്ചു ദിവസം മുമ്പ് അച്ഛൻ
ഫുൽനാദി എന്നൊരു വാക്കുതന്നെ. വീട്ടിലുള്ളവരുടെ വിപര്യം അൻ-
തോലിക്കു വേണ്ടത്ര ശ്രമിക്കുന്നില്ലെന്നാണു്. സാഹോദരി
സഹോദരന്മാരുടെ മുഖിയിലുപ്തം ഫുൽനാദി ചു-
ട്ടു—'കുടിലിൽ ഏകദേശംതന്നെ കത്തിയിരുന്നാൽ മോലി-
ക്കിയിൽ വന്നുകയറിയിരിക്കും മറുമില്ല.' അന്നത്തെ തുട-
ങ്ങിയതാണു് പുലർച്ചത്താളത്തു് ഈ പദയാത്ര. ഇപ്പോൾ പരമ
സുഖം—മുഖ്യം പുറയിൽ ഇരിക്കില്ല.'

സോമൻ എന്തെന്നില്ലാത്ത ആശങ്കയോടെ നിശ്ചയിക്കുന്നു.
സുകുമാരന്റെ കടംബദ്ധർത്ത കേട്ട് നായരോട് വല്ലാത്ത
വിഷമം തോന്നി. എന്നാൽ ഇത്രയൊക്കെ ശ്രദ്ധിക്കുന്ന സുകു-
മാരനാകട്ടെ ചാതുര്യപരമായ തന്മിസ്യം വകവെക്കുന്നില്ല. ഏതു-
യും സാധാരണമായ സ്ഥലത്തിൽ സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'അ-
ക്കുട്ടി' എങ്കൽ ഏതൊരു വേദവേദന അറിയാമെന്നാണു് അൻ ധരി-
ച്ചിരുന്നതു്. എന്നാൽ അക്കയും അച്ചുതന്നെ പരിശോധി, അൻ
പറയാൻ വിചാരിച്ചതായിരുന്നു; കൽക്കത്തയിൽ മോലി-
തിരഞ്ഞു നടക്കാനുമാലും പണച്ചിലവുണ്ട്. അപ്പോഴപ്പോൾ
നിന്നു് ഡൽഹിയിൽ സുകുമാരന്റെ രണ്ടു മനസ്സും നടന്നു
താങ്ങുക സംഗ്രഹിച്ചു എന്ന്.'

എന്നാൽ സുകുമാരന്റെ വർത്തമാനത്തിൽ ആരോടുകൂടി
കുറിച്ചു പരിഭവം. അപമാനവും ഓലവും എല്ലാം അയാൾ
കാലമേകേ കൂടാതെ തലയിലൊന്നി നടക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെയാണു് സുകുമാരന്റെ സാന്നിധ്യം അയാൾക്കു്
കൂടുതൽ ഇഷ്ടപ്പെടാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. കോളാളിയിൽ
പഠിച്ചിരുന്ന കാലത്തു് അത്രയൊന്നും അർത്ഥമില്ലാത്തതായിരുന്നു.
സുകുമാരനെ അയാൾ ഇഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടില്ല. തന്നിട പരിചരിക്കാത്ത
ഫുൽനാദി. പെട്ടെന്നും ബാധാധികാരമായിത്തന്നെ സങ്കടം
പോകാലായിരുന്നു പതിവു്. മോലിക്കു വേണ്ടിയുള്ള മുഖ-
പ്തം ഈ വിധം നിവൃത്തിക്കുന്നതാകെ ശ്രമിച്ചുകൊള്ളുന്നു

അന്നാക്കൾ സകൽപിഷമന്ദിരപാലം അയാൾക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

'എന്നാൽ ബി.എ. പാസ്സായി. രണ്ടര വർഷം കഴിഞ്ഞു കരളിവിസം രണ്ടു ചങ്ങാതികളും എംപ്ലോയ്മെന്റ് ഓഫീസ് ഫോർമലിനു മുൻവശത്തുള്ള ക്യൂവിൽ പ്പോം കണ്ടെത്തി. രണ്ടു ചെറു സംഭവം അഞ്ചര മണിക്കൂറായി ദൈവ ലയ്നിൽ നിൽക്കുന്നു. സുകുമാരൻ 'ബാലം. ബാലം' (വരുണ ചെറു) വാങ്ങി സോമൻ മായി പങ്കിട്ടു തിന്നു. കുറെക്കഴിഞ്ഞു മൺകോപ്പയിൽ പായ വാങ്ങി സോമൻ സ്നേഹിതനെ സൽക്കരിച്ചു. നീണ്ട വരിയിൽ നിന്നു നിന്നു സോമന്റെ മുഖം വാടിപ്പോയിരുന്നു. ആ കൃത്യത്തെ അനുഭവമാണിത്. സോമന്റെ മനോഭാവം സുകുമാരൻ എടുപ്പം ഉൾക്കൊണ്ട് കഴിഞ്ഞു. എന്നാൽ സുകുമാരന്റെ മനസ്സിൽ പ്രതീക്ഷകൾ വിരിഞ്ഞു നിൽക്കുന്ന കാലം. അഞ്ചര സ്നേഹിതനെ ഉത്സാഹപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'വീക്ഷാ രൂപഭേദം സോമൻ! ഈ നില നാട്ടിൽ എന്തും തുടരുകയില്ല. നമ്മുടെ ഏതെങ്കിലും ഒരു ചോദ്യം കിട്ടാതെ ചരിയു.'

രണ്ടുചെറു പാർപ്പിടം ചോദിച്ചറിഞ്ഞു. ഏതെങ്കിലും നാൾ കഴിഞ്ഞു സുകുമാരൻ സോമനെക്കണ്ടുകിട്ടി. ബോധപൂർവ്വ പാർക്കിലെത്തി. സോമന്റെ അതിസുന്ദരമായ വേഷം സുകുമാരനെ ആനന്ദിപ്പിച്ചു. വർത്തമാനത്തിനിടയ്ക്ക് ഓടിക്കൽ സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'അഞ്ചരക്കൾ' ആകെ മന്നു മുറിയേയ്ക്കട്ടെ. ഇരിക്കാൻ പറയാൻ ഒരു ചെറിയപ്പോലുകിട്ടു. ജോലി കിട്ടിയിട്ടുപോണം അക്കാരകക്കൊന്നു നേരെയാക്കാൻ. രണ്ടു ചെറു മുക്കം, ഒരു കേൾ, ഒരു ജനാല കർട്ടൻ—ഇത്രയും അത്യുറവുകൂടും. എന്റെ ചെറിയ കർട്ടന്റെ നിറവും അതു വാങ്ങേണ്ട കർട്ടം കൂടി നിറച്ചയിച്ചു വെച്ചുകഴിഞ്ഞു. ജോലി കിട്ടണം. അതേയ്ക്കു മുട്ടി താമസം.'

സുകുമാരന്റെ വീട്ടിൽ ചേക്കേറുകയെന്നു സോമൻ. സുകുമാരൻ അതിന് ഉത്സാഹിപ്പിക്കുന്നില്ല. അയാൾ നേരെ ചെറുപ്പ പറഞ്ഞു: 'പണിയോവട്ടെ. അതിനനുസരണം ജോലി കിട്ടുന്നില്ല കൂട്ടിക്കൊണ്ടു ചെറിയ ഉപ്പുറന്നു. ഭക്ഷണം കഴിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. വീടിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ കിടപ്പ്! നിങ്ങൾക്ക് ഒരു കപ്പു പായ സൽക്കരിക്കാൻപോലും വഴിയില്ല. പുറ

ഇക്കത്തു" പീടിച്ചിരുത്തുന്നിടമില്ല. പുറത്തു നിർത്തി വർത്തമാനം പറഞ്ഞു വിടക്കുവാനും."

സുകുമാരൻ വേഗേ അറന്നുക്കൊണ്ടുവെച്ചതന്നെ വീട്ടിലേക്കു കൊല്ലാനുള്ള പരിപാടി സോമൻ റട്ടാക്കി. ഏതാൽ രണ്ടു ചങ്ങമ്പതിക്കും മിക്ക ദിവസവും കണ്ടുതുടും. ബേഡെപ്പർ പാർക്കിയിനിന്നു മുർത്തമാനം പറഞ്ഞു നടന്നു നടന്നു അവർ സെലിംപൂർ കോർണർവരെ ചെല്ലും. രണ്ടുപേരും സമുദായം കരം. ഏതൊക്കെ പറയാനാണു അവർക്കു ഉള്ളതുവെന്നു?

വീട്ടിൽനിന്നു പുറത്തു കടക്കാൻ കിട്ടിയ അവനും പാശക്കാരൻ സോമൻ വിചാരിച്ചില്ല. അയാൾ ഔസറിൻ മുകളിൽ ഒരു ചുവപ്പ് ഷർട്ട് ഏടുത്തിട്ട് സുകുമാരനോടൊപ്പം പുറത്തു കടന്നു.

വഴിയിൽ പ്രാണത്തിലെ ജനത്തിരക്കു കണ്ടപ്പോൾ സോമൻ സ്വന്തം ദുഃഖം ഓർത്തുപോയി. മലാകം എത്ര നീന്ത് കർണമാണെന്നു അയാൾക്കു ഇനിയും പൂർണ്ണമായും അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. വീട്ടിൽ എട്ടാമതും എട്ടാമതിനെയും അച്ചുതും അയാളെ വേണ്ടപോലെ സംസാരിക്കുന്നു. ചോളിക്കുന്നു. ഏതാൽ പുറത്തു ഈ ജനാരണ്യത്തിൽ അയാൾക്കു യാതൊരു വിചയ്യമില്ല. മാറ്റമില്ലാത്ത മനസ്സിൽ ഏറ്റോ പത്തോ കിട്ടുന്ന ഒരു ഭേദമില്ലാത്ത അയാൾക്കു നേടാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല.

സുകുമാരൻ ചോദിച്ചു: 'എന്തുപററി? ഗൃഹവും നട്ടിച്ചിരി കണ്ടെല്ലോ?'

'വീട്ടിനകത്തും പുറത്തും ഏതൊരു വ്യത്യസ്തം എന്നു ചർച്ചചെയ്യുകയായിരുന്നു.'

'കൊണ്ടുപോയി കളയും. കവിതയൊന്നും കേൾക്കണമ്കകൾക്ക് ശാസിച്ചു. 'നിങ്ങൾ മറഗുവാന്നാണു', മിക്കപേരും മറ്റും അകത്തും പുറത്തും രണ്ടു ഭാരം കെന്റാസിനാണുള്ളതു' എന്റെ സ്ഥിതി തന്നെ നോക്കൂ. അല്ലെങ്കൾ ചോലി ജലത്തിൽ അമൃതാനിക്കും. കടംബത്തിലെ മുതിർന്ന സന്താനം എന്നുവേറെ യാതൊരു പ്രെസ്സീട്ടുവെല്ല തറവാട്ടിൽ.'

'എന്തുകൊണ്ടു?' സോമൻ ആരോത്ത.

'ചോലിയുണ്ടെങ്കിലും പ്രെസ്സീട്ടുവെല്ല. ഇപ്പോൾ അപ്പനും

അമ്മയും പറയുന്നു; ഗുഡ് ഫോർ നൈറ്റിങ്ങ്. അനേകം യങ്ങ് കൺ ഈ തീപിടിച്ച കാലത്തും ജോലി നേടിയെടുക്കുന്നു. എനിക്കു മാത്രം കഴിയുന്നില്ല. അപ്പൻ പറയാറുണ്ട്, സെന്ററിൽ ഒന്നയ്യാഴിച്ച സുകുമാരനെ ബി. എ.യ്ക്കു പഠിപ്പിച്ചതു തെറ്റായി. പഠിപ്പില്ലായിരുന്നെങ്കിൽ കൺവെൻർ വീടുപണി ചെയ്തു വരുത്താപ്പിന്നു വഴി കാണുമായിരുന്നു.'

സോമൻ ഒന്നു പറയാതെ ഹഡിയർക്കാട്ടു് നോക്കി നിൽക്കുന്നു. സുകുമാരൻ ഇടതു കയ്യിലെ വിരൽ തൊടിച്ചുകൊണ്ടു് പറ്റത്തു; 'അതും ഏതു വലിയ അബദ്ധമാണു കാണിച്ചതു്. കഠിനാത്മനാവിനെ പൂജിച്ചു് സ്കൂൾ-ഫൈനലിൽ ഫസ്റ്റ് ഡിവിഷൻ നേടിയെങ്കിൽ ഇതിനകം ഏതാനെയൊന്നു ജോലി കയ്യാണു പറയുന്നതെന്നു കാട്ടിക്കൊടുക്കുമായിരുന്നു.'

സോമനാഥൻ പറഞ്ഞു; 'വെറുതെ എന്തിനു വിഷക്കിക്കുന്നു? എങ്കൽനായോ നിങ്ങളുടെയോ സെക്കൻറ് ഡിവിഷൻ ചുരുട്ടു് വെച്ചു ഫസ്റ്റാക്കിയെടുക്കാൻ കഴിയില്ല.'

സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു; 'വലിയ ടുഷം തോന്നുന്നു ഇപ്പോ! ബ്രാബോൺ റോഡിലെ ഒരു ബാങ്കിൽ സ്കൂൾ ഫൈനലിൽ ഫസ്റ്റ് ഡിവിഷൻ നേടിയവർക്കു് ക്ലാർക്കിന്റെ പണി കൊടുക്കുന്നുണ്ടു്. മിനിമം 64 ശതമാനം മാർക്കു കാണിക്കുന്നു.'

സോമനാഥനു കഷ്ടം തോന്നിയില്ല. അയാൾക്കു ഇങ്ങിനെ ഒരയ്യായി അവിശ്വസിക്കുവാൻ പഠിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അയാൾ പറഞ്ഞു; 'അതും ഒരു നല്ല അട്ടിപ്പു.'

'അട്ടിപ്പെന്നു പറഞ്ഞാലാകയാ? ബാങ്കിന്റെ നോട്ടീസു ബെങ്ക്വിൽ എഴുതി പതിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.'

'സ്കൂൾ ഫൈനലിൽ' ഇത്രയും മാർക്കു വാങ്ങുന്ന എത്രയെ അത്താണു് പഠിപ്പു കഴുവാൻ ഭാഗ്യമായി കെട്ടിവച്ചു് ബാങ്കിൽ ഗുമാസ്തന്റെ പണിക്കു ചാടിപ്പറപ്പെടുക?

'ആ പോയിന്റ് എന്റെ തലയിൽ കയറിയില്ല. കുറെ കല്ല് അപ്പൻ പറയാറുള്ളതു്. എന്റെ തലമണ്ണുകയ്ക്കു് പാണു കമാറം.' സുകുമാരന്റെ മുമ്പം ഇരുന്നു.

നന്നേ നന്നേ അവർ ഗോൽപാർക്കിനരികിൽ നിന്നു. റോഡിലെ ആഫീസിൽ ചോക്കണവരക്കു നികക്കു. അനേകം

കെട്ടുവറകൊറ്റകൾ മോങ്ങുകൾക്കിടക്കാണ്. കന്ന പൊങ്ങി. ബസ്സിലും ഓക്സിയിലും തിന്നിബസ്സിലും സൂചികത്താൻ പലരും സ്ഥലം? സുകുമാരൻ ആ ജനപ്രവാഹം മിഴിച്ചു. നിന്നു നോക്കി പെട്ടെന്നു പറഞ്ഞു: 'ഇല്ല ചങ്ങാതി, ഇനി നോക്കിപ്പ. ആക്കുകയെങ്കിലും മോലിക്കു ശനിശേ തുടങ്ങിയോ? കനസ്സിനെ പൂത്തുതന്നെ ശാസിപ്പിരുത്താൻ നോക്കിയിട്ടും അതു അന്യന്മാരുടെ മോലിയിൽ കരിങ്കണ്ണുവെണ്ണുന്നു. കക്കാരിച്ച ഉമിനീടിനിച്ച കൊണ്ടു ചിന്തിച്ചു പോകുന്നു. ഇത്രയൊക്കെയൊളകൾക്കു മോലിയുണ്ടു്. സുകുമാരൻ അതിരൻ (ചിത്ര) മന്ത്രം ഒരു വേല കിട്ടാത്തതെന്തു്?"

സോമൻ ചോദിച്ചു: 'ആഹിസിൽ പോകുന്ന ഇവരെല്ലാം ഹസ്സു് ഡിവിഷൻ പാസ്സായവരാണെന്നാണു് പറ്റുന്നതു്?"

സുകുമാരൻ മന്ത്ര ചിന്തിച്ചു് തലയോട്ടിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള ഒരു ചോദ്യമാണതു്. നിങ്ങൾക്കു നല്ല ഒരു തലയുണ്ടല്ലോ കിട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഉററാത്തുകൊട്ടു, കട്ടിക്കാലത്തു ധാരാളം പാലം മനയ്യും കഴിച്ചിട്ടുള്ളവനല്ലേ? നിങ്ങളെത്തുകൊണ്ടാണു് പഠിക്കുന്നതിൽ പത്തരക്കൊറ്റ തലമൊക്കെ പേർത്തു്? പറയു കേൾക്കട്ടെ.'

സുകുമാരന്റെ ചോദ്യം തർക്കമില്ല. പാർപ്പിൽ മേയ്ക്കു് അക്കപ്പെട്ടാലോ മിട്ടക്കനായിത്തന്നെവെങ്കിൽ സോമനാഥൻ വിഷമിക്കുന്നിടവരില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ഉള്ളിൽ അതാണിയതു് സോമൻ പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല. സുകുമാരന്റെ സ്വാഭാവികാലോചിച്ചാൽ അയാൾ കകലത്തേക്കിടയൊടു് ഒരു ദിവസം എല്ലാം പറഞ്ഞു കൊടുത്തില്ലെങ്കിലും അതുതന്നെ വഴിയുള്ള അതിനാൽ സോമൻ നേരമുള്ള പറഞ്ഞുവന്നതിനേക്കിയെറി പിച്ചിച്ചു. ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള ചോദ്യങ്ങൾ പലർക്കും തോന്നിയെന്നു വരാം. അതിനൊക്കെ മറുപടി കിട്ടാനാണു വീക്ഷം.

സുകുമാരൻ തല ചെറുപ്പിയെ കൊണ്ടു് പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ ചോദ്യം എന്തെന്നു കഴിയുന്നു. നിങ്ങളു് ആലോചിച്ചു കൊണ്ടു്.'

ഒരു അഞ്ചാംനമ്പർ ഗവണ്മെന്ററു മോഡ (പ്രശ്ന) ബസ്സിൽ ഇരുത്തുന്ന വാറഡിന്റെ നീലയിൽ സുകുമാരന്റെ അപ്പൻ ഒരു

നിമിഷങ്ങൾക്കു കറണപ്പെട്ടു. പണിതപതു വേഗി എത്ര—
 “ഹേയ്” എന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ട് അതിന്നരികിലേക്ക് ആഞ്ഞു
 ഓടുന്നവനായി. അതു നിന്നില്ല. അതിവൈഗം—“യുദ്ധത്തോടെ
 മുനിലുണ്ടായിരുന്ന രണ്ടു ബന്ധുക്കളെ വെട്ടിച്ച് കടന്നു പിറകി
 ലാളി കയ്യും കൊണ്ടു വന്നു കടന്നു. സുകുമാരൻ അങ്ങോട്ടു
 ചെന്നു നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: “എന്റെ അച്ഛന്റെക്കര
 നോക്കൂ. മൂന്നാം ഡിവിഷൻ പോലായില്ല. റെയ്ഡ് അപ്പ്” ഉ
 “കിക്”. ഓഫീസിൽ കൂർക്കായില്ലെ?”

സോമൻ പറഞ്ഞു; 'അങ്ങനെയൊക്കെ ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ അറിവ് ഉള്ളതല്ല. അങ്ങനെയൊക്കെ സ്വന്തം ജീവിതത്തിൽ അറിയാം.'

സുകുമാരൻ വളഞ്ഞ ചിന്താഗതിക്കാരനല്ല. മേശ: മേശ: അദ്ദേഹം ഉണ്ടു കൂട്ടത്തിൽ, മോചനത്തിന്റെ കിഴക്കേ കര പലതും എത്തിട്ടുള്ളവനാണെങ്കിലും സിനിമക്കായിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അയാൾ പറഞ്ഞു: "അദ്ദേഹം ഇംഗ്ലീഷുകാരായിരുന്നു മേജർ. അവരുടെ കാലത്ത് നോൺകോംഗ്രസിനു കീഴായിരുന്നു ഓരോ ചി. ഇന്നോ? ആയിരിക്കണമെന്ന് എഴുത്തുകാരന് വീടുകൾ ഉണ്ട് തന്നെ മേജർമാർ നോക്കിയിരിക്കുന്നു."

‘നിങ്ങളെക്കൊണ്ട് മാറ്റാലികയായി ഇ.ഗ്രീഷുകാരെ അറിയിച്ചിട്ടില്ല. ഏതാൽ.....’ യോഗമന്ത് വ്യക്തമാക്കി.

‘അയ്യോനെന്നാണ് ഞാനെ നിങ്ങളോടു പറയുന്നത്. പ്രവാചകൻ സമത്വം, സാമഹാര്യം, സമാന്തര്യം— ഇങ്ങനെയൊക്കെ പറ്റാത്തൊന്നായിരുന്നെങ്കിലും എനിക്ക്. ഞാൻ എനിക്ക് ജോലി നടന്നതാണോ അയാളുടെ സെറ്റിൽ, അത് മുറയ്ക്കുക. ജിന്നയോ, മാഡോസേട്ടയോ ആരു തന്നെയാണോ വിശ്വസ്യരല്ല.’

‘മെല്ലെമെല്ലെ’— സുകുമാരനെ താഴെത്തു പൊതു സ്ഥാനത്തിൽ,
 “വല്ലഭവരം കേട്ടാൽ പാകിസ്ഥാനേൻ ഐസ്സ ആളെന്നു” മുദ്ര
 കയ്യിൽ.

സംഭരണ വല്ലഭനായ മൂലത്തി. 'കേരളപ്പരിഷ്കരണ സമാജം' ഒരു കമ്മിറ്റിയാണല്ലോ? പിന്നീട് ജനലിങ്ക് വെച്ചാൽ കിപ്ഡിംഗും (അരിയും പരിപ്പും ഒന്നിച്ചു വേവിച്ചു കഴിക്കാം) ഉള്ളതിനേക്കാൾ സാമ്പാറ്റ, മണലനാരവം അങ്ങനെയൊക്കെ.

പുറം നഗരങ്ങളാണ്. അവയുടെ കീഴയിൽ ഏതെങ്കിലും ഭാഗം കൊണ്ടിരിക്കുന്നുള്ളതാണ്? ചിലത് ഏക വർണക്കോടി, ചിലത് മുവർണക്കോടികൾ. ഓരോന്നിടും അയോളപ്പേര് അടിച്ചിരിക്കുന്നതു വെറുപ്പാർ ചിഹ്നങ്ങൾ. അന്നിതിനോന്നം പക്ഷപാതനാവുന്ന എന്നിങ്ങനെപ്പോൾ ആളപ്പിടിയാനാർക്ക് ഏതൊരു മരണാനന്ദ പക്ഷ! ഏകിക്കൊരൊന്ന ഉത്തരമെഴുത്തു. അതിസമൃദ്ധം, ഏതൊരു അച്ഛൻ മൃതമരണം മരണമെഴുത്തി പണി എഴുതു. അങ്ങനെ പ്രായപൂർത്തിയവരായ അച്ഛൻ ആങ്ങള പെണ്ണന്മാർ. മേൽമേലോരണത്തിന് സമയമില്ല അങ്ങനെയെന്ന്.

അഹിംസ കൈകളിലെ യാത്രക്കാരെ നേരെ വീണ്ടും നോക്കി. സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'ആരെത്തുവേണമെങ്കിൽ ചെയ്തെടു. ഏകിക്കൊരുത്ത്?'

ഏതാനും നിമിഷം സുകുമാരൻ മിന്നുന്നുകൊണ്ടു ഏതൊരു കൈയെ ചിത്തിച്ചു നിന്നു. പിന്നെ സോമനാഥന്റെ പുറത്തു് ഒന്നു തോണ്ടിയിട്ടു തുടർന്നു: 'നിങ്ങൾ പറഞ്ഞപോലെ അഹിംസ' കവറിൽ പൊതിഞ്ഞു കിഫിൻ പെട്ടിയുമായി ഏതെങ്കിലും പരങ്ങളെപ്പോലെ വൃത്തിയിൽ പറിപ്പിടിച്ച് ജനങ്ങളെ ഹർജി പോകാതിരിക്കാൻ വെമ്പിപ്പിടയുന്ന ജ്ഞാതാർത്ഥവരം ഇംഗ്ലീഷുകാരെ കാലത്തു അറപ്പിക്കു ചേർന്നവരല്ല. അതിനോടു ആ ചെയ്തെ. ഇംഗ്ലീഷുകാരെ കാലത്തു് അവർ അറിയിച്ചുപോലുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഏന്നിട്ടും അഹിംസയിൽ പോകുന്നു.'

ഇതിനുശേഷം സുകുമാരൻ ഒരു കരുത്തക്കേടു് കാണിച്ചു. വൃത്തിയായി ഇന്ത്യ ചെയ്ത അർപ്പം പാൻറം ധരിച്ച വേഷത്തിൽ ചുളി വീഴാതെ പ്രത്യേകം നിഷ്കർഷിച്ചു. ബസ്സിൽ കയറാൻ പോവുകയായിരുന്ന ഒരു യുവാവിനെ പിടിച്ച് നിർത്തി ചോദിച്ചു: 'ചേട്ടാ നിങ്ങൾ ഹസ്സു് ഡിവിഷനിലോ പാസ്സായത്ത്?'

അഹിംസയായ ഈ ചോദ്യം ആ ഭാഗ്യവത അഡ്മിനിസ്ട്രേഷൻ. കാര്യം ശരിക്കും അലയിൽ കയറും മുന്ദാവിത്തനെ ബസ്സുവിട്ടു. വെറുപ്പു പിടിച്ച അയാൾ മാത്രം വൃത്തിയിൽ നിന്നു. സുകുമാരനെ അറിപ്പിക്കുംവണ്ണം നോക്കി. സുകുമാരന്റെ പക്ഷിതം മനസ്സിലാക്കി അയാൾക്ക്.

സുകമരൻ ഫാപാതതിചേകേ തീർച്ചവന്നിട്ടു പറഞ്ഞു: 'ഞാൻ മനഃമന്ദാക്ഷം കാണിച്ചതല്ല. അയാളെ പിന്നിൽ നിന്നു വിളിക്കാൻ പറഞ്ഞിരുന്നു. പക്ഷേ അയാൾക്ക് ഒരു ജോലി തരുകയ്ക്കി എണ്ണിയാൻ വിചാരിച്ചതാണ്.'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'അങ്ങനെയൊന്നും കൂടുതൽ സുകമരൻ കഴിപ്പം വരുത്തിവെക്കും. ആ മനുഷ്യൻ ഒരുപക്ഷെ, പാർവ്വതി നമ്മളെപ്പോലെ ആയിരുന്നിരിക്കും. അങ്ങനെയൊന്നുകിൽ ഇപ്പോൾ ചോദ്യം കേൾക്കേണ്ടതാണ്. കേൾക്കേണ്ടതാണ് കേൾക്കേണ്ടതാണ്?'

സുകമരൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. പിന്നെ എന്തോ ആലോചിച്ചപ്പോൾ ചില കാര്യങ്ങളെ. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ശരി തന്നെ സോമൻ പറഞ്ഞത്. ഈവിധം ശല്യപ്പെടുത്തിയത് നന്നായില്ല. അയാൾ നമ്മളെപ്പോലെ തന്നെ സെക്കൻഡറി കോളേജ് ഡിവിഷനിൽപ്പെട്ട ചർച്ചാക്കളിൽ നിശ്ചയമായും ക്ലബ്ബ് ഡയറക്ടർ കൗൺസിൽ ആയിരിക്കും. അയാളുടെ മൂലം ചേർന്ന പരസ്പരവിരുദ്ധതയെന്താണ്?'

'അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണോ? സോമനാഥൻ വിരക്തിയോടെ ചോദിച്ചു.

'പലതുമുണ്ടാകാറുണ്ട്. ക്ലബ്ബ് ഡയറക്ടർ കൗൺസിൽ പണി കിട്ടാൻ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടതാണ്. അയാൾ ക്ലബ്ബ് ഡയറക്ടർ കൗൺസിൽ അല്ലെങ്കിൽ പരസ്പരവിരുദ്ധതയെന്താണ്? കോളിളക്കം പരസ്പരവിരുദ്ധതയെന്താണ്? പട്ടികവർഗ്ഗക്കാർക്ക് മുൻഗണനയുണ്ടാവുമെന്ന്. ഇന്ത്യയിൽ ക്ലബ്ബ് ഡയറക്ടർ കൗൺസിൽ ഗ്രാജുവേറ്റ് ആയിട്ടുള്ളതാണ് അയാൾ.'

പിന്നെ വലതുപുറത്തുള്ളവർക്ക് നമുക്ക് കഴിയാതെത്തന്നെ സോമനാഥൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ അപ്പൻ വളരെ നന്നായ കോളിളക്കമായിരുന്നല്ലോ. ഒരു ചോദ്യമുണ്ടാകുമ്പോൾ അയാൾക്ക് ക്ലബ്ബ് ഡയറക്ടർ കൗൺസിൽ കഴിയാതെത്തന്നെ.'

'വീണ്ടും തുടങ്ങിയതല്ലോ പ്രാണപരയാൻ. നിങ്ങൾ സുകമരൻ ക്ലബ്ബിൽ ആകുന്നു. മിസ്സിർ ഒരു കോളിളക്കം ക്ലബ്ബ് ഡയറക്ടർ കൗൺസിൽ കഴിയാതെത്തന്നെ. സോമൻ ക്ലബ്ബ് ഡയറക്ടർ കൗൺസിൽ കഴിയാതെത്തന്നെ.'

സംകരനായ മനസ്സിലായില്ല. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ഞങ്ങൾക്ക് ഗതിയുണ്ടാക്കിത്തരില്ല—ഞാളു പറഞ്ഞാൽ മതി—സ്വപ്നം നിശ്ചയംകൊണ്ട് വിശ്വസിക്കരുത്' കയ്യുമ്പനായിത്തീർന്നു ബ്രഹ്മജ്ഞാനിയുടെ പ്രയത്നം കിട്ടാതെകിട്ടി. ഒരാൾ കാര്യങ്ങൾ മറ്റൊരാളിൽ നിന്ന് പഠിക്കുകയാണ് പട്ടികപ്രകാരമുള്ളതല്ലേ?

‘അവരുകൾ ഭൂരിനങ്ങളും, യാതനകളും, കഷ്ടം നൂതനനയില്ലാത്തതുകൊണ്ടാണു്’ അവരുകൾക്കൊണ്ടു് ‘ഇരുവിധം ഫലിതം പറയാൻ കഴിയാനാത്തു്’. അവരുകൾ കയ്യുപ്പു്കൊള്ളുന്നതിനുള്ള കോ‘ ന്യായകൻ യാഥാർത്ഥ്യം പറഞ്ഞു ധർമ്മിപ്പാൻ നോക്കുക.

സുകരംഗൻ: ഗദ്യവും കൈകൊണ്ടു—“നിങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നു. ഞാൻ മനസ്സെ പൊക്കിപ്പിടിച്ചു കൊള്ളിച്ച സംസാരിക്കുകയാണെന്നു”. ചണ്ഡാലന്റെ കാൽപൊടി നക്കാൻമില്ല. ഏനിക്കു് അപ്പു്. ഇലായ്ക്ക മുമ്പു് ഏനിക്കു് ഒരു ജോലി സംസ്ഥാരിക്കാൻ പറ്റില്ല. സ്റ്റേഷനുകൾ രണ്ടു കണ്ണുകളുണ്ടെന്നുവെന്ന് തുടങ്ങുന്നതാണെന്നു് മറ്റൊരു കവ്യ.

സോമന വല്ലാത്ത സഹനാചം അന്നി, ചങ്ങാതിയെ ഉന്ധാക്കപ്പെട്ടതാൽ ചവണ്ടി പറഞ്ഞു; "അല്ലെങ്കിൽ കാര്യം ആലോചിച്ചാൽമേലേ വസ്ത്രം എന്റെ മനസ്സിലും അങ്ങനെയുണ്ട്". ഇടത്തുകയ്ക്ക് വല്ലായ്മ. അഭിപ്രായപരമായി, ഇനിയും ആയില്ല. ഒരു പക്ഷെ നോക്കി, ഇങ്ങനെ എത്ര നാൾ അടുത്തു വെട്ടി ചിലയെന്നു തിന്നുമുണ്ടി നമുക്കു? എടുത്തി വളരെ വാത്സ ല്യപ്രകാരം കേൾക്കും. വീട്ടുമ്പിത്തന്നെ, എടുത്താകാം കെട്ടുക നായിലും വലിയ കിരകയെന്നും എനിക്കായി എടുത്തു നീക്കി വയ്ക്കുന്നു. 'മതിയോ മതിയോ' എന്നു ചോദിച്ചുചോദിച്ചു "ഓക്കാനം വീട്ടുമ്പിത്തന്നെ, എന്നിട്ടും അങ്ങനെയെ വല്ലായ്മ, അതുകൊണ്ട്"

ഇക്കാരണവും സുകുമാരൻ മോശമീട്ടി. 'വെച്ചെല്ല അവിടെ വലിയ വലിയ വസ്തുക്കൾക്കും. പാവപ്പെട്ട അറവിൻ മതി സൂത്തിക്കൻ കഷണം. വിളമ്പിയതുകൊണ്ട് പല തോന്നുക, മധുരം തിന്നേണ്ടതാണ്. കണ്ണനത്തായി തോന്നുന്നത് നിങ്ങളുടെ കണ്ണിന്റെ ധാരാളിത്തം കൊണ്ട്. മറ്റൊന്നാണ് ശരിക്കും കയ്പ് തോന്നുന്നത് ഞാൻ ഇന്നാൽ ചെമ്പിരിക്കുന്ന സമയത്താണ്. ഇന്നലെ രാവു പകിപ്പ കഴിഞ്ഞുപോയിത്തന്നു. ഒന്നാ

കുറുപ്പ് വെളിപ്പെടുത്താൻ മെന്തെ, പുറമേ കരിഞ്ഞ പരിപ്പുക്കുടിയായാലോ? എന്തെല്ലാം സ്ഥിതി? അങ്ങനെയൊരു സുഖമില്ല. കരേറാർ നാളെയും, പെട്ടെന്നാണോ അടുത്തുവന്നിട്ടു. പെട്ടെന്നു തട്ടിക്കൊണ്ട് വെക്കുവാൻ—'വീട്ടിൽ കത്തിയിരുന്നു' എന്ന് പറഞ്ഞാൽ അത് കാര്യമല്ല? അടുത്തു കിടക്കുന്നത് കന്നി കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരില്ലേ എന്നും? പെട്ടെന്നു ഇതിൽ പറഞ്ഞ സമയം—'നീക്കം ചെയ്തതായില്ലേ' എന്നും? രണ്ടു കാര്യം വന്നിരുന്നു? അടുത്തുവന്നിട്ടുവെങ്കിലും?

'എന്തെല്ലാം പറഞ്ഞു ഇതിൽ നിങ്ങൾ?'

'ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. വിട്ടുപോയിട്ടുള്ളത് അതേപടി എടുത്തു വിട്ടു. എന്നാലും സുകുമാർ മിസ്റ്റർ ഇതിനെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കും. ചോദിക്കും.'

പക്ഷം ചോദിക്കുന്ന ആർക്കും? സോമൻ വിട്ടുപോയില്ല. അയാൾ കഴുപ്പുള്ളിൽ നിന്നും വിട്ടുനിൽക്കുന്ന മനുഷ്യനാണ്. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'മനസ്സ് മിസ്റ്റർ മിസ്റ്റർ. സാക്ഷരൻ മറുപടി പറയും. ചോദിക്കാൻ.'

സുകുമാർ ക്ഷണം മറുപടി പറഞ്ഞു. 'മെന്തിനും കൂടെയിൽ ചെല്ലാൻ കഴിയുന്നതിൽ കരുതലുള്ളതായി നിങ്ങളെ കണ്ടു. ചോദ്യം ഉണ്ടുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് പക്ഷം വിട്ടുനിൽക്കുന്ന പ്രശ്നം നമുക്കു നീക്കം നിൽക്കണം. എന്റെ പൊതുവിട്ടു ഒരു വേറെ. ഈ സമയം എന്തൊരു ആകർഷണം എന്തെന്ന് ചെല്ലാൻ വെക്കുവാൻ അത് നോട്ട് ചെയ്തു വെക്കും. കാര്യമെന്തെന്ന് എന്തിനെയെന്നും അത് ചോദ്യം പലിശ സഹിതം കൂടും.'

'മി മി: സുകുമാർ! എന്തൊക്കെയാണു നിങ്ങളുടെ സഹോദരന്മാർ—അവരോടാണു പ്രതികാരം?' സോമൻ അയാളെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ മനസ്സാക്കി.

സുകുമാർ മിസ്റ്റർ, പ്രതികാരമെന്ന വെച്ചാൽ പ്രാദേശികങ്ങളെ പെട്ടെന്ന് വിട്ടുപോകുമ്പോൾ, അതോ ഒരു കിഴക്കൻ തലയിൽ പിടിച്ചു കെട്ടിവെക്കുമ്പോൾ ചോദ്യമെന്നു വിചാരിക്കും? പെട്ടെന്നാണോ കാര്യത്തിൽ എന്റെ പൊതുവിട്ടുവിട്ടു വെക്കും. ഇപ്പോൾ കൂടെ ശരിയാക്കി വെച്ചിട്ടുണ്ട്. കൂടെയിൽ പ്രവേശിച്ചു ആദ്യത്തെ മാസം കിട്ടുന്ന

ശമ്പളം കൊണ്ടുതന്നെ കസവ് വെട്ടിക്കിട്ടുത്തുന്ന ഒരു ചകുനം സാരി. അതിന്റെ തഴക്കം ഒരു ചിഹ്നം. 'ഏതൊരു മേപ്പുറത്തു കള്ള കയറി കടന്നുപോയെന്നാൽ ശാസിച്ച ബിരുദം നേടുന്നതിനെ നിനക്കിങ്ങനെയൊരു സാരി അണമെന്നാണിപ്പിച്ചു— നിന്റെ സ്വന്തം മേപ്പുറം.''

സോമനാഥൻ യോജിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. 'ഇപ്പോൾ മേപ്പുറം കൊണ്ടു ചുട്ട പിടിച്ചുതന്നുപോയ പനയുന്നതാണ്. ആദ്യത്തെ ശമ്പളം കിട്ടാത്തതുകൊണ്ട് സാരി മേടിക്കേണ്ട കാര്യമേ കാണുകയുള്ളൂ. ചിറ്റുവെച്ചു കാര്യം കറക്കം. ഏതൊക്കെ യാത്രയും കൊടുത്തതായി, അവരുടെ ഉള്ള വേദനിപ്പിക്കാൻ നിങ്ങളുടെ മനസ്സു വരില്ല.'

സുകുമാരൻ ഈ വിഷയം നീട്ടിക്കൊണ്ടു പോയില്ല. 'അങ്ങനെയൊരു ശാരി, പക്ഷെ ശമ്പളം വാങ്ങാൻ കഴിയുന്ന ഒരു നീളം ഏതൊക്കെ വരിക? അതു കേൾക്കട്ടെ.'

അയാൾ ഒരു നിർമ്മിതിയിട്ടു വീണ്ടും തുടർന്നു. 'ഇടയ്ക്കിടെ ഏം. ഏൽ, ഏ. താഴെ അടുക്കൽ പോകാറുണ്ട്. കോപം സഹിക്കാതെ അവരെ വായിൽ വരുന്നതൊക്കെ പറയും. നിങ്ങളെ കാണുന്നതാണ് നല്ലതൊക്കെ ഈ ഗതികേട്. വേല നാൽക്കു ആഗ്രഹിച്ചാൽതന്നെങ്കിൽ ഇംഗ്ലീഷുകാർ ഏതാനും നാളിൽനിന്നു തുറന്നു വിട്ടു? ഏതാനും വരൾ ഇംഗ്ലീഷുകാർ കയറിക്കൂടി?'

'അവരെതു പറയുന്നു?' സോമൻ ചോദിച്ചു.

'വിസ്മയകരമായ ഒരു ഗുണം അവർക്കൊക്കെയുണ്ട് ചത്താതി. ഈ ഏം. ഏൽ, ഏ. മാർ ഏതുതന്നെയായാലും കൊപിക്കില്ല. അങ്ങനെയൊരു ഇങ്ങനെ ഫയർ ചെയ്യുന്നതിൽ ഗുഹാസ്വത്തിനുശേഷം പറയും. 'അടുത്ത അവസരം ഏകദേശം വേറെ ആൾക്കൊക്കെയും ചോട്ടു കൊടുത്തോളൂവാ.'

'പ്രബലിക്കിടെ പാട്ടിനു നിർമ്മാൻ കഴിയാത്തവർ ഒരു മണത്തപ്പിരി നോക്കുക തന്നെ ചെയ്യും.' സോമൻ പറഞ്ഞു.

'ശരിയൊരു പറഞ്ഞു. ഏതൊരു കടമയൊരു അടുത്തു കൂടി നല്ല കടമയൊരു കൊള്ളത്തൊക്കെയായിത്തന്നെ അതിൽ പറഞ്ഞു. പക്ഷെ, മറ്റൊരുതൊക്കെ? ഒന്നിട്ടു തുറന്നു സമ്മതിച്ചു.

‘മറ്റൊരു ചെറുപ്പക്കാരനും ജോലി കെട്ടുകേടാക്കി ഉത്തരവാദിത്വം ഗവണ്മെന്റിനടുത്തു’, അതിനു കഴിയാത്ത ഗവണ്മെന്റ് ചുമത്തിക്കൊണ്ടു. അതാണുചിത്രം,’

‘മുഖ്യ വല്ലഭം പ്രദർശിപ്പിച്ചോ?’

‘അത്ര പ്രാധിചിദ്യ ആയു’, എന്നാൽ എം. എൽ. ഐ. ഐ. ഐ. പല ഉള്ളുകളിലും പുറത്തു വീട്ടു. ആതന്നും മനുഷ്യരെക്കൂട്ടിയിട്ട് മറ്റൊരു ജോലികൾ വരാൻ പോകുന്നു. സോൾസ്ട്രി ക്സ്’, സ്റ്റേറ്റ് ഇലക്ട്രിസിറ്റി ബോർഡ്, ഫാഷനിങ്ങ് ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റ്—ആയിരക്കോടി. ജോലികളാണു ഉണ്ടാകാൻ പോകുന്നത്. അതിന്റെ കണക്കെടുത്തു നോക്കിയാൽ ഗവണ്മെന്റിന്റെ പക്കലുള്ള കമ്പോളം മതിയായില്ല അവയെല്ലാംകൂടി ഇരിക്കാൻ. പക്ഷെ ഒരു പുറത്തും—അതേപ്പറ്റി വിചാരിച്ചുവന്നുവന്നില്ല. എന്നിരിക്കാൻ ജോലി കിട്ടിയാൽ അത്യാവശ്യം ചങ്ങാതിയുടെ വീട്ടിൽ നിന്നു് ഒരു ചെയർ പോലിച്ചുവരാതില്ല. കൊണ്ടുപോകുവാൻ. ഗവണ്മെന്റിന് അതുകൊണ്ടു് ഒരു ഭാരം അണുനാശിഗവേഷണമില്ല.’

‘അയാളെന്തു പറഞ്ഞു?’

‘വളരെ ഇംഗ്ലീഷ്’ ആയി. അയാൾ പറഞ്ഞു. ‘എല്ലാ വരും ഇങ്ങനെയും സഹിക്കുകയാൽ അങ്ങനെയൊരു നാട്ടിൽ ഭരണം വിഴുതിക്കും.’ എന്തും വരാട്ടു എന്നുവെച്ചു ഡയറക്ടർപ്പട്ടം നിങ്ങളുടെ കാര്യവും മുമ്പിൽ വെച്ചു. അയാൾ അറിയിച്ചു: ‘ആയിരക്കോടി. ജോലികൾ നേതാവിന്റെ ഉള്ളുകയ്യിൽ കിട്ടുന്ന കളി കമ്പോൾപോകുന്ന സ്ഥിതിക്കു് ഏന്റെ ചങ്ങാതി സോമനാഥ ബ്രഹ്മനാഥിയുടെ പേർകൂടി മുന്നോർമ്മയിലിരിക്കട്ടെ. നല്ലൊരു ചെറുപ്പക്കാരൻ. എന്നെപ്പോലെ തന്നെ പണിയില്ലാത്ത വശംകൂട്ടു നടക്കുന്നു. ചെയറിന്റെ കാര്യത്തിൽ പരിശ്രമിക്കരുതെന്നും. അയാളുടെ വീട്ടിൽ അതു് ഇഷ്ടംപോലെ ഉണ്ടു്.’

ചിരിച്ചു സോമൻ.

സുകുമാരൻ അതിപ. അത്രപ്രതിയോടെ പറഞ്ഞു: ‘ഇതിനും ആരാടായിട്ടു കൃത്യമായ കാരണങ്ങൾ. പല കോട്ടി ചിരിക്കണമെന്നോ? എം. എൽ. ഐ. ഐ. ഐ. പഠിക്കു; ‘നാശിപ്പിക്കാതെ തന്നെ എത്രയും കൈമാറ്റം’ എന്ന് ബിരുദത്തിലായി

കൊണ്ടുപോകരുത്". മിനിസ്ത്യന്മാരെ സി. എ. നേരിട്ട് പാലയപ്പെടുത്തിത്തരരുകൻ. ആരാണെന്നറിയാമോ സി. എ? മിനിസ്ത്യന്റെ രഹസ്യ സഹായി—കോൺഫിഡൻഷ്യൽ അസിസ്റ്റൻ്റ്. ഈയിടെ ഇവരാണ് എത്രയും പെട്ടെന്ന്. ഐ. സി. എസ്. ഓഫീസർമാർപോലും ഇവരുടെ മുമ്പിൽ വെറും ജാണറലുകൾ.

'അതുകൊണ്ടു നമുക്കെന്തു? വലിയ വലിയ ഓഫീസർമാർ പണ്ടു മുതൽക്കേ ചിലരുടെ മുമ്പിൽ വെമ്പാല മുദ്ര വരാതെങ്കിൽ ചിലരുടെ മുമ്പിൽ വെറും നിർവ്വേദനമാർ.' സോമനാഥൻ ഐ. എ. എസ്.കാരോടും ഐ. സി. എസ്.കാരോടുമുള്ള പുച്ഛം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

സുകുമാരൻ നിരന്തരമായിട്ടു, ചങ്ങാതിയുടെ കൈപിടിച്ചു പറഞ്ഞു—'സത്യവസ്തു പാഞ്ഞു? സി. എ. അധികരുടെ കീഴയിൽ എത്ര നേരവും കാണും ഒരു ചെറു ഡയറി. അതിൽ പേരും മേൽപിലാസവും ഒരു കുഴപ്പം പിടാൻ അതായത് ഗവണ്മെന്റു മോചി കിട്ടിയതു തന്നെ.'

'ശ്രദ്ധിച്ചുനോക്കൂ. ഞാൻ ഇതിനായി നടന്ന നടന്ന പൊതുപ്പിൻ്റെ അടി പകുതിയും മേഞ്ഞു. ആപ്റ്റാക്കുറുപ്പും കള്ളു തുറന്നു.' സൗമൻ വെറുപ്പോടെ പറഞ്ഞു.

സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'ആൾ കൈവിട്ടുകൊ. കൈ കൈ. ആൻഡ് കൈ. ഒരു അവസരംകൊണ്ടു സാധ്യമായിട്ടെങ്കിൽ മറ്റൊരും തവണ.'

'മറ്റൊരും മല്ല, പതിനായിരം തവണ നടന്നു. ഫലമുണ്ടായില്ല. ഇതിനിടയ്ക്കു റോയൽ ക്ലൈപ്പ് ഓററിംഗ് കമ്പനിയിലെ നവീന ബാബു പണക്കാരനായി. ആക്റ്റീവ് ക്ലൈപ്പ് ക്ലൈപ്പിൽ എന്റെ കയ്യിൽനിന്നും ഓരോ തവണയും അൻ പതു പൈസയാണ് വസൂലാക്കിയിരുന്നത്. ഞാൻ വിചാരിച്ചതു കാർബൺ ക്ലൈപ്പുകളെല്ലാം പല പേരിൽ അയയ്ക്കാമെന്നായിരുന്നു. പക്ഷെ, അപ്പനും എട്ടത്തിരും സമ്മതമായില്ല. അപ്പൻ പറഞ്ഞു, ആപ്റ്റീവ് ക്ലൈപ്പാണ് എല്ലാത്തിലും ഇവോർട്ടൻ്റ്. അതിൽനിന്നാണ് ഉടമകൾ കാൻഡി സ്റ്റാൻഡിംഗ് സംബന്ധിച്ച ധാരണയ്ക്കു രൂപമുണ്ടാക്കുന്നത്. കർമ്മ

ബൻ കോപ്പി കണ്ടാൽ അവർ വിചാരിക്കും. ഈ മനുഷ്യൻ ഓരോന്നായിട്ടും ആപ്തികൾക്കു നൽകിയിട്ടുള്ളതെന്തെന്ന് നോക്കണം.”

‘ഇതു വലിയ അന്യായമാണ്.’ സുകുമാരൻ സോമന്റെ പക്ഷം പിടിച്ചു. ‘നിങ്ങൾ ഒരു കോളിത്തലാശി ആയിരുന്നെങ്കിൽ അപേക്ഷകൾ സ്വീകരിക്കണം. അങ്ങനെയൊരു പത്തു സ്ഥലത്തു ഒരു അപേക്ഷ അയച്ചുകൊടുക്കണം?’

സോമൻ പറഞ്ഞു: ഇതു ‘കരളയുദ്ധത്തിന്റെ ബുദ്ധിയെപ്പോലെ’ കൈപ്പിടംപിടിച്ചു കൊണ്ടുപോകുന്നതുപോലെ. പിടിച്ചുപിടിക്കും. പറയാൻ യാതൊരു പഴയതും ഇല്ല. എന്നാൽ ഇത്രയുംകൂടുതൽ അനുഭവംകൊണ്ട് ഒരു കാര്യം വ്യക്തമായി. ഗവണ്മെന്റിനായും അല്ലാത്തതായാലും ജോലി തന്നെ ഉദ്ധരിക്കാൻ ആയില്ല.

‘ദൈവത്തിനു തന്നെ അറിയാം.’ സുകുമാരൻ വഴിയിൽ നിന്നുകൊണ്ടു തന്നോടായിത്തന്നെ പറഞ്ഞു. ഇതിനിടയ്ക്കു ഓഫീസ് യാത്രക്കാരെക്കുറിച്ച് കറുപ്പൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു.

വാച്ചിലേക്കു നോക്കി സോമനുമുമ്പ് പറഞ്ഞു: ‘എന്തൊക്കെയായിട്ടും ഏതെങ്കിലും ഏതെങ്കിലും ആൾ വിട്ടിട്ടില്ല. എന്റെ ജാതകത്തിൽ ഞാൻ യഥാസ്ഥാനം വ്യക്തമായിട്ടും പണം സമ്പാദിക്കാവുന്ന ജോലിയിലേർപ്പെട്ടെങ്കിൽ ഉണ്ടാകും.’

‘എനിക്ക് ജാതകം തന്നെയില്ല. ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ധനസ്ഥാനത്തിന്റെ നില കണ്ടു പരിശോധിച്ച് ഒന്നാക്കമായിരുന്നു.’ സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു.

സോമൻ വീണ്ടും ഏതെങ്കിലും കാര്യം തന്നെ ഏതെങ്കിലും—‘അന്നൊരു ദിവസം വെറുത്തുനോക്കിയായിരുന്നു. ഏതെങ്കിലും പറഞ്ഞു: ‘ചിന്തിച്ചു വിചാരിച്ചിട്ടുള്ള കാര്യം? ആദ്യം കട്ടികളുടെ ജോലിയുടെ സ്ഥിതി പലതുകൊണ്ടും പെട്ടെന്ന് ജോലിയുടെ കലുശലം കേൾക്കുകയും. ഏതെങ്കിലും കലുശലത്തിന് അല്പം കൂടുതൽ കിടന്നു തിരക്കി? എങ്കിലും കലുശലം കേൾക്കുകയും. ഒരു പ്രശ്നമായും ഉണ്ടായില്ല. അതിനുമുമ്പും അന്ത്യം കണ്ടിട്ടുള്ളതും ഒന്നാക്കമായിട്ടും വിവരം നിയമമായി. ഏതെങ്കിലും പറയുകയും—‘ഏതെങ്കിലും കലുശലം കേൾക്കുകയും. ഒരു ദിവസം കണ്ടിട്ടുള്ളതും ഏതെങ്കിലും കലുശലം കേൾക്കുകയും.

അളയച്ച" വിളിച്ചിട്ടുകൊണ്ട് പോയി മോശി രൻ വിടും..'

'നിങ്ങളുടെ ഏകദേശം എന്തും നല്ലതുവരട്ടെ. അതങ്ങങ്ങളുടേതല്ലേ? എന്റെ ഭാഗ്യവും എൻ അളിഞ്ഞതുകിൽ.'—സുകമാരൻ പറഞ്ഞു.

'ഭാഗ്യം എന്റെയൊന്നിങ്ങക്കേയൊ വളർത്തുന്നതല്ല. അതിനു മനോഹരമായവരും.' സുകമാരൻ അറിയിച്ചു.

സുകമാരൻ ഇങ്ങനെയൊരു കണ്ണിലുള്ള കാര്യം പറഞ്ഞു: 'വല്ലാത്ത പേരിയാവുന്നു. അങ്ങങ്ങളുടെ കോളനിയിൽ തെക്കി വീഴ് ബിട്ടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. കലയാണോയോചന മറ്റൊരു നഗ്നം. പക്ഷെ പാവത്തിനു വരണം കിട്ടിയില്ല. വാർദ്ധക്യമുണ്ടോ അതുവരെ കാത്തു നിൽക്കണം? അടിയും മീശയും നശിച്ചു പോവുക, പണി കിട്ടാതെയും വരുക.'

അതുകൊണ്ട് അങ്ങനെയൊന്നിനു സാധ്യതയില്ല എന്ന് വിചാരിച്ചു പറയുക വയ്യ. അതുകൊണ്ട് ഇവർക്കുള്ള വർത്തമാനം കേൾക്കാൻ സോമൻ തെല്ലം രസം തോന്നാറില്ല. വാച്ചിലേക്കു നോക്കി അയ്യോ പറഞ്ഞു: 'ഇനി വീട്ടിലേക്കു തിരിയണം. പാവം ഏതെങ്കിലും കാര്യത്തിലേക്കു പോകാം. പ്രാതലൊക്കെയും ചെയ്തു.''

'പോയി പ്രാതൽ കഴിക്കൂ. അന്നിപ്പോഴല്ല വീട്ടിലേക്കു. ഓഫീസ് പാവം' (ഓഫീസുകൾ ഇരിക്കുന്ന പ്രദേശങ്ങൾ) കണ്ടു ചുറ്റിയിട്ടു വരട്ടെ.'

'ഓഫീസ് പാവം' ചുറ്റി പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തിട്ടെല്ലാ പണയമാണ് നിങ്ങളുടെ കിട്ടുക? ആരുടെ വിളിച്ചിരുത്തി പണി നോക്കി? സോമൻ ചോദിച്ചു.

എന്നാൽ സുകമാരൻ അടങ്ങിയില്ല—'എല്ലാ രഹസ്യങ്ങളും നിങ്ങളെ അറിയിക്കേണ്ട ആവശ്യം എനിക്കുള്ളതല്ല? ഒരു കേൾവ്യാർത്ഥം' ഭാഷയിൽ കരുതിക്കയറി ഫോൺ നൽകിച്ച് ഒരു ഓഫീസുകളുടെ വരുന്നതിൽ പാട്ടു കിടക്കാൻ പേടകയാണെന്നു നോക്കിയിട്ടുണ്ട്? സുകമാരനായിട്ട് അത്ര ഉണ്ടെന്നുണ്ടെന്നു ശരിക്കും.

സോമൻ കണ്ണുകൾക്കിടയിൽ, 'ആ രഹസ്യങ്ങളെന്താണെന്നു' അല്ല ഇന്നു കാണു സഹോദരൻ!'

‘അങ്ങനെ വഴിക്കു വഴു ചങ്ങാതി, തൊഴിലില്ലാത്തവനും ബുദ്ധിയുണ്ടെന്നു കാര്യം താക്കണ്. വീട്ടിൽ ചടങ്ങിങ്ങനെ പഴുത്തും വായിച്ചാൽ ജോലിയുടെ തരസ്സുണ്ടു പിഴ കിട്ടുകയില്ല തങ്കം!’

‘പിന്നെ?’ സുകുമാരൻ ചോദിച്ചു.

സുകുമാരൻ തികഞ്ഞ ഗർവ്വത്തോടെ സ്നേഹിതനെ വിവരം ധരിപ്പിച്ചു. പല കമ്പനികളും തൊഴിലില്ലാത്തവരെ ചേർത്ത് ഈയിടെ പഴുത്തളിൽ പരസ്യം കൊടുക്കാറില്ല. ഒരു കമ്പനിക്ക് ക്ലർക്കിന്റെ പണിക്കു വരസ്യം ചെയ്തിട്ടു പറിയുണ്ടല്ലോ കേൾക്കുന്നോ? പഴുത്തളിൽ ബോക്സ് സ്ഥലം ഉണ്ടായിരുന്നു. അവിടെ നിന്നും കൂന ലോറി ആപ്റ്റിക്കേഷൻ ഹെഡ് ഓഫീസിലേക്കയച്ചു. ഇപ്പോഴും അപേക്ഷകൾ കിട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. പോരാത്തതിന് പത്രമാഫീസിൽ നിന്നും എങ്ങനെയോ കമ്പനിയുടെ പേര് പുറത്തുപോയി. പ്രതിദിനം മൂന്നു അഞ്ചുരും ചോറാണം ഓഫീസിൽ ചെല്ലുന്നത് നേരിട്ട്. കമ്പനിയുടെ പേര് ഞാൻ ഓഫീസിൽ പരിശ്രമിച്ചു നാടുവിട്ടു.

‘അപ്പോഴൊന്നുണ്ടാവാമോ?’ സോമൻ ചോദിച്ചു.

‘അതിനുള്ള ഉപായം അവർതന്നെ ആലോചിക്കട്ടെ. നമുക്കെന്നാണിതിൽ? അപ്പോൾ പറഞ്ഞുവന്നത്, അന്നേകം കമ്പനികൾ ഈ പെട്ടകളിൽ ശമ്പളം കഴിവാക്കാൻ അവിരുവരുടെ ജോട്ടിസ് ബോർഡുകളിൽ പരസ്യം പങ്കിക്കുക പതിവായിരുന്നില്ലെന്നും, നമ്മുടെ ശമ്പളം ഈ വിധമാണോ ഹെഡ് റോഡിലുള്ള ഒരു ഫാക്ടറിയിൽ ഒരപ്പിസ്റ്റിന്റെ പണി അടികൂടുതലായത്, ഇപ്പോൾ ഒരപ്പിസ്റ്റിൽ സ്കീംഗുണ്ടായിരുന്നു സത്യം തന്നെ. ഒരു ദിവസം ചെന്നു നോക്കേണ്ടതാണ് മിക്ക ഷിഫ്റ്റിന്റെ മുമ്പിൽ ഇരിക്കുന്നു. പക്ഷാബ് കെയിൽ സ്കീംഡിൽ മെന്റിൻ ചലിക്കുന്നു. അയാളുടെ ഉപദേശം കേട്ട് ബുദ്ധി തെളിഞ്ഞത് ഇപ്പോൾ ഓഫീസുകൾ വെച്ചുപുതുക്കുന്നു. കാര്യം ആരോടും തുറന്നുപറയില്ല. ജോലിയുടെ കാര്യം നോക്കുന്നതിനാൽ അകത്തു കടക്കാൻ സമ്മതിക്കില്ല. അതുകൊണ്ട് എന്തെങ്കിലും കാര്യം നോക്കുന്നെന്നു വ്യക്തം രണ്ടു കല്പിച്ച് തെളിഞ്ഞുണ്ടെന്നു അകത്തു കയറിപ്പറ്റുന്നു. ചീത്ത

ജെബ്രയിൻ ഉപയോഗിച്ചു" സ്റ്റാഫിന്റെ നോട്ടീസ് ബോർഡ് നോക്കിവരു..'

സുകുമാരൻ ഒരു നിർത്തിയിട്ടു പറഞ്ഞു: 'പഴയ വേലയായെന്നു തോന്നുന്നുണ്ടാവും ഇല്ല? ചൂണ്ടയിൽ മീനുണ്ടു സോമാ! ഇതിനിക്കെന്തെന്നു രണ്ടുനാലിട്ടുള്ള ആപ്പിരക്കേയൻ കൊടുത്തിട്ടാണിരിക്കുന്നത്" ഇതല്ലേയവൻ. ഇന്നലെ പോയിരുന്ന ഓഫീസിൽ പണി കിട്ടിയതാൽ സ്വർഗ്ഗമാണു" സ്വർഗ്ഗം, ജീവനേത ശമ്പളത്തിനു പുറമേ ഏതപത്തിയെ പൈസ ടിഫിനിനു". അതു പോരാത്തതിട്ടു" ഓഫീസ് ജോലിക്കാരുടെ യൂണിയൻ എന്നു ഉറപ്പികു വീതം കിട്ടണമെന്നു" ആവശ്യപ്പെട്ടു കൊണ്ടു" കമ്പനിക്കു" വക്കിൽ മുഖന നോട്ടീസ് കൊടുപ്പിച്ചിരിക്കുന്നവരേതു'

ഗോൽ പാർക്കിൽനിന്നു" ഒരാളു" വീട്ടിലേക്കു തിരിച്ചു മന്ദാരൻ സുകുമാരന്റെ കാര്യം ഓർത്തു. അയാളുടെ പരിസ്ഥിതി അത്ര പ്രശംസിക്കേണ്ടെന്നു വേണം. ഇതിനുള്ള ഫലം അയാൾക്കു" കിട്ടാതിരിക്കില്ല. ജോലിക്കു നിശ്ചയിച്ചുകൊടുത്തു കയ്യിൽ കിട്ടി സുകുമാരൻ പൊയ്ക്കുളയും. അന്നും മന്ദാരനാഥൻ പണിയില്ലാതെ നടക്കും. എന്നാലും സുകുമാരനെപ്പോലെയാകാൻ അയാൾക്കു മനസ്സുവരുന്നില്ല. അതിനു കഴിയുകയുമില്ല.

അച്ഛനു ഗവണ്മെൻറ് ജോലിയാകുന്നു. ഒരു കാലത്തു" ഏതുതോറോ പേരെ പരിപാലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ അവരുടെ വീട്ടിലോ ഓഫീസിലോ പെന്റു അവരു കണ്ടാലോ ഏതു" സോമനു" ഓർക്കോൻ പോലും കഴിഞ്ഞില്ല. അച്ഛന്റെ ആത്മാഭിമാനവും ചില്ലറയല്ല. ഏതുവന്നാലും സ്നേഹിതന്മാരെ പിടിക്കില്ല മകനൊരു ജോലി സ്വന്തമാക്കുകൊടുക്കുവാൻ. കൊലപാതക ബാബുവിനു" കഷ്ടിച്ചു" ബി. എ. കണ്ടെടുക്കിയ ഒരു മകനുണ്ടെന്നു" അവർക്കൊരിക്കലും അറിയാൻതന്നെ വയ്യ. കൊലപാതക ബാബുവിനു" മാണിക്യം പോലുള്ള രണ്ടു മക്കളുണ്ടു" എന്നും അവരിൽ ഒരാൾ ഐ. ഐ. ടി. എഞ്ചിനീയറാണെന്നും അന്ത്യൻ ഒരു യൂറോപ്യൻ കമ്പനിയിൽ ജൂനിയർ അക്കൗണ്ടൻറ് ആണെന്നും മാത്രമേ അവർ ധരിച്ചിട്ടുള്ളു.

സോമനാഥൻ വല്ലാത്ത കോപം വന്നു. സുകുമാരൻ ഐത്ര ദുഃഖിതനാണ്, എന്നാലും ആരോടും കോപിക്കുക പണി വീഴ്ത്തു. എന്താൽ സോമനാഥനാകട്ടെ കോപംകൊണ്ട് പൊട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കാൻ തോന്നി. ഇത്ര വിശാലമായൊരു സമൂഹം, ഇക്കീർണമായൊരു സുകുമാരനെ യാതൊരുപാടായും ചെയ്തിട്ടില്ല. തങ്ങൾ ആവംഭിധം പഠിച്ചു. സമൂഹത്തിന്റെ ചട്ടക്കൂടം സുരക്ഷിതം നൽകുന്നു. തങ്ങളോട് ചെയ്യാൻ പറയുന്നതെന്തെങ്കിലും ചെയ്യുന്നുള്ളു. തങ്ങൾക്ക് അനുഭവംഗ്യമില്ല, തങ്ങൾ അധികരിക്കാൻ തയ്യാർ. എന്നിട്ടും ഈ നഗരിക്ക് അന്ത്യം കൽപ്പിക്കാൻ തയ്യാർ. എന്തിനും ഈ നഗരിക്ക് അന്ത്യം കൽപ്പിക്കാൻ തയ്യാർ. തങ്ങൾക്ക് വലിയ ഉദ്യോഗം കിട്ടുന്നതെന്നില്ല. എന്തോടൊപ്പം ചെയ്യാനുമില്ല. എന്നിട്ടും തങ്ങളുടെ നേരെ നോക്കാനുമില്ല. തങ്ങളെ നോക്കുകയും നോക്കപ്പെടാൻ പാടിയിരിക്കുന്നു.

ഇതിനൊക്കെ ആശങ്കയോടുകൂടിയിരുന്നതിനാൽ കഴിഞ്ഞാൽ നന്നും ചിന്തിക്കാനെ വല്ലതും ചെയ്യാൻ പാടിയിരുന്നു. കരുപക്ഷം, സുകുമാരൻ ഇതിനു കൂട്ടനായിക്കിട്ടില്ല. പാവത്തിനു പലതുകൊണ്ടു തോന്നുന്നു. എന്നാലും സോമൻ പിന്നോക്കം കയ്യടക്കി. താൻ പണിയെടുത്തു കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു കഴിയാൻ വീട്ടിലാരു കാത്തിരിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് ബോധപൂർവ്വം ഒരു നന്നും നോക്കാനെ പൊട്ടിക്കൊണ്ടിട്ടാലും നന്നും നോക്കപ്പെടാൻ പാടില്ല.

വീട്ടിൽ ചെന്നു കയറിയപ്പോൾ കരുപക്ഷത്തിന് ഉദ്യോഗം തോന്നിയപ്പോൾ: 'ആരോടൊപ്പം വെക്കിട്ടു വന്നിരിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. എന്തൊരു ചുരുക്കംപോയിരിക്കുന്നു?'

സോമൻ ആത്മനിയന്ത്രണത്തോടെ പറഞ്ഞു: 'കുറച്ചിലിരിക്കുമായിട്ടാവാം'.

ബുദ്ധിമുട്ട് പെട്ടെന്ന് അപ്പന്റെ വീട്ടിലേക്കു പോയിരിക്കുകയാണ്. ഇതാണ് അവിടെയെന്നും, അപ്പൻ വെക്ക

ശീലമനുസരിച്ച് പത്തനൂറ് ഉണ്ണാനിരിക്കും. കമല സോക
നെ കാത്തിരിക്കുകയാണ്.

രവഗം കൂട്ടി കഴിച്ചു സോകൻ. പിന്നെ രണ്ടുപേരും
കുന്നിച്ചു കയറുന്നതിനിറങ്ങ. അമ്മയുടെ മരണശേഷം സോ
കൻ പല ദിവസവും കമലയുടെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നുണ്ട്. ഭക്ഷിക്കുക.
ഭക്ഷിക്കുക. നന്നായാത്ത ദിവസം ഏതെങ്കിലും കറം പറഞ്ഞിട്ടു
ണ്ട്. അയാൾ പറയും; 'അപ്പൻ ഒന്നും പറയാൻ'ല്ല അതാ
ണ്' ക്രമേണ ഉണ്ടാ പത്തുപോയിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നത്.

കമല അർക്കിക്കാൻ നിൽക്കും; 'എണ്ണയും എരിവും ഇല്ലാ
ത്ത സാധനങ്ങൾ നിനക്കു പിടിക്കില്ല. അപ്പനും അമ്മയും
പറയില്ല. സോകൻ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മൂലം മറ്റും
ഉൾസാധനങ്ങളും ഹോത്തിനും നല്ലതല്ല.'

എന്നാൽ ഇക്കഴിഞ്ഞ രണ്ടു കൊല്ലത്തിനിടയ്ക്ക് സ ഗതി
കൾ തീരെ മാറിപ്പോയിരിക്കുന്നു. ഉണ്ണാനിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു
നാണ്. ഭക്ഷണവിമർശനം പേരുകയ്ക്കു. ഏറെ സാമ്പത്തി
ക്കാൻ അന്നെ പുറപ്പെടുകയായി. കമല സങ്കടപ്പെട്ടു; 'നിന്നും
ഉണ്ടാ വലിയ അഭാവത്തിലായിരിക്കുന്നല്ലോ കൂട്ടാ! ഹോ
ക്കേട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ഡോക്ടറെ കണ്ടിട്ടു വരൂ. വല്ലതും മരുന്നു കൂ
പ്പാൽ സുഖമാവും.'

സോകൻ ഒഴിഞ്ഞുമാറും. കമലയുടെത്തിയിൽ നിന്നു
ണ്ണം ഉളിഞ്ഞുനിൽക്കില്ല. അതാണു പേടി. തന്റെ മനസ്സു
മുട്ടിക്കൊക്കെ ഏകദേശമായിരുന്നു.

മൈകരസരങ്ങളെ സ്ഥിതിയാണു ഇതിലും കഷ്ടം. ഒരു
ജനാഭസ്വങ്ങളിൽ എത്ര വലിയ പാപം ചെയ്തതിന്റെ ഫലമാ
യിട്ടാവണം. മൈകരസരങ്ങളെ സ്വയം മൈകര വീട്ടിൽ തന്നെ
കണ്ടിയിരുന്നു കഴിച്ചുകൂട്ടുമ്പോൾക്കു ഏതെ ഗതിക്കു സഹ
വിക്കുന്നത്?

കമലയെക്കുറിച്ച് സമയത്താണ് പക്ഷാഗ്രയുള്ള പരി
ശ്രമം കൊണ്ട് തളിന്നു കണ്ടു നട്ടുനിവർത്തുന്നത്. ഈ വെറും
തെവസ്വയം ഏതെന്നു കഴിച്ചുകൂട്ടുമെന്നാണ് പ്രശ്നം. ഈ
സ്വയം ഉറക്കുകയെന്നല്ലാതെ രാത്രി ഉറക്കം വരില്ല. ഉണർന്നു
കിഴങ്ങാൻപോ, പല അതി അന്തർലോകം ചിന്തകൾ മനസ്സിൽ

വെക്കട്ടെ. മുമ്പ് ഈ സമയം വല്ലതും വായിക്കാൻ നോക്കിയിരുന്നു. ഇന്ന് അതിനായില്ല മനസ്സ്. അധിയോ സംഗീതത്തിന്റെ കഥയും അതുതന്നെ.

എന്നാൽ ഏതുതൊരു പേരാണ് ഈ സമയം അഹിംസിയം, കോടതിയിലും, ഫാക്ടറിയ്ക്കിലും, നെയ്യിലും, പോസ്റ്റാഫീസിലും, ചന്ദ്രകുളിലും പണിയെടുത്തു വിരമിച്ചു തിരിച്ചു. ആരോടും ദേഷ്ടവ് വീക്ഷിക്കുന്നതാണ് അത്ഭുതപരമായിട്ടുള്ളത്. എന്നാൽ ജോലി പതിവായിത്തീർന്നു ദേഷ്ടവ് അന്നൊന്നിരിക്കാൻ സോമാം കഴിയുന്നില്ല.

നാലരമണിക്കർ അപ്പന്റെ ചങ്ങാതി സുധന്യബാബുവാണ്. റീട്ടനായാലോം മൂപ്പർ ഇവിടെത്തന്നെ വീട്ടവരായിട്ടുണ്ട്. വൈകുന്നേരം ചില കിടപ്പും അപ്പനോടു വെടി പറയാൻ വരും.

സുധന്യബാബുവിന്റെ വരുവോടെ അപ്പന്റെ ഗൃഹസ്ഥാവരമെന്ന മുഖംമുടി നിങ്ങ. കെട്ടുതെ അപ്പന്റെ ചായയ്ക്ക് ആദ്യത്തെയും. പിന്നെ രണ്ടുപേരും സുഖമുഖകഥകളുടെ കൈകൾ.

സുധന്യബാബുവിന് തന്റെ സിഗററ്റു നീട്ടിക്കൊടുത്ത് മെല്ലെപറയുന്ന ചോദ്യം: 'കുറച്ചുവരുന്നോ?'

കുറഞ്ഞുവെച്ചാൽ അമാർഷാവിന്റെ കണ്ണ്. കരവയ്ക്കിയിരിക്കുന്നു. അയാൾ അധികയോണ്ടുള്ളത്. സുധന്യൻ പറഞ്ഞു: 'അരിയോരോ ബ്രഹ്മ! ഇവിടെ എന്തൊരു ചുട്ട്! എന്താൽ യൂണിഫോമിൽ ഈ സമയം മഞ്ഞു പൊഴിയുന്നു. കെട്ടെടുത്തു: ഇക്കാലത്തു നിരത്തിൽ കൂടെ നടക്കുക വരുന്നത്.'

'അവർക്കു നടക്കേണ്ട ആവശ്യമെന്തുള്ളത്? വെളിയില്ല?' ചൈപായന്തി ചോദിച്ചു.

'വെറും വെളിയല്ല—ഏതർക്കത്തിന്റേയ്ക്ക്? മുമ്പിനി, തണുപ്പുകാലത്തു ചുട്ട്, ചുരുളു തണുപ്പ്. ഇന്നാട്ടിൽ ബീർക്കു മർക്കും ഇമ്മാതിരി വെളിയിൽ സഞ്ചരിക്കാൻ കഴിയുമോ ആരോ! അർത്ഥം കാറിക്കാൻ ഒരു ഹോമോവു, അയച്ചിട്ടുണ്ട്. കർട്ടിന്നും. ഈ വെളിയില്ലെ ചൈപായന്തി, ഇതിനു ഇതു' ഗിത്തർപേയ്ക്ക് ചൈതന്യം ആവശ്യമില്ല. എല്ലാം തന്നെ

[illegible]

'എന്തിനോട്' എന്തിനെ നാശമാക്കപ്പെട്ടിരുന്നു എന്ന് ഇ
ഷ്ടം! കൈപൊയവർ സിഗററ്റ് വലിച്ചുകൊണ്ട് പാഞ്ഞു.
ഈ താടിന്റെ സംഭവത്തികൾ നാം ചുമ്പിൽ അയാൾക്കെ
മുന്നായി കലശമായ ജീവിതം ഓരോ വാരിയും പ്രകടമാ
യിരിക്കണമെന്നു.

സുധന്യൻ സുഗർവ്വം പ്രഖ്യാപിച്ചു. "ജാതാവിൻ വി
ജയം ശമ്പളം വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും മകൾ ഏകാഭിമാനിക്കുന്നു.
ജ്ഞാപനംതന്നെയാണോ? പതിനേഴാംതീയതിയിൽ ജ്ഞാപനം
യൻപത്രപ്രകാരം അറിയാത്തതാണ്. എന്റെ പ്രിയതമ! ജ്ഞാപനം
പഴയ കളിൽ സിമ്പിളാണ്. അവിടെ പാഞ്ഞിട്ടു വിശ്വാസം
തന്നെ വരുന്നില്ല. പ്രതിജ്ഞം ജാതാവിൻ ജ്ഞാപനം
പഴയ വീട്ടിൽ കൊണ്ടുവരുന്നവനാണ്. ഞാൻ അനുമതിയോടെ
യി പറഞ്ഞു. 'പൊണ്ണ, നീയെന്നു വിചാരിച്ചോ? നീയെൻ
കെട്ടിയവനാണെന്നും, കവറും അയ്യായിരത്തി അഞ്ഞൂറുപ
കവർണ്ണൻ വാങ്ങി റിട്ടയർ ചെയ്യും."

‘ആപദം, ദീർഘായുസ്സായിരിക്കട്ടെ, ഇനിയും ഉയർച്ച
 യുഗമാകട്ടെ.’ ബൈപാഷനൻ ആശീർവദിച്ചു.

എന്നാൽ സുധാസുതീ തികച്ചും സംതൃപ്തനല്ല. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'എത്രയായിട്ടും മകൾ സംതൃപ്തയല്ല. ഒരു സുഖമില്ല. ഒരു സ്മിതം അർക്കക്കുഴക്കമൊന്നെ കിട്ടാതെ സമിച്ചു നടക്കാണത്രെ. അറിയാമോ ഉപപ്രായസൻ! ഏതാൽ മകൾക്ക് രോഗം തീപ്പണിപ്പോലും വേണ്ടിവരാറുണ്ടെന്നു്, അക്കാലാവു് കല്പിച്ചാൽ മാത്രം.'

‘ആനാടി! കൈകளைക്കൂ?’ ദൈവപുരുഷന്റെ സാക്ഷാത്കാരം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

‘நாடுகளின் வலியை நன்றாகப் படித்துக் கொண்டு, நாடுகளைப் பற்றியும் உலகத்தைப் பற்றியும் உண்மையான அறிவைப் பெற்றுக் கொள்ளும்’

നന്മു്! ആരെ കിട്ടാത്തതുകൊണ്ടു മരണം? സുന്ദരൻ അമ്മയിൽ സിഗാര ആസംഭിച്ചു നിൽക്കുകയും ചെയ്തു.

“എന്താണിപ്പോൾ?” പറഞ്ഞുവന്നു. “പ്രൊഫസർമാർ പെട്ടെന്നു വന്നിരിക്കുന്നു. സിഗാരയിൽനിന്നു ചുറ്റും കെട്ടിക്കൊണ്ട് സമയം കളയുകയാണ്. അയാൾ പറഞ്ഞു: ‘കെട്ടുകഥപോലെ തോന്നുന്നു സുന്ദരൻ! ഈ ഇരുപതും ആറാണ്ടിൽ സൂര്യ പുറത്തുവരും അപ്പോൾ ഒരു രാത്രി ഒഴിവുണ്ടെന്നു കേട്ടായി പ്രകടം ആയിരിക്കുമായിരിക്കണം അത്.’”

സുന്ദരൻ ചത്താൽക്കൊണ്ടുപോലെ അമ്മയ്ക്കും തോന്നിയില്ല. ‘പക്ഷെ എന്താണ് സംഭവിക്കുന്നത്? ഒന്നും അങ്ങനെയൊന്നും നിലയില്ല. സ്വന്തം എപ്പോഴും സ്വന്തം കയ്യിൽ കൈകൾ വെക്കുന്ന ഒരു നാട് സുന്ദരൻ’-യുടെ സമ്പന്നതയെക്കുറിച്ചു പറയുക വന്നു.

പ്രൊഫസർമാർ ചിരി വെക്കുക... ‘എന്തായി വീട്ടിൽ കൊണ്ടു വരില്ലാത്ത ചെറുപ്പക്കാരന്റെ പാതയെ പാലാത്തു വെക്കുന്ന അമ്മ ആയിട്ടു കേൾക്കുന്നു’—ഇന്നാട്ടിലെ കൊണ്ടിൽ സാധ്യത നേടുകയോ.

സുന്ദരൻ പറഞ്ഞു: ‘എന്താണ് ഒരു അമ്മയെക്കുറിച്ചു കേൾക്കുക? എന്താണ് ആണിടക്കല്ലെന്ന്. അമ്മയെക്കുറിച്ചു ഈ ജീവിതത്തിൽ തെറ്റിപ്പോകുന്നതായാ വേണ്ടിവരില്ല.’

‘നമ്മുടെ ഇപ്പോൾ! ചെറുപ്പക്കാരെ പ്രായത്തിൽ സഹിക്കുന്നില്ലെന്നു ഈ യാത്ര കണ്ണുകൾ കണ്ടു കണ്ടു ഒരു മറ്റൊരു ഗതകർ എന്താണ്. കൈകൾകൾ പിടിച്ചു കെട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതായാ വെക്കുന്നതാണ് ഇത്. സാധാരണക്കാരെക്കൂടി യാത്രയെ കഴിയില്ല.’ പ്രൊഫസർമാർ സർവ്വം ഓരോരുത്തരും കേൾക്കുന്നു.

‘ഇങ്ങനെയായിരിക്കുമ്പോൾ അമ്മയെക്കുറിച്ചു നമ്മൾ കണ്ടു കണ്ടിരിക്കുന്നു.’ സുന്ദരൻ പ്രകടമായി. ‘വിശേഷം പ്രൊഫസർമാർ സ്വന്തം കണ്ണുകൾ കണ്ടിരിക്കുന്നു. എന്താണ് നമ്മുടെ തിരിച്ചറിയൽ കേൾക്കുന്നതും ചെറുപ്പം വിശദീകരിക്കുന്നതും. എന്തെല്ലാം നമ്മുടെ വിശദീകരിക്കുന്നതും നോക്കുക.’

“അതെന്തെ? നണ്ടാമന്റെ ഭാര്യ?” സുധന്യൻ ചോദിച്ചു. ചൈപായനൻ മുൻപോട്ടു കനിഞ്ഞു സ്വരം താഴ്ത്തി പറഞ്ഞു: ‘ഇപ്പോഴും കളിക്കളി വിളിച്ചിട്ടു. സ്വഭാവം നന്നം’. പക്ഷെ, പുസ്തകത്തെ പോലെ തുളിക്കളി. ഒരിക്കലും മനസ്സുവന്നിട്ടില്ല. അതിനു പുറമെ, കാലവിന്മേലുള്ള കടന്നു സ്മർ കിട്ടുന്ന പണി, അഹമ്മതബാലിയെക്കുറിച്ചുനോക്കിയ ചന്ദ്രന്റെ.”

സുധന്യൻ പറയാനൊന്നും കിട്ടിയില്ല. ചൈപായനൻ തന്നെ തുടർന്നു: ‘ഈ വീട്ടിൽ ഞാനും കുടുംബം മാത്രമായി എന്തും വരും.’

തലയിൽ കൈകളുമായി ചൈപായനൻ. ‘അതിനി എന്തു നാളെക്ക? പക്ഷെ, കടംബം ഒരു നിലത്തുക്കി വെച്ചിട്ടു പോകാനായില്ല സുധന്യ! പ്രതിഭയെ കണ്ടുമുട്ടിയാൽ അത്ഭുതം കലഹിക്കും. അത്ഭുതം പോലെയും. നണ്ടാമന്റെ മനസ്സെക്കി കയ്യടക്കിയല്ലോ, അതെല്ലാമെല്ലാ നിങ്ങളെക്കുറിച്ചു പോന്നു. അയാളെ നോക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലല്ലോ?’

‘അവരിൽക്കൂടെ കാര്യം ഇങ്ങനെയാവുമെന്ന്’ ആകാശം വിചാരിച്ചിരുന്നതാണോ? മണ്ണുകിടന്ന സമധാനിപ്പി കോൽ കൂട്ടി സുധന്യബാബു, ‘നിങ്ങളുടെ മകന്റെ കാര്യം മറ്റൊരു ഏവിക്കു ചെന്നാലും മുറവിളി. ആയിരവും ലക്ഷവും ഇല്ല. ഇപ്പോൾ തൊഴിൽരഹിതത്വത്തെ എണ്ണം കോടിയിലേക്കു കടന്നുവെന്നു മകനെന്നും.’

ചൈപായൻ ‘ഹൂം’ എന്നു മാത്രം പറഞ്ഞു. അതിൽ നിന്നും അയാളുടെ മനോഭാവമറിയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

സുധന്യബാബു പറഞ്ഞു: ‘ഇപ്പോൾ മറ്റു പണികളൊന്നു തീർത്തല്ലോ. മനസ്സിത്തണി പത്രം വായിക്കും. പത്രക്കാഴ്ചയെല്ലാം. ഇത്രയേറെ തൊഴിൽവിഹീനൻ മകനെക്കുറിച്ചു. ഇങ്ങനെയൊക്കെയുണ്ടായിട്ട് നമ്മൾ ഫസ്റ്റ്. ഈ ബഹുമാനിയെ ലോകത്തിലെ മറ്റൊരു രാജാക്കന്മാരും. നമ്മിൽ നിന്ന് കൈകൾക്കൊന്ന് പറയില്ല. ഇങ്ങനെയിൽ തന്നെയും ബംഗാളികൾ തൊഴിലില്ലാത്തതല്ല. ലോകം വെറും മറ്റൊരാളാണ് നേടിയെടുക്കുന്നത്.’

ചൈപായനൻ വീണ്ടും ഒരു മുട്ടി ‘ഹൂം’

സുധന്യൻ തുടർന്നു: 'ബീംസെക്കൻ തന്നെ പറഞ്ഞു. ഈ നിമിഷത്തിൽ. വിദ്യാഭ്യാസം നേടി എത്ര എത്ര ആരോഗ്യപ്രദമായൊരു ചെറുപ്പക്കാരനാണ്, എത്രയോ സ്വപ്നങ്ങൾ കണ്ടുകൊണ്ട് എത്രയോ മനഃക്കലശ്ശകളായി വിട്ടകളിയി കഴി കൂടുന്നു. മോചിക്കപ്പെടുകയും എഴുതി അയയ്ക്കുക—അതു മാത്രം പണി. ഹാ! ചിന്തിക്കാൻ വയസ്സ് ഈ അവസ്ഥ. പ്രശ്നം വലിയതാണ്, മനസ്സിലായോ ചെയ്യാനന്! അപ്പോൾ നിങ്ങളെപ്പറ്റിയൊരു പെയ്തും?'

എന്നിട്ടും മനസ്സ് മനസ്സിലാക്കാൻ കൂട്ടാക്കുന്നില്ല. ഇതേ നാം യുക്തിയാവില്ല. അമ്മയില്ലാത്ത കുട്ടിയെ വെറും പ്രസംഗങ്ങൾ മകൾപ്പിച്ചു തിരിയ്ക്കുന്ന പരമ്പര.

സുധന്യൻ പറഞ്ഞു: 'ജീവിതമത്രയും എല്ലാ നൂതനം പണിയെടുത്തു' പെൻഷൻ വരണ്ടി കൊടുത്തു സമാധാനമായിത്തന്നെ പ്രവേശിക്കാലും കഴിക്കാമെന്നുവെച്ചാൽ നിവർത്തിയില്ല. കുട്ടികൾ നേരംവെളിച്ചത്തിലേക്കിൻ അടുത്താണ് കുറയ്ക്കാറുണ്ട്' അന്നിപ്പോവുകയാണ്.'

സുധന്യൻ എഴുന്നേൽക്കാൻ ചോദിച്ചു. ചൈപായനൻ പറഞ്ഞു: 'ഇതു സംബന്ധിച്ചു' നിങ്ങളുടെ മകൾ എഴുതിയിരിക്കുന്നില്ല?

സുധന്യൻ ഒരു സിഗററ്റ് കുടിയെടുത്തുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'കഴിക്കുകയോ? എത്രയോ അവനെ. അവിടുത്തെ ചോളംസിതയെ നോക്കുന്നതാണ്—സ്വന്തം വരുന്ന അതി തന്നെ തെടി പിടിപ്പിച്ചാലും—ഓണിയവർ അതി കൈമാറ്റം എന്ന് പറയുന്നതുപോലെ. ഇപ്പോഴുള്ള പക്ഷം സ്വന്തം അതാപിതാക്കളോടു കൺസൾട്ട് ചെയ്യും. എന്നാൽ ഉത്തരവാദിത്വം മുറവൻ നിങ്ങളോട്. അതേവിധം ജോലി തെടിപ്പിടിച്ച് മകളോടൊന്നു ചുമക്കുകയും അപ്പനമ്മമാരുടെതല്ല. നിനക്കു അതിയും കിടന്നും കയ്യിൽനിന്നും പ്രായപൂർത്തി വന്നിരിക്കുന്നു. സ്വന്തം തോന്നു തിന്നോളം.'

മോശമനസ്സാൽ കാര്യം ചൈപായനൻ ചിറ്റുമ്മിട്ടുപോയി. സങ്കോചവും സംശയവുമെല്ലാം തട്ടിനിർത്തി അയാൾ പറഞ്ഞു. 'കുട്ടനുവേണ്ടി കാനഡയിൽ വല്ലതും ചെയ്യാനൊരുക്കം എന്തൊക്കെ ചെയ്യാനുള്ളതാണ്. ഇവിടെത്തന്നെ മോചിപ്പിക്കുക സാധ്യമാണ്—'

യാദൊത്തരം പ്രതിഷ്ഠാപകനർക്കർ സധന്യന് കഴിഞ്ഞിട്ടു. മാരകമായിത്തീർന്നു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ പരമ കരുണയെല്ലാം എന്തെല്ലാം അൻ മകൾക്കു കൈനന്ദി നോക്കും. എന്താൽ അന്നിങ്ങിരിക്കട്ടെ, ഈ വിധമുള്ള മൃതനാലു കത്തുകൾ കർമ്മത്തിൽ നിന്നു ആദ്യമേറ്റു കാണുന്ന പൊക്കുന്നു. കന്നഡിയൻസ് കൂടി ഇന്ത്യക്കാരെ ധർമ്മം എടുത്തിരുന്നു. ഇപ്പോൾ സുര്യഗർഭികളായിരിക്കുന്നു. മലയാളം, മലർക്കൽ, എൻജിനീയർമാർ, മെക്നീഷ്യൻമാർ ഇവർക്കെക്കാരെ വിസ കൈക്കൊള്ളും.'

മൈപാലന് ഈ വിധമുള്ള മറുപടിത്തന്നായാണ് പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരുന്നതു്. കന്നഡയെ കുറച്ചെടുത്താൽ തോന്നുന്നില്ല. വാതിൽ മലർക്കൽ തുറന്നിട്ടാൽ അവിടെത്തന്നെ അവസ്ഥയും ഇവിടെത്തന്നെയാകാൻ അധികനാം മലർക്കൽ.

എന്നിട്ടും മൈപാലന് വിഷമം തോന്നി, സധന്യന്റെ അകാരവിൻ വിമർശനങ്ങൾ പോകാൻ കാലത്തു പരമസ്വാമിയിന്റെ ഇടപാടായിരുന്നു. ആ കഴുതയെക്കൊണ്ടെ യാക്കിയതും മൈപാലനായിരുന്നു. മകളുടെ പാസ് പോർട്ടിനു വളരെക്കുറച്ചു ശ്രമിക്കേണ്ടിവന്നിരുന്നു. മൈപാലന് അന്നു സധന്യൻ അടുത്തു കയ്യും പിടിച്ചു മർത്തി മൈപാലനോടു പരമസ്വാമിയായി. 'നിങ്ങളോടു കപ്പോഴും ഈ ജീവിതത്തിൽ മരിക്കലും മരിക്കില്ല.'

എന്നാൽ സധന്യനോടു വെറുപ്പ് തോന്നുന്നില്ല. തോന്നുകയാണു്—ജീവിതത്തിന്റെ അവസാനത്തെ തിരിവിലെത്തിയിരിക്കുന്നു അയാൾ. ഈ അവസരത്തിലുണ്ടോ ലോകത്തെപ്പറ്റിപ്പിന്നിടാൻ തോന്നുന്നു? പശ്ചാത്യനാടുകളിലെ അന്താരാഷ്ട്രാർക്കും അഗ്നിവാന്മാർ. അവർക്കു ചുരുമ്പുകയും വളരുകയും. മകളുടെ വിവാഹം, മകന്റെ ജോലി ഈ സംഭവങ്ങൾക്കെക്കൽ അടുത്ത കാലങ്ങളിൽ നിന്നും അവർ കൈമാറ്റം.

സധന്യൻ പോയതിനുശേഷവും മൈപാലന്റെ വളരെ നേരം അവിടെത്തന്നെയിരുന്നു. പുറത്തു് ഇതിനിടെ അന്തരം കനത്തുവന്നു. മലർക്കൽ ജോലിക്കാർ വിട്ടുകളിയി

നിന്നു ചിലപ്പോൾ, ആ വഴിക്കുതന്നെ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു രണ്ടു നാലു വാങ്ങി
കൊണ്ടു, അവിടെത്തെ സംസ്കാരത്തു മംഗം വരുത്തി.

‘അപ്പൻ ഇറക്കുകയോ?’ കമലയുടെ ചോദ്യം കേട്ട് ചൈവ
പ്രായനമുണ്ടാകുന്നു.

സന്ധ്യയുടെ അസ്തമ്യതയിൽ അപ്പനും മാത്രം സൂര്യൻ ചെ-
യ്ക്കുന്ന കമലയെ അയ്യരം കണ്ടു.

‘വരുമോളേ!’

‘കളിയില്ലേ?’ സ്ത്രീഗന്ധസമരത്തിൽ അവൾ ചോദിച്ചു.

‘ഇവിടെയിരുന്നാൽ പലതരം ചിന്തകൾ തലച്ചോളിലേക്കു
അടുത്തുകയറുന്നു മോളേ! വാർധക്യത്തിൽ വല്ലതും ചെയ്യാനുള്ള
കഴിവു” കെട്ടുപോകുന്നു. എന്നാൽ ചിന്തകൾ മാത്രം ദൈവത്തി-
ക്കുതന്നെ. ചിന്തയെന്നുപോലോപിച്ചാലോ, പലപ്പോഴും മനസ്സി-
ലാകുകയുണ്ടാകും.’

‘ശബരി കളിച്ചാൽ അപ്പൻ ഇക്കൽ തുടങ്ങും. കളിക്കണ്ട.
മേൽ കഴുകിയാൽ മതി’. കമല പറഞ്ഞു.

ചൈവപ്രായനൻ അനേകമായി.

‘അങ്ങനെയൊരിക്കലും’

‘കമലയിന്റെ രാത്രിയിൽ നൈജീരിയയിലേക്കു” സ്വർഗ്ഗം
അതിന്റെ പാർട്ടി. രണ്ടുപേരും കൂടി പുറ-
പ്പെട്ടിരിക്കുകയുണ്ടാകും. മടങ്ങാൻ വൈകും.’

ചൈവപ്രായനൻ പറഞ്ഞു: ‘ഇതാണ്” ബിഹാർക്കുതന്നെ
കളെത്തുകയേ. മാത്രം വളരെ അനേകം പാർട്ടി നടത്തിയാലേ
തുടങ്ങുകയുണ്ടാകും.’

കമല അഭ്യസിച്ചു. ‘ഇനി മുറയ്ക്കു കറുത്തതാകും. പക-
രം വരുന്നതു” ഇത്തരക്കാണെന്നാണ്.’

‘എന്താണ് പോലും?’

‘മിസ്റ്റർ ചോപ്ര എന്താണെന്നു അറിയുന്നു. കമല
പറഞ്ഞു.

‘കളെത്തുകയേ! അപ്പനും മനം പരയാൻ പറ്റാത്തു.
കൂടാതെ വഴി’.

കമല പറഞ്ഞു. ‘സാധു ബാർബറോട്ട” നാളെ വരാൻ
പറഞ്ഞു. അപ്പൻ! എത്ര നാളായി മുടി വെട്ടിയിട്ടു. നാളെത്ത-
ന്ന കഴിച്ചില്ലെങ്കിൽ മരുന്നാൽ അപ്പന്റെ പൂർണ്ണമാണ്’

കമല രാജിപ്പിച്ചു. പിറന്നാൾ ദിവസം മുടി വെട്ടിക്കൊണ്ടു ചെല്ലുവീൽ നിന്നു അവൾ മനസ്സിലാക്കിവെച്ചിട്ടുണ്ട്.

ലൈപ്രായനൻ ഉള്ളാലേ ചിരിച്ചു കൊണ്ട് പറഞ്ഞു: “രാജിപ്പിച്ചു നന്നായി. കൃത്യ സമയത്തു മുടി വെട്ടിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ നിന്റെ ശ്വശ്രു എന്തൊരു കോപിക്കുമായിരുന്നു”.

വായ പൊത്തി ചിരിച്ചു കമല. ശ്വശ്രുശ്വശ്രുരന്മാർ നമ്മിൽ നടന്ന പല വഴക്കുകളും അവർ കണ്ടിട്ടും കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ശ്വശ്രു കോപം വന്നാൽ പറയും. “പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടെങ്കിൽ ഇന്നു കിടക്കുന്ന കട്ടംബം. ഞാൻ പോകുന്നു.”

ശ്വശ്രുരൻ ചോദിക്കും. “എവിടേക്കു?”

ശ്വശ്രു മനസ്സിൽ ചോദിക്കും. “അന്ധനായൊരു ആവശ്യം? കണ്ണിൽ കണ്ടു വീക്കിലേക്കെവിടെയാവാം. ശരി. പോവൂ”.

ഇപ്പോൾ അച്ഛൻ ഇങ്ങനെയൊരു തന്നെയൊരു കോപം? ഇല്ലെങ്കിൽ ഇങ്ങനെയൊരു അസഹായ വേദത്തിൽ ആകാശം നോക്കിയിരിക്കുന്നതെന്തുകൊണ്ട്? അമ്മയുടെ കഥയാലോചിച്ചു നമ്മുടെ അമ്മയെക്കുറിച്ചു നോക്കുകയാണു.

ലൈപ്രായനൻ മനസ്സിലെ ചിരിച്ചു നിർത്തി സന്തോഷം ചോദിച്ചു: “ദോഷലിന്റെ വർത്തനം വല്ലതുണ്ടോ?”

ദർശനവ ദുരിത പോയിരിക്കുന്നു ബോംബയിൽ. കമല പറഞ്ഞു: “ഇന്നാണു മാഫീസിൽ നിന്നു വിവരം കിട്ടിയതു്. കേൾക്കൂ“സിൽ അറിയിച്ചിരിക്കുന്നു. തിരിച്ചുവരാൻ കരുന്നാൾ മുടി പിടിക്കും. ഫോഡ് മാഫീസിൽ എന്തൊക്കെയോ അർത്ഥവശ്യകാര്യങ്ങൾ.”

ലൈപ്രായനൻ പറഞ്ഞു: “പ്രേമരക്ഷണയെക്കൊണ്ടാവും ചിരിച്ചോ. കേൾക്കൂ“സിൽ ഡിവിഷന്റെ വെച്ചിട്ടു മാനേജർമാർക്കു ഏതു വെച്ചാൽ ചിരിയെന്നായിരിക്കില്ല ചുരുക്കം.”

കമല മിണ്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ലൈപ്രായനൻ പറഞ്ഞു: “അറിയാമോ കോട്ടേ, അയാൾ പ്രേഡ് മാഫ് ദോഷം. അവൻ ഒരു മെമ്പർമാർക്ക് ട്യൂട്ടറുടെ വെച്ചൊരു ആവശ്യം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടായില്ല. എല്ലാം അന്നാൽ പറിച്ചു. മെറ്റ. ഐ. ടി. യിൽ ചേർന്നു. സ്റ്റാഡിയം“യിട്ടു് ഞാൻ. കേൾക്കൂ കേൾക്കൂ”

കമലയ്ക്ക് ഏതു ഭംഗമായ ആത്മവിശ്വാസം! അവൾ പറഞ്ഞു: 'അച്ഛൻ വെറുത്ത കാരണം വിചാരിക്കുകയാണു്. എനിക്കു് യാതൊരു പരിശ്രമവുമില്ല. ഇത്ര നല്ലൊരു കുട്ടിയിൽ ഗൗരവൻ മരിക്കുകയും നിർദ്ദയനായില്ല.''

വാർഡകുത്തിൽ കാൽ തുറയ്ക്കുന്നതിൽക്കൂടെ പൈപായെന്ന് കർക്കശത്തലിൽ പകുതിയെങ്കിലും ആത്മവിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ! ലക്ഷ്മിപ്രതിമപോലെപ്പോലെയായിരിക്കുന്ന മകളുടെ പ്രശാന്തമുഖത്തെക്കുറേക്കു അത്ഭുതം.

ധീരവും ശാന്തവുമായ സ്വരത്തിൽ കമല പറഞ്ഞു: 'അമ്മേ! ഹൃത്തിൽ കേന്ദ്രമേകം പ്രദോഷനാവുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ആ യാമിത്തന്നെ കട്ടക്കുറ കലയാണു് കഴിയാതെ ഞാനിവിടെ' എങ്ങും പോയില്ല.'

പല ദിവസങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും ഒരപായനന്തരം ചിരി വന്നു. അമ്മി വല്ലത്തുമാകാതെ കലയാണുതെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചു കിട്ടെന്ന് മകളെ ഓർമ്മിച്ചിടവേൻ തോന്നി. ഞെക്കക്കൊല്ലമായി സോമൻ അമ്മി കീട്ടാണോടി നടക്കുന്നു. എത്രയോ ആപ്പിക്കക്കുൻ താൻ തന്നെ എഴുതിക്കൊടുത്തിരിക്കുന്നു. നിത്യവും മൂന്നു പത്രങ്ങളിൽ അരിച്ചുവെച്ചു മനോഹരം. ആദ്യം ചുറ്റുന്ന പെൻസിൽ കകാണ്ടു മാർക്കു ചെയ്തു. പിന്നീടു് 'സ്റ്റേഡ് കൊണ്ടു് തുറിച്ചെടുത്തു്' പിറകിൽ പത്രത്തിന്റെ പേരു. അതു നീയും കുറിച്ചിട്ടും. പെട്ടെന്നുമാറ്റേർത്തു. ഇന്നത്തെ പേപ്പർ കട്ടിംഗ്സ് സോമനു കൊടുത്തില്ല. അതെടുത്തു കമലയ്ക്കു കൊടുത്തിട്ടു പറഞ്ഞു: 'ഇപ്പോൾ തന്നെ സോമനെ ഏല്പിക്കൂ.'

അച്ഛന്റെ ഉദ്ദേശം അവൾക്കറിയാം. പലർക്കുമുണ്ടാകാം. കട്ടിങ്ങുകൾ കൊടുത്തില്ലെന്ന് എന്ന്. അതുകൊണ്ടാൽ പറയില്ല. വേഗം അയയ്ക്കുന്നതുതന്നെ നല്ലതു്. ഒന്നു രണ്ടു 'ആപ്പിക്കക്കുന്നേക്കുവെന്തിച്ചു' മൂന്നു ക. യുടേയും അഞ്ചു ക. യുടേയും പോസ്റ്റൽ ഓർഡർ വെട്ടാനുണ്ടു്.

അച്ഛനു് സോമനെ വിളിച്ചു നേരിട്ടു പറയാൻ വിഷമമുണ്ടെന്നു് കമലയ്ക്കറിയാം. മകനുണ്ടു് വിഷമം. പലപ്പോഴും വിളിച്ചാൽ ചെല്ലാൻ തന്നെ മടി. പെരേപ്പോളാക്കുന്നു പറഞ്ഞു് അതിനും. പിന്നെ കമലയേണം അങ്ങോട്ടുവിളിക്കാട്ടും ഓരോൻ.

കുലപാത്രം. 'കുലനാഥ വേഷമാണെങ്കൾ പാഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. പേർ
സ്ത്രീ മുൻവരിയുടെ പേരും കെട്ടുണ്ട്.'

പ്രണാമം ചെയ്തപ്പോൾ സമയംനമിപ്പു. സോമൻ
അപ്പോൾ തന്നെ കോയി കെന്റർ പോസ്റ്റ്ഓഫീസിൽ നിന്ന്
പോസ്റ്റ് ഓഫീസ് വാങ്ങി തന്റെ അടുപ്പിക്കേണ്ടത്
കെട്ടിട്ട് ചെയ്തുകൊണ്ടുണ്ട്. കുലപാത്രത്തിന് ആഗ്രഹം.
പ്രണാമം പിടിക്കാൻ വെളിച്ചം തന്നെ അത് രണ്ടിന്റെ ചെ
യ്ക്ക് അയക്കുമല്ലോ. കുലപാത്രം സമാധാനിപ്പിക്കാൻ വരി
യും, 'മുന്ദാഴ്ച' സമയമുണ്ട് അപേക്ഷിക്കാൻ.'

കുലപാത്രം തന്നിട്ടുള്ള അവലാദി മുതിർന്നുകൊ
ണ്ടു പറയും: 'നിനക്കറിയില്ല കോളി ഇന്നത്തെക്കൾക്കെങ്കിൽ
പോസ്റ്റ്ഓഫീസിൽ സ്ഥിതി. ചെറു കോളിക്കെങ്കിലും പാ
രുന്നതു കേൾക്കും. അതുകൊണ്ട് പോസ്റ്റ് ഓഫീസ് തീർന്ന
പോയി. പിന്നെ രജിസ്ട്രേഷൻ കമ്മ്യൂണിറ്റി കേൾക്കും പറയുക
യെ വേണം. മൂന്നു മണിക്കൂറുകൾക്കുള്ളിലുള്ള മുന്ദാഴ്ച
കൊണ്ടാണ് വേണ്ടിടത്തേക്കിപ്പോയത്. കോളിക്ക് പാസും
ചെയ്യുന്നവർക്ക് വേണ്ടതല്ല തന്നെ. ലാസ്റ്റ് ഡെറ്റിന് അക
ളിയിൽ വേണ്ട വന്നവ തന്നെ നോക്കുകപോലുണ്ടില്ല. നേ
രെ വെസ്റ്റ് പോസ്റ്റ് ബാങ്ക് അറിയിക്കും.'

സ്വന്തം ആഗ്രഹം എന്തുതന്നെയാലും അച്ഛൻ പറയുന്നതു അനുസരിക്കാതിരിക്കാൻ കമലയ്ക്കു മനസ്സു വരില്ല. അവൾ സോമന്റെ അടുക്കൽ ചെന്നു പറഞ്ഞു: 'കുട്ടൻ പുലർച്ചയ്ക്കു തന്നെ ചെന്നു രജിസ്റ്റർ ചെയ്തതാണെന്നും, അച്ഛനും എന്താരുടെ സമ്മതംപോലുള്ളതും പ്രായാധിക്യമായ ആരും അദ്ദേഹത്തിനെ വെറുതെ വിടയിപ്പിക്കേണ്ടല്ലോ.'

കുറുപ്പും കവലും കൈപ്പ് ചെയ്ത് സോമൻ പോസ്റ്റാഫീസി ചെക്കു പുറപ്പെട്ടു. പോസ്റ്റൽ ഓർഡർ വാങ്ങി അവിടെ നിന്നു തന്നെ കത്തു രജിസ്റ്റർ ചെയ്തും.

പോസ്റ്റാഫീസിനടുക്കൽ വെച്ചു സുകുമാരനെ കണ്ടു. സുകുമാരൻ ഉറക്കെയറക്കെ പറയാൻ തുടങ്ങി—'ഭർത്താക്കുമാരനെ വീടുകൾ പുറപ്പെട്ടു പുലർച്ചക്കു തന്നെ?'

സോമൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു—'നിങ്ങളെന്തിനുള്ള പറ്റുവാടാണം? തന്റെ നാലു ദിവസമായല്ലോ കണ്ടിട്ട്?'

'നിങ്ങളും മിനിസ്റ്ററുടെ സി. ഐ. അല്ലല്ലോ, അടുക്കൽ വന്നിരുന്ന സേവ പറഞ്ഞാൽ മേലേ കിട്ടുമോ? ഏന്റെ തല മേലേകൊണ്ടു പറഞ്ഞു നടക്കുകയുമാണ്. ഇറയിലെ ഒറ്റമോഴ്സ് സ്ബിൽഡിങ്ങിൽ കടക്കുക വിഷയമാക്കിത്തീർത്തിരിക്കുന്നു. ഏതു പറയട്ടെ?'

'സി. ഐ. മാർക്കു ഇപ്പോഴുവന്നുണ്ടാവില്ല വല്ലവരുടെ കൈ കടന്നു ചെന്നു ഇടമങ്ങുണ്ടാകുന്നതു'.

'അതു പറഞ്ഞാൽ പറില്ലല്ലോ. മിനിസ്റ്ററുടെ സി. ഐ. ആയിട്ട് ജനങ്ങളെ കാണാതെ കഴിക്കാനോ? വിശേഷിച്ചും യു. എം. എൽ. ഐ. ആയി ചെല്ലുന്നവരെ കഴിച്ചു നിർത്തുകി ശരി, വരു, നിങ്ങളുടെ കൂടെ പോസ്റ്റാഫീസ് മേന്മ ചുറ്റിവാറും. പെടിക്കോണും ആപ്പിക്കോണിൽ പകരളിയാ വീളു. ഇപ്പോളുള്ള മിഷിപെക്കയച്ചോളു. എന്തിനാളിയെവെറു

പറഞ്ഞുനില്ക്കുക. എന്തിന് പറയുന്നതാണ്? കഴിഞ്ഞ രണ്ടു ദിവസമായി ജി. പി. ക. യുടെ മുറിയിൽ ട്രൈബ്യൂണൽ ചെയ്ത ഫോറം വിറന്ന് നാലു കറുത്ത സമ്പാദിക്കുകയാണ്. ഞാൻ, കൂർക്കിന്റെ പൊസ്റ്റ്—എന്തുപോലെയാണ് ഫോറം ചിലവർ കുന്നത്തുന്റെ മേഖലയെ! കപ്പൽ എന്ന പദമുള്ള ഒരു വിവരമുണ്ട്. ആയിരക്കണക്കിന് ആപ്പിൾക്കുളൻ ഫോറം സൈക്ലിക് മെയ്ക്ക് ചെയ്ത് ഫോർസേൾ കററിന് അങ്ങാടിയിൽ കൈവെച്ചു കെട്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇറപ്പികളെ പത്തുതന്നെ വെച്ചു വാങ്ങി കപ്പറിന്റെ കയ്യിൽ നിന്നു. പതിനഞ്ചു വൈസക്കു വിറന്നു. കേട്ടു ഫോറം വിറന്ന് മുന്നേ ക. ആരായ് മേടി.

‘കപ്പൽ കർമ്മകരം’ ബുദ്ധിയുണ്ട്. സോമൻ പറഞ്ഞു.

‘പക്ഷേ, ഇതു പെരുത്ത തലവനെന്നു ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നു. പുറത്തുള്ളവർക്കൊക്കെ അതിനെപ്പറ്റി പിടിച്ചിട്ടു. മിനിസ്റ്റർ മുണ്ട സി. എ. ഒരു കാണാൻ ചെയ്തിട്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അതുകൊണ്ടായിട്ടു. പത്തു പൊസ്റ്റ്—അപേക്ഷകൾ ഒരു ലക്കം അങ്ങാടി. ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിന് നെർവുസാവാത്തതുവേണ്ടി വേറെ? ഓപ്പ് ഓഫീസർ രണ്ടുവട്ടം മിനിസ്റ്റർ മുണ്ട സി. എ. ഒരു കണ്ടു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു ഇതു സംബന്ധമായി.’

‘അപ്പോൾ അവരുടെ മെയ്ക്കും നിങ്ങളെപ്പറ്റി പറയുന്നു. നാടെങ്ങോട്ടാണ് നീക്കുന്നതെന്നായിരുന്നു പറയുകപോയിട്ടുണ്ടായിരിക്കുന്നു.’ സോമൻ വൃത്താന്തം കേട്ടപ്പോൾ ആശ്ചര്യത്തോടെ അറന്നിരുന്നു.

‘അതേ! നാട്കൊണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ള അവർക്കു വേദമായി. അതുകൊണ്ടു കേട്ടുപോയതു നിറുത്തി എന്നാണ് നോട്ടം. ഇവരിൽ നിന്നു എങ്ങനെ സെലക്ട് ചെയ്യും? അതാണ് സി. എ. യുടെ പരിഭവം. എന്നാൽ ഓഫീസർമാർ പറയുന്നു. സെലക്ട് ചെയ്ത കറുത്ത വിട്ടു, അതിനു മുമ്പ് അങ്ങനെയുള്ള ചെയ്യുന്നതൊന്നുപോലും. അതോ ആപ്പിൾക്കുളന്റെ പറ്റുവു മുക്കു നു വെട്ടികയ്ക്കുക പോസ്റ്റിൽ അർദ്ധം ഉണ്ട്. മൂന്നു വെട്ടികയ്ക്കുക പോസ്റ്റിൽ അർദ്ധം അച്ചടിക്കുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് അതോ ഇറപ്പികയുടെ മുക്കു കുന്നത്തു അറന്നിട്ടും, അതിനർത്ഥം ഒരു ലക്കം ഇറപ്പി. മൂന്നു ലക്കം കോസ്ഡ് ഓഫീസറിന്റെ ചിറകിൽ കെട്ടിയിട്ടുണ്ട്. കേൾക്കാ പണിയും നിർമ്മിച്ചുവെച്ചു’

ഭിരസം. അതേയുറു" കർശനകളിൽ കരയുറപ്പുവെക്കുമെന്നു ചെപ്പാൻ മുഴവൻ പ്പിടുന്നതിനു" രണ്ടരകൊല്ലം വേണ്ടിവരും. മഹാനരേഷ്യൻ ഇപോടും—സൈൻ ചെമ്പിപ്പെകിയോ ഡിറം ബെ"ജന്മനാശനാൽ പണി കസിളിലാകും."

സുകമാൻ അധികത്തം പാഞ്ഞ സംഗ്രഹിയോടെ ഉറക്കം ചിരിച്ചു. വീണ്ടും ചരഞ്ഞു: 'മുപ്പത്തു സ്ഥിതിയെ നാശമാക്കിപ്പോന്നു കോക്കിപ്പോ! ഇങ്ങനെയൊക്കെ പണിയിട്ടില്ല.'

'എത്ര ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റ്" സോക്കൻ അനേകമായി. ഉത്തരം കേട്ടപ്പോൾ മുഖം വാടി. അങ്ങനെ പൊസ്റ്റിനു തന്നെയോ" അയാളും പൊസ്റ്റൽക്കർഡർ വാങ്ങാനിറങ്ങിയിരിക്കുന്നതു്."

സുകമാൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ മൂന്നു മുപ്പിക രക്ഷപ്പെട്ടു. ആ തുകയ്ക്ക് ഫുട്ബോൾ കളി കണ്ടും പൊരി വാങ്ങിത്തന്നു ആനന്ദിപ്പം."

ഫുട്ബോൾ കളിയാരങ്ങിനോടും പണ്ടെയുള്ളതാണ് സോക്കൻ കമ്പം. സുകമാൻ പിന്നിലല്ല. രണ്ടുപേരും ഒന്നിച്ച് സ്റ്റേഡിയത്തിൽ പല സവണ്യം പോയിട്ടുണ്ട്. സോക്കൻ ഓഫീസ് പറഞ്ഞു: 'വത്ര കളിക്കാനാൻ പോകാം. 'സുകമാൻ മുരളിമാനകാരനാണ്. സോക്കൻ പണം കൊണ്ട് കളിക്കാനാൻ അയാൾ ഏതു നിർബന്ധിച്ചിട്ടും സമ്മതിച്ചില്ല.

സോക്കൻ പെട്ടെന്ന് അരവിന്ദനായാണ് മാർമ വന്നതു്. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'കേട്ടോകഥ? അരുവിൻ രണ്ടെ വീവറം കറം ചെയ്താൻ പോകുന്നു. അയാൾ വീട്ടിൽ ഒരു കാർഡുകൊണ്ടുവന്നുവെച്ചിട്ടുപോയി."

സുകമാൻ പറഞ്ഞു: 'എനിക്ക് പൊസ്റ്റിൽ ഒരു കാർഡുകിട്ടി. വിവാഹത്തിനു പേരുകളെഴുതണമെന്നായിരുന്നു. വരനും വധുവും സ്നേഹിതന്മാർ. പക്ഷെ അറിയാമല്ലോ വിവാഹത്തിനു പോകാമെന്നുവെച്ചാൽ— വെറും കയ്യോടെ ഒരു ചൊരിവുകിയെന്നുപോയിപ്പോന്നു കോക്കി, അതു കേട്ടപ്പോഴുണ്ടു പെങ്ങളാൽ തുടങ്ങി നിർത്താതെ ഒരു കൂട്ടപ്പിരി. നിങ്ങളെക്കുറിച്ചും ഭാവവുമൊന്നുമില്ല ഏതോ, എന്നാണ് പോക്യം. സത്യമുള്ളതല്ല കോക്കി കാരണം കയ്യും വീഴിയായാലും കപ്പുവാണു വീട്ടിലൊക്കണം. അല്ലേ?"

സോമൻ പെങ്ങളില്ല, അമ്മ കറുപ്പൻ. അമ്മയ്ക്കും പെങ്ങളും അമ്മിൽ എങ്കിലും സംഭാവനയ്ക്കും നൽകേണ്ടവനായ്ക്കും കൂടി ഗൃഹിണിയില്ല.

സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'കണയെ കറുപ്പൻ പറഞ്ഞിട്ടും കരയുകില്ല. അവളുടെ സ്നേഹിതയുടെ കല്യാണക്കത്തും വഴിയില്ല. സമ്മാനം വാങ്ങാൻ നിവൃത്തിയില്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു പോകേണ്ടവനായെപ്പോ.''

സോമനാഥൻ പറഞ്ഞു: 'അവരിനും ക്രൈസ്തവങ്ങളെ സംബന്ധിക്കാതെ വയ്യ. ബെസ്റ്റ്—കീൻ—റിപ്പോർഡ് സിദ്ധാൻ കടന്ന കൂടിയിരിക്കുന്നു.''

ഇതു കേട്ട് സുകുമാരൻ 'ഫിക്' എന്ന ചിരിച്ചുപോയി. 'ക്രൈസ്തവ' അയാളുടെ അച്ഛൻ. അയാളെ—സ്ത്രീയിൽ കൺ കോളിൽ വലിയ ഉദ്യോഗമാണു ജനിക്കുന്നത്. ഇക്കുറിയെ വലയിട്ടു..... എന്നൊരു എന്നിങ്ങനെ ചോദ്യം. അങ്ങനെയല്ലേ?'

'എന്തുകൊണ്ട്?' സോമൻ ചോദിച്ചു.

'അവന്റെ ബാല്യത്തിൽ പശുക്കളെപ്പോലെയാണു മാനേജിങ്ങ് ചെയ്തിരിക്കുകയായിട്ടുള്ളതല്ല. അവന്റെ അമ്മയിൽ മറ്റൊരു മേയ്ക്കൽ ലോക്കൽ പെട്ടാൽ, ബാക്കിയുള്ളവർ ഹരിയാന, പഞ്ചാബ്, അമിത്നാട് എന്നിവിടങ്ങളിൽ നിന്നെത്തിയവർ. എല്ലാ ഭാഗ്യവാന്മാരുടെ പിറകിലും ഉടമസ്ഥനായ അമ്മാവനോ അമ്മളിൽ അച്ഛനോ? അവന്റെ പറയുന്നത് കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ ഗവണ്മെന്റുപോസ്റ്റുകളിൽ അവരുടെ അടുത്തുള്ള മെക്കാനിക്കൽ അദ്ധ്യാപകൻ, സർവ്വീസ് ഉൾപ്പെടെയുള്ളവർ. എല്ലാവരും സ്വന്തം ബുദ്ധിയും വിദ്യയും മെറ്റീറൽ കൊണ്ട് ബെസ്റ്റ് കീൻ റിപ്പോർഡ്സ് കമ്പനിയിൽ കടന്നുകൂടിയിരിക്കും. കൽക്കത്തയിലെ കട്ടികൾക്ക് യാതൊരു മെറ്റീറൽ ഇല്ല. അതിന് യാതൊരു സോമൻ? ഈ ബെസ്റ്റ് കീൻ കമ്പനി ഏതെങ്കിലും ഡിസ്ട്രിബ്യൂട്ട് വാലയുടെയോ ഡെലിവറിയുടെയോ കയ്യിലെ കൂടി പോയത് അങ്ങനെയല്ല. അങ്ങനെയല്ല അവരുടെ ഗ്രാമത്തിൽ പിറന്നവർക്കായിരിക്കും മെറ്റീറൽ പാടില്ല.''

അപ്പോൾ ചിന്താധീനമായി. പിന്നെ അമ്മയ്ക്കും അമ്മി ചിരിച്ചുപോയി. സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'നമ്മൾ

ചക്കോലിങ്ങന്നവർ കപ്പലിന്റെ വിഭജനം ചെയ്തു നടന്നു കയറ്റിന്? നമ്മൾ ഓഫീസർമാരായാൽ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. വെറും കൂർക്കിന്റെ ചോറാണ് മതി നമുക്ക്. നമ്മുടെ ഇപ്പോഴത്തെ സ്ഥിതിയോലോലിപ്പാൽ ചപ്പക്കുടിയുടെ പണി കിട്ടിയോലും വരില്ല.’

* * * * *

ഇരയിരട്ട അപ്പൂന്റെ നേരെ നോക്കുമ്പോൾ കമലയ്ക്കു കഷ്ടം തോന്നിത്തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. കട്ടനപേണി മുകളിലത്തെ നിലയിലെ ബാൽക്കണിയിൽ ഇരുന്ന് പിന്നിച്ചു കഴങ്ങുന്നു. പാവം!

ഇരയിരട്ടയുടെ നീണ്ടുനിൽക്കൽ നോക്കുന്നത് ചെപ്പൊയന്നൻ പറഞ്ഞു: ‘അറിയാമോ മോളേ, കട്ടന എന്തു? മോലി കിട്ടിയോലും മതി എനിക്കു സന്തോഷമേവം. കൂടത്തു് ഒരു പീപ്പിളിക്കുന്നു.....അതാണാവശ്യം.’

കമല ഇറച്ചു വിശ്വാസത്തോടെ പറഞ്ഞു: ‘നിശ്ചയമായും അതിനു കഴിയും, അപ്പോ!’

‘അതിന്റെ ലക്ഷണമെന്തായില്ല.’ അയാൾ വിഷമം തോന്നി പറഞ്ഞു.

കണ്ണശ്ശൻ മേശപ്പുറത്തുവെച്ചുകൊണ്ട് അയാൾ പറഞ്ഞു: ‘ഉയർന്ന മോലിക്കാരനായ എട്ടനുള്ള അനന്തൻ സാധാരണ ശമ്പളക്കാരനാവുക വിഷമം തോന്നിക്കും. കട്ടന അങ്ങനെ തോന്നുമോ ആമോ? എനിക്കു തോന്നുന്നുണ്ട്.’

എട്ടനാൽ അമ്പലത്തെ ഓഫീസിൽ കട്ടന എൽമോലിക്കു ക്രമിച്ചാൽ നന്നായിരിക്കുമെന്ന് കമല വിചാരിക്കാറുണ്ട്. ഇന്ന് ശമ്പളത്തിന്റെ മുമ്പിൽ അക്കാര്യം അവൾ എടുത്തിട്ടു.

ചെപ്പൊയന്നൻ പറഞ്ഞു: ‘എനിക്കും അങ്ങനെ തോന്നിയിട്ടില്ലെന്ന്. മോ.ബലിനോടും കാളലിനോടും ഒന്നുപോലിച്ചു നോക്കാൻ പറയുകയും ചെയ്തു കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ, നീ വൃത്തിയില്ല. സ്വന്തം അനന്തനെ ഓഫീസിൽ കടത്തിവിട്ടാൽ യൂണിയൻ ബഹളമുണ്ടാക്കും. മോ.ബലിന്റെ ഓഫീസിൽ മുൻ സായ്പ്പ് ഹാസ്യ സർക്കലർ അയച്ചിരിക്കുന്നു. സ്വന്തം കോളർ ആനന്ദമുണ്ടാകും. ഓഫീസറായാൽ അങ്ങനെയൊന്നും കീഴിൽ

കുപ്പാധ്യക്ഷന്മാർ നൽകാത്തതുകൊണ്ട് പ്രവൃത്തിസ്ഥലത്തു നിർമ്മാണത്തിനും അക്കറ്റി ചെയ്യാൻ കഴിയാത്തവിധമായതുകൊണ്ട് കഴിയാത്തതിൽ ഒരു കട്ടി പരിക്ഷയിൽ ഇതിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നതുകൊണ്ട് നല്ല കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നല്ല. എന്നാൽ ചിലപ്പോഴും അവനോട് മറ്റു നല്ല കാരണങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നല്ല.

എന്നിട്ടും കെലസ് കാര്യം മനസ്സിലായില്ല. അവർ വിസ്തരഭാവത്തിൽ കൈകൾ സ്വന്തത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'അപ്പോൾ കെലസ് തന്നെ ഏതൊരു നല്ല സ്ഥാനം അല്ലെങ്കിൽ'

‘ചേരികൾക്കുവേണ്ടി നമുക്ക് ഏകാഗ്രഹം കടുപ്പം തരണം. കടുപ്പത്തിന്റെ മന്ത്രയുസ്തിയ്ക്ക് അന്നു ജനങ്ങൾ കിരീടം സിന്ധുവേണമു’.

കുരുപ പറഞ്ഞു: 'ഞാനാഫീസിൽ പോകുന്നവളല്ലേ. ഞാനുകൊണ്ടൊപ്പം ഇരുന്നാൽ, അറിയാത്തതാ'.¹

‘പലരും ജീവിതമന്ത്രയും ഓഹിസിൽ കഴിച്ചുകൂട്ടിയിട്ടും ഇങ്ങിയുന്നില്ല. കരുണയ്ക്കിന്റെ വിദ്യയും അമ്പർക്കിയില്ല.

കരള പിറസ്സായ കകാണ്ടു വിടർന്ന കണ്ണുകൾക്കു ശ്വേത കണ നോക്കിയിരുന്നു. മൈലപായനൻ പറഞ്ഞു: 'മറ്റുംബലി ന്നാട്ട്' ആ പുസ്തകം ഒന്നുകൂടി ഏറ്റയ്ക്കു കൊണ്ടുപോൻ പറയൂ. മണകൂടി കറിച്ചുനോക്കണമെന്നാണു്. നിനക്കും വായിക്കും. അതിൽ പാഞ്ഞു കള കാര്യം ഏനീക്കേ നന്നെ പിടിച്ചു. നമ്മു കട ഈ സഭ്യം മരുതരം അനുസ്മരിക്കുന്നു. കല്ലും മരവും കൊണ്ടു കെട്ടിപ്പടുത്ത ഈ അനുസ്മരണത്തിൽ കാട്ടിയെ നിയമമാ ണു നടക്കുന്നത്. ഇതിനു നടുവിൽ കടുംബം ചെറിയൊരു, തുലാഭജനാടിഞ്ഞ പരീണപാലം. ഇവിടന്നു പുറമെക്കുറങ്ങിയായി ഇവയ്ക്കുക പരമപിരംബി വരുന്നു. ഏതു സമയവും നാം കര ണ്യതരം അനുസ്മരണിമാണു സഞ്ചരിക്കുന്നതെന്നു് ഓർക്കണമി വേണം.'

കമല നിരംഗയായി. 'അപ്പോൾ ഏതൊരുതരം അഹിംസയിൽ സന്നദ്ധത' ആശയം വന്നിട്ടു.

ഭാഷാഭരതം ചെയ്യാനാണ് സമ്മതിച്ചു. 'യുദ്ധഭാരം നോക്കുകയാണ്. കൂടിക്കൊണ്ടും ശരിയായിരിക്കില്ല; അത് കൊണ്ട് അധികാരത്തെ കാഴ്ച സംഘടിപ്പിക്കണം.'

ചൈപ്രായനൻ ഏഴനേര കളിമുറിയിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. അതിനിടയ്ക്കു കുമല ഒരു ഗ്രാസം ഹോർലിക്സ് കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വന്നു.

അങ്ങനെ മധ്യമം കൊണ്ടുള്ള മേൽകഴുകൽ കൊണ്ട് ചൈപ്രായനൻ നല്ല ഉണർവുതന്നെ. ജീണ്. നിർത്തി.

കുമല പോകാൻ പോയില്ല. ചൈപ്രായനൻ പറഞ്ഞു: 'ആഹാരം തയ്യാറായിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല?'

'അതൊഴത്തിന് ഉണ്ടാകാൻ കുറവാണ്. അടുത്തുതൊരി ചപ്പാത്തയിടുങ്ങാക്കിവെച്ചു കഴിഞ്ഞു.' കുമല അറിയിച്ചു.

കുമല കുറച്ചുകഴിഞ്ഞു പോയാൽ മതിയെന്നു ചൈപ്രായനൻ ആഗ്രഹിച്ചോടായിരുന്നു: 'നിനക്കു് അസഹ്യമായില്ലെങ്കിൽ കുറച്ചുനേരം കൂടി ഇവിടെ മോളേ!'

കുമലയ്ക്കു് അപ്പുണ്ടു് ഏതെങ്കിലും. കുമലയോടു മാത്രമേ അയാൾക്കു സ്വന്തമായ നെന്തൊരു സംസാരിക്കാൻ കഴിയാറുള്ളു. മറ്റുള്ളവരോടു് ആവുമ്പോൾ അതും വിട്ടുപോയ അല്ലെപ്പോഴും. ഇതെങ്ങനെയൊരുതാണെന്നാൽക്കും നിശ്ചയിച്ചില്ല. മക്കൾ അടുത്തുവരും. പായാത്തുള്ളതു പറയും. കേൾക്കാനുള്ളതു കേൾക്കും. എന്നാൽ സ്വന്തമായിത്തന്നെ തികഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന ഒരു പരിവേഷം ശുദ്ധം കൊണ്ടിരുന്നില്ല. കുമലയ്ക്കു് അല്ലെന്തോ 'ജാലിയുണ്ട്', ബഹുമാനമുണ്ട്. എന്നാൽ വേണ്ട സ്വയംയ്ക്കു് മഹദ്യങ്ങൾ ഉന്നയിക്കും. അച്ചന്തമുണ്ട് മുങ്ങ കെട്ടോടു് പ്രത്യേകത എന്നതും എല്ലാം കണ്ടുവന്നപ്പോൾക്കുവന്നതെല്ലാം. കുമല പോട്ടും ചെറുതാൽ കോപിക്കില്ല. എന്നല്ല, സന്തോഷം മേറുന്നതും. മറ്റു മക്കൾക്കു് അത്രയ്ക്കു ധൈര്യമില്ല. അവർ അറിയാത്തതല്ല, ചോദിക്കുകയുണ്ടില്ല അതു കാരണം അവർ അപ്പുനിൽ നിന്നു ചിട്ടനിന്നു.

കുമല പറഞ്ഞു: 'അപ്പൻ അടുത്തേയും നടക്കാനിറങ്ങൂ.'

'അസഹ്യമായില്ലല്ലോ മോളേ! ഇവിടെയെത്തുന്ന മനോഹരിയായി ചോരകത്തിലെ പല കാര്യവും കാണാൻ കഴിയും.' ചൈപ്രായനൻ സന്തോഷം പറഞ്ഞു് മറ്റു നിർത്തി. വീണ്ടും പറഞ്ഞു: 'നടക്കാൻ യാതൊരുസാഹചര്യം തോന്നുന്നില്ല. പ്രായം ഏറിയല്ലേ വരുന്നതു?'

‘അച്ഛൻ അത്രയൊന്നുമായിട്ടില്ല പ്രാസം..’ കമല പരിഭവസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: ‘അച്ഛന്റെ ചങ്ങാതി രാമപ്രിയ ബാബു അഞ്ചരമാസം മുമ്പ് നീട്ടയർ ചെയ്തു. എന്നിട്ടെന്താ ഇപ്പോൾ പുലർന്നാൻ തുടങ്ങും മാടിനടത്തും ചിട്ടകളിയും..’

‘ദേവ പണ്ടു അങ്ങനെയുണ്ട്.. ചിട്ട’ എന്നു പറഞ്ഞാൽ ഗ്രാമം, എന്തിന് ആ വസ്തു തീരെ പിടിക്കാതായി..’ പൈല പറയാൻ പറ്റത്തു.

ബാലികാസ്വരമായ ഇസാഹാസത്തോടെ കമല പറഞ്ഞു: ‘അന്നൊരു ദിവസം അമ്മായി രാമപ്രിയ ബാബുവിന് നല്ല ചോരമല കൊടുത്തു ശകാരം. രൂപ്യത സ്വീകരിച്ചതായും വിട്ടുനീക്കുന്നതായും കണ്ട കഥ.. ഇറക്കിയിട്ടെങ്കിലും പിക് ചോരയാലും ശക്തി നീണ്ട കൂവിൽ ചെങ്കുത്തായ ചെറു നീർക്കുരു തെക്കുനീക്കം തന്നെ..’

ഗൗരവത്തോടെ പൈലപറഞ്ഞു. ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ചിരി നീങ്ങി. ‘ദേവ വയസ്സു കൊള്ളൂ’ എന്തിന് സ്വീകരിച്ചതിൽ ശ്രദ്ധിച്ചു വശമായിരിക്കുകയാണ്.. ദൈവിയേയും കൂടെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു. പിന്നെ കുടുംബത്തിൽ സൈവരമാവും..’

‘കുറും അമ്മപെന്റെയല്ല.. അമ്മായിയെ പുറത്തു കഥകളു പറയൂ..’

ഇത്തരം വർത്തനങ്ങൾ ഈ കുടുംബത്തിൽ കമലയ്ക്കു മാത്രമേ തൊഴുവാൻതന്നെ പായാൻ കഴിയൂ.

അച്ഛൻ വീണ്ടും സോമന്റെ കാര്യം ചിന്തിക്കാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നത് കമല പൈലപറയാനന്റെ മുഖഭാവം കണ്ടതന്നെ അറിഞ്ഞു. മെലോപ്പാണൻ ചോദിച്ചു: ‘സോമനെവിടെ?’ ‘ഇന്നിയും മടങ്ങി എത്തിയില്ല’ എന്ന മറുപടി അയാളെ അത്ഭുപ്പിപ്പിച്ചു. ചുരുക്കമെന്താണിത് എന്ന് കട്ടി. ‘തെക്കുവടക്കു’ മൂന്നു നടുക്കുമാണ്.. പിന്നെ പെട്ടെന്ന് സ്വന്തമായതാണ് വരുത്തി. ചുറ്റും നടക്കുകയല്ലാതെ എന്തുണ്ട് വേറെ പണി? പക്ഷേ തന്റെ സമയത്ത് സോമൻ വീട്ടിൽ വന്നാൽ മതിയായിരുന്നു. എന്താണെന്നു സമാധാനമായി. ഇതിനുമുമ്പായി നിത്യവും നടന്നുവരുന്ന കൊല്ലം കൊലയും—അവയോർക്കുമൊന്നായി തോന്നിപ്പോകുകയാണ്.. മുമ്പാകെ പ്രായമായ പെൺകുട്ടി കമല കറുത്തു പുറത്തുപോകാൻ മടങ്ങിപ്പോകാൻ വീട്ടിനുള്ളിലും..

പോയിട്ടിട്ടു്. ഇപ്പോൾ ആൾകൂട്ടികളെ വിടാനും തുടങ്ങി പെട്ടി. പെട്ടികൂട്ടികളെക്കൊരം ഏറ്റെടുത്തെന്നു ആരുമറിയാതെ കഹസ്യരായി ഇവരുടെ മനസ്സിൽ എപ്പോൾ എത്തിയാൽ വിചാരിച്ചാൽ കടന്നുകൂടുക—ആരറിഞ്ഞു? പിന്നെ രാഷ്ട്രീയ പരംപരിപ്പിച്ചു കണ്ണുകൾ, സ്കൂൾക്കൊട്ടു വെറുപ്പു പിടിച്ച് എത്തിയാൽ വെറുപ്പുള്ളവർക്കൊക്കെ? ഇന്നത്തെ ദാരിദ്ര്യം മൂലം വെറുപ്പുകൊർക്കു് ആത്മഹത്യാമര്യാദയെ മറ്റൊന്നുമായിട്ടു എന്റെ കൈപ്പൊതുവിൽ ഡിപ്പി കൽപ്പിച്ചു.

കമല ശ്യാമരന്റെ ആയി പോക്കി: 'ഇന്നു് സസമരൻ ചങ്ങാതി അരവിന്ദന്റെ 'ബെലോയ' (കുടിവയ"പ്, കമ്മണി ക്ലൈസ്റ്റർക്കു നവവധു ആഹാരം പാകം ചെയ്തു വിളമ്പിക്കൊടുക്കുന്ന ദിവസം) ആണു്. കമലാൻ കമ്മണിച്ചിരുന്നു. തൊൻ നിർബന്ധിച്ചു പറഞ്ഞുവെച്ചതായിരുന്നു.'

'അപ്പോൾ അരവിന്ദൻ ജോലി കിട്ടി. അയാൾ പാക്കിന്റെ ഈ കർമ്മനായിരുന്നില്ലേ? അയാൾ തന്നെയാണെന്നു മറ്റൊരു പറഞ്ഞു.

'അരവിന്ദന്റെ അച്ഛൻ വലിയ ഒരു ഓഫീസിൽ കമ്മണി വിട്ടു. ഏതാളെ പറഞ്ഞു.'

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ചൈപായനൻ വിഷമം തോന്നി. തന്റെ ഔദ്യോഗികം മറക്കാനായിരുന്നു കുറമെത്രയും മറ്റൊന്നിൽ ചാർത്താൻ നോക്കിയതു്. എത്രയും കയ്പോടെ മകളെടുത്തുപിടിച്ച്—'എന്താണിങ്ങനെ സംഭവിക്കാൻ മോശമു്'

കമല എത്ര പറയും? മിണ്ടാതിരുന്നു.

ചൈപായനൻ പറഞ്ഞു: 'തൊൻ പരീക്ഷയ്ക്കു് ഒരിക്കലും മോശമായിരുന്നില്ല. സ്വന്തം കാലിൽ നിന്നു മത്സരിച്ചു മനസ്സിലായിരുന്നു ഗവണ്മെൻറുപണി. സോമന്റെ മേൽപ്പാൽക്കായി കൃഷൻ മാസ്റ്റർമാരെ വെറുക്കുന്നതായും വന്നിരുന്നില്ല. അവിടെ എല്ലാം കേൾവായി ചെല്ലാൻ കഴിഞ്ഞു. ഈ കട്ടൻ മാത്രമേ അങ്ങനെയൊരുവൻ?'

കമല ശ്യാമരനോടു യോജിച്ചില്ല. സോമൻ അയാൾ പറഞ്ഞുപോലെ അത്രയ്ക്കു ഓരോന്നിങ്ങനെയല്ല. നല്ല ബുദ്ധിയുണ്ടു്. അവൻ പറഞ്ഞു. 'ഇന്നത്തെ പരീക്ഷകളൊക്കെ വെറും പൊട്ടറിയാ അല്ലാ! സോമൻ നല്ല ബുദ്ധിയുണ്ടു്.'

ചൈവപായനൻ ചുണ്ടുചുരുക്കി. 'നി പാഞ്ഞുവരുന്നത് ഏകസാമിനിക്കും അയാളുടെ നെരെ ദേഷ്യം ഉണ്ടായിത്തു വെന്നുണ്ടോ?'

'അതില്ലായിത്തന്നിരിക്കും. എന്നാൽ ഇന്നത്തെ കാലത്തു നിൽക്കുന്ന ഈ പരീക്ഷകളുടെ ഭരണപോക്കി! കട്ടികളുടെ മേലി അങ്ങനെയെ പക്കലാണെന്നു പരീക്ഷകർക്കും രൂപമില്ല.'

'ഇപ്പോൾ തന്നെ പല നല്ല റിസർട്ടും കണ്ടു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു മോളേ! അയാളുടെ സ്വരത്തിൽ കൊച്ചുകുട്ടന്റെ നേർക്കു തൊടുത്ത തളിരമ്പു സ്പഷ്ടമായിരുന്നു.

മേത്തറവീതൻ ഇളയ അന്തരംനോട്ടം കമലയ്ക്ക് പ്രത്യേക വാത്സല്യം തന്നെയുണ്ടായിരുന്നു. വീവർദ്ധം കഴിഞ്ഞു ഈ വീട്ടിൽ അമരസമരക്കിയത്തിപ്പിണെ കമല തന്നെയാണു് സേവ മനെ നോക്കിയിരുന്നതു്, രണ്ടുപേരും നന്നായിത്തന്നിരുന്നു.

'വളരെ നല്ല മനസ്സാണു് സേവമന്റെ' കമല ശ്രദ്ധയോടെ അതിൽ പറഞ്ഞു.

'മനസ്സു തന്നായതുകൊണ്ടു് ഈ ചോദ്യത്തിലൊന്നും നേക്കാതില്ല.' വിരക്തനായ ചൈവപായനൻ പറഞ്ഞു: 'പരിസ്ഥിതി സാമർത്ഥ്യം കൂട്ടാത്തവനെ ആരും വിലവെക്കില്ല.'

'പരിസ്ഥിതി മുസ്സനാണെന്നില്ല. സ്വഭാവം കൈയ്ക്കു കൂട്ടിയായി അനേകം ചെറുപ്പക്കാരെ ഇന്നു കണ്ടും അച്ഛാ! എനിക്കുവരെ ഇഷ്ടമില്ല.' ഉത്തരവീണ സാമിത്തലപ്പു തലയിലുറപ്പിച്ചു കൊണ്ടു് അവർ പറഞ്ഞു:

'കമ്പസുവീതൻ ചവിട്ടെത്ര വേണമെങ്കിലും സാമി കൈൻ ആളുകൾ അയാൾക്കു മോളേ!'

'സേവമൻ കടന്നുവന്നു ശ്രമിക്കുന്നുണ്ടു്.' അച്ഛനെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ അവർ വ്യർത്ഥനം നടത്തി.

'ശ്രമിച്ചതുകൊണ്ടു മാത്രമായാ! അതിനെക്കുറിച്ചു മലമുണ്ടായി എന്നാണല്ലോ അറക്കുക.' ചൈവപായനൻ കൈനോർത്തു അതുപി വെളിച്ചപ്പെടുത്തി.

എന്നാൽ കമലയ്ക്കു് സോമനാഥനെതിരായി അതിവേഗം പുറത്തു് ഒളിഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു? സേവമൻ മുതിർന്നവർക്കു് ഒരു ഭാരമായിട്ടില്ല. കടുംവെള്ളിലെ പാഞ്ഞുവരുന്നതിനായി

അയാൾ നമുക്കറില്ല. വായിക്കേണ്ട സമയം വായിക്കൂ. അങ്ങനെ കയ്യെഴിക്കും കൂട്ടനിക്കുറിച്ചു. പാടിത്തലിയിൽ അടക്കം പതിവില്ല. എന്നാൽ അക്കയുടെ മരണശേഷം എത്ര പാടിയാവാം! പാടിപ്പിൽ കൂടെന്നു പാകോട്ടായി. സ്വരം അമനലിൽ സെക്കൻഡ് ഡിവിഷനെ കിട്ടിയുള്ള. കൊച്ചു കുക്കനെ ഡോക്ടറാക്കണമെന്നായിരുന്നു തീർപ്പ്. മേലാൾ. എന്താൽ നല്ല മരീക്കില്ലാതെ മെഡിസിനെന്നങ്ങനെ കടന്നു കൂടും? കമല മുറിക്കുകയാണു്. മെ മിഡസ. സോമൻ പറഞ്ഞു: 'എന്നൊക്കെ വാങ്ങലും കാട്ടാൻ ഏകാന്തി! എന്തൊടു? അങ്ങനെയൊന്നു വീശാസത്തിൽ വീശ തന്നെനെന്നൊക്കോണ്ടാപിള്ള. ഞാൻ എത്ര വിഷയത്തിലും മെഡിസിനി.''

കമല പറഞ്ഞു: 'നി എന്തെ പാടിപ്പിക്കാൻ വരണ്ട.''

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'അമ്മയുടെ നിറം എത്ര ചെറുപ്പമുള്ള ആയിരുന്നുവെന്ന്? മരിക്കുന്നതല്ലല്ലോ. എട്ടുനാൾ. വെട്ടുതല വർ. എന്തെ നിറം നോക്കു കാൽ. മോശത്തിനു് ചെണ്ണായി പിറന്നില്ല. ഇല്ലെങ്കിൽ അപ്പുറം ഈ വീടു് വീക്കിക്കോണ്ടി വരുമായിരുന്നു. പാടിപ്പിൽ ഒരിക്കലും കാട്ടിയില്ല ഉപപക്ഷ. എന്നിട്ടും മരിക്കുമിനി. പലതും പാട്ടിനും കൊട്ടിനും കേമനും അകറ്റാൻ. ഞാനത്രയായില്ല.'

മോശത്തിലെയല്ലാം ബ്രിഡ്ജൻ ആവണമെന്നു പറയുന്നതിനെത്തീർത്ത്? മോശത്തിലേക്കൊരു രാജ്യത്താണ് എല്ലാ വർഷം ബ്രിഡ്ജൻ ആയിട്ടുള്ളത്, കൂടിപക്ഷം ചേരും അതി സാധാരണ. എന്നിട്ടും അവർ സുഖമായും സ്വച്ഛന്ദമായും ജീവിക്കുന്നു! ഈ നാടിന്റെ സമൃദ്ധിക്കാൽ പോകുന്നതെന്താണ് മനസ്സിലാക്കാത്തത്. ബ്രിഡ്ജൻകളെ, അല്ലാതിരിക്കട്ടെ, അവരും സോമനെ വലിയ കാര്യമാണ്. കട്ടി യാതൊരു 'ചാട്ടമാട്ട' ഇല്ലാത്തവർ. ഉള്ളിൽ യാതൊരു കൃഷ്ടമില്ല. എത്രയോ അവാട്ടകളിൽ കണ്ടിരിക്കുന്നു. അയ്യോ! ജനറൽ തമ്മിൽ കീഴിയും പാമ്പുമാണ്. സോമന്റെ ഉള്ളിൽ മറുപാട്ടില്ല. ഏതെങ്കിലും ഉള്ളിലുള്ള സ്വേദം—അതു കമലയ്ക്കു അസ്സലായിട്ടറിയാം. അയാൾ വീണ്ടും അപ്പുറം സമര ശാസിപ്പിക്കാൻ തോക്കി. 'ഇന്നത്തെ ചെറുപ്പക്കാരിൽ കറുത്തതേ യാതൊരു കൃഷ്ടവും നമ്മുടെ സാമ്രാജ്യം കൂട്ടാൻ മനസ്സ്'

ഇനിയും ചോരകളിലെ വൃത്തികൾക്കു കൊണ്ടു വീശിപ്പിടിച്ചു
മറയ്ക്കിയിട്ടില്ല.'

മലയാളത്തിൽ സമാധാനമായില്ല. അയ്യോ പറഞ്ഞു:
'നിന്നോടു പറയാൻ വിരോധമില്ല മോശമേ! ചിലപ്പോൾ തോ
ന്നുകയാണു് ആർക്കും ഏതൊ പ്രൊട്ടക്ടന്റു് നൽകിക്കൊടുത്തതാ
ണെന്നു്. ഏതൊ സുഖത്തിന്റെയും സ്വപ്നത്തിന്റെയും സമീപ
തയുടെയും നടുക്കു ജീവിച്ചാൽ പലപ്പോഴും മനുഷ്യരുടെ അക
ത്തു തി കത്തിക്കൊളിയുവാൻ അർഹതയുണ്ടു്. കടുത്ത ദാരിദ്ര്യ
ത്തിലും അപമാനത്തിലും ഉണ്ടാകാറുള്ള പാവയ്ക്കു യാതൊ
ന്നും പ്രതിഷേധിക്കുന്നില്ലെന്ന പരമ്പരയിൽ നിലകൊള്ളുന്നവർ
പോലും പലപ്പോഴും സ്വന്തം അല്ലെങ്കിൽ കണ്ണികൾ സ്വയം
പൊട്ടിക്കൊളിയുന്നു. അവർ അപമാനം ഇന്നത്തു കാണുന്ന നിലക്കു
ന്നില്ല.'

അപ്പോഴൊക്കെ പാവയ്ക്കു വിചാരിക്കുന്നതെന്തെന്നു കമലമ്മു്
കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. എന്നാൽ ഇങ്ങനെയൊക്കെ സത്യമാകുന്നില്ല.
സുകുമാരനെ അപ്പോഴും അപ്പോൾ പറയുന്നതുപോലെയാണെന്നു
കുറേക്കുറേക്കു സുകുമാരൻ ഇതിനകം തന്നെ ഏകദേശം
അറിയുന്നതും ചെറു കുറേക്കുറേക്കു അറിയുന്നതും?

കമല താഴെക്കിടന്നിരിക്കുന്നതും സോമനത്തിന്റെയും
കൈകളിലോ ഏതൊ മെയ്യും അമ്പർക്കുന്നു. ഒരു ദിവസം
അപ്പോൾ കമലമ്മു് സോമനത്തിനോടു ഇങ്ങനെയൊക്കെ പറയുന്നതുകി
ട്ടാണോ? പുറത്തുള്ളവരുടെ മോട്ടോർക്കാരോ, കട്ടി കൊള്ളുന്നവരുടെ
വരി. വീട്ടിനകത്തുള്ള സ്വന്തങ്ങളും തള്ളിപ്പറയാൻ ഇടയ്ക്കി
യ്ക്കൽ പാവത്തിന്റെ ഗതി ഏതാവും?

മലയാളത്തിൽ തോന്നി നന്നെ സമാധാനം. എന്നാണെന്നു.
ഇങ്ങനെയൊക്കെ ഇനിയും കുറേക്കു കൊടുക്കുന്നതിനായിട്ടില്ല.
അതേത്തരം വലിയ കാര്യം തന്നെ. ജീവിതത്തിന്റെ അപമാനം
ലഭിക്കാതെ ലക്ഷക്കണക്കിനു് കട്ടികൾ ചുരുക്കി കത്തിയിരുന്നു
മറ്റൊരു കുറേക്കുറേക്കു തോന്നി സമീപിക്കുന്ന ചിന്തിച്ച
തോട്ടം. സത്യത്തിൽ സോമനത്തിന്റെ തൊഴിലില്ലാത്തവരെ
കണക്കാക്കുന്നതിനുള്ള കാര്യം അയാളിൽ ചാലായില്ല.
അതോടൊപ്പം നേടിക്കൊണ്ടു കട്ടിക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. അപ്പോൾ
തന്നെ അയാളുടെ ദുരിതവും അപ്പോൾ വലിച്ചുപിടിച്ചുയർത്തിയിട്ടില്ല.

ഇതിനെയെന്തിന് കട്ടികളെപ്പറ്റി പറയരുതെന്നു തോന്നുന്നു, അവരെത്തന്നെ ഏതെങ്കിലും തരത്തിൽ വെട്ടുന്നതു്, മേൽക്കൽ അപ്പനമ്മമാർക്കു ശ്രദ്ധ പിടിച്ചുപോവും.

ഇന്നലെയാണു് ദൈവപായനൻ മേട്ടന്റേ് തൊഴിലില്ലാത്ത ചെലു ചെറുപ്പക്കാരും വീട്ടിൽ ചെന്ന് വേണ്ടാത്തതിന്നു തുടങ്ങിയതിരിക്കുന്നു. വീട്ടിൽ നിന്ന് കിട്ടാവുന്നതൊക്കെ വാങ്ങിയ ശേഷം കണ്ണുരുട്ടിക്കൊട്ടുന്നു. സ്വന്തം തുണിയൊന്നു വെട്ടുപിടിച്ചു, ഒരു ഗ്രാസ് ചെള്ളും കന്നിമഞ്ഞുഴക്കിച്ചു, വീട്ടിലെ നിയമ മനുസരിപ്പിച്ചു. വീട്ടിനുവേണ്ടി ഒന്നും ചെല്ലിച്ചു. അയാൾ വീട്ടിനെയും കാരാക്കിക്കീർക്കുന്നു.

ദൈവപായനൻ വിചാരിച്ചു: ഇപ്പോഴൊരിക്കലും പറ്റാത്തതിന്നു തോന്നുവന്നു് വീട്ടിനകത്തു് വല്ല വിധവും അങ്ങനെയൊരു വരുത്തൽ നേടുകയാണു്. ഇവരിൽ കാരാക്കത്തന്നെ കാരാക്കൽ കൈക്കൊള്ളാതിക്കൽ കേസാക്കൽ. ഇന്നലെയാണു് നമുക്കു് ബാബുവിന്റെ കാര്യമറിഞ്ഞതു്. അയാളുടെ കൈയെടുത്തതും ലക്കം നമുക്കുതന്നെയു്. മൂപ്പർ നാമിക്കെ ബാബുക്കു മുപ്പന കിട്ടുന്നകിട്ടപ്പിൽനിന്നു ഇളകിച്ചു. പ്രാതൽ കഴിഞ്ഞാൽ വീട്ടിൽനിന്നു തൊറിക്കളയും, തിരിച്ചുവരുന്നതു് അധികമായി സ്വയം. ബീഡിയും സ്വീഗററും മാറിക്കാറി വേണം. പണം നൽകുന്നവരിൽ ബാബുവും തിരിച്ചെടുക്കും. നമുക്കു് ബാബു കരുതിവസം കരയായാ ശകാരിച്ചു. 'നീ ഏതെങ്കിലും മകനാണെന്നു പറയുൻ തന്നെ അറച്ചുതുടങ്ങി.' ഉടനെ മറുപടി പറയാൻ പോവണം. നമുക്കു് ബാബു അതിവിശ്വാസത്തോടെ പറഞ്ഞു. 'ഇതിനാണു് സന്താനമുണ്ടാകാനാഗ്രഹിക്കുന്നതു്.' മകൻ ധിക്കാരത്തോടെ മറുത്തു നോക്കി പറഞ്ഞു. 'സന്താനമുണ്ടാവുന്നതിനുള്ള ആഗ്രഹത്തിന്നു പിറകിൽ വേറെ ചിലതുണ്ടു് ഉണ്ടായിരുന്നു. സന്താനം ബേബു പ്രൊഡക്ട് മാത്രം.' മകന്റെ വാക്കു മേട്ടന്മാർക്കു നമുക്കു് ബാബു രണ്ടുനേളക്കു കിട്ടപ്പിടയ്ക്കി. ഇപ്പോഴും അയാൾ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് കണ്ണുനീർ കണ്ണുനീർ. സോമനെയു് ഇങ്ങനെയും പറയണം എന്നു മകളെ വിളിച്ചു പറയണമെന്നു് എന്നായി ദൈവപായനനുവോചനം. പിന്നെ വീക്ഷിക്കു്: 'വേണം, മകൾ ബുദ്ധിമതിയാണു്, അക്കീതിന്റെ ആവശ്യമില്ല.'

തുല്യമനസ്സോടെ തള്ളുന്ന വർദ്ധി എന്നതുകൊണ്ട് കള്ളിയിടലും ക്ഷീണത്തിനോടും ഇല്ലാത്തതും സോമനറിയാൻ കഴിഞ്ഞു. കലയായെന്നതിൽ കൃത്യം ഈ സമയത്താണ് കലയ്ക്ക് വിട്ടുപോകാൻ കഴിഞ്ഞു. പക്ഷിവാണിജ്യം ശീലകരസാദിച്ചു കലയ്ക്ക് ഈ സമയം ലെവൽ രാജാക്കന്മാർ ഇറങ്ങി വന്നു. പൂർണ്ണ മനസ്സോടെ വന്നു. അതു കഴിഞ്ഞതിൽ ഇടയ്ക്കൊന്നായി അച്ഛൻ കിടന്നുപിടിക്കാൻ. ഇങ്ങനെ ചോദിക്കും—കുറഞ്ഞുവന്നിട്ടില്ല? അച്ഛൻ എന്തുകൊണ്ടും കള്ളി. കുറഞ്ഞുവന്നതിൽ അച്ഛൻ കമ്പം അന്നോടും. എന്തു മുമ്പായി കിടന്നു സ്നേഹിതനും കലയ്ക്ക് ശൂന്യം. ഒപ്പം പണിയെടുക്കുന്നവർ അന്നുമായിപോയെന്ന് കലയ്ക്കറിയാൻ.

സോമനാഥൻ: ആരുടെയെങ്കിലും കള്ളി കിട്ടാൻ മോഹം അന്നോടും. എന്നാൽ ഒരു മുന്നോട്ട് എംബസിയായി നീന്ത് പണയം മുടക്കലായി കിട്ടുന്ന വാടികളെക്കുറിച്ചെ മനോഹരം അയ്യോർ കലാലിൽ വന്നുവെച്ചു. ഈ വാടികൾ കിട്ടാൻ കള്ളി എന്തിനും സുകുമാരൻ പ്രയോജിച്ചതായിരുന്നു. രണ്ടു കാർഡ് വാങ്ങി ടിപ്പിയിലെ എംബസിയുടെ മേൽവിലാസത്തിൽ ഇട്ടുകൊടുത്തു. അയ്യോർ പാഞ്ഞു: 'വായിച്ചാലും ശരി, ഇല്ലാതിലും ശരി, കലാസ് വാങ്ങി. മോഹം ആഴ്ചയും അലയ്ക്കുന്ന വാങ്ങുകൊണ്ടിരുന്നതിൽ പൂർണ്ണ സുകുമാരൻ മിഷൻ മിഷൻ പേർ കാണപ്പെടാമെന്നും ശരിയായ അപേക്ഷ വരുമ്പോൾ, അതായത് ലോലിക്കും അന്നിച്ചുകൊണ്ടുള്ള കള്ളി വരുമ്പോൾ, ഡെലിവറിയുടെ കാര്യത്തിൽ പൂർണ്ണ പിഴ പാടില്ല.....'

ഈ വാടികളെക്കുറിച്ചെ കഴിഞ്ഞതായ് പ സോമൻ കലയ്ക്കും കിട്ടുകയുണ്ടായി. വിശ്വവിഖ്യാതമായ കമ്പസിയുടെ ഒരു വിശ്വവിഖ്യാത യന്ത്രത്തിൽ പ്രതിഭിനം അയ്യോർ മിഷൻ കമ്പസിയ്ക്ക് ഏകദേശം കാർസയെപ്പോലെ പെരിബറ്റലായ മോഹം മെക്കവരുമത്ര. അപേക്ഷയിൽ അയ്യോർ. വിഖ്യാത എൻ പട്ട ക. മായം. ഫലിച്ചിലെങ്കിൽ വിഖ്യാത കിടന്നു. പക്ഷിവാണിജ്യം വാങ്ങിച്ചപ്പോൾ സോമൻ ആദ്യം അന്നിയ്ക്ക് വെറുപ്പായിരുന്നു. പിന്നെ കൃത്യം അയ്യോർ മനസ്സു കള്ളിയ്ക്ക് പെരിബറ്റലായ കലാസ് അയ്യോർ മേൽവിലാസം അയ്യോർ

അതുകണ്ടുപിടിച്ചു കണ്ടയച്ചു അയാളെ ബഹുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു. ജോലി കിട്ടിക്കഴിക്കാൻ ആ യന്ത്രം വാങ്ങിക്കണം. പണം പൊതാൽ പൊകരു. ദുഃഖമില്ല.

കൂടാതെ അപേക്ഷകൾ രജിസ്റ്റർ ചെയ്തയച്ചതിന്റെ അക്കൗണ്ടിൽ കൗണ്ടിംഗ് ഫോറത്തിൽ വരുമ്പോൾ നാലൊന്നും. സോമർ താൽ തന്നെ പുരിപ്പിച്ചയച്ച ഫോറത്തോ സൂക്ഷിച്ചതോക്കും. അങ്ങനെയൊരു റബ്ബർ സ്റ്റാമ്പ്, അതിൽ കടക്കുകയോ പ്രായത്തിലുള്ള ഒരു കളവാപ്പ്—റിസിവിങ്ങ് കൂടിക്കിന്റെ വക.

ഇതാമുണ്ടു് അതന്നെ. ചില അക്കൗണ്ടിംഗ് കൗണ്ടിംഗ് ഫോറത്തോ. കൂട്ടത്തിലൊരു കൂട്ടം. ഏതാനും നാൾ മുൻപ് ഒരു ജോലിക്ക് പരസ്യം കണ്ട് ബോക്സ് നമ്പറിൽ അപേക്ഷ അയച്ചിരുന്നു. താമസിയാതെ അവരുടെ കൽക്കത്താപ്പത്തിനിധിയായ മി. ചന്ദ്രനിയെ ചുമന്ന് കോണാൽ ഏഴുതിയിരിക്കുന്നു. മി. ചന്ദ്രനിയെ അധികം ദിവസം കൽക്കത്തായിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുമില്ല. അതിനാൽ കഴിയുമ്പോൾ കാണുന്നതാവുമായിരിക്കും.

കീഡ്സ് ടീറോണെ സ്ഥലം. സമയം കളയാതെ സോണാമൻ പുറപ്പെട്ടു. ഏഴുതി ചോദിച്ചു: 'പുറത്തേക്കു പോകയാണോ?'

മധ്യസ്ഥ പാൻറം ഷർട്ടും പുറമേ ജെക്കും കണ്ടപ്പോൾ ജോലി തിരക്കിയുള്ള പുറപ്പാടാണെന്നു് കമല ഉറപ്പിച്ചു. അവരും ഉള്ളിലെ പ്രാർഥിച്ചു: 'ഒരു ജോലി കട്ടക്ക കൊടുപ്പിക്കു ഹോവാണെ! ഒരു തെറ്റും ചെയ്യാതെ പാവം യാത്രനയന്നുചേക്കണം.'

കമല ഓർത്തു. ഏതു ഉത്സാഹത്തോടെ നടന്നിരുന്ന കട്ടിയോണം. ഓടിച്ചാടി നടക്കും. കമലയുടെ അതിയുടെ പിറകെ നന്നെ പറയും: 'ഏഴുതിയെ ഒരു ദിവസം കൊള്ളിക്കുക കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോവം ഓർ. അവിടെ വരുന്ന പെൺകുട്ടികളെ കണ്ടാലാത്താവും. രോഡ്സിൻ കൈയ്യിൽ ഏഴു പറയുന്നതെന്തിനെയാണെന്നു്. വലിയ ഓഫീസറുടെ ഭാര്യ ആയിട്ടുള്ള ഫലം? ഇനിയും നാളെ കൈയ്യിൽ വീട്ടിട്ടില്ല ഏഴുതി.'

കമല ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറയും: 'അങ്ങനെയൊക്കെ പഴയതാണെന്നു് കട്ടാ! നിന്റെ കലയാണു് വേറൊരു പ്രത്യേക-

അന്വേഷിച്ചു" ഒരു അത്യന്തധൂനികമായ അന്നു പാലപ്പുറക്കര
ആവരണം. പോലീസ്?

സോമനാഥൻ പറയുക: 'അങ്ങനെയൊരു ഇന്ത്യയെപ്പോലെ
ഒരു വിവരം കഴിഞ്ഞു. കോളേജിലെ പൊതുക്കാരെപ്പോലെ ആ
കെ കലാപം കഴിക്കണമെന്നും മനോരമ നോക്കിയപ്പോൾ
കൊണ്ട്.'

'അങ്ങനെയൊരു പരിചിട്ടം' കോളേജിൽ. അന്ന് ഇങ്ങനെ
കൊണ്ടു പരിചിട്ടം.'

സോമനാഥൻ പറയുക: 'ആ കാലത്തോടെ എല്ലാ പൊ
തിരങ്ങളും. ഇന്നത്തെ അന്വേഷണങ്ങൾ ആവർഷം പിടിച്ചുവെക്ക
അല്ലെങ്കിൽ പരിണയിക്കില്ല.'

ഒരു കൊല്ലം കലശലായ പിറന്നാളിന് സോമൻ ഒരു കി
രീടമുണ്ടാക്കി. അങ്ങനെയൊരു കൊണ്ടു നിർമ്മിച്ച അത് തന്റെ
യിൽ വെള്ളാൻ അയാൾ എടുത്തതിനെ നിർബന്ധിച്ചു. അത്
വെള്ളാക്കൊണ്ട് ഒരു ഫോട്ടോ എടുത്തു.

കാലത്തിന്റെ വിവരങ്ങൾലോപന വന്നപ്പോൾ ബുദ്ധിമുട്ടി
കൊണ്ട് വീട്ടുകാരെപ്പോലും മറ്റും സഹസ്യമായി അന്വേഷിക്കേണ്ട
കൊണ്ട് സോമനാഥൻ കിട്ടിയത്. സഹപാഠിനിത്തപ്പാറ്റി സോ
മൻ പറഞ്ഞു: 'കിപ്രാമ്പിൻ വെള്ളാൻ തിരുക്കൊണ്ടുണ്ട്. കൊ
ച്ചപ്പാറ്റി അലയെ വിവരം കലശലായ പാമ്പായിരിക്കും. അവ
ളുടെ മുക്കം' ഒരു കറയും.'

* * * * *

സന്ധ്യയ്ക്കു മുമ്പെ സോമൻ തിരിച്ചെത്തി. അദ്ദേഹൻ തുട
ങ്ങിയ സമയം കലശ മുറിയുകയോ ചെയ്തു. സോമന്റെ മുഖ
ത്ത് ആഴ്ചയുടെ രാവു കണ്ടു.

മി. ചെറുപ്പിയെ കണ്ടു സോമൻ. 'സെമിനാൽ' കലാപി
കുട്ടിയുടെ കോലി. കൽക്കത്തയ്ക്കു പുറത്ത് സഞ്ചരിക്കേണ്ടി
വരും. അങ്ങിനെ സോമൻ വിരോധമൊട്ടുമില്ല. അതല്ല കാര്യം.
ആ മനുഷ്യൻ പണം ആവശ്യപ്പെടുന്നു.

ആ മനുഷ്യനിൽ സോമൻ അവിശ്വാസം തോന്നാതായി
അന്നു. എന്നാൽ അയാൾ എ. എൽ.എ. കോർട്ടേഴ്സിൽ ഇരു
ന്നതാണ് സംസാരിക്കുന്നത്. സോമന്റെ മുഖത്ത് ഇടയിട്ടുകൊ

പൊതു കണ്ടു ചുമട്ടു ചുമട്ടു ചുമട്ടു: "നാണുറക, ശമ്പളത്തിന്റെ ഒരു പണിക്ക് "ഇരുത്തറിയൻപട്ടുക. പെക്കൻറ" ഇരുത്തറിയൻപട്ടുക വെറിയൻപട്ടുകയല്ല, നെയിൽ, പൊസ്റ്ററിയൻ, ഇവക"ടിസിററി, മനോഹരവർത്തി ഉപയോഗം ഇരുത്തിയ ലേഖം വീളിച്ചുവന്ന കൊടുക്കുന്നത്. എത്രയും വേഗം ചുമട്ടു ചുമട്ടു ചുമട്ടു ശമ്പളം കൈ മടക്കായി കൊടുക്കാൻ റഡി."

സോമൻറ മനസ്സിലുണ്ടായ സങ്കടം കരളുളളതായി. അവൻ പറഞ്ഞു: "അപ്പൻ കേട്ടാൽ കേട്ടുപിട്ടു... വെറിയ നിഷ്കാശം. കൊടു കൊടുക്കുന്നതിന് തീരെ എന്തിനാണ്. കാഴ്ചവീണേയും കാര്യം പറഞ്ഞു ധരിപ്പിക്കാൻ വീണ്ടും. എന്നാൽ ഈ നിഷ്കാശം പ്രകൃത്യാലോചി വേണ്ടെന്നു വെല്ലുന്നത് ശരിയല്ല. എന്റെ കയ്യിലുണ്ട് പണം."

കടംബദ്ധ്യവരിയുള്ളതിൽ നിന്നാണു പണമെടുത്തു കൊടുക്കുന്നതെന്ന് സോമനറിയം. അടുത്ത ദിവസം കിഡ് സ്"ടിററിലുള്ള എം. എൽ. എ. ക്വർട്ടേഴ്സ്സിൽ മുറിയിൽ കൂട്ടി അയാൾ ചുമട്ടുവെച്ചു കാണും. അയാൾ ഇരുപത്തിനാലു മണിക്കൂർ സമയം നൽകിയിട്ടുണ്ട്.

പ്രസ്ഥലമായ ഉത്തേജനത്തിലുണ്ടായ സമയം കടന്നുപോയെന്നുണ്ടെന്നത്. മി. ചുമട്ടു ചുമട്ടു ചുമട്ടു ചുമട്ടു ചുമട്ടു: "ഇരുത്തറിയൻപട്ടുക, കറൻ ബീഹററിൽ പൊസ്റ്ററിയൻ വാങ്ങിക്കൊടു, പിന്നീട് ഇരുത്തറിയൻ ചുമട്ടു കണ്ടിലെന്ന നട്ടിച്ചാൽ ഈ കർമ്മത്തെയുതന്നെ ട്രാൻസ്ഫർ രേഖപ്പെടുത്തും."

പുലരുന്നതായപ്പോൾ ജോലി കിട്ടിയതായി സോമൻ സ്ഥലം കണ്ടു. ഇരുത്തറിയൻപട്ടിന്റെ നോട്ടുകൾ എണ്ണിയിട്ടുണ്ടെന്നു കീഴയിൽവെച്ചു നല്ലൊരു ജോലി ഏർപാടു ചെയ്തു കൊടുത്തു ചുമട്ടു, അതിനെ ചൊല്ലിയുള്ള അർത്ഥത്തിലുള്ള നൂറുനൂറുനൂറു ഉത്തേജനം വീടുകൾ. അപ്പൻ വായ്ക്കുന്നത് കറൻ പാഞ്ഞിട്ടെങ്കിലും പതിവിലും ഉറക്കം ഉത്തേജകരമായ ചായ ഒരു കപ്പൽ കൈമാറ്റച്ചെല്ലാൻ കഴിഞ്ഞു. സോമനററററ മുറിയിലുണ്ടായി ജോലിസ് പൊളിററിൽ സിൽ കടുത്തുതിരിക്കാൻ ഉപയോഗിച്ചു. എത്രയും വേഗം

കാഹ്നീസിൽ ഏല്പാർക്കും നല്ല ചിന്തയാകാൻകഴിയുക എന്നു ഗുണമൊഴിച്ചു.

പണ്ടത്തെ കോട്ടത്തുണ്ണിപ്പറമ്പും ഇപ്പോൾ ഏതാനും സ്ഥാനക്കയറ്റത്തിലായിരിക്കുന്നവളായ ബുൽബുലിനും അന്നി വലിയ ആനയും. ബുൽബുൽ പറയുകയാണ്: 'ഏതു പാഞ്ഞാലും സമ്മതിക്കില്ല അൻ സേനം. ആദ്യത്തെ ശമ്പളം കയ്യിൽ കിട്ടുന്ന അന്നു തന്നെ സായുപന്താരുടെ തെരുവിലെ നോന്തരം ഒരു പിക്ചർ കാട്ടിത്തരണം. തിരിച്ചുവരും വഴി പാർക്ക് സ്ട്രീറ്റിലെ ഗോൾഡൻ ബ്രാഗ്മനിൽ ചൈനീസ് ഡിന്നർ. സോമൻ സമ്മതിച്ചെങ്കിലും ഫലിതം പറയാതെ വിട്ടില്ല. 'പണം വെറുതേ കിട്ടിയതാണെന്നോ വിചാരിക്കൂ? സിനിമയുടെ കര്യം ശക്തി. എന്നാൽ ചൈനീസ് ഡിന്നർ— നോ!' ബുൽബുൽ കവിത വീർപ്പിച്ചു: 'എന്നെ എന്തിനുകൊണ്ടുപോകുന്നു? അതിനുപകരം ആരെയാണു കൊണ്ടുപോവുക എന്നു പറയട്ടെ? എന്നിട്ടും ആളിന്റെ പേരിയില്ല എന്നു വിചാരിക്കണം?'

ചൈനീസ് റെസ്റ്ററന്റുകളിൽ രണ്ടാം നിലയിൽ കെറ്റററാളെ കൂട്ടിച്ചൊണ്ടുപോകാൻ പാകത്തിനുണ്ട് എന്ന സംശയം കുന്നാളായി ബുൽബുലിനു അന്നിത്തുടങ്ങിയിട്ട്. മകാളേജിൽ എന്നും കുന്നാളുള്ളതല്ലേ പള്ളിയെ? എന്നല്ല ഈ വക ഇടപാടുകളിൽ യുവതികളുടെ അന്വേഷണമുണ്ടി ഇലക്ട്രോണിക്സ് റഡാറിനേയും അന്തർപിക്കും.

സോമനാഥൻ ജോലി കിട്ടിയതിൽ ഏറ്റവുമധികം പ്രസരം കലർത്തുന്നു. എന്നാൽ അവർ സോമനോട്ട് എന്ന ആവശ്യപ്പെട്ടില്ല. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് കൊച്ചുനുള്ളന്റെ പുറത്തുകെ വെച്ചു പറയുകമാത്രം ചെയ്തു. 'ഹാ എത്ര വിഷമിച്ചു! ഇങ്ങനെയൊന്നു പോകണം. കള്ളിപ്പട്ടിലേക്കും, ആരോടും മിണ്ടാതെ അന്തർപര്യപ്രദങ്ങളുടെ വഴിപാടുകൾനിറുത്തണിരിക്കേണ്ടത്'.

ബുൽബുൽ പറഞ്ഞു: 'നോ ചിന്ത ചെയ്തിട്ടു അന്തർപര്യ ക. കൂടി സോമനോട്ട് ആദ്യത്തെ ശമ്പളത്തിൽ നിന്നും ഡബ്ബിംഗ് ആയിക്കൊള്ളൂ.'

എന്നാൽ ഇതൊക്കെ ചെറു കിടാവ്. അങ്ങിനെയൊന്നും

ഏവിയെ ജോലി? ജോലിയുടെ വശംകണ്ടാണെന്നായിട്ടില്ല സോമൻ.

പുലർന്നപ്പോൾ കരലയംത്തി വിളിച്ചു. ആരുവിയാ-
ക്കെ ചോദിച്ചു: 'ഏപ്പോഴാണ് പോകുന്നത്? പണമെടുത്തുവെ-
ച്ചിട്ടുണ്ട്.'

പണം കീഴയിലെടുത്തുവെച്ച യഥാസമയം സോമൻ
വഴിയരികിലിറങ്ങി.

സോമൻ വരാത്തതെ ഇത്രനേരം? കരല അധികമായ
ആശ്രമത്തോടെ വാച്ചിലേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഉച്ച-
ക്കിടന്നു, സന്ധ്യയുണ്ടാകുന്നു. ഏന്നിട്ടില്ല വരവ്.

ഏഴുമണിയായിട്ടു കിനിയെപ്പോൾ അയാളുടെ വാ-
ടിക്കുറുത്ത രൂപം കണ്ടപ്പോൾ തന്നെ കരലയെത്തോടെയൊ-
രോന്നി സംശയം.

അടിക്കു കൈകൊടുത്തു ചത്താനിരിക്കുകയാണ് സോമൻ.
മൃതത്തിൽ കൊടുത്ത പണമെന്തൊക്കെ? സോമൻ ഏ. എൽ.
ഏ. കോർട്ടെസ്സിൽ ചാലുരിയെ കണ്ടു. ചാലുരി നോട്ടകൾ
കീഴയിലാക്കി സോമനെ ടാക്സിയിലിരുത്തി ക്യാക്ക-
സ്"ടിററിലെ ഒരു ഭവനത്തിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. നി-
ങ്ങൾ വണ്ടിയിൽ തന്നെ ഇരിക്കും. അതിൽ ഏതാളെക്കെ-
ണ്ടിയാലോ എന്തെ അറക്കട്ടെ—ഇതും പറഞ്ഞു സ്ഥലംവിട്ടു.
ആളെ പിന്നെക്കണ്ടിട്ടില്ല. പതിനഞ്ചു മിന്നിട്ടുകൂടി വെയ്-
ററിങ് വണ്ടിയിലിരുന്ന് കഴിഞ്ഞപ്പോഴാണ് പെട്ടെന്നു സോ-
മനു ബോധമുടിച്ചത്—ആ മനുഷ്യൻ ഓടിപ്പോയ കള്ളന്മാരി-
ക്കൊന്നു. ഭാഗ്യത്തിൽ കീഴയിൽ ഒരു പത്തിന്റെ നോട്ടു-
കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ ടാക്സിക്കാർക്ക് വിടാതെ
പിടിച്ച് വെക്കുമായിരുന്നു.

പണം കൊടുത്തപ്പോൾ കരലയ്ക്ക് എന്തെല്ലാം പ്രതീക്ഷക-
ളാണുണ്ടായിരുന്നത്? എല്ലാം കേട്ടിട്ടു പറഞ്ഞു: 'നിഷ-
ക്കർക്കും ശമ്പളം അറിഞ്ഞാൽ മതി ഈ ചതി.'

സോമനാഥനു തോന്നിയ ഒരു നാണം! എല്ലാമറിയാവു-
ന്നവനായിട്ടും കൊടുംപാതിയിൽ കടുങ്ങിയല്ലോ. കരല പറ-
ഞ്ഞു: 'നീ വിചാരിച്ചുണ്ടോ അതാലോപിച്ചു'. നല്ല കരല-

വെമ്പലം ഇതുപോലെ എത്രയും ഇരുട്ടായിത്തീർന്നപ്പോൾ കൈകളിൽ വന്നിരുന്നു.

എന്നിട്ട് വീണ്ടും നീണ്ടുനിന്നില്ല സോമൻ. ഒരേ നിമിഷം ഏകദേശം അരികിൽ ചെന്നുപറഞ്ഞു: 'എന്നിടം വല്ലാതെ തോന്നുന്നു ഏതെങ്കിലും. ഇരുട്ടായിത്തീർന്നു ക. യുടെ കണ്ണുകൾ ഏതെങ്കിലും വെളിച്ചം.'

കുറേ സ്വകാര്യത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'നീ ഉപേക്ഷിക്കേണ്ട. നിന്റെ ചേട്ടന്റെ കീഴെയുടൻ ഞാൻ മഹാവിരുദ്ധമാണ്. അവനും പിടികൊടുത്തു പോയില്ല.'

അറിഞ്ഞുപോയതിൽ നല്ലൊരു ചിരിയോടെ വക നൽകുകയായിരുന്നു. കണ്ടിട്ട് കെട്ടിപ്പിടിച്ചുവെക്കുന്ന വെളിച്ചം കയ്യിൽ ജോലി കോണ്ടിച്ച് ഇത്രയും പണം കെട്ടിയെടുക്കുകയായിരുന്നു. ശുദ്ധഗതിക്കാരൻ ഈ കർമ്മങ്ങൾ മഹാനന്ദം അറിയിച്ചു ഉണ്ടായില്ല.

സോമനാഥൻ തന്നെത്തന്നെയല്ലാതെ വിവ. അടുത്ത വിവരം ഉള്ളപ്പോൾ ഏതെങ്കിലും കാരണത്താൽ നേരം ചെന്നു സോമൻ അത് വീണ്ടും വീണ്ടും ഏതെങ്കിലും: 'ചേച്ചി എന്തിനെത്തന്നെ സംഭവിച്ചു ഇതുവരെയും ബുദ്ധിമുട്ടും?'

'ബുദ്ധിമുട്ടുള്ളത്. ഞാനും നീയും ശുദ്ധഗതിക്കാരാണ്. അതുകൊണ്ട് ചില അക്കിടി പറ്റിപ്പോകുന്നു. അത് പരസ്പരം. വിശ്വസിച്ചിട്ട് ചതി പറയുന്നതാണ് നല്ലത്.'

ഏതെങ്കിലും വാക്ക് സോമൻ രസിച്ചു. കൃത്യമായ കാര്യം കണ്ടുകൊണ്ട് നിറഞ്ഞൊഴുകി. ഏതെങ്കിലും ഈ ബുദ്ധിമുട്ടിനെക്കുറിച്ച് പ്രത്യേകം ചെയ്യും?

എന്നാൽ വെളിതന്നെയുള്ളത് അപമാനം തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് സോമന്റെ ഏതെങ്കിലും തന്നെ വന്ന സ്ഥാനം ചിട്ടിച്ചു. ഈ കർമ്മത്തിൽ ഇത്രയും തൊഴിൽകൊണ്ടുവന്നതിനുള്ള അത്യാവേശം മാത്രമേയുള്ളൂ വെളിതന്നുകൊണ്ട്?

ഈ ചിന്ത നേരിട്ടിട്ട് അയാളെ ദർശനംനോക്കുകയായിരുന്നു. കണ്ടിടം. കഴിഞ്ഞു തൊഴിൽ ഇല്ലാത്തവരെ പറിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു ആ വെളിതന്ന അസ്ഥി കൊണ്ടുവന്ന വെളിതന്ന പത്രങ്ങളിൽ വെളിപ്പാക്കിയതിനാലായിരുന്നു. കീഴ്വരയിൽനിന്നും

എം. ഫ്രീഡ്. ഫ്രീ. കോർട്ട്സ് സിറൻറ മുഖിൽ ബെച്ചുനണെ ആളെ പിടിച്ചിടിയതു്. പൊലീസ് സ്റ്റേഷനിൽ ചെന്നു് അ വൻറ മരണമു പരാമുത കഥകളി റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യാമെറ എൻ്റ് സോമനാഥൻ അറന്നി. എന്താൽ ഏടത്തിക്ക ഡെന്റും വന്നിപ്പു. ഒരു രഹസ്യാലോചനയ്ക്കുശേഷം സംഭവം മറച്ചുവെക്കു ന്നതുതന്നെ നല്ലതെന്ന് അീകമനിച്ചു.

അനന്തനവനന്ത് അക്കന്ററുപ്രധാനം അല്ല. തിരിച്ചുകിട്ടി. അപ്പോൾ താൻ മാത്രമല്ല ഘഞ്ചിതനെയ്തു്. എത്രയോ പെർ. പക്ഷർക്കും എത്രയോ അധികം പരിവം കളഞ്ഞുകളിമക്കണ്ടി വന്നിട്ടുണ്ട്.

ഇത്തവണ മേലം ഒരു നിഴന്ന വക്കുണ്ടുണ്ട്. ഒരു അപേക്ഷയ്ക്കു മറുപടി കിട്ടിയീരിക്കുന്നു. എഴുത്തുപരീക്ഷ ഉണ്ടാ യ്ക്കിരിക്കും. നിർദ്ദിഷ്ടസമയം പാർക്കുഫീസ് വകയിൽ പത്തു ക. സഹിതം പരീക്ഷാർഥി പരീക്ഷാമുറട്ടിൽ മാർജ രക്ഷവന്നാണ് നിർദ്ദേശം.

പിറേറ ഭീവസം രാവിലെ സൂക്ഷ്മരൻ വിവരമനേജർ കോൻ വന്നു. കമലയെടുത്തിയെ കണ്ട ഉടൻ ചോദിച്ചു: 'എ വിടെ സോമൻ?' സൂക്ഷ്മരനും കിട്ടിയീരിക്കുന്നു പരീക്ഷയ്ക്കു കയ്തു്. അയാൾക്കു അറന്നിന് ഒരു സന്തോഷം!

ചുണ്ട് കമർത്തിക്കൊണ്ടു സൂക്ഷ്മരൻ പറഞ്ഞു: 'കണ്ടില്ലേ ഇപ്പോൾ ഉപായം ഫലിച്ചോ ഇല്ലയോ എൻ്റ്? അങ്ങളെ ചുറ്റുപാടിൽ നിന്നു് എത്രയോ പെരുയച്ചിരുന്നു അപേക്ഷ. ആർക്കും മറുപടിയില്ല. എന്തു പററിയെന്നറിയാമോ? മിനിസ്റ്ററു ന്നട സി. ഫ്രീ. യെ പിടിച്ചു. എന്തിനു രണ്ടു പറയുന്നു? മിനി സ്റ്ററുടെ സി. ഫ്രീ. പറഞ്ഞിരുന്നു നമുക്കു രണ്ടുപേർക്കും മാത്രം ചാൻസു കിട്ടുന്ന തനത്തിലുള്ള ഒരു ചെറുക്കു 'വിടു' കെട്ടുവെ യ്ക്കാമെന്നു്.'

'സി. ഫ്രീ. അയാളുടെ കൈ നിർവഹിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനി നമ്മൾ രണ്ടുപേരും നമ്മുടെതു കൂടി നിർവഹിക്കുവാൻ മറ്റു ക അീ ആശീർവദിക്കണം.' അനന്തംകൊണ്ടു് ഉൽഫല്ലനായി അയാൾ പറഞ്ഞു.

'നിശ്ചയമായും നല്ല മാർക്കു കിട്ടും.' കമല അനഗ്രഹിച്ചു. സൂക്ഷ്മരനും ഒരു ചിന്തയിലമുണ്ട്. ഉടനടിതന്നായാൽ

മണ്ണു കൈകളും കൂട്ടിക്കിടന്നു. ആ ശീലം പ്രദർശിപ്പിച്ചു കൊണ്ട് അയാൾ പറഞ്ഞു: “ഏതെങ്കിലും ഒരു വെടിക്കെ” പക്ഷി രണ്ടു കിട്ടിയെടുക്കുന്നുണ്ടു തരക്കേട്? രണ്ടുപേരും ഒരു ഓഫീസിൽ കടന്നു കൂട്ടം.”

അയാൾ തുടർന്നു: ‘ഗംഭീര പരീക്ഷയുണ്ട്. ജൂഗ്ലിഷ്, കണക്കു, ജനറൽനോളജ്. സകലന്റിന്റെയും മാറ്റി നോക്കും. അതുതന്നെ ഇന്നത്തെപ്പോൾ പരീക്ഷ കഴിഞ്ഞുവെന്ന് എന്ന് ആരും കേൾക്കാൻ കൊതിക്കേണ്ട. മിനിസ്റ്റർമാർ സി. ഏ. യു. ചാൻസ് തരാതെ കഴിയും. പരീക്ഷയ്ക്കു ജയിക്കേണ്ടതു് നമ്മുടെ കടമ!’

സുകുമാരൻ ആത്മാർത്ഥമായും സോമനാഥനെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. പേരുകേട്ടു് അയാൾ പറഞ്ഞു: ‘മനസ്സുതൃപ്തി വരുത്തുവാൻ ഇനിയങ്ങോട്ടു കേൾവിവസം. നിങ്ങളുടെ പരീക്ഷയിൽ വിശ്വാസമില്ല. ഒഴുകും എനിക്കു ഓഗ്യം തെളിഞ്ഞു, നിങ്ങളുടെ ചാൻസ് കിട്ടിയല്ലെന്ന് എന്താണിതിൽ അർത്ഥം? ഒന്നുതന്നെ കാര്യമാവും.’

നിയമിത ദിവസം നെററയിൽ വലിയൊരു പൊതു കണ്ടുകൊണ്ടു് സുകുമാരൻ എക്സാമിനേഷൻ ഹാളിൽ ഹാജരായി. സോമനാഥൻ അത്ര വലിയ കരുക്കളെങ്കിലും പുറപ്പെട്ടില്ല. എങ്കിലും കരു നിർബന്ധിച്ചു് കാളിലെട്ടിലെ ഒരു മെമ്പർത്തൊപ്പി പ്രസാദം കീഴയിൽ ഇട്ടു. അയാൾ പറഞ്ഞു: ‘അവിടെയിരുന്നോളെ. അമ്മയുടെ പ്രസാദമുണ്ടായാൽ ഒരു ദിക്കിലും ആപത്തു വരില്ല’.

സോമൻ ഇതിലൊന്നും വിശ്വാസമില്ല. എങ്കിലും തർക്കിക്കാൻ തോന്നിയില്ല.

എന്നാൽ ഹാളിന്റെ അടുക്കലത്തെയതോടെ സോമൻ ആഗ്രഹം സ്കൂൾക്കുമുമ്പെങ്കിൽ പരീക്ഷാ ഹാളിലെപ്പോലും കടന്നു. ആയിരക്കണക്കിനു ചെറുപ്പക്കാർ വരുന്നു. അതും ഒന്നിച്ചു് ബാലായി പല ദിവസങ്ങളായി നടത്തവെന്ന് ഒഴുപ്പ്. ദേവൻ നമ്പർ കണ്ടപ്പോൾ തന്നെ ഊഹിക്കാവുന്നതെല്ലാമായിരുന്നു. ചുറ്റുമുള്ളവരായിരുന്നെങ്കിലും പൊതുവെ അയാളുടെ നമ്പർ, ഇനിയൊന്നുമില്ല. ആരാണ്? ഹിന്ദുസ്ഥാനി? ഹോളിവുഡ് കലാ (വെണ്ടു വീക്ഷണങ്ങൾ) കാര്യം ധരിച്ചിരിക്കുന്നു. അവർ

കുലവും പ്രാദേശം കറളിയും പാശ്ചാത്യം മലപ്പു വീൽപറമ്പിന്നു
ഇന്നു

കൈവകന്നും വാടിയ മുഖവുമായി സേമൻ വീട്ടിലെ
ത്തി. കലയെടുത്തീ തുൽക്കണ്ണയോടെ കാത്തിരിക്കുന്നു—
കുടുംബത്തെ പോലിക്കണം: 'എങ്ങനെയാണായിരുന്നു പരി
ക്ഷ?' എന്നാൽ മുഖം കണ്ണുപോലും അതിനു മൊഴുവുന്നില്ല.
വളരോ ആവശ്യത്തിനെന്നു പറഞ്ഞു? അപ്പനും ഇറങ്ങിവന്നു.
തുൽക്കണ്ണ അമർത്തിക്കൊണ്ടു പോയില്ല; 'പോന്നപ്പോൾ ബുദ്ധി
കീട്ടാൽ വിശദിച്ചിട്ടല്ലോ'.

അപ്പനെന്നിനാൽ ഇറങ്ങിവന്നതെന്ന് സോമനാഥൻ
കണ്ണിലായി. അയാൾ ഗംഭീരമോഹത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'ഇതിൽ
കേടും അലിപ്പും മോശമില്ലെങ്കിലും കയറിയെന്നു. പൊതു പൊ
സ്സിന് എഴുപതിനായിരം യുവതീയുവാക്കൾ പരീക്ഷിക്കുന്നു.
ഇവരിൽനിന്ന് എത്രനെ മോശമുള്ളതെന്തെന്തെങ്കിലും?'

കൈപാലനാൽ സംഗതി കണ്ണിലായി. മോശമുള്ള
ലാസ്യ വാങ്ങി നോക്കാൻ മോശമുള്ളതായിത്തന്നെപോയില്ല. കണ്ണും
തീണ്ടാതെ മുകളിലേക്കു കയറി പോയി. മോശമുള്ളതായി
കൂടെക്കൊണ്ടുപോവാൻ അനുവദിച്ചില്ല. അവിടെത്തന്നെ വാ
ങ്ങിവെച്ചു. അതു മറ്റൊരു രസം.

പിറേന്നാൾ സുകമാൽ വീണ്ടും വന്നു. അയാളുടെ കണ്ണും
മുഖവും കണ്ണും കൈവരും തോന്നിപ്പോയി പരിശുദ്ധം... 'എത്ര
പാടിപ്പോയി. അതിൽ ഉറക്കം കഷ്ടമായിരോ?'

സുകമാൽ നന്നെ വിശദിച്ചൊന്നു ചിരിച്ചു. പിന്നെ
സേമൻ അന്വേഷിച്ചു: 'എങ്ങനെ? എങ്ങനെ പരീക്ഷ?'

സേമൻ കീടകകയറായിരുന്നു. എഴുന്നേറ്റുകൊണ്ടു പറ
ഞ്ഞു: 'മെക്ക പതിവു പടി തന്നെ!'

സുകമാൽ പറഞ്ഞു: 'ഇപ്പോൾ എങ്ങനെ? ആർക്കു
മുന്നറിവു? ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എം. എൽ. എ സ്പെഷൽ പാ
ഷെന്റു ഗവൺമെന്റുകൾക്കായിരിക്കും തന്നെ വിഷയം. എന്താ
യിരുന്നു. എ വിഷയം കണ്ടാൽ പഠിച്ചുകൊണ്ടു പോരുന്ന
ന്നു. മലബാറിലെത്തി തട്ടിവിടാനെന്ന് വിചാരിച്ചു. മീറ്റർ
കുലീനീ, ഗോഡൗൺ മെഡലിസ്റ്റ്, എഴുതിയ കോഡ്സ്'.

സോമനാഥൻ അന്നത്താൽ സുകുമാരനെ അറക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'അങ്ങ് ഏഷ്യായ്ക്കർന്നിനെപ്പറ്റിയും ഒരു രചന തുടിച്ചൊത്തി പടച്ചുണ്ടാക്കിയിരുന്നു. അതാഴിയില്ലായ്ക്ക പ്രശ്നപരിഹാരത്തിന് സാധാരണ പുസ്തകങ്ങളിൽ കണ്ടു വഴികളാണു നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഞാൻ അതിന്റെ സ്ഥാനത്തു് ഒരു പരിഭവേനീതപ്പരിപാടിവെച്ചു തിരക്കി. വായിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ബലേ പറയും പൊട്ടപ്പൊക്കുത്തിനു വന്ന വിഷയമോ?— ഭാരതീയ സംസ്കാരത്തിന് അനുരണ്യത്തിൽ നിന്നുണ്ടായ നേട്ടങ്ങൾ—'

മുഖം ചുളിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ ചോദിച്ചു: 'നിങ്ങളെങ്ങെഴുതി? നിശ്ചയമായും വിഷയം നേരത്തേ ശരിപ്പെടുത്തി വെച്ചിരിക്കും.'

'അപരമകൃഷ്ണാണു്.' സോമനാഥൻ കോപത്തോടെ പറഞ്ഞു.

'എനിക്കും വന്ന ദേഷ്യം. പക്ഷെ, ജോലി തിരക്കി ചെയ്തിട്ടു ദേഷ്യപ്പെട്ടാൽ പറവിലുല്ലോ. അതിനാൽ നല്ല ഗീർവാണത്തിൽത്തന്നെ എഴുതിക്കൊടുത്തു. അനുരണ്യമില്ലായിരുന്നെങ്കിൽ ഭാരതീയ സംസ്കാരം സോമനാഥനിലെത്തുകായിരുന്നു. ആർക്കുമതിനെ പിടിച്ചു നിർത്താനാവുമായിരുന്നില്ല.' സുകുമാരൻ അസഹായഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു.

'നിങ്ങൾ എന്തെങ്കിലും കുട്ടിച്ചുട്ടിയല്ലോ. ഞാൻ ആ ചോദ്യം തന്നെ വിട്ടു.'

സുകുമാരൻ എല്ലാം വളരെ ഗൗരവമായിട്ടാണു് എഴുതിത്തന്നതു്. വീണ്ടും അതേ മുഖഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'സഹോദരാ സഹോ! ലാസ്സ് പേപ്പറിൽ വന്നപ്പോഴാണു് മുങ്ങിച്ചൊത്തു്. ഇതിൽ നോളജ് തീരെ മോശമായി.'

സോമനു് ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി സംസാരിക്കാൻ രണ്ടര മണിക്കാഴ്ച. പക്ഷെ സുകുമാരൻ വിട്ടില്ല— 'ഒരു ചോദ്യത്തിനുത്തരം ഏഴുതി, മാരകത്തിലെ തൊഴിൽ രഹിതർ എത്രപേർ? എണ്ണം കുറഞ്ഞപ്പോഴായിരുന്നു, അങ്ങുകോടി. അതുകൊണ്ട് ഇറച്ചുതുടങ്ങുന്ന.'

'ആറൽ രണ്ടു് മോശമില്ല.' കുട്ടിയറക്കി സോമൻ.

സുകുമാരൻ അതു നെസ്സിലുകൾക്കു പുറത്തു: 'അറററവെ ചോദ്യത്തിനും കിട്ടും രണ്ടു മാർക്കും. കിട്ടാതിരിക്കാൻ കഴിയില്ല. നീലഗിരി ക്ഷേത്രത്തോടടുത്തുള്ള ഒരു പർവതമാണിത്' എന്ന് പറഞ്ഞു. പക്ഷേ പറയുന്നതു മാർക്കു കിട്ടില്ലെന്നാണ്. മേൽപ്പറഞ്ഞ സ്ഥലത്തിന്റെ മറ്റേതെങ്കിലും പേര്— മറ്റേതെങ്കിലും പുതിയ ഡ്രിഗ്രേഡ് എന്ന് അത് അറിയപ്പെടുന്നു.

സുകുമാരൻ വല്ലാത്ത സങ്കടപ്പെട്ടു. 'കഷ്ടം. അനിവാര്യം' എന്നു ഏതെങ്കിലും മനസ്സിൽ. പക്ഷേ അതിൽ വന്നതായിരുന്നു പ്രധാനമായി നീലഗിരി ക്ഷേത്രത്തിലായിരുന്നു. അതിൽ പർവതത്തിന്റെ പേരാണ് വെളിച്ചം.

എങ്ങനെ ചെന്നു കൊണ്ടുവന്നുവെന്നും വ്യക്തമാക്കി. കേട്ടിട്ടു പറഞ്ഞു: 'എന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ സുകുമാരന്റെ തിരുത്തലായി, നീലഗിരി പർവതം എന്നും നിലനിൽക്കുന്നത്. കൂടുതൽ എത്ര നാളെ?'

സുകുമാരൻ ആശ്ചര്യം തോന്നിയില്ല. 'എത്രത്താളെ' എന്നായി. ഡ്രിഗ്രേഡ് ഗവണ്മെന്റിനു വക. പൊതു ഉടമസ്ഥത കമ്പനിയിൽ പണിക്കുപോകുന്നവർ കമ്പനിയെപ്പറ്റി അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുവന്നാലോ? കമ്പനിയിലുണ്ടായിരുന്നവരെപ്പറ്റി? എല്ലാ രാജ്യങ്ങളെയും എക്സാമിനർക്കു തൊന്നുന്നപക്ഷം വേണ്ടതായി രണ്ടിൽ ഒരു മാർക്കു തന്നെ വരും.

'അതൊക്കെ ആലോചിച്ചിട്ടെന്തു ഫലം?' സോമൻ ചങ്ങാതിയെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻ തോന്നി.

പക്ഷേ, സുകുമാരൻ വീചാരം വിട്ടുപോകുന്നില്ല. 'സങ്കടം തോന്നാതിരിക്കുമോ സഹോദരാ! മേൽപ്പറഞ്ഞ ഏതെങ്കിലും ചെറിയ ജനായത്താപ്പാത്തിന്റെ പേരെടുത്താൽ കഴിഞ്ഞു.

'ഡസൻ കണക്കിന് രാജ്യങ്ങളുള്ള സ്ഥിതിക്ക് അതിൽ എത്രതെങ്കിലും ഒരു ഏതെങ്കിലും വലിയ ഒരു ഏതെങ്കിലും ചെറിയൊരു പേരെടുത്താൽ കഴിഞ്ഞു.

സുകുമാരൻ എന്നിട്ടും ചിന്ത വിട്ടുമാറിയില്ല.

[illegible]

സോമനാഥ് ഇന്ത്യയിലെ കോപ്രകോണ്ഡ് ചിറ്റി. അഹ്മീ സിംഗ് ജനറൽ കോമന്റർ. ഈ പോട്ടുണ്ടാക്കേണ്ടതും പരമാർത്ഥതയോടും അറിയാം. ഇല്ലാത്തവിടത്തും ഉത്തരവാദിത്വമുള്ള ഒരു ജോലി എന്തിനായിട്ടുള്ളോ എന്തായിരിക്കണം പ്രവർത്തിക്കാനായ സുകുമാരന്റെ വിചാരം.

അമ്പലം പറഞ്ഞു: 'അടുത്ത ചോദ്യത്തിൽ നിഷേധമാണ്. പലർക്കും അക്രമി പറയും. മലയാളത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ജീവിച്ചിട്ടുള്ള പേര്. അതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. ആലോചിക്കാതെ ആരു ഏകനാശിപ്പിച്ചു. നക്ഷത്ര ബാബു പറഞ്ഞു ബഹുമാനപ്പെട്ട എ. നാണന്ദൻ. മാരകമായിരുന്നു. കനം നൂറായിരത്തിലധികം. ആന അതിന്റെ തലയിൽ മലയാളം ശിശു.'

‘ഫോന്തി തുലയങ്ങളെ!’ സോക്രാറ്റിന്റെ കൈകൾ കൈകൾ. ‘ചെങ്കുട്ടി. ഞങ്ങൾ ക്ലാസ്സിലെന്ന് പറയുന്നു. അതിനുവേണ്ടി യോഗ്യതയുള്ളവർക്ക് പങ്കെടുക്കണം’.

പാവം സുകുമാരൻ തന്റെ നിരന്തരപ്രതിരോധത്തിന് പരക്കെ. 'നിങ്ങളുടെ സ്ഥിതി ഏതെന്നു ചോദിച്ചു, നിങ്ങളുടെ അനേക വിധങ്ങൾ പറയണം. നിങ്ങളുടെ ഏതു നാശങ്ങളെ കൂടെ നല്ല രസത്തിന് ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഏതു ചോദ്യം വേണ്ടതെങ്കിലും നിങ്ങളുടെ വിടാം. ഏതെങ്കിലും റിട്ടയർഡ് പയ്യോറുള്ള 'വീൽ വാഗ്' കൈമാറ്റത്തിന് തയ്യാറായിരിക്കുന്നു. അടുത്ത മാസം വെട്ടു ശമ്പളം കിട്ടിയിട്ടു. പ്രതിവാദം ഏതുപോലെ വേണ്ട രാജി വാങ്ങണം. ഏതെങ്കിലും കടംപിടിക്കാൻ വീട്ടിലേക്ക് വേണം. അത് സമ്പാദിക്കുക. അതിനായി ഏതു ചോദ്യങ്ങൾക്കും ഉത്തരം ചോദിക്കുന്ന 'പ്രതിരോധ' നിർവ്വഹിച്ചിട്ടു. ഏതെങ്കിലും കടംപിടിക്കാൻ തയ്യാറായിരിക്കുന്നു.

സുകുമാരൻ അന്ന് അവിടുത്തെത്തുന്നതു പൊയിക്കഴിഞ്ഞു. ഏതാണ്ട് അഞ്ചര മണമുണ്ടായിരുന്നു. മോകത്തിനോടു തന്നിട്ടു അന്നിയെ വൈരംഗ്യമാക്കി സുകുമാരൻ തന്നെ പൊയിയതു കഴിഞ്ഞിട്ടു.

■ ● ★ ★ ★ ★

[illegible]

செனாமாடனோடும் இரோடும் இர வியம் அநுபம் பரணது
கூலிணைதிபு. அநுமால் பவதநம் பவதியாயி அனயரம்
கம். இர கதம்-பவநிபு. கத விவநம் அனனநனயுதது பவீண
தாநம். இவையுதிக்கதாய்குதியபு.

സകലജനങ്ങൾക്കു നന്നായിട്ട് ഉറപ്പ് കണ്ടുവെന്നു സ്പഷ്ടം. പൊതുമാന്യങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവു കൂട്ടലായി ഉണ്ടായിത്തന്നെങ്കിൽ അന്നത്തെ ജോലി തനിക്കു കീഴ്പ്പോകുമായിരുന്നു എന്ന ധാരണ പ്രതികൂടിയെന്നു.

[illegible]

സുകുമാരന്റെ കണ്ണു രണ്ടും ചുക്കുന്നിരിക്കുന്നു. മണി ക
ഞ്ചാപ്പ കടിയേറ്റിരിക്കുന്ന രൂപം.

‘ജൂനീ സൂക്ഷമാർ മിതകിർ ഞാറിക്കമ്മമന്നു വീചാരീച്ചു
-ചൊക്കുന്നു. ഏല്ലാ വീധത്തിലുള്ള മനാൽ ഞാറക്കളും. വർധി

പ്രിച്ച്. ഇനിക്കുതാൻ ചാരിസു കിട്ടിയാൽ കിട്ടിയതു തന്നെ."

'അങ്ങനെയൊക്കെ. പക്ഷെ, അടിവഴിക്കെഴുത്തു വെച്ചു കരുതേ? ബ്രഡ് കണ്ടുനീക്കുക" പുറത്തുനിന്നു വിടുകയെന്നു പറയുകയോ?" സോമനാഥൻ ഹലിതം പൊട്ടിച്ചു.

സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'അപ്പോൾ പണം കൊണ്ടു് അടി വഴിപ്പിക്കില്ലേന്നു് ഇതയുള്ളവൻ ആണായിട്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മൃഗങ്ങൾ പണം കിട്ടാൻ അയക്കുക. അതുകൊണ്ടു താൻ അതുകൊണ്ടു കയ്യിൽ കയ്യിലായി.'

സോമനാഥൻ ഏഴുനൂറു് ഒരു ബ്ലേഡു ഏഴുനൂറു കൊടുത്തിട്ടു പറഞ്ഞു: 'ഇതാ, ഇതു നിങ്ങളുടെ അപ്പോൾ പണത്തിന്നു വായിക്കുക.'

സുകുമാരൻ ശ്രദ്ധയോടെ. ആദ്യം ബ്ലേഡു വാങ്ങി കീഴായിട്ടു വെച്ചു. പിന്നെ ഏഴുനൂറു തിരികെ കൊടുത്തിട്ടു പറഞ്ഞു: 'എനിക്ക് ആരുടെ അപ്പോൾ വക ബ്ലേഡു വേണം.'

സുകുമാരൻ ഏഴുനൂറു വകപോ ഏഴു നൂറുനൂറുവായിട്ടു. തന്നെയാണോ സുകുമാരൻ അപമാനിച്ചതു്? സോമനാഥൻ ചിന്തിച്ചു. അങ്ങനെയൊക്കെയാണല്ലോ. അങ്ങനെയൊക്കെ പണം കൊണ്ടാണു് അടി വഴിക്കുന്നതു് ഏഴുനൂറു വകപോ. ഇതിൽ വെച്ചു് അർത്ഥിച്ചുവെച്ചു വെച്ചു്?

സുകുമാരൻ നില കുറേക്കൂടി പരുങ്ങലിലായിട്ടു. സോമനാഥൻ മനസ്സിലാക്കാനായിട്ടു. ഒരു ദിവസം കൊച്ചുട്ടൻ സോമനാഥനു പറഞ്ഞു: 'നിന്റെ ചങ്ങാതി സുകുമാരനെത്തന്നെ പറഞ്ഞു'

'എന്താ അങ്ങനെയൊക്കെ?' സോമൻ ചോദിച്ചു.

കൊച്ചുട്ടൻ പറഞ്ഞു: 'അയാളുടെ മുഖത്തു് ഒരു കുട്ടു്. അങ്ങനെ തന്നെ അപ്പോൾ നിൽക്കുന്നു. പോസ്റ്റാഫീസിനടുക്കൽ വെച്ചു ഏഴുനൂറു വഴി അങ്ങനെയൊക്കെ പറഞ്ഞു: 'ഒരു അർത്ഥം പ്രശ്നം ഉണ്ടു്.' എന്നിട്ടു് ആദ്യം കാര്യം മനസ്സിലാക്കിട്ടു. 'അതിന്നു സോമനാഥൻ മനസ്സിലാക്കു സുകുമാരൻ—' അയാൾ സ്വയം പരിചയപ്പെടുത്തി. വാസ്തവത്തിൽ വല്ല സംഭവവും തീർക്കുകയെന്നു്. എന്നു അതിന്നു ധരിച്ചു. കൊച്ചുട്ടൻ ചോദിക്കുക

അത്? ചന്ദ്രൻ എന്തുതന്നെ വന്ദം? എനിക്കറിയില്ല എന്ന് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ കയർത്തു. 'അറിയില്ലേ? അതോ അറിയാമെങ്കിലും പറയില്ലെന്നോ?' സത്യകാഴ്ച. എനിക്കറിയില്ല എന്ന് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ തട്ടിക്കേൾ. 'ഇത്ര വലിയ കമ്പനിയിലെ ഓഫീസറായിട്ട് ഇതറിയില്ലെന്നോ? അങ്ങനെ വെറോ? യുവാവ് അതിനർത്ഥം പിറുപിറുത്തു—'ഒരു കർമ്മ അങ്ങനെ തന്നെ കുറയ്ക്കണം'.

കോട്ടപ്പട്ടൻ പറഞ്ഞു: 'ഇതിനർത്ഥം അദ്ദേഹം നിന്നില്ല. ഓഫീസ്' ഒഴുവയ്ക്കാൻ വണ്ടി സ്റ്റാർട്ടാക്കുവാൻ പറഞ്ഞു. ചെറുപ്പക്കാരൻ പണ്ട് ഇങ്ങനെയായിരുന്നില്ലല്ലോ. ചീത്ത കൂട്ടുകൂട്ടുകാരണം കണ്ണാലുകൾ ഇങ്ങനെയിരിക്കുമോ?'

സുകുമാരൻ ചീത്തകൂട്ടുമില്ല, നല്ലതുമില്ല. സ്വന്തം ചീത്തകളിൽ മയങ്ങിനടക്കണം. ഗവണ്മെന്റോട് ഓവർഡ്രിഡ്ജിന്റെ ചോട്ടിൽകെട്ടിപ്പുറം സോമൻ സുകുമാരനെ ഒരു ദിവസം അകലെയെടുത്തതന്നെ കണ്ടു. കണ്ടിട്ടു തന്നെ വ്യസനം അറിഞ്ഞു. അതിൽ ചെന്ന് തോളിൽ കൈവെച്ചു പറഞ്ഞു: 'സുകുമാരന്റെ ഇത്?'

സുകുമാരന്റെ കയ്യിൽ ശക്തിയുള്ള ഒരു ഹിന്ദുസ്ഥാൻ ഇയർബുക്ക്. ഒരു ജനറൽ നോട്ടേജ് ബുക്ക്, കേമ്പിനോയർ വെസ്റ്റേൺഗെൻ പഴയ ഏതാനും പ്രതികരം. ഒരു വലിയ കല്ലിലിരുന്നു അയാൾ ഏതെങ്കിലും മറിക്കുകയോ. വിരക്തിയോടെ സോമനാഥനെ നോക്കി ചോദിച്ചു: 'എന്തിന് ഡിസ്കോ ബു' ചെയ്യുന്നു? മനസ്സിലാക്കി രണ്ടു വായ്ക്കോളെ.'

'ചകി: സുകുമാരൻ' സോമൻ ശാസിച്ചു.

സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'ആദ്യ ഒരു ചോദ്യം നിങ്ങളോട്. ഉത്തരം പറയൂ തെഴിവിലില്ലാത്തവർ എത്രവരും?'

തല ചെറുത്തുകൊണ്ട് ഉത്തരം പറഞ്ഞു. 'പഠിപ്പിച്ചു തെഴിയിൽ രഹിതർ പഠിപ്പിച്ചില്ലാത്ത തെഴിയിൽ രഹിതർ. അത് വലിയം.'

എത്രയും വിരക്തിയോടെ സുകുമാരൻ ഉറക്കം പറഞ്ഞു. 'നിങ്ങൾ ശക്തിയായ ഗർഭം തന്നെ. നിങ്ങൾ വളർത്തുകയും ചെറുപ്പക്കാരനായി ചേർന്നു തന്നെ പിരിയുവാൻ ഉണ്ടാകും.'

നിവിൽ. നിങ്ങളുടെ കരു കാര്യം കിട്ടിപ്പോയതോ? നിങ്ങളുടെ ജനതയ്ക്കു നോക്കൂ വളരെ പുവർ.

സുകുമാരൻ കിട്ടിച്ചു തുടങ്ങി. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ആദ്യം കയറേണ്ടതാണ്. തൊഴിൽ രഹിതർ രണ്ടുതരം. കരാൻ അഥവാ വർക്കിൻ തൊഴിൽ രഹിതർ—പിന്നെ വിധവയെക്കാൾ രഹിതർ. നിങ്ങളും അതും ആദ്യത്തെ ജനസസിൽ പെട്ടവർ—കുറിയവരും ജോലിയുമായി സംബന്ധമുണ്ടായിട്ടില്ല. ഭർത്താവ് എത്ര തരക്കാരനാണെന്നറിയാൻ യോഗ്യമല്ല. പിന്നെ ജോലിയിൽ നിന്ന നീക്കം ചെയ്യപ്പെട്ട തൊഴിൽ രഹിതരും ഒരു വിധവയെക്കാൾ രഹിതരുടെ ഇനത്തിൽ പെട്ടവർ. ഉദാഹരണം എന്റെ അടുക്കൽ കൃഷ്ണ വരുന്ന കുട്ടിയുടെ അച്ഛൻ—കുറിയ ഗ്രാസം വർക്കിൻ സിദ്ധായിരുന്നു പണി. റീട്ട് രണ്ടുകെൻറും ആരെ പുറത്തു. എന്റെ ബാക്കി ഹിസ കിട്ടിയില്ല. ഇതിനും ബ്ലേഡ് വാങ്ങാനായില്ല—എന്റെയടുത്തും ഈ താഴെ വസാനം വിധവയായും.'

അയാൾ പറഞ്ഞു: 'വരു വിട്ടിൽ പോകാം. ചായ കഴിച്ച് വരാം.'

സുകുമാരൻ കോപിച്ചു: 'ജോലികിട്ടിയാൽ ഇപ്പോഴൊക്കെ ചായ വാങ്ങിത്തരാം. അതൊക്കെ ചാക്കാനുളള എനിക്കിട. ജനതയ്ക്കു നോക്കൂ നിന്റെ എത്രയെത്ര ചോദ്യങ്ങൾ കിടക്കുന്നു, കാരണമെന്തെ പഠിക്കാൻ.'

വെളിച്ചമെന്ന നീർത്തി എന്തെ അല്ലെങ്കിലൊക്കെ നോക്കി. സുകുമാരൻ പിന്നെ അയാളെക്കുറിച്ചു കൈ വിട്ടിട്ടുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ നിശ്ചയമുണ്ടോ 'പേരെ ഡ്രാവിക്' എന്നൊക്കെയാണു്? നകൽ ബാബു പറഞ്ഞു തന്നു—അതു് കരു തൊടി സൂര്യകാന്തിയുടെ ബീജമാണത്രെ. മെസ്സർ ബംഗാളിൽ റഷ്യയിൽ നിന്നു കൊണ്ടുവന്നു—നമ്മുടെ പാപകൃത്യം അവിശ്വരായ എണ്ണയുടെ പണയം അല്ല കറക്കാൻ ചെയ്തതെന്നത്രെ. എന്താൽ ജനതയ്ക്കു നോക്കൂ നിന്റെ ഒരു പുസ്തകത്തിലും തപ്പിയാൽ കിട്ടിപ്പോയ വിവരം. തെറ്റില്ലാൻ മാർക്കു രണ്ടു കറുപ്പം.'

അയാൾ കല്ലുപോലെ അനങ്ങാതെ നിന്നുപോയി. സുകുമാരൻ വീണ്ടും തുടങ്ങി—

[illegible]

സുഹൃത്തിനെ തടയാൻ നോക്കി സോദരി. എന്നാൽ സുകുമാരൻ വഴങ്ങിയില്ല. 'വെറും പൊളിറ്റിക്കൽ സയൻസ്' അറിഞ്ഞിട്ടും കാര്യമില്ല, ചരിത്രം കൂടി ശാസ്ത്രം, സാഹിത്യം, ആരോഗ്യം, ഫിസിക്സ്, മെക്കാനിക്സ്, മാതൃകാററക്സ് എല്ലാത്തിന്റെയും ആയിരങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ളതാണ് രാഷ്ട്രത്തിന്റെ വെളിച്ചം. ശരി, ഒരു ചോദ്യം. ശരീരത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ഗ്രന്ഥിയിന്റെ പേര് എന്ത്?"

മുസാകൻ കിണ്ടാക്കുന്നിന്നു, ഉത്തരമനിയുടേങ്ങാവില്ല.

“ചിവിർ ചിവർ!” സുകുമാരൻ ഞെട്ടിത്തു. പിന്നെ അയാളുടെ മുമ്പിൽ തുടർന്നു: “വേണമെങ്കിൽ എനിക്കു” നിങ്ങളെ നോക്കിപ്പിക്കാം. പക്ഷെ, എന്തൊക്കെയാണു് യാത്രക്കാരുടെ മുമ്പാകെ മർദ്ദനമായിട്ടുള്ള ആളല്ല? കണ്ടാൽ സങ്കടം കാണാം. അതുകൊണ്ട് ഒരു ചർച്ചയ്ക്കായി അത്യാവശ്യമായ ധാരണ കൂടിയിട്ടുള്ള ഒരു പരസ്യത്തിൽ അത്യാവശ്യമായു്”

എന്നിട്ടും സോമൻ മിണ്ടുന്ന മുതിച്ച പുറം കണ്ടിട്ടു സുകുമാരൻ തന്നെ അടുത്തു. 'നിങ്ങൾ എന്തും ഇങ്ങനെ എടുത്തിയതൊക്കെ ചിട്ടിച്ചു നടക്കുന്നത് അப்பം? ഇതിനു പൊലും ഇത്തരം തനിയല്ല. എട്ടാം കഴുതെ, രണ്ടാം, മെരിക്കുന്നിയെന്താ കെട്ടിട്ടിരിക്കൂ?'

பிள்ளை தனது மனப்பான்மையைத் தனது உயர்வானதில்
 இனிதான்: 'மன' இப்போதே' கருப்பாகிவிட்ட உயர்வான
 உயர்வானது, உயர்வு' நான், உயர்வு' நான் உயர்வு' உயர்வு.

കിഞ്ചനാർക്കോ ഭാവിഞ്ചി. രണ്ടാമത്തെത്, ബാക്കിനി എവിടെ? ഇഹൻ ചോദ്യം. മോശത്തെയുടെ കളിപ്പുസ്തകം എന്തെ പറഞ്ഞാൻ വട്ടപ്പുസ്തകം കിട്ടം. ശരിയായ ഉത്തരം ശാരദാദേവിയുടെ ചിട്ട. ആരും ബോധ്യ കരണം സുപ്രസിദ്ധിനേരി.

സോമനാഥനെ അയാൾ ഇതിനും പല ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചു പരിശീലിക്കുമായിരുന്നു. സുകുമാരന്റെ കലക്ക ചുട്ടപ്പി ചിട്ടിരിക്കുന്നതായി സോമനാഥൻ കണ്ടു. അയാൾ വിജയം അയാൾ നമുക്കു നുണേരി. സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'തന്നിക്കൽ കരദോ ഹോട്ടൽ ഡിപാപതിയെല്ലെ ചൊറ്റുതി. നെം പരി ചിട്ടിയെല്ലെ കലം കൊറ്റുടങ്ങിട്ടു. എനിക്കു പത്തു നാളുകൾക്കകം തന്നെ സമ്പാദിക്കണം ഒരുഭയം.'

സുകുമാരന്റെ സ്ഥിതി സോമനാഥന്റെ കണ്ണുകൾ ശ്രദ്ധിച്ചു. അങ്ങനെയൊരു ആൾക്കു കുന്നത്തു മുൾമരത്തുപോലെ അയാളെ വളയംപൊതുൻ തുടങ്ങി. തന്നിക്കു ഒരുകാലത്തും ഒരു ജോലി സമ്പാദിക്കാൻ കഴികയില്ലെന്നു അയാൾ മയപ്പെട്ടു. സുകുമാരനെപ്പോലെ തന്നിക്കും ജോലി കലയിലെഴുതാൻ വിധി വിസ്മയിച്ചുപോയിരിക്കുന്നു.

കൊച്ചുട്ടൻ ഓഫീസിലെ മണ്ണെണ്ണക്കുറവ് ചോദ്യംസംഭവിതം. വീട്ടിലേക്കു വിതന്നിരുന്ന കഷണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇന്നിയിൽ പൊതു അക്കൗണ്ടൻ കാലവിനോദം ഉയർന്ന പടവിയിലുള്ളവ നെണം അതിഥി. എന്നാൽ കാലവിനോദം വളരെ അടുത്തു അലോണം. കെിക്കൽ കഷണിച്ചില്ലെങ്കിൽ പോരായ്മകളുണ്ടു്.

മുൾമരത്തിൽ മെന്തെ സൽക്കാരത്തിനു വേണ്ട സാധനങ്ങൾ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വരാൻ ബുദ്ധിമുട്ടിൽ സോമനാഥൻ പറഞ്ഞു. ചെല്ലാത്തൊന്നായില്ല. എങ്കിലും ഇങ്ങനെയൊരു മുൾമരത്തിൽ പോകാൻ തരിയാണു്. അരവിന്ദനെ കണ്ടുമുട്ടിയെന്നു വെണം. കണ്ടുമുട്ടിയതിൽ ചോദിക്കും. ഹോറിനായി പോകാൻ ഇതു മരിക്കേണ്ടതല്ല എവിടെവെക്കേണ്ടതു്?

മുൾമരത്തിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. ബുദ്ധിമുട്ടിൽ പറഞ്ഞു: 'ഇങ്ങനെയൊരു മുൾമരത്തിൽ പോകാൻ അതിനെ തീർക്കാൻ വീക്ഷകളെല്ലാ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വരും.'

കമല ഇതുകേട്ടു ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'നിനക്കു കരളുലിന്നെ അറിഞ്ഞോട്ടു വിളിക്കട്ടെ.'

ബുൽബുൽ ഉററുനോക്കി പറഞ്ഞു: 'വിളിച്ചൊട്ടു വേടിയില്ല. ഉള്ളതു പറയും. അഫീസിൽ അണ്ടപ്പുറിയിൽ കമ്മിയിത്തം അക്കങ്ങൾ വരുന്നതും കടംബരണവും ഒന്നല്ല.'

കൊച്ചുട്ടന്റെ ചെവിയ്ക്കൽ രണ്ടുപേരും പറഞ്ഞതു പെട്ടെന്ന് മുടി തള്ളിക്കൊണ്ടു കളിപ്പറമ്പിൽനിന്നു പുറത്തു വന്ന അഭിഭാഷിത ചോദിച്ചു: 'എന്താ പറഞ്ഞത്?'

നേരമ്പേരക്കിനു കിട്ടിയ അവസരം കമലയോടൊന്നി പാർക്കിയില്ല. അവർ പറഞ്ഞു: 'സ്ഥാനം ധർമ്മപത്നി അന്നു പാരയട്ടെ.'

അയ്യോ പണിയോട്ടു ഒന്നു ചോദിച്ചില്ല. അയ്യോ പറഞ്ഞു: 'അവരവർക്കുതന്നെയാവാമല്ലോ ചത്തല്ലപോകേ.'

'പറയുന്ന മട്ടു കണ്ടില്ലേ ചോച്ചി?' ബുൽബുൽ ഭർത്താവിനെക്കുറിച്ചു ആക്ഷേപം ബോധിപ്പിച്ചു.

അവനോടൊന്നി ഇത്തരം അശ്ലീലതകൾ ഇപ്പോൾ പിടിക്കരുതെന്നു തോന്നിയിരുന്നു. അയ്യോ സ്വന്തം മുറിയിൽ കയറിയിരുന്നു. അവിടെയിരുന്നുകൊണ്ടു അന്നു കേൾക്കും പറയുന്നതെല്ലാം കമല കരളുലിന്നെ ശാസിച്ചു: 'നിങ്ങളിനോടൊന്നു പാവം ബുൽബുലിനെ ശല്യപ്പെടുത്തുന്നത്?'

ബുൽബുലിനു ധൈര്യം കിട്ടി. ഭർത്താവിനോടു പറഞ്ഞു: 'വേണമെങ്കിൽ മാർക്കറ്റിൽ പോകാൻ വിരോധമില്ല. പക്ഷെ, അഫീസാക്കിത്താക്കി മന്ത്രംചൊല്ലി സംരക്ഷിക്കരുതെന്ന് ധർമ്മപത്നി പറഞ്ഞു?'

മാർക്കറ്റിൽത്താക്കിത്താക്കി തമ്മിലുള്ള ഈ സംഭാഷണങ്ങൾ മുഖമുഖം മേലാക്കി സംസാരിച്ചിരിക്കുന്നതായിരുന്നു. ബുൽബുലിനു സഖിഭാവത്തിലായിരുന്നു പ്രാബല്യം. കമലയോടൊന്നിയിൽ മന്ത്രമൊന്നും, ഒരു രണ്ടു തവണ കമലയോടൊന്നി ഉപദേശിക്കുകയുണ്ടായി: 'ബുൽബുലു നിന്റെ ഭാര്യയായിത്തീരട്ടെ? അവളെ ഏതെങ്കിലും വിളിക്കണം.' പക്ഷെ സുരഭി അതിനു കഴിയില്ല. കൊച്ചുട്ടിയിൽ കൂട്ടം പാിച്ചുവെട്ടിയെ ദിവസം രാവിലെ ഏതെങ്കിലും വിളിക്കാൻ തയ്യാറെടുക്കുക.

ബുദ്ധിമുട്ടും കോമൺസ്റ്റ് വിട്ടില്ല. ഭീരുസഹോദരനെ പേരു പഠനത്താലെന്ന വിളിച്ചു. കക്ക: ആവിൻ പറഞ്ഞു: 'നൂതനമാൽ സോകമാ നൂതനമാകിലും പറയൂ'.

എന്നിട്ട് ബന്ധപ്പെട്ട കൂട്ടാക്കിയല്ല. 'എന്നാക്കടം വരുന്നില്ല' എന്നുവന്നു. പിന്നാക്കത്തിന് ഒരു (ഏതെങ്കിലും) കോർട്ട് വരികയോ?

കുടലയുടെ ശബ്ദം കേൾക്കാൻ: 'കിടക്കയിൽ കിടന്നു മുറുപ്പിനേരമാകട്ടെ നിങ്ങളുടെ പിണക്കം. തൽക്കാലം സോപ്പ് ഒരു പുറത്തേയ്ക്കു ബുദ്ധി'

സോമനാഥന്റെ തുറയിൽ കടന്നു ബുൽബുൽ പറഞ്ഞു.
 സ്വേദ! നിങ്ങൾ തന്നെ കഷ്ടിക്കണം വൃണെ!

അറബിനാഥൻ നോമ്പോക്കിൽ പങ്കെടുക്കത്തക്കവണ്ണം കണക്കാക്കിയെന്നു പറഞ്ഞു; “എട്ടരൈയ്ക്കക്കൽ നീനും” ഞാനെന്നൊരു രക്ഷപ്പെടുത്തും? എല്ലാം അറിഞ്ഞുതന്ന ഇല്ലെ വിവാഹമേണം ചെയ്തിരുന്നു”?

ബുക്ക്ബുക്ക് സോക്കനെ കടക്കണ്ണു നോക്കി നില്ക്കുകയും മേലമേലത്തിൽ തൂപ്പുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളും ഏതൊ ഗ്രോഹിക്കുന്നോ മരം മരം? ഉണ്ടിനു വരുന്ന ഓഫീസിനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു കൊണ്ടുവരുന്നതാണ്. വരുന്നതും തുക ക്രിമിനലുകളുടെ മൂലം ഏറ്റെടുത്ത് മരപ്പെട്ടത്. ധീരനായി വല്ല പരകൃഷ്ടയും വന്നാൽ ഓഫീസിൽ പാക്കും വാർത്തയും. നിങ്ങളുടെ ഏതെങ്കിലും വകവരുത്തലും ചെയ്യും.'

കുപലഗംഭീര്യത്തോടെ സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ബന്ധിനിൽ പൂർവ്വപുരം സായിരത്തിന് കിളിപ്പുറത്തിനൊക്കെ പ്രിയം കൂടം'.

ബുക്ക്ബുദ്ധി, വിട്ടില്ല. ഇന്നിത്തുറസ്സ് അഞ്ചാൽ കുത്തി കോണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഇതിനൊരു ദിവസം അഞ്ചം പകരംവിട്ടി യേക്കം നോക്കിക്കൊള്ളൂ. നിങ്ങളുടെ കയ്യുണവും ഒരു ദിവ സം നടക്കാനിരിക്കില്ല. ശ്രീമതി അമ്മയുടെ കയ്യിൽ വന്നു ചെല്ലൂ'.

இவ் காலகால சாஸனங்களை நாம் கவனமாகியுள்ளோம். 'காலாதித்ய' என்ற சொல்லுக்குப் பரிமாணங்களுக்கும், அவற்றுக்குரியவர்களுக்கும் இவ் சாஸனங்களை அளித்தவர்களைப் புகழ்க்கும் பொருள், அந்தந்தக் காலகாலம்.

ബുൽബുൽ പറഞ്ഞു: 'ഇവിടെ മീനം വേക്കിയും വാങ്ങി കോഴി മുറയും. അവിടെത്തന്നെ' 'ചിംഡ' മീനം സമീകരിക്കുകയുണ്ടായി. പക്ഷെ, അതിൽ പകരംവിട്ടാൽ പുറപ്പെട്ടു നീങ്ങി.'

സോമൻ ദേവജാവിധം അന്നു കാർക്കിങ്ങു നടത്തി. ഏതാൽ വീട്ടിലേക്കുള്ള അതിഥിയുടെ വരവ് അയാളെ പരിശീലിപ്പിച്ചു. അതിഥിയെ പരിചയപ്പെടുത്തുന്ന കർമ്മം അയാൾക്കു തീരെ ഇല്ലാത്തതു. ഉച്ചനേരമൊക്കെക്കിടെ സോമനുമായി വല്ല വഴിക്കും നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന നാണത്തിൽ ചെല്ലപ്പുറിയുടെ വാതിൽ തുറന്നിട്ടിരിക്കുന്നതായതുകൊണ്ട് മുമ്പിൽ കൊട്ടിയെടുത്തിട്ടു. ഏതാൽ അതിഥിയുടെ ആഗമനം അതിനേതാമ്യം.

അതിഥിയെ പരിചയപ്പെടുത്തുന്ന ഇന്നത്തെ പുത്തൻ ആചാരം സോമന് ചെല്ലപ്പുറിയെ അറിയിച്ചിട്ടു. നമസ്കാരം, ഇയാൾക്കു അറിയാത്തതിന്റെ അന്തർ ഏതെങ്കിലും പാശ്ചാത്യരോടുകൂടി ചടങ്ങു മുഴുവനാകുന്നില്ല. അലിഖിതമായ ഒരു പ്രശ്നം മിത്രപരത്തിൽ മുമ്പിൽ വന്നു നിൽക്കും—അതുകൊണ്ടാണു മറ്റൊരു കണ്ടാൽ മതി അറിയാറാവും. അതല്ല, ഇയാളെക്കൂടി ചെല്ലപ്പുറിയെ അറിയാറില്ലെന്നതു്. കൽക്കത്തയിലെ ഭദ്രസമുദായത്തിൽ നിന്നു ഈ ചോദ്യം മറികടന്നുപോവുക—അതിനു യാതൊരു ഉപായവുമില്ല.

അതിഥികൾ ഏകദേശം മണിയോടെ എത്തി. മിസ്റ്റർ ആൻഡ് മിസിസ് എം. കെ. നന്ദിയെ സ്വീകരിക്കാൻ ബുൽബുൽ എക്സ"ട്രാ പ്രസിദ്ധത്തിൽ അങ്ങനെ നിൽക്കുകയായിരുന്നു. ഈ അലങ്കാരത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ അവർ പ്രത്യേകം നിഷ്കർഷിച്ചിരുന്നു. ഇതേപ്പറ്റി കൊച്ചുട്ടേന്നാട് അല്ലെങ്കിൽ ചെല്ലപ്പുറിയുടെ നടുവിലുള്ള കെട്ടിടം. ബുൽബുലിനെ കണ്ട കമലയുടെ അടുത്തു പ്രായസ്സുട്ട: 'അല്ലോ, മറ്റൊരു ഇതു് അനവധി നേരത്തെ ആലോചനകൾക്കു ശേഷം സാധാരണ കട്ടിലുള്ള രംഗസംവിധാനമായിത്തീർന്നു'

ബുൽബുൽ പറഞ്ഞു: 'അതു പറയാനാണോ എങ്ങനെ! ഇതാണു് ഇപ്പോൾ നിലവിലുള്ള കെട്ടിടം. സ്വന്തം ഭവനമല്ല, വളരെ കെട്ടിടം ആയ വല്ല സാധനവും ഉള്ളതു് ലാഡ് വേക്കുപ് ആയിത്തന്നെ തിന്നാൽ ഇത്തരം വിശ്വാസകാർക്കു

[illegible]

അസമനാധിക്യം ചിഹ്നം പൊട്ടി, അപ്പോഴും ഭാഷാസൗഹൃദം തോന്നിപ്പോകുന്ന ഒരു വിധം വിവരങ്ങൾ ഉണ്ടാകും. അതിനാലാണ് അതിനുള്ളിൽ നല്ല വാഗ്ദാനം ഉണ്ടാകും.

കിസ്കി ആൻ്റ് മിസിസ് നന്ദിയെ മേനികൾ വെച്ചു തന്ന കറുപ്പും ബുക്ക്ബുലും ഏതറിഞ്ഞു. ഈ കടംബുക്കുതിയെ ചതിക്കുന്നതിനും ചെന്നിട്ടുവെച്ചായി മുക്കിയിട്ടുവെച്ചായിട്ടും അമ്മയെ പരിചരിക്കുന്നതിനും അമ്മയെക്കുറിച്ച് അമ്മ വെച്ചു സഹായിച്ചു കൂടെ അമ്മയെക്കുറിച്ച് അമ്മയെക്കുറിച്ച്.

കുടുംബശ്രീയുടെ സഹായത്തോടെ ചിരി വേരായിരിക്കട്ടെ എന്ന് പ്രാർത്ഥന.

'പൂക്കൻ മേട്രക്കൻ (മേത്തൂലപ്പൂക്കൻ)' പരിചയപ്പെടുത്തി
 കർക്കാർ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത പൊയി. അങ്ങനെ ദുഃഖമാണ്."

കാമർദ്ദം പഠിക്കുക: 'മുട്ടക്കുട്ടിയെപ്പോലെ വിളിക്കൂ.' ബുദ്ധി ബുദ്ധി അതിനായി പരായോപദേശം അയക്കുക പറഞ്ഞു: 'മുട്ടക്കുട്ടി ബുദ്ധിയെ ബുദ്ധി' എന്നും കമ്പനിയുടെ ആണ്. കമ്പനിയെ വിളിക്കുക: ബോംബെർ, പെട്രോൾ, കെൻ, നാഷണൽ. കമ്പനിയുടെ പേർ മാറ്റി ഇന്ത്യൻ കമ്പനി എന്നാക്കി പേരു കെൻ, ഇന്ത്യൻ ബുദ്ധി' എന്നും കമ്പനി.'

கிழிசூர் ஈழநி பஞ்சாபு: 'அழைக்கின்றவன் ஊழன், என் ஊழல் முகவரம் நாடுநாடுகளுக்கின்றவன், கி. எய்தக்கிழி.'

‘അവർക്കു വെച്ചപ്പോൾ’ നിങ്ങളുടെ ഒരു സ്വരമായി വായ്ക്കുക. മിസിസ് നന്ദി കർമ്മാർത്ഥിനികൾക്കായി. ‘നിങ്ങളുടെ കോമിസിയെ’ നല്ലൊരു സമയം വെക്കുക. ഇവിടെ ചോദ്യം. ‘അതിൽ അടങ്ങിയവയെക്കുറിച്ചും’ സംസാരിക്കുക.

മിസ്റ്റർ നന്ദി ഭാര്യയുടെ തളിക്കുളം. കേട്ടു തടസ്സിച്ചവ നാണേന്നു പ്രകൃതം കൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കി. അയാൾ അകേശം ഭൃതയായാളുളന്നു കിടന്നു സിംഹനാദം വെച്ചുകൊണ്ടു പാഞ്ഞു: 'പക്ഷേ, മിത്രം, സാധുപന്ഥനാളുളന്നു വിട്ടു പോകുന്നതാ പറ്റുന്ന? അലോക്കിട്ടു കരുന്നാളുളന്നു പാറ്റുന്നാളുളന്നു?'

മിസിസ്സ് നന്ദി പറഞ്ഞു: 'കമ്പനിക്കാളാളുളന്നു പാർട്ടിയിൽ പോകാൻ എനിക്കു ഒരു അറിവുണ്ടില്ല സന്ധ്യ. പക്ഷേ, സാന്നിധ്യം നിർബന്ധമാണ്.''

'എന്നാ ചെറുക. പറയൂ! പുറത്തു ചേർന്ന ഭാര്യ. എന്നാളുളന്നു പാറ്റുന്ന.' അഭിജിത മിസിസ്സ് നന്ദിയെ ആശ്വസിപ്പിച്ചു.

മിസിസ്സ് നന്ദി പറഞ്ഞു: 'അന്നൊരു ദിവസത്തെ കോക്ടേൽ പാർട്ടിയിലും വന്നു സ്വദേശി ചർച്ച. മിസ്റ്റർ ആൻഡ് മിസിസ്സ് ചോപ്പ മുൻ മാസം ഫോറിനിൽ തെളി തന്നു വന്നതാളുളന്നു അതിജ്ഞാക്കാരായ വിധം സ്വദേശികളായിരിക്കാൻ. എന്നാണു പറയുന്നതെന്നോ? പെൺ കിടാങ്ങളാളുളന്നു കോസ്റ്റാക്കോളുളന്നു ആളാളുളന്നു കട്ടിളന്നു സ്പെഷൽ വീഡിയോയും ഒഴിച്ചു വാക്കിയൊന്നും സ്വദേശിയാകുന്നതിൽ അത്തരം വിജയവുണ്ടില്ലേ.'

ബുക്ക്ബുലറ്റാളുളന്നു അന്നത്തെ പാർട്ടിക്കു. പാർട്ടിയവസാനിക്കാൻ നന്നാളുളന്നു കൈയെഴുത പെട്ടുകൾ ഫോറിൻ വീഡിയോ ചെലുത്തിയൊന്നും മിസിസ്സ് ചോപ്പ നെട്ടുകിട്ടാത്തതും വരുത്തിവെച്ചിരുന്നു. ബുക്ക്ബുലറ്റാളുളന്നു അതിൽ കൈ ചുറ്റി അർപ്പണ വയസ്സാളുളന്നു ചെറുപ്പക്കാരി പറഞ്ഞു: 'നാടികൻ നമ്മുടെ ഇന്ത്യാർട്ട്ഡ് കോസ്റ്റാക്കോളുളന്നു വരവ് എന്തും കൈപ്പാളുളന്നു നിർമ്മിയാളുളന്നു ആരോപിച്ചു.'

ബുക്ക്ബുൽ ഇതു പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ മിസ്റ്റർ നന്ദി തുറക്കു ചിരിച്ചുപോയി. 'മിസിസ്സ് ബുക്ക്ബുൽ. നിങ്ങൾ വെച്ചുകെട്ടു അറിയാത്ത പ്രകൃതക്കാരാണു. മിസിസ്സ് ചോപ്പ പറഞ്ഞതു നിങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചു പോരോ? അവരല്ല പറയാനിരിക്കാമോ? ഇത്തരം അവർ ഫോറിനിലാകു പോയി തിരിച്ചു പോന്നപ്പോൾ കൂടെ കയറിക്കൊണ്ടു പോകുന്നു

കോസ്കൊറികസ് കൗണ്ടു ബാക്കി ജീവിക്കും പരമാവധി
കായി കഴിച്ചു കളാം..'

'ഏന്റെ ദൈവമേ' മിസിസ് നന്ദി സ്കൂൾ ബാലിക
ളും ഇവൾ വിസ്മയം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

മിസ്റ്റർ നന്ദി പറഞ്ഞു: 'ഇക്കാരെക്കുറിച്ചു വാർ
ത്തകൾ ഏതാ വേണം പറയാൻ. വിശ്വാസം വരുത്തില്ലെങ്കിൽ
താമസ് ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിലെ മിസ്റ്റർ മുഖർജിയോടു ചോദി
ച്ചു നോക്കിക്കോളൂ. കൗണ്ടുസിയർ മുഖർജി താഴെത്തട്ടെ
ഡ്യൂട്ടിയെടുത്തു ആ വസ്തുക്കൾ കടത്തുകൊണ്ടു വന്നതിൽ പാ
വത്തിനു ബഹുപ്രശ്നം വർദ്ധിച്ചു. ഉപാധമെന്തെങ്കിലും വേറെ?
നീക്കിയത് കാരണത്താലാ പതി. മിസ്റ്റർ റാഷിനെയും ഡ്യൂ
ട്ടി ചുമത്തിയാൽ മിസ്റ്റർ അതോമുഖർജിയുടെ ഉദ്യോഗം
കമ്പിളിയാക്കും.'

'ഏന്റെ ഭഗവാനേ! നിങ്ങളിങ്ങനെ അപ്പോൾ തന്നെ
പറഞ്ഞിരുന്നോ?' മിസിസ് നന്ദി വീണ്ടും അത്ഭുതം പ്രകടി
പ്പിച്ചു.

'ഏന്തിൽ മിസിസ് നന്ദി, സി. ബി ഐ യെ വിവ
രം ധരിപ്പിക്കുന്നതിനോ?' അഭിജിത് പൊടിക്കൈ പ്രശ്നം
നീച്ചു.

'തന്നെ ചെയ്യാനല്ല ആത്മമയ ലഹരി പിടിപ്പിച്ചു
കയ്യാക്കി. ഒന്നു കണ്ടെത്തും സൂക്ഷ്മതയെ വിചാരിച്ചു. ആ
യെന്തെല്ലാം' മിസിസ് നന്ദി മുഖിച്ചു.

മിസ്റ്റർ നന്ദി സന്തോഷം പ്രകടിപ്പിച്ചു കൗണ്ടു പറഞ്ഞു:
'ആ പുതിയ നെപ്പിലാവുമെന്നു കേൾക്കുന്നില്ല. മിസിസ് ചോ
ദ്യങ്ങളെ കർച്ചയിൽ നാണം എന്തൊന്നില്ല. ആ സഭയ്ക്കു ചി
രിച്ചു കരഞ്ഞു. അല്ലെങ്കിൽ അംഗംഗി കാട്ടി യേക്കിയും
ശരിക്കും മാനേജ് ചെയ്യും. അപ്പോൾ അലാളാർക്കു വേണ്ടി
'പെട്രോൾ പമ്പു ചെയ്തു' കൊടുക്കുന്നതു പോലെ തന്നെ ചുവ
ട്ടിൽ നിന്നു നിൽക്കുന്നതും പെട്രോൾ സർവ്വ പ്രതീക്ഷി
ക്കുന്നു.'

തന്നെ നില ചുറ്റി തന്നെ നോക്കുന്നതിനിടയ്ക്കാണ് ഈ
സംഭവം. സ്വന്തം മുറിയായിരുന്നു സോമൻ ഇറക്കുവാൻ.

കേൾക്കുകയായിരുന്നു, നമുക്കു നമുക്കു" അവർ തുടങ്ങിയതായ
 തന്റെ മുറിക്കു മുഖിചെയ്തിരിക്കുന്നുവെന്ന് അയാൾക്കു
 മനസ്സിലായി. മുറിക്കു പകുതി തുറന്നു കിടന്നിരുന്നു. അതി
 ജിത് പൂർണ്ണതയെക്കുറിച്ചു. സമയം ഇരുനൂറ്റാണ്ടു നീണ്ടു ചേർ
 ന്നൊരു.

‘വേണ്ട വേണ്ട ഏഴന്നെന്താക്കട്ടെ. ഇറിക്കൂ’ മിസ്സർ നന്ദി ചൊല്ലുന്നതിനു പറഞ്ഞു.

അഭിജിത് പറഞ്ഞു: ‘ഞങ്ങളുടെ യന്ത്രബ്ലോക്ക് ഇപ്പോൾ സോജനാഥം“ പിന്നെ സോജനാഥനോട്: ‘സോം, ഞങ്ങളുടെ ഓഫീസിലെ കെയറിനിങ്ങ് ആന്ഡ് സ്റ്റാഫ് മാനേജർ മിസ്സർ നന്ദി. മിസിസ് നന്ദി.’

സോജനാഥനെ സംബന്ധിച്ച ശുഭസംഭവം പുരാണത്തിന് മിസിസ് നന്ദി സ്വഭാവവികാരം രൂപംകൊള്ളുന്ന കഴിവും കണ്ണിൽ സ്ഫുരിപ്പിച്ചു കൊണ്ടു ബുദ്ധിമുട്ടിനെ നോക്കി. മിസിസ് നന്ദിക്കു ഏതാണു അറിയാത്തതെന്നു ബുദ്ധിമുട്ടി ഉൾക്കൊള്ളുന്നു. അപരം വല്ലാതെ വിമ്മിട്ടം തോന്നി. അഭിജിത്തിനും തോന്നി വല്ലാതെ. അയാൾ കൗശലപൂർവ്വം പറഞ്ഞു: ‘പല പരീക്ഷകളും ഉണ്ടു് യന്ത്രശാസ്ത്രത്തിൽ. കുടുംബത്തിലെ ഇളയ സന്താനം. അതുതന്നെ’ യന്ത്രശാസ്ത്രം പലതും ആവശ്യപ്പെടുന്നുണ്ട്.’

‘നിങ്ങളുടെ പെയ്മെന്റ് ഉചിതം എന്നു മിസ്സർ.’ മിസ്സർ നന്ദിക്കു് ഇതു കേട്ടപ്പോൾ ഉത്സാഹമായി; ‘മർച്ചന്റു ഫാമിൽ ഓഫീസർ പോസ്റ്റിൽ ഉന്നിവിട്ടു് അയാളുടെ ജീവിതം നന്ദി പ്രീകാതികിടം, ചെട്ടി, മറ്റു ഏതെങ്കിലും മറ്റൊരു ആണു് അതിൽ കടന്നു.’

സോജനാഥൻ ചെവിത്തോളം ചുവന്നു. അപമാനവും ദേഷ്യം സ്പന്ദിക്കാതെ അയാൾ വല്ലഭം പറഞ്ഞു പോകുമായിരുന്നു. ഏതൊരു മിസ്സർ നന്ദി രക്ഷിച്ചു: ‘അയാളുടെ വരുന്ന കൂടെക്കൂടെ, വരു, വേണ്ട വല്ലഭത്തോളം ചെമ്പിത്തന്ന സംസാരിക്കാം.’

സോജനാഥൻ മറ്റൊരു മുഖാവസ്ഥ. അഭിജിത്തിന്റെ വേദനാത്മക കണ്ണിട്ടു

കുറേ അകത്തു കലണ്ടണത്തിനുള്ള ഏർപാടു ചെയ്യുകയാണു്. നാലുപേരും പുറത്തെ മുറിയിൽ ചെന്നിരുന്നു. അവരുടെ വർത്തമാനം സാക്ഷര മുറിയറിയിക്കുന്ന കേൾക്കും.

മിസ്സർ നന്ദി പരതിപ്പെട്ടു 'സരയനങ്ങളുടെ വില കുതിച്ചു കയറുന്നതു കാണുമ്പോൾ കഴിച്ചുകൂട്ടാൻ ഒത്തുചേരാവുകയാണെന്നു മിസ്സർ ബാനർജി! അക്കൗണ്ടുനോക്കായ നിങ്ങളാ നാട്ടിനെക്കാണി വരുത്തിവെച്ചിരിക്കുന്നതു്?'

'ഞങ്ങളെല്ലാ ഫീച്ചു? നാടിന്റെ ഭാരം അക്കൗണ്ടുനോക്കെ ആയം ഏൽപ്പിച്ചു തന്നിട്ടില്ല. അങ്ങനെയായിത്തന്നെ കിടന്നു ഇന്നു ഈ അവസ്ഥ വരുത്തുന്നില്ല.' അഭിജിത് ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

പോസ്സണൽ ഓഫീസർമാരുടെ കയ്യിലുള്ള ഭരണം. ആയിരുന്നെങ്കിൽ ഓഫീസുകളിലും വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളിലും, നിരത്തിലും, കോടതിയിലും, ഫാക്ടറികളിലും ഡിസ്ട്രിക്ടിൽ എന്താണെന്നു കാട്ടിക്കൊടുക്കുകയായിരുന്നു. മിസ്സർ നന്ദി അനുശോചിച്ചു.

'അതേപ്പോൾ നാട്ടു് ആരുടെ കയ്യിലാണു്?' മിസിസ് നന്ദി അങ്ങനെയൊന്നു ചോദിച്ചു.

'പെറ്റാത്തൊരു കയ്യിൽ.' മിസ്സർ നന്ദി ഫലിതം ചൊട്ടിച്ചു 'ഒപ്പം കെയ്'നിങ്ങു് കൊടുക്കാൻ ഏതാനും ബ്രിഫ്'ലസ് വക്കീലന്മാരുണ്ടു്. കണ്ടെക്സ്'ബുക്കു വായിച്ചിട്ടുള്ള പ്രൊഫസർമാരുണ്ടു് താമസംകൊണ്ടിരിക്കു് ആദ്യകേരം ചോലുവിക്കാത്തവർ.'

തുടർന്നു മിസിസ് നന്ദി ഒരു അനുഭവപരമ്പരയിനു പുറപ്പെട്ടു. 'പോസ്സണൽ ഓഫീസർമാരെക്കാൾ നിങ്ങളുടെ കൂട്ടമാണു് എത്രയോ മേലേ മിസ്സർ ബാനർജി.'

'ഇതിൽ ഇത്ര ദുഃഖിക്കുന്നതിനെക്കാണുള്ളതു മിസിസ് നന്ദി! ബൾബൽ ചോദിച്ചു.

'അതിനു പുല കാരണങ്ങളുണ്ടു്. വീട്ടിലുമിട്ടു ഇരിക്കുപ്രാറുനി. പോസ്സണൽ ഏതു കേൾക്കുണ്ടു അകസം, ഏതു കയറായി ഉദ്യോഗ കരുതുകു്.'

മിസ്സർ നന്ദി അർദ്ധാഗിനിയെ ചീന്തിക്കുന്നു. 'ചങ്ങാതികളുടെ പേരും, കല്യാണാലോചനം—അങ്ങനെയെ പോകട്ടെ, ചങ്ങാതിക്കുടിയെടുക്കൽ കൂടിയില്ല ഉപായം. പരിചയ കള്ളവരും അല്ലാത്തവരായും ആയിക്കണ്ടെക്കുന്നതുകൾ മോളിക്കുവേണ്ടി വന്നു പിടിക്കുന്നു. ചങ്ങാതി, ഈ ചോലിയെന്ന് പറയുന്ന സാധനം ഞാൻ പഠിച്ചുണ്ടാകുന്നതാണോ?'

മിസ്സിസ് നന്ദി പറഞ്ഞു. 'മിസ്സറുടെ അലക്കിയെടുത്ത പട്ടു പിടിച്ചിരുന്നില്ല ഇങ്ങനെയ്ക്ക്. ആളുകളുടെ സമീപം കിരണങ്ങൾ സംസ്കരിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോഴിപ്പോൾ ചോലിയെന്ന് കേൾക്കുമ്പോൾ വഴുതിനടക്കു പുറത്തു ഇട്ടപോലെയാവുന്ന ചിന്തയുണ്ടായി.''

'കുറുകെപ്പോകുന്നു മി. ബാൻഡർ.' നന്ദി പറഞ്ഞു.

'പെൺകുട്ടിയെക്കുറിച്ച് കല്യാണത്തിനും ആലോചിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കും ആരംഭിക്കും നടത്തുന്ന പതിവു ബംഗാളി കർമ്മ പരമ്പര ഉള്ളതാകട്ടെ.' മി. നന്ദി! ബുദ്ധിമുട്ട് പെട്ടെന്നു പറഞ്ഞുപോയി. പിന്നെയും ഇത് 'നന്ദി'യെ ചിരിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് വരാകുന്ന അവിശ്വാസത്തോടെ.

'ബംഗാളി യുവാക്കൾക്ക് ചോലി?' നന്ദി ചോദിച്ചു. പിന്നെ പറഞ്ഞു. 'മറിച്ചൊന്നും വിചാരിക്കുകയില്ലെങ്കിൽ ഇങ്ങനെ പറയാം. ബംഗാളിയെ വിദ്യാഭ്യാസമുള്ള തൊഴിൽ തൊഴിൽ വിദ്യാഭ്യാസമില്ലാത്തവർക്ക് വിചിത്രമായിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ സ്ത്രീകൾ, കോളേജുകൾ, നേതൃകളും ഗൈഡുകളും കോളാപാത്രം ചെയ്തും ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷയിൽ പോലും സ്വയംഭരണപരമായ കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്നു. പത്തുപതിനഞ്ചു കൊല്ലം സ്ത്രീകളിലും മറ്റും മേൽകളിലും പോകുന്ന ഇപ്പോൾ ഇവരുടെ അധ്വാനപരവും വിശ്വസനീയമായതുമായ പട്ടുപറയെ അറിയാവുന്ന ചോലികൾക്കുവേണ്ടി അവർക്ക് അറിഞ്ഞു നോട്ടമുണ്ടില്ല. മോട്ടോർ കോർട്ടേജുകൾക്കുവേണ്ടിയോ ഇവർക്ക് ഗ്രഹിക്കില്ല. പട്ടുപറയെ ഗാന്ധി വിട്ടുപോയെന്നു ചിന്തിക്കില്ല. പേനയിൽ കവിന്റെ കനമുള്ള യാതൊരു വസ്തുവും എങ്കിലും അറിയില്ലെന്നു വെല്ലുവിളിക്കുന്നു. അവർക്ക് കോളാ പാത്രം ചെയ്യാനായില്ല. ഉണ്ടാകില്ല. മോട്ടോറിൽ. സ്വന്തം ഉടുത്തു കഴുകിയിടാൻ പെരുമ്പിട്ടു വഴുതും. അവരുടെ ദീർഘവസ്ത്രം വന്നു'

അടിച്ചുതുടങ്ങണം. വൃത്തിയാക്കണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ. കേവലം
ധാരണമെന്നു് ഏതെന്നു പറയുന്നുവെന്നു് അവർക്കു് രൂപമില്ല.
അവർ കൈകൾക്കു യാതൊന്നും പ്രവൃത്തിക്കുന്നില്ല. 'കാണൂ'
മുഖിയില്ല. യാതൊന്നിനെപ്പറ്റിയുമില്ല വിശേഷിച്ചൊന്നു ഗ്രാ
ഹിതം. അവർ അവർക്കു് അൺ ഏകോപനം അല്ല. അങ്ങി
നെ പ്രൊഫഷണിൽ ഇവരെ പറയുക അൺ ഏകോപനം അല്ല.
ഏകോപനം. അവർക്കു് പണിക്കൊടുത്തിട്ടു് ഒന്നു നേടാനില്ല.
കൊല്ലേട്ടൻ ഇതിപ്പറ്റി സ്ഥാനിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല.
അതുതന്നെ ഭാഗ്യം ഏകം കറിയലിത്തന്നെക്കൊണ്ടു് സോമൻ
വിചാരിച്ചു.

മിസ്സർ നന്ദി കേവലം സിഗററ്റു കൊള്ളുന്നവരായിത്തീർന്നു.
കവനം മനോഹരം. കാരണം, തീപ്പെട്ടി ഉള്ളുന്ന ശബ്ദം
മേട്ടു മനോഹരം. വീണ്ടും അയാളുടെ ഒരു കേട്ടുളളങ്ങി: 'ഇത്തര
ക്കാരായു് ലക്ഷ്യം. പേർ രജിസ്റ്റർ ചെയ്തു് വേല കിട്ടുമെന്ന പ്ര
തീക്ഷയോടെ വീട്ടിലോ പുറംതിണ്ണുകളിലോ കത്തിയിരിക്കു
ന്നു. പരസ്പരം വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നു്
കൊല്ലം തൊറു കൈ തീർത്തിലുള്ള ജീവികളെ ജോലിയുടെ
ചുരുങ്ങിയവകൾക്കുമെതിരെ ചെയ്യുന്നുണ്ടു്. ഈ ഭാഗ്യഹിനരെ
യോർത്തു് ആർക്കുമില്ല അലക്ഷ്യം. ഇവർ സമൂഹത്തിന്റെ
ഏതൊരു കാര്യത്തിനും പങ്കുകൾക്കുമെന്തു പറയാനാവിതമോ? ഇത്ര
ക്കു് ഒന്നിനും കൊള്ളാത്ത 'ബോബ്'ന്റെ നാം ഏതെന്നു സൂചി
പ്പിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു് ആർക്കും നിശ്ചയിച്ചില്ല.'

'നമ്മുടെ സ്വപ്നം തന്നെയാണു് ഈ മട്ടിൽ അവരെ പടച്ചു
വിടുന്നതു് മിസ്സർ നന്ദി.' അമിതിയ്ക്കു് കനത്ത ദൈവത്തോടെ
അതിയെ മട്ടിൽ ഏതിർപ്പു കറങ്ങിച്ചു.

ജി. നന്ദിയുടെ ശബ്ദം തുടർന്നു് ഉടൻ കേൾക്കാതിരുന്ന
തിന്നു കാരണം അയാൾ സിഗററ്റു വലിക്കാൻ എടുത്ത സമയം
കാവണം. അതിനുശേഷം പറഞ്ഞു: 'ഇൻറർവ്യൂ സമയത്തു്
ഈ ബംഗാളി യുവാക്കളെ തൊൻ കാണ്മാറുണ്ടു്. കണ്ണിൽ
നിന്നു വെള്ളം പൊട്ടിപ്പോകുന്നു. ഇതുപക്ഷത്തു് പറഞ്ഞി
രുന്നില്ലെ വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ ബോംബെയ്ക്കു ന
ശിപ്പിക്കണമെന്നു മറ്റും. അതിൽ കുറച്ചു ലോഭിക്കണ്ടു മി
സിസ് ബാനർജി! കാരണം, ഈ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നു

വരെ നോക്കിപ്പു, ആരും സഹായത്തിനെത്തില്ല. തർക്കവും അൻ തരുന്ന നോക്കേണ്ടിവരും. അതുകൊണ്ട് അവർ അതിനാൽ കട്ടികളെ അക്കി ഏടുകുന്നു. അതിനാൽ അവർ അത്ര അരിഷ്ട്കിപ്പെടാനും അല്ല കഴിയുന്നത്.’

മിസിസ് നന്ദിയെ ഇതു മുഖിപ്പിച്ചു. ‘ഇവിടെ ചൈനക്കാരനായില്ല. നമ്മുടെ ചൈനക്കാരനല്ല. ചൈനക്കാരനെക്കീർത്തനം എത്തിനാലപിക്കുന്നത്’

നന്ദിക്ക് ചിന്തി പൊട്ടി. ‘ഏതെങ്കിലും ചീട്ടുകാരിയുടെ വിചാരം ഞാൻ പ്രൊഫൈനിസ് ആണെന്നാണ്.’

‘ഞാനും പ്രൊഫൈനിസ് തന്നെ. വിശേഷിച്ചും കഷണത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ.’ അരിഷ്ട്കി അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

അതു മറുപട്ടിച്ചിരി കൈക്കൊണ്ടി.

മിസ്റ്റർ നന്ദി പറഞ്ഞു: ‘സർവ്വീഷ് പ്രൊഫസർ ജോർജ്ജ് ഗർഗ്ഗൻ കടന്നു വന്നു. ഇവിടെ വരികയുണ്ടായി. ലോകവിശ്വകുന്ദായ പണ്ഡിതൻ. തൊഴിലിനെ സംബന്ധിച്ചു പല നാടുകളിലും ഗവേഷണങ്ങൾ നടത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഒരു ഡിന്നറിൽ വെച്ചു അദ്ദേഹം തന്നെത്തന്നെ ഞാൻ സംസാരിച്ചു. അദ്ദേഹം പറയുകയുണ്ടായി: സാമ്പത്തികവും രാഷ്ട്രീയവുമായ പല പ്രാഥമിക നിരന്തരത: നിങ്ങളുടെ ബംഗാളിൽ ബാധകമാവുന്നില്ല. മറ്റു നാടുകളിൽ തൊഴിലില്ലാത്തവൻ എന്ന പദത്തെക്കുറിച്ച് അദ്ദേഹം പറയുകയുണ്ടായി. ചിത്രം കണ്ടുമുമ്പിൽ തെളിയുന്നു. ശ്രദ്ധസമാവം. സ്ഫുടിക്കുന്നതും മഹാവിനാശം വിരട്ടുന്നതുമായ മുഖമുള്ള ഒരു മനുഷ്യൻ സാമൂഹ്യമായ യാതൊരു കർമ്മവും കളരില്ലാത്തവൻ. സഭാ കേന്ദ്രപക്ഷമായിത്തന്നെ കണ്ണുകൾ ഇല്ലാതില്ലെ പ്രിവർ നോവലുകളിൽ ഇത്തരം മുഖക്കുരു കാണ്മാം. ആരും ബോധിത കിടയാണു്. കാരണം, നിരാഹാരം മൂലം കഷണത്തിനു മുമ്പിലാണു നിങ്ങളെ നിൽക്കുന്നത്. തല ചാഞ്ഞു നിൽക്കില്ല. തടി മറയ്ക്കുന്നതായില്ല. ഏതു നിമിഷവും പൊട്ടിത്തുറന്നുപോകാം അയാൾ.’

മിസ്റ്റർ നന്ദി അല്പവിനമത്തിനു ശേഷം വീണ്ടും അന്തരിച്ചു. ‘പ്രൊഫസർ ജോർജ്ജ് ഗർഗ്ഗൻ പറഞ്ഞു: ‘നിങ്ങളുടെ ഈ ബംഗാളിൽ എത്തിയപ്പോഴാണ് ഉള്ളതു പറഞ്ഞാൽ അത്ഭുതപ്പെട്ടപോയതു്. നിങ്ങളുടെ അറുഭരം, വിവിധതരം അറുഭരം എത്തിനയിക്കും എപ്പോഴും കൈറ്റ് എക്സ്’

അറിഞ്ഞു. മുമ്പിൽ നിന്നു മനോഹരിയായിട്ടു പോയപ്പോൾ, തൊഴിലില്ലായ്മ പ്രശ്നത്തിന്റെ യാഥാർത്ഥ്യം പുറത്തു കാണുകയുണ്ടായില്ല. എന്നാലോ, നിങ്ങളുടെ നാട്ടിലുള്ള തൊഴിലില്ലായ്മയിൽ പത്തിലൊന്നുണ്ടായാൽ മതി പരിഷ്കൃത രാജ്യങ്ങളിൽ. ആ നാടു നശിച്ചു വെണ്ണിനാവാൻ വേണ്ടതൊന്നും വേണ്ട. നിങ്ങളുടെ തൊഴിലില്ലായ്മപർ പരമശാസ്ത്രം. അസ്ഥിരവികാശവിധം ക്ഷമരഹിതം. തൊഴിലില്ലായ്മ വേരുന്ന ഇല്ലാതിരുന്നിട്ടുകൂടി നിങ്ങളുടെ മോശിനിപ്പ് ഹാമലി അവരെ നശിപ്പിച്ചു കളയുന്നു. വളരെ പേർക്കും എത്ര വിധവും രണ്ടു മേന്മ വയറു നിറയ്ക്കാൻ തക്ക ഭക്ഷണം കിട്ടുന്നു. നിങ്ങളെ കടംബജീവിതം ഈ ബോംബുകളെ ഫ്യൂസാക്കിക്കളയുന്നു. അതല്ല പൊട്ടാൻ കഴിയുന്നില്ല. പുത്തൻ ജീവിതത്തിന്റെ അഡ്വൈറ്റിലേക്കും ഇറങ്ങാനാകുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് പ്രശ്ന പരിഹാരത്തിന് അടിയന്തര സ്വഭാവമില്ലാത്തവണ്ണം. 'നരകാർ നെവർ' എന്നു ആരു പറയുന്നതു കേൾക്കുന്നില്ല.'

മിസ്റ്റർ നന്ദി അവിടെ നിർത്തിയിട്ടു, 'അറിയാമോ മി. ബാൻജി, ഐസാക് ഹോമിൽ ജോലി ചെയ്യാനില്ലായിരുന്നെങ്കിൽ തൊഴിലില്ലായ്മ മിക്കവാറും മെലിയിച്ചു പോകുമായിരുന്നു. മറ്റൊരു പക്ഷം ഈ പ്രശ്നം പരമശാസ്ത്രം. പക്ഷെ മരണപ്പെടുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ മെല്ലെ മെല്ലെ ജീവിതം പറ്റി വരുമ്പോൾ വരുന്നു. ലോകത്തിലൊന്നും എല്ലാവരും യൗവനത്തെ ജ്വലിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഉണ്ടായിട്ടില്ല. ക്യാപിറ്റലിസം ആവട്ടെ, സോഷ്യലിസം ആവട്ടെ, കമ്മ്യൂണിസം ആവട്ടെ, സർവ്വതും യൗവനത്തിന് ജയ ജയ! എന്നാൽ നമ്മുടെ ഈ ബംഗാളിലോ, യൗവനങ്ങൾ അപമാനമാകുന്നു. ലക്ഷക്കണക്കിന് നിരപരാധികളും വിദ്യാഭ്യാസം നൽകിയ യൗവനങ്ങളും ജീവിതം വിഷമമായിക്കൊണ്ടു വരുന്നു. ഇതിൽ നിന്നു തന്നെ കാണണം പ്രതിവിധി, ഇല്ലെങ്കിൽ പുലർച്ച തെരുവ് തോന്നുന്നതത്രയും ചെയ്യുന്നതാണ് എന്നു പ്രഖ്യാപിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഒരു പക്ഷെ, നാട്ടിന്റെ വിധി തന്നെ മാറ്റി എഴുതപ്പെടാൻ സാധിച്ചേക്കാം.'

മിസ്റ്റർ നന്ദിയുടെ വർത്തമാനം കേൾക്കുകയും സോഷൽ റെന്റലിന്റെ ചുരുക്കത്തിന് ചുരുക്കമായി വന്നു, തന്നെ കൈവെട്ടി-

അവർ ഗുഹാരംഭരംഭന നടത്തി അയാളെ വിരുന്നിനെന്ന് പറഞ്ഞു. ഇവിടെ അണിച്ചുവെത്തിയതല്ലെന്ന് എന്താപോലും അയാൾക്ക് അറിയാൻ കഴിഞ്ഞു.

എന്നാൽ ഇതൊക്കെ രാസാൽ കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കാൻ 'സാധ്യതയുണ്ടെന്ന്' കൊച്ചുപ്പുറം സ്പെഷ്യലിനോ സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. സ്പെഷ്യൽ കോർപ്പറേഷൻ സോമന്റെ കീഴിൽ കടന്നു ചെന്നു പറഞ്ഞു: 'സോമൻ, നിങ്ങളെപ്പറ്റി എല്ലാവർക്കും അറിയിക്കുന്നവന്റെ കക്ഷണം.'

സോമൻ സമ്മതിച്ചില്ല. 'ഇന്ന് ഉത്തമം ഒഴിവാക്കിയോ'യോ എന്നു ചോദിക്കുന്നു. വെറും 'എന്തോ പിഴവ്', 'വിവരം വരിച്ചു കമല വന്നു. 'എപ്പോഴാണ് തുടങ്ങിയത്?' അങ്ങനെയൊന്നിടത്തുനിന്നുതന്നെ?

'കാര്യമായിട്ടൊന്നുമില്ല. ഏതെങ്കിലും അതിഥികളുടെ കാര്യം അന്വേഷിക്കേണ്ടത്.'

കമല പറഞ്ഞു: 'ഹിജിൽ താഴെ കണ്ടുപിടിച്ചത്, കറച്ച നെർമ്മയിൽ ചാറുവെക്കിത്തന്നു.'

'പ്രായത്ത്? ഒരു ദിവസം വെള്ളാഴ്ചയ്ക്കു കിടന്നാൽ കോർപ്പറേഷൻ. കര നല്ലായി വെള്ളാഴ്ചയ്ക്കു വെള്ള കണ്ടു നിറച്ചതുകൊണ്ട് പറഞ്ഞുതന്നു.'

മുസാഹനാഥൻ ഉള്ളാലേ ഉറപ്പിച്ചു. തെരുവത്തിലും അതു മറ്റുള്ളവർക്കറിയാനിട നൽകിയില്ല. അന്നു രാവിലെ പുറം തെരുവിലുണ്ടാൻ പുറപ്പെട്ട സമയം കമല ഒരിക്കൽകൂടി സോക മണ കാർത്തിപ്പിച്ചു. 'ഇന്നു എംപ്ലോയ്മെന്റ് ഏക്സ്സംപ്ഷൻ പേജ റിസ്യൂപെന്റേജ ലിഖസമാണ്. കാർത്തിപ്പിക്കാൻ താമസം പ്രത്യേകം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.'

സോമൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ യാതൊരു നാൽപര്യവുമില്ലെന്ന് കമലയ്ക്ക് അറിയാം. അതിനാവശ്യം പറഞ്ഞു: 'കാർഡ് പുതുക്കാതെ പററില്ലെന്ന് താമസം പറയുന്നു. കാർഡില്ലെങ്കിൽ പല ഓഫീസുകാരും കണ്ടാവാം വയ്യില്ല.'

സോമൻ രാവിലെത്തന്നെ എംപ്ലോയ്മെന്റ് ഏക്സ്സംപ്ഷനിൽ തന്നെ കഴിച്ചുകൂട്ടി. മടക്കത്തിൽ വിശുദ്ധാബ്ബ വീണെ കണ്ടുകൂട്ടി. വിശുദ്ധാബ്ബവുമായിട്ടുള്ള പരിചയം ഫുട് ബോൾ ഗ്രൗണ്ടിൽവെച്ചു തുടങ്ങിയതായിരുന്നു. ആരും ഈസ്റ്റ് ബംഗാൾ ക്ലബ്ബിന്റെ അനന്യഭക്തർ. വിശുദ്ധാബ്ബ ബീസ്മി തസ്കാരനാണെന്നു പലരുവന്നു സോമൻ കേട്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

വിശുദ്ധാബ്ബ കുറുത്ത വീട്ടിമരംപാലത്തെ നിറക്കാരൻ. മുഖ്യാനിറയിൽ വിരളമായി വരുന്നു. അതുകാരണം നെററിക്ക് വീട്ടുമാരുണ്ടെന്നു തോന്നിക്കുന്നു. മധ്യപ്രദേശത്തു് അല്ലാപ്പും മേസസ് സ്വരൂപിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. വയസ്സ് നാല്പതു നാല്പതെണ്ണം.

കയ്യിൽ ഒരു ഫോളിയോ ബാഗ് വെച്ചുകൊണ്ടു് വിശുദ്ധാബ്ബ ഹിന്ദുസ്ഥാനിക്കാർക്കു് പെട്ടിക്കയ്യിൽനിന്നു് ബംഗാളി പാൽസുപാരി വാങ്ങുകയായിരുന്നു. മുസാഹനാഥന്റെ വിശുദ്ധീകൃതം: 'എന്താക്കോ മോഹൻ ബംഗാളി! എന്താ മക്കവിരക്ഷം?'

സംഗമനഗരത്തിൽ അഭിപ്രായക്കാരായുള്ള തുറന്ന വീട്ടു-
കളാലും വെറും ചുരുക്കത്തിൽ അറിവ് കൈമാറ്റം. മോശൻ
അമ്മ വാങ്ങാൻ മതിച്ചു. വീട്ടു ശാസ്ത്രം: 'ഒരു കാര്യം. മതിച്ചു-
വെച്ചോളം. മറ്റൊരു പ്രത്യേകം സമയത്തെത്തിച്ചു. എന്തു-
ശ്രദ്ധയോ. എവിടെയെത്തിച്ചോളം. വെറും തീരം. ആ
ചുരുക്ക സമയത്തിലേക്കു അമ്മ മാത്രം. അന്നത്തെത്താൻ മതി.'

ഒപട്ടിക്കടക്കാരനോട് തനിക്കായി വിശുദ്ധമായ പ്രത്യേകം സുഗന്ധപ്പുക്കയില ചോരിച്ചു വാങ്ങി. എന്നിട്ടു പറഞ്ഞു: “ഇന്നുതന്നെ ദോഷമില്ലാത്തതിന്റെ ഒരു കൂട്ടം കത്തുകൾ കിട്ടിയിട്ടുണ്ട്. ഇവയ്ക്ക് ബംഗാൾ—ഡ്രോൾട്ടിംഗ് യൂണിയന്റെ കളിക്കാണെന്ന് വന്നിരുന്നു. ലക്ഷ്യം ഇവയ്ക്ക് ബംഗാളിന്റെ ഒരു പോയിന്റ് വിഴങ്ങുക. ടി.സ്. ഇം.സ്. ബാഡ്. നിങ്ങളുടെ ക്ലബിനെ സപ്പോർട്ട് ചെയ്യേണ്ടതിന്റെ നിങ്ങളുടെ”. എന്നാൽ മേൽക്കൂട്ടം കേറിവരുന്നു. അതും കരുപ്പിട്ടിട്ടുള്ളതല്ല. മറ്റൊരു കൂട്ടം സപ്പോർട്ട് ചെയ്യുന്നതല്ല. പോയിന്റ് വരുന്നില്ലാത്തതിനാലാണ് ഇവയ്ക്ക് ഇത്രയും വലിയ സപ്പോർട്ട് സ്മാർട്ട് ചെയ്ത് അല്ല.”

കേരള സർക്കാരിലായിരുന്നെങ്കിൽ സോമൻ 'ഫട്' ഏസ് ചിരിച്ചുപോകുമായിരുന്നു. മാത്രമല്ല വിശുദ്ധനേരട്ട് അർപ്പിക്കാൻ ചെന്ന് പറയുമായിരുന്നു. കറുക്കളെ തറപറിക്കാനുള്ള ഏതൊരു വിദ്യയും അന്യായമാവുന്നതല്ല. സത്യം പറഞ്ഞാൽ സുകമാനക്കൊട്ടത്ത് അിക്കാൻ സോമൻ ഇറങ്ങും. ബംഗാളിന്റെ ഒരു പോയിന്റ് കറുത്തൻ കൂട്ടനീണ്ടിട്ടുണ്ട്. ഇത് ഈ സന്ദർഭം അവർക്കിപ്പിക്കാൻ പോന്ന നെടുമിതിയല്ല അയാൾക്കുള്ളത്.

சென்னை வந்ததற்கானது" விழு போனது: "வெளியே
இருந்து" அவர் புகார்" சுகமாகி"

സുകുമാരൻ സ്വയം നഷ്ടിക്കാൻ തയ്യാറാകുന്നതാണ് എപ്പോഴും. രാവിന്റെ ബസ് സ്റ്റാന്റിനടിയിലിരിക്കുമ്പോൾ അയാൾ കൂടുതൽ കണ്ണുനീർ വെച്ചു. ഒരു കണ്ണുനീർ കണ്ണുനീർ കണ്ണുനീർ തീന്നിറക്കി വെക്കുകയാണ്. 'കൂടിക്കാഴ്ച കണ്ടോ?' എന്നാണ് അടിക്കുന്നിടലുകൾക്ക് ആ രാത്രി പാവം സുകുമാരനെ പറ്റി

കുറ്റത്തിനുള്ളതായിരുന്നു. അതിൽനിന്നു രക്ഷപ്പെട്ട സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'കണ്ടില്ലേ, ആരുതന്നെ ജനറൽ നോക്കേ' വട്ടം. രാജാൻ സഹകരിക്കുന്നില്ല. എന്നിടേം ഒരു ജോലി കിട്ടിയെങ്കിൽ നിങ്ങളെക്കുറേ ചേരും വരാനുണ്ട്' മിസ്റ്റർ? ജെമ്പിയം സമാധാനിപ്പിച്ച് സോമൻ അയാളെ യാദവപുരി ബസിയിലിരുത്തിയപ്പോൾ കണ്ടു. 'കർമ്മ' ബസ്സുപാർക്ക് കൊടുത്തു സുലോചന മറ്റൊരു സ്ത്രീയുടെ പാർക്കിൽ ഇറങ്ങിപ്പോയി.

വിശുദ്ധിനോട് സോമൻ ഇങ്ങനെയൊന്നു പറയുകയുണ്ടായില്ല.

'എന്തൊക്കെയാണ് നിങ്ങളുടെ വാർത്തകൾ?' വിശുദ്ധനോട്.

ഇങ്ങനെയൊന്നു സോമൻ പറഞ്ഞു: 'സോമനാഥൻ ചോദിച്ചു: 'വിശുദ്ധ, ജോലിയിലേക്കും കിട്ടാത്തവൻ എന്തൊക്കെയാണ്?'

വെറുപ്പിനോട് 'കിടം' എന്നറിയപ്പെടുന്ന ശേഷം വിശുദ്ധൻ വിശുദ്ധനോട് പറഞ്ഞു: 'കുറിച്ചുപോകണം, മുമ്പിൽ കാണുന്നതൊക്കെ കണ്ടുപിടിക്കണം.' എന്തൊരു മനസ്സ് ചിന്തിച്ചു ചേരുന്ന ഒരു ചിന്തിയോടെ വിശുദ്ധനോട് ചോദിച്ചു: 'എം.പി.യെക്കുറിച്ച് എക്സ്പോസിഷൻ കഴിവിൽ നിന്നുനിന്നു കണ്ടുവരുന്നു. 'ബംഗാളിൽ കൽക്കട്ടാവാലി' എന്നു ശ്രദ്ധണം വിളിച്ചുകൊണ്ട് എഴുത്തുകാരികളെക്കുറിച്ച്.

'എവിടെക്കൊണ്ടുപോകും?' സോമൻ ഒരു പക്ഷെ. 'പരിശീലിക്കാനുണ്ടല്ലോ.' വിശുദ്ധനോട് ചോദിച്ചു കൊടുത്തിട്ടു പറഞ്ഞു: 'വെറുപ്പിനെയൊക്കെ.'

സോമൻ വിശുദ്ധനോടൊപ്പം നടക്കാൻ തുടങ്ങി, ജി.പി.ഒ., റെറ്റോറംസ് ബിരുദം, ലാൻഡ്സാർ എന്നിവ കണ്ടു അവിടെ ചിന്തിച്ചു യാദവപുരി. അവിടെ കർമ്മകൃഷി യാദവപുരി ചെന്നപ്പോൾ വലത്തുവശത്തു പോളാർ കോർട്ട്. അതു കഴിഞ്ഞു ബംഗാൾ മാർക്കറ്റ്, വിശുദ്ധനോട് പറഞ്ഞു: 'പെക്കുറിക്കു' ഉള്ളിൽ താങ്ങണം. കേരള വെണ്ട നോക്കി.''

സോമൻ ചോദിച്ചു: 'ബിസിനസ്സ് തുടങ്ങണമെങ്കിൽ എത്ര പണം വേണം വിശുദ്ധൻ'

വിശു ചിരിച്ചു: 'ഹോം ബിസിനസ്' മലബാറിൽ ഈ വിധം ഡിഫിൻഷൻ കൊസ്റ്റൻ എന്താ? ആരും ചോദിച്ചിട്ടില്ല. ഇതിനത്തരം പത്തു വൈസു ഞാളു് പത്തു രൂപയിലൂപം വരെ എന്താ? ഇതാ നോക്കൂ ഈ വാഴപ്പഴക്കാക്കി, ആവൻ രണ്ടു് ക പൊലുമില്ല മുമ്പയന്നു. മുമ്പിൽ തന്നെ പൊട്ടാർ കോർട്ടു് കാണുന്നില്ലെ? എത്ര ഉറപ്പിക ചെലവാക്കിക്കൊണ്ടും വേണുന്നിരിക്കണമെന്നിരിക്കും? ഓററാബിൾമാരുടെ പണത്തിന്നു കണക്കു നോക്കിപ്പാൽ തലയ്ക്കു തക്കതൊക്കുന്നതിന്നുപോവു. അമ്മയുടെ കമ്പനികളുടെ ബാലൻസ് ഷീറ്റ്കളിൽ നിന്നു ഷിഗർ തടയിടയ്ക്കുള്ള കൂട്ടിനോക്കാൻ പുറപ്പെട്ടാൽ ആർത്തുപോകും.'

'പണമില്ലെങ്കിലും ആകാമോ ബിസിനസ്?' സോമൻ അല്ല. മത്സ്യത്തോടെ ചോദിച്ചു.

'ആകാം. കൽക്കത്തയിൽ കാണുന്ന ഇക്കണ്ട ലക്ഷ്യങ്ങളും കോടിപ്പളക്കളുമായ മഗായകാരും ഇലാൻകാരും കാണാറിയാ, ബാബ്ബാറിയാ, സിംലാനിയ സഹോദരന്മാരും പുത്രന്മാരും രാജസ്ഥാനിൽ നിന്നും അല്ലെങ്കിൽ വേറെ ഏതെങ്കിലും ഒരു സ്ഥാനിൽ നിന്നും കീഴയിൽ ലക്ഷക്കണക്കിനു ഉറപ്പിക തിരുകി കൊണ്ടുവന്നിട്ടാണു് ബിസിനസ് ആരംഭിച്ചതെന്നോ വിചാരം? അന്നുഷിച്ചാൽ പലർക്കും ഇവിടെ വരുമ്പോൾ മുമ്പയന്നമെന്നു പറയാൻ വൺ ചോട്ടയും വൺ കമ്പിട്ടി ചുമാണ്ടാണായിരുന്നതെന്നു് അറിയാൻ സാധിച്ചേക്കാം.'

വിശു അന്നത്തന്നെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി പറഞ്ഞു: 'മറ്റുടാഹരണങ്ങൾ വിട്ടു. ഈ എണ്ണത്തന്നെ എടുക്കൂ. പാർട്ടിയൽ സർവ്വത്തു് യശോറിൽ (ബംഗ്ലാദേശ്) നിന്നു ഇവിടെ വന്നു ക്യൂസ്റ്റിനാലായിട്ടുണ്ടായിരുന്നതു് പൈതൃകമെന്നു പറയുന്ന ഈ കൂറ്റൻ താടി മാത്രം. വിദ്യ—വെറും കെ. എം. എം. അതായതു് കഷ്ടിച്ചു് മെട്രിക് മാത്രം. കൽക്കത്തയിൽ ഹൈക്കോർട്ടു് ബിൽഡിങ്ങൊഴികെ മറ്റൊരു മിക്കും നിശ്ചയമില്ലായിരുന്നു. മറേയ ബംഗാളിയും ആ വേറെ അറിഞ്ഞിരുന്നു. കൽക്കത്തയിൽ ആദ്യം വരുന്നവനെ വഴികാട്ടിക്കൊടുക്കുന്ന ബിൽഡിങ്ങായിരുന്നു ഹൈക്കോർട്ടു്. ആരു കിടക്കുന്നു എന്തിനാണു് ഇവിടെയൊരു മോലി അന്തി? നാതു കാക്കണം 'ഇതു'

കാളി കൽക്കത്താ വരലി' എന്ന നാമസ്തമനമേ. ഓ ഇറക്കി ബിസിനസിന്. എന്നിട്ടോ, ചാർട്ടർ ഓഫ് ഏ സെഞ്ചറി കൊണ്ട ഒരു ഡിധം കാരണമു ചെയ്യാൻ പററി.'*

വിശുദ്ധാബു ഇതിനുശേഷം സേവനമെ കാണാനിയാ കോർട്ടിലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. അവിടെയുണ്ടായപ്പോൾ ഓഫീസ്. അയാൾ പറഞ്ഞു; 'ബ്രദർ ഇത് മറ്റൊരു മൂലകമാണ്. ധരിച്ചേർട്ടു മറ്റൊരു ഏജൻസിയു തുറിക്കൊടുക്കും. ഈ മെനത്തിൽ. ഓരോ തുറിയും. എന്തൊക്കെ കമ്പനികളാണു ഇങ്ങനെ മുക്കളിലിരിക്കുന്നവനു മാത്രമറിയാം. പതിനഞ്ചുവർഷം മുമ്പ് ഏജൻസിയെ അൽപം പച്ച പിടിക്കാൻ തുടങ്ങിയ കാലത്തു ആരും നിലയിലെ ഏജൻസിയെ അറിയാ. മുൻ വീട്ടുകരുടെ വിചാരിപ്പുകാരനു രണ്ടായിരത്തിത്തൊള്ളു ക. സലാമി കൊടുത്തു' മാനേജർ ചെയ്തു. ഇന്നും അവിടെയിരുന്നുകൊണ്ടു പ്രവർത്തിക്കുന്നു.'

ആ മെനത്തിൽ പ്രാഗൈതിഹാസികമായ ഒരു ഡിഫൻടുണ്ട്. ഡിഫൻസിനുമുമ്പിൽ നിങ്ങളെക്കൊണ്ട്, വിശു പറഞ്ഞു; 'സഭാകാരണം നിരക്കു. മുന്നോക്കക്കു ഒരു ദുരഭിമാനം. മറ്റൊരു സഭാകാരണം അയ്യയ്യ ക. 'ബുക്'മിഷൻ' കൊടുത്താൽ ഡിഫൻടു മാനി സുന്ദർലാൽ പ്രിഫറൻസുതന്നെ കയറിക്കൊണ്ടുപോയിരുന്നു. യജമാനന്റെ സ്വന്തമാളാണെന്നാണു പറയുക കർത്തവ്യവശാലം. ഇപ്പോഴാ വഴിയടഞ്ഞു. ബാബുമാർ തെറ്റ് ചപ് ഓസീയൻവരെ സകലാപരം തല്ലാൻ ചെയ്യുന്നു. അതുകൊണ്ടു ക്യൂവിൽ നിൽക്കണം. എത്ര നേരം വേണമെന്നുതന്നെ മനസ്സാക്കുന്നു'

വിശു പറയുന്നതെല്ലാം അത്ഭുതത്തോടെയാണു സേറൻ കേട്ടതു്. വിശു പറഞ്ഞു; 'അറിയാമോ ബ്രദർ! ബിസിനസ് മാനുവൽ കഴിഞ്ഞു; നേരായ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ ഒരു ചെറുതാൽ തോന്നാതായിത്തുടങ്ങും. ചെട്ടന്നു കാര്യം കാണുന്നതിനു തിരക്കിടം. അതായത് ക്യൂവിനെ വെട്ടിച്ചു കടന്നു പോകാൻ നേരക്കും. അതിനു് കണ്ടുകാഴ്ച ചിലവായാലും പോകട്ടെ ഏതൊക്കെ. അതിനു പററിയില്ലെങ്കിലും, പട്ടുകൊണ്ടു കേണി തന്നെ ശേഷം ഏതാ വീചാമിക്കും.'

ഇതിനനുസരണം കോണികത്തറയെന്ന പ്രസ്താവം വിശുദ്ധനിലിലുവെച്ചു. ആനും നിലയിലെത്തിയപ്പോഴേക്കു കിരട്ടിയപ്പോയ വിശുദ്ധനായ: 'വയസ്സുനായെന്ന് അന്നിത്തുടങ്ങി എങ്ങനെ കിരട്ടുന്നുവെന്നു നോക്കൂ. നിങ്ങൾക്കെന്തെ? അങ്ങ് മേൽ, ഇളളിത്തുടങ്ങിയപ്പോ കയറിവന്നതു?'

ആനും നിലയും ഒരു പെറ്റുകിട 'കൊട്ടാരം' തന്നെ. അസംഖ്യം ഇടനാഴികൾ തലങ്ങളെയും വീലങ്ങളെയും പൊക്കം. 'ഇതിലെങ്ങനെ ഒരാൾക്ക് സ്വന്തം ഓഫീസ് കണ്ടെത്തുവാൻ കഴിയുമോ?' സേദമൻ ചോദിച്ചു.

വിശുദ്ധ ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു: 'ആദ്യദൃഷ്ട്യം എന്തിനും അന്നി ഈ സംശയം പഠിന്ന അക്കരയായി.'

ഏഴുപത്തുനാലാം മുറിയുടെ മുനയിൽ നിന്നും വിശുദ്ധനായ: 'ഇതാണമുറി. വിശുദ്ധാബു പിന്നീട് പാഞ്ഞതിൽ നിന്നു അസ്സിലായി—ആദ്യം മുറിച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ പവർക്കും സബ്ബെറും ചെത്തിയിരിക്കുന്നു. ഈ ഒറ്റമുറിയുടെ തക്കത്തെയും ഇരുപതു കമ്പനികൾ, അവർ വാടക നൽകുന്നു വിശുദ്ധിൻ'; അതിൽ നിന്നു വീട്ടുമേൽ വാടക കൈയെടുത്തുവെക്കുകയും നല്ലൊരു തുക സ്വാർക്കി വാടകം.'

ഇത്രയൊക്കെ ഓഫീസ്, എന്നാൽ മുറിയുടെ ആദ്യകളെ നല്ലൊരുതരം കാണുന്നില്ല. ഏതുപത്തു മേശകളിലെല്ലാമില്ല. വിശുദ്ധനായ: 'ഓരോ മേശകളിലും ഈ രണ്ടു ഓഫീസുകൾ. ഇപ്പോൾത്തന്നെ, അപ്പോൾത്തന്നെ. ഓഫീസിൽ കത്തിയിരുന്നാൽ അയ്യോ വക കിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ടു കമ്പനി ഉടമകൾ ഈ തെടി ഇറങ്ങിപ്പോയിരിക്കുന്നു.'

വിശുദ്ധാബുവിന്റെ ഓഫീസിൽ വെച്ചുതന്നെ മറ്റൊരു തെളി പരിചയമായി. വിശുദ്ധനായ: 'ഇതാളാണു ഏകദേശം കോർപ്പറേറ്റ് ഇൻ ചീഫ് ഫകീർ ചന്ദ്ര:സന്നാപതി. പേരുകൊണ്ടും പ്രസ്താവിക്കുകയും സന്നാപതിയെന്നു കഴിഞ്ഞ രണ്ടുവർഷമായി ഏകദേശം കൂടെയാണു. മിസ്റ്റർ സന്നാപതി, ഇയാൾ ആദ്യമായി വരികയാണു. കുറച്ചു ചായ കിട്ടിയിട്ടില്ലാത്തതിനാലാണു.'

സന്നാപതി ഈ നേരമേയും സോക്കെ മിഴിച്ചു മിഴിച്ചു അറക്കുകയായിരുന്നു. മുഖത്തെ ഒരു കോണിയാണു ഇടുങ്ങിപ്പോയതു.

കീതെ ഇന്ത്യയിലെല്ലായിലും പൂജനീയരായ കർമ്മദാരുണന്മാർ. ചുരുക്കം ചുരുക്കം, പലകളിൽ വെററിയവരും. അയ്യോ! കൈകൾ കളുത്തു വീശുവാനിരിക്കെ മനമെ ഏതൊരു അറിയാമെന്നു ഓരോ അറിയിൽ നന്നാക്കി.

വിശു ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഹരി ഹരി! മരണ പൊരി, മൂന്നര നമ്പർ ചായ.'

സേനാപതി പൊയപ്പോൾ വിശു പറഞ്ഞു: 'മൂന്നര നമ്പരെന്ന പറഞ്ഞതിന്റെ സ്വരം മനസ്സിലായിക്കൊണ്ടിട്ടു തീർച്ച. ഒന്നരനമ്പർ ചായ ഒരു മനോഹരം ഓരോപ്പും എന്തിനും. രണ്ടര നമ്പരെന്നവെച്ചാൽ നല്ല ചായ വിത്തു ബീസംകൊണ്ട്. മൂന്നര നമ്പർ ചായ സാധാരണ ചായ. മേടപ്പെട്ട ഇടങ്ങളിൽ ബർഡിനറി ചായയുടെ നമ്പർ മൂന്നായിരിക്കും. എന്നാൽ ഇതു ബീസിനസു സെൽറാബർ. കസ്തൂരിമരം ഗസ്റ്റിനോ അറിയാൻ കഴിയില്ല. എന്തും വിചാരിക്കുക—യെന്തും, മി. ബോസ്' ഒന്നരനമ്പർ മദ്യമെന്തെങ്കിലും സമീകരിച്ചു എന്നുതന്നെ വിചാരിച്ചോളം.'

സേനാപതി ചായയും തീറ്റയും കൊണ്ടുവന്നപ്പോൾ വിശു വീണ്ടു—'ഈ ശ്രീമാനേതെന്നേ നോക്കൂ. മുൻ ഇത്തരം പണിയെടുത്തിരുന്നിട്ടുള്ളവർ ഇയാളെ ഫാക്കിർ (പിച്ചക്കോൽ) എന്നു പറഞ്ഞു വീളിയിരുന്നു. എന്തും വീളി പിടിയില്ല. ഒത്തരം ബീസിനസിയ വന്നിരിക്കുന്നതു ഫാക്കിറു കറുപ്പു. ഇവിടെ ഈ അശ്രീകരംപിടിച്ചു വീളി ആർക്കും തോന്നില്ല. അങ്ങനെയോ ഈ ശ്രീമാൻ സേനാപതിയായി.'

സേനാപതി നാണിക്കുന്ന മുഖാവേഷത്തോടെ ഒരു മണച്ചിരി കാട്ടി. വിശു പറഞ്ഞു: 'ഈ ശ്രീമാന്റെ ഗുണങ്ങൾക്കൊരു വസനമില്ല. എല്ലാം ഒരു വനശ്രമണയെ അറിയാൻ കള്ള. ഇവിടത്തന്നെ അത്രയും സേനാപതിയുടെ പൊറുതി. ഓഹി സീലെ കൊല്ലം കൊലയ്ക്കും അധികാരപ്പെട്ടവൻ'.

സേനാപതി പഴയപടി നെട്ടടി ചിരിച്ചു.

വിശു വീണ്ടും പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾക്കു വേണമെന്നതെന്തെങ്കിൽ ബീസിനസിയെക്കുറിക്കാം. എന്റെ മുറിയുണ്ട്'. ആദ്യം

അംബർ മടമ്പിയിൽ പരിണമിക്കുന്നു. നമ്പർ സിംഹ് കാലിയാണു്, നോപാനി പൂക്കനാരു പെരുപ്പക്കാൽ വാക്കെത്തുടങ്ങിയെന്നായിരുന്നു. മൂന്നു നാലു മാസമായി മൂപ്പരുടെ അഗ്രസീലു. വിവരമന്വേഷിക്കാൻ നോപാനിയുടെ വീട്ടിലേക്കു് സേനാപതിയെ നിയോഗിച്ചുനോക്കി. അവിടുന്നു അയാൾക്കിരോപിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ പാറ്റമെന്റക്കെങ്കിൽ ആ ശൂന്യസ്ഥാനം കരസ്ഥമാക്കാം.''

'ആരാണ് ഏറ്റവും വലിയ രോഗം ബാഗാളികൾ ബിസിനസിനിറങ്ങണമെന്നാണ്. പക്ഷെ, ആരുണ്ണ വരാൻ? നിങ്ങൾക്കു പങ്കുവെക്കുകിൽ എനിക്ക് സന്തോഷമാവും. ഒരു മൂന്നു മാസം ലക്ഷം ഒരു പെരുപ്പമുണ്ടാകുന്നു. ആ മൂന്നു മാസങ്ങൾക്കു് നോൻ വരുക ചാർജ്ജ് ചെയ്യുന്നില്ല വോക്കു? എന്നാൽ അതിനുശേഷം എഴുപതു ക.വെച്ചു തരണം. ആ തുക ഡാ. ചീപ് എന്നുവേണം പറയാൻ. ഇതിൽ വീട്ടുവരക, ഫർണിച്ചർ വാടക, സേനാപതിയുടെ സർവീസ്, ലൈറ്റ് ഫാൻ ഏറ്റവും ചെലവും അടുത്തു. പുറത്തുനിന്നു് കാര്യവരികയാണെങ്കിൽ ഒരലിഫോൺ ഫ്രീ. ഇവിടെനിന്നു വീട്ടിലാണെന്നെങ്കിൽ ഓരോ കാളിനും നാൽപ്പതു പൈസ. അപ്പുറുവായ പണം തരണമെന്നില്ല. സേനാപതി കണക്കുവെച്ചാൽ. ഫോൺ പൂട്ടിവെച്ചിരിക്കും. സേനാപതിയോടു പറഞ്ഞാൽ തുറന്നു തരും.'

സോമനാഥൻ അല്പം ആശ്ചര്യം തോന്നി. ഒരു ജോഷി കിട്ടണമെന്ന വിശ്വാസം ഇനിയും അസ്സരിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും ബിസിനസ് തുടങ്ങിയാലെന്താണ് തരക്കേടെന്ന ആരോപന തുടങ്ങി.

വിശു പറഞ്ഞു: 'ചത്താതിരിക്കേ ബ്രദർ! ചക്കാതിന്റേതാ ഓരോ തുരുമ്പുപിടിക്കുക. വിവേകാനുഭവമെന്നാണ് പറഞ്ഞു വെച്ചിട്ടുള്ളതു്? വെറുതെയിരുന്നു തുരുമ്പുപിടിച്ചു തറിക്കുന്നതിൽ മേലേ തേങ്ങുതേങ്ങു് അവസാനിക്കുമെന്ന്.'

വിശു മണിയിലേക്കു മറക്കിയിട്ടു പറഞ്ഞു: 'ഇന്നു് കാർക്കറയിൽ എനിക്ക് അല്പം പണിയുള്ള ദിവസമാണ്. നിങ്ങൾ നാളെ ഇവിടെ കാണുന്നപക്ഷം ഉറപ്പാവും നിങ്ങൾക്കു് ക്ലിസിനസിൽ അല്പമുണ്ടെന്നു്. ഇല്ലെങ്കിൽ പാമ്പാലി കണ്ണുവിയത്തിൽ കണ്ടുളളു്.'

മരണിതിരുന്ന വാമിസ്ഥ്യം ആ വാക്കുകളിൽ തെളിഞ്ഞു നിന്നു.

സോമൻ ഏതെങ്കിലും വെക്കത്തക്ക നോക്കി.. ഒന്നും പഠിക്കാൻ.

ഏതെങ്കിലും പറഞ്ഞു: 'ഉച്ചയ്ക്കു സുകുമാരൻ വന്നിരുന്നു. നിന്ന കൈയിട്ടു രണ്ടു ജനറൽ നോക്കിത് ക്യാസ്റ്റിൽ വെച്ചിട്ടുപോയിട്ടുണ്ട്. ഏവിക്കുന്നയാളും വെളിച്ചം, ഉത്തരം അതി എടുത്തുവെച്ചു കണ്ടുവെക്കുന്നില്ലിപ്പിരിക്കുന്നു.'

സുകുമാരൻ ഇംഗ്ലീഷിൽ എഴുതിവെച്ചിരുന്ന കടലാസ് വായിച്ചുനോക്കി നോക്കി. സുകുമാരൻ രണ്ടു കാർഡുകൾ ഉടൻ അറിയാനാഗ്രഹിക്കുന്നുവത്രെ. സർവ്വജ്ഞാനിനെന്നുകൊണ്ട് ഉച്ചയ്ക്കും? പ്രമേയ വെളിച്ചം കടലാസ് എന്ന് നോക്കുവെന്ന് ബോത്തിൽ കളിയിൽ വെച്ചു കൊടുക്കുന്നത്?

കമല പറഞ്ഞു: 'പാവം അയാൾക്കുള്ള പഠന കട്ടാ! നല്ല നീക്കം തന്നിട്ടുണ്ട് ഒരു ചോദ്യം. അതിനത്തരം കണ്ടുവെച്ചു ഉത്തരം എന്ന്.'

സോമൻ ഉച്ചിഗ്രന്ഥയുടെ ചോദ്യം: 'എന്തു ചോദ്യം?' 'അതേ? മലകൾ പുത്രന്മാർ നാലു. എല്ലാവരുടെയും പേര് പ്രസിദ്ധം. എന്നാൽ മലകൾക്ക് പുത്രിയുടെ പേര് എന്ത്?'

'ഏതെങ്കിലും ഇങ്ങനെ ബുദ്ധിമുട്ടിക്കുന്നതിനർത്ഥം?' സോമൻ ഉൾക്കൊണ്ടിരുന്നായി.

'ഉത്തരം എന്തിനായിരും, അത് പറഞ്ഞുതന്നിട്ടുണ്ട്. അതിന്റെ പെങ്ങളുടെ പേര് ഗന്ധർവ്വം. ഉത്തരം കേട്ടപ്പോൾ അയാൾ സന്തുഷ്ടനായി പറഞ്ഞു. 'നിങ്ങൾ ഒരു തന്നെ പരിശീലിക്കുക. ഉടൻ അപ്പോൾക്ക് കൈൻ' മാർഡർ അയ്യപ്പിക്കുന്ന അത്.'

ഉച്ചയ്ക്കു ത്രാസമായിരിക്കുന്ന സുകുമാരൻ. പക്ഷെ സോമൻ മന്ത്രി എന്തുചെയ്യാൻ കഴിയും? അന്ത്യോത്തരവരെ വരും നൽകാൻ? അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ഏതെങ്കിലും അയാൾ വല്ലാതെ വെച്ചുവെക്കുമ്പോൾ പറയാൻ.'

അയാൾ മന്ത്രി പറഞ്ഞില്ല. അയാൾ ആരെയും വിചാരിച്ചിട്ടില്ല. അത് പറഞ്ഞില്ല.

ഈ ചോദ്യത്തിലാണ് വകുപ്പുകൾ പകർത്തുന്നത് എന്താണിത് സ്ഥലം സോമൻ വ്യക്തിതം തോന്നൽ.

അത് ആ പുസ്തകം വളരെ വേഗം കവിതകൾ കൊണ്ടു നിറയുക. ഉച്ചയ്ക്ക് എല്ലാവരും ഉറങ്ങുന്ന സമയത്താണ് ഏക ത്തിയും വേഗം കവിയുപരിച്ചു നടത്തിയിരുന്നത്. സോമൻ പറഞ്ഞു: 'സൂട്ടിൽ ചില കവിതകൾ വായിച്ചു. എന്നാൽ കേ സ്സർ കലാശി പറയുന്ന ഒന്നിന് കൊള്ളില്ലെന്ന്.' എഴുത്തി പാഞ്ഞു: 'പറയട്ടെ നിങ്ങൾ കവിത എന്തിന് വളരെ പഠി ച്ചു. എഴുതുംതോറും ഇനിയും നന്നായി വരും. പിന്നെ പേർ പരക്കും.' നോട്ട് ബുക്ക് കളയാതെ സൂക്ഷിക്കണമെന്ന് പ്ര തേയം ചട്ടംകെട്ടി. കാരണം, ആദ്യകാലകവിതകൾ എഴു തിയ പുസ്തകം പിന്നീട് നല്ല വിധ കൊഴുത്തുവാങ്ങാനാകാൻ വരുന്ന് എവിടേന്നോ അവരും കേട്ടിട്ടുണ്ട്.

സോമൻ അത് പറഞ്ഞില്ലെങ്കിലും നോട്ട്ബുക്കിന്റെ ഒന്നാം പേജിൽ എഴുതാൻ കവ്യഗ്രന്ഥത്തിന്റെ സമർപ്പണം ഇങ്ങനെ എഴുതിവെക്കുകയുണ്ടായി. എന്നെ ആദ്യമായി കവി യെന്ന നിലയ്ക്ക് അംഗീകരിച്ച വ്യക്തിക്ക്.

കുറേയേറെയായി പറഞ്ഞു: 'ഇതു വിവരം അറിയിക്കും. കാരണം മോക്ഷമയമാകാൻല്ലാ. നീ അർക്കടയെയും കേര പ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്' കവിത. ചരിത്രകാരന്മാർ തെളിയിക്കും അന്നോ ന്നം ഈ വീട്ടിൽ എന്തെ വെളി കഴിച്ചുകൊണ്ടു വന്നിട്ടുണ്ടായി അന്നില്ലെന്ന്.' (അരിവെപ്പുകാരിയാണ് മോക്ഷമ)

സോമൻ ചിരിച്ചു. 'ചരിത്രകാരന്മാർക്ക് ആരു നൽകും വിവരങ്ങൾ? എന്റെ ജീവിതസ്മരണകളിൽ എല്ലാ രഹസ്യ വൃത്തമാണെങ്കിലും ഇറങ്ങാത്തതില്ലേ? മോക്ഷമ എന്റെ കവി തകൾ കേട്ടിരുന്നതിന്റെ പിറകിൽ ലാഭമോണ്ടു പ്രവൃത്തിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നത്—എന്ന് എഴുതിവെക്കും. രണ്ടാണു മുറക്കാൻ വാങ്ങിക്കൊടുക്കുമെന്ന് വാക്കു കൊടുക്കാനെ കവിത കേൾക്കാൻ അവർ കൂട്ടാക്കിയിരുന്നില്ല. എന്നാൽ എഴുത്തിൽ കവി ത കേൾക്കാനുള്ള കൗതുകം ലോകത്തിൽ നിറഞ്ഞൊരുമ്പു രവി ഗ്രന്ഥമാണിത്' കവ്യവകുപ്പി. സോമൻ പറഞ്ഞിട്ട് കവ്യകു

കമല ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'സ്വകാര്യത്തെ കേട്ടാൽ പോകുന്നത് ഏതുകൊണ്ട്. വയറിയിൽ ഒന്നും ഭവിക്കാത്ത കണ്ഠസ്ഥിയിലൊന്നും ഒന്നും, വല്ലഭ്യത്തെയും ചെവിയിൽ ഓതിയാലോ?'

'ഇതു തൊൻ ഏതെങ്കിലും യോഗ്യമായ ഒരു വസ്തുവെങ്കിലും പരയില്ല. ഏതെങ്കിലും ഉള്ളിൽ വെക്കുന്ന പാട് ഉള്ളൂ.' അതിനു ശേഷം ബിസിനസിനെപ്പറ്റി സൂചന നൽകിയിട്ട് സോമൻ പറഞ്ഞു: 'അത് കഴിയില്ലാത്ത വെച്ച കണ്ട പഴയതല്ലെങ്കിലും എന്തിന് അപ്പോഴും "നീ" "മേൻ" ചെറുപ്പത്തിൽ തൊൻ തന്നെ കയ്യോപ്പുവെച്ചു നോക്കാൻ വിചാരിക്കണം.'

കമലയ്ക്ക് ഉത്സാഹമായി, അവൾ ചോദിച്ചു: 'അപ്പോഴോട് പറയാനൊരു വിചാരം?'

അയാൾ സമ്മതിച്ചില്ല: 'എന്തൊരു സംഭവിക്കുകയെന്നതിനെയും, കേട്ടവർ കേട്ടവർ ചിരിച്ചെന്നും വരും. ആദ്യം പുറപ്പെട്ടെട്ടെ. നന്നായി വന്നാൽ അപ്പോഴോട് പറയാം.'

കമല അതിനോടു യോജിച്ചു. അവൾ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'നിന്റെ ഏതെന്നോട് നന്നു പറയാനൊരു വിഷയം തോന്നുന്നതു്. എന്നാൽ അതിനും വഴിയുണ്ടു്. അദ്ദേഹം ഒരു കാര്യം കൂടി ബോധവശമായി തന്നെയായിരിക്കും. പക്ഷെ അപ്പോൾ പറയുന്നതും കേൾക്കുന്നതും, പറയുന്നവർക്കുണ്ടാകുന്ന ആഘാതം അതല്ലെന്ന്. മറ്റു ചിലർക്കു കൂടി കിട്ടുന്ന സമയം പരിശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കണം.'

'ഏതെങ്കിലും യോഗ്യമായ വസ്തുവെങ്കിലും പലപ്പോഴും ചോട്ടിപ്പോലെയാണു്. പലതും വളരെ വേഗം ലഭ്യപ്പെടുകയും ചെയ്യും.'

അത്യുത്സാഹത്തോടെ കമല പറഞ്ഞു 'പക്ഷെ' നിന്ന കൂടി ബിസിനസിൽ ഉറപ്പു നൽകാൻ കഴിഞ്ഞാൽ എന്തു നേടാവൂ? അപ്പോൾ വിശ്വസിക്കാൻ തന്നെ തോന്നില്ല. കേൾപ്പോൾ ശക്തരും കേൾക്കേണ്ടതു് എന്തിനാവൂ. അറിഞ്ഞിട്ടും ഒന്നൊന്നായി വെച്ചുവെക്കുന്ന കാര്യങ്ങളേയ്ക്കും.'

കമലയുടെ അടുത്ത നിരം പിടിച്ചിട്ടു സങ്കല്പങ്ങൾ അവൾക്കു കണ്ഠസ്ഥിയിൽ പതിച്ചു. കമല ചോദിച്ചു: 'ബിസിനസിൽ പണമിറക്കേണ്ടി വരില്ലേ?'

ഈ സംഗതി ഇരുവരെ ദയയാലുക്കൾക്കുണ്ടല്ല. അവ ചൊരിഞ്ഞുകൊണ്ടു പോയതു. 'മുമ്പാകെ വേണ്ടിവന്നിരിക്കും. ഇപ്പോഴതിനീർ ആവശ്യമില്ലെന്നാണു തോന്നുന്നത്. പഠിപ്പിച്ചു തൊഴിൽക്കുവേണ്ടി' കടം കൊടുക്കാൻ ബാങ്ക് കൾ മുന്നോട്ടു വന്നിട്ടുണ്ട്.''

കുറച്ചു കാലം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ സംശയമുണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് അതെപ്പറ്റിയൊന്നും അവർ ആലോചിക്കാൻ നിന്നില്ല. അവർ പറഞ്ഞു: 'അതുകൊണ്ട് പണം നൽകു രണ്ടു ചെറുതുകയും ദുർഗ്ഗാഭയം ബാങ്കിൽ ഇട്ടിരിക്കുന്നത്. പുറം സൂക്ഷിക്കണമോ?' മുമ്പായിരിക്കുമ്പോൾ കടം.''

ഈ പണമുടിയൻ കാര്യം സോമനാഥൻ തന്റെ മുൻനിന്നുണ്ടായില്ല.

കമല പോയി കുറെ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ബുൽബുൽ കരന്നു വന്നു.

പ്രാതഃ ആകാശവും കട്ടിഞ്ഞു കൂടി വരികയാണ്. വീട്ടി ചിരിക്കുമ്പോഴും അണിഞ്ഞൊരുങ്ങി നടക്കാനു വാസന. ഇപ്പോൾ ഭീപാമ്പിനാഴിവാപ്പാൽ കോളേഴ്സ് കരളുള്ള യൂണിറ്റിൽ ഇലക്ട്രിക്കൽ നാശികരമായി ഒരുവളായിരുന്നു. അന്ന് അവൾ വേരട്ടിനു സമീപിക്കുകയുണ്ടായി 'നാടിനെ സ്നേഹിക്ക' ന്നൊക്കലിൽ, ചുണ്ടണത്തിൽ നിന്നു മുക്കി വേണമെന്നൊക്കെ കിൽ ഞങ്ങളുടെ കക്ഷികൾക്കു വേരട്ട നൽകൂ—' അങ്ങനെ എന്തൊക്കെയോ ഭീപാമ്പിനു തെരുതെരു കിളിയെപ്പോലെ പരങ്ങുകൊണ്ടിരുന്നു. വിവരാഹനന്തരം എവിടെ പോയി ഈ വാചാഖത്ത്? ഇപ്പോൾ വരൻ, വരന്റെ ജോലി, സ്വന്തം ചെറുത്തു. ഇവയൊഴികെ ഒന്നും പറയാനില്ല. ആ പുണരതെ വിദ്യാർഥി യൂണിറ്റിൽ നേർത്തു ബുൽബുൽ പോഷാലിന്.

ബുൽബുൽ പരിക്കാൻ അത്ര കൈത്തിയൊന്നുതായിരുന്നു. കടന്നുകൂടി പരിക്കുള്ള എന്തൊരു പക്ഷി, മുഖശ്ചിത്രം ഇവളാണ്. അതുതന്നെ പെൺകുട്ടികൾക്കും. അവളെക്കൊണ്ട് കൈപ്പട്ട കട്ടിൽ പാസായ സോമൻ എത്ര ഗുണമുണ്ടായി? ബുൽബുലിന്റെ ജീവിതത്തിൽ അവൾക്കു കൈവന്ന നെട്ടം എത്രയോ മെച്ചപ്പെട്ടത്. പരിക്കുള്ള അപ്പെട്ടവിയം മാർക്കു വർത്തനത്തിന്നുതെക്കു എന്ന് ചോദ്യം ചെയ്യാനാരുമില്ല. പെൺ കിരാത്തങ്ങളെ പുറംപുറത്തു ചിലർക്കും.

ബുൽബുലിന്റെ കയ്യിൽ ഒരു ഇൻലാൻഡ് ലാൻഡ്. സോ കള്ളുള്ള. ബുൽബുൽ പറഞ്ഞു. 'ഇത് പാടിപ്പോട്ടു. ലാൻഡ് മെറ്റാക്സിൽ കിടന്നിരുന്നു. ഞാൻ അറിയാതെ പെട്ടെന്ന് പാകുകയായിരുന്നു.' ഇതും ചുണ്ടു് അവൾ 'ഫീക്' എന്ന് കിടന്നു.

[illegible]

മേൽവിലാസം സോമാരി മനു മോക്ഷി, പിന്നെ തുറന്നു
 നോക്കാതെ അതു തലവണ്ണച്ചവട്ടിയിൽ വെച്ചു.

‘ആളെൻ്റെ മുമ്പിൽ വെച്ച് ഈ വക കരുത്ത് വരയിട്ടു കൂടില്ല. ഹരി. ഓക്കാൻ പോയതുകൊണ്ട്’ പൊതുവായവർക്കിന് അപരാധപരിചയം.

[illegible][illegible]

പിറകിൽ കെട്ടിത്തൂങ്ങി കയർ പൊട്ടിച്ചു. സപ്താഹിണി
 തുടങ്ങണം. "നീയെങ്കിലും എന്താണ്? അങ്ങനെയൊന്നുമില്ല
 ക്ലേശം പറഞ്ഞിരുന്നതാണ്. ഇന്നലെ ഓ. ജി. സി. സ്കോളർ
 ഷിപ്പിന്റെ പാർട്ടി വന്നിരുന്നു. ഇതിനർത്ഥം ഗവണ്മെന്റിന്റെ
 ചിലവിൽ ഡി. ഫീൽ ചെയ്യാനുള്ള സ്വത്തുമാണ്. വീടും

അകറ്റി നിർമ്മിയ അവളുടെ കണ്ണു തന്നെ ഇന്ന് കൂട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു. കണ്ണു മരിക്കാൻമുട്ടി വായിക്കേൻ നല്ല രസം കേൾന്നി. എന്നാൽ കാര്യം, നന്നെ ചെറുതു്. ഈ കണ്ണിൽ കൂഴത്തോടെ ചാഗണമുണ്ടാ കൂടരുത് ഇന്ത്യക്കുപ്രഭുതു്. സോമനമാത്രം നിറയ്ക്കാൻ കഴിയുന്ന ശുന്യസ്ഥാനങ്ങളാണിവ. ഉദാഹരണമായി—തപതിയുടെകണ്ണിൽ സ.ബോധനയെന്നൊരുമില്ല. ആ സ്ഥാനത്തു് പലതും ഏഴുതിവെണ്ണാവുന്നതാണു്—സവിനയം, അപേക്ഷ, കൂട്ടം, സോമം, പ്രീതി ഭാജനേഷു, പ്രിയവരനേഷു, മനോരാജാക്കം തപതിയുടെ വായിൽനിന്നു കോക്കേൻ സോമം കൊതിയുണ്ടു്. അവളുടെ കയ്യടക്കത്തിലൊഴുകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതൊക്കെയുണ്ടു് മോഹം. ആ വാക്കിന്റെ പ്രതിധ്വനി പലമുപ്പാഴും തപതിയുടെ ശ്വാർകളു വന്നെത്തിൽ അയാൾ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. മുന്നിൽ ഇരിക്കുമുള്ള ഗൗരവ പ്രകൃതിയാണു് അവളുടേതു്. എന്നിട്ടും സങ്കല്പത്തിലുള്ള ആ വാക്കു് സോമൻ കത്തിക്കിട്ടു കണ്ടതിൽ തന്നെ ഉള്ളതായി ധ്യാനിച്ചു. തപതിയുടെ ഏഴുതിയെളിയംതന്നെ ബംഗാളി കൈപ്പട്ടയിൽ 'പ്രിയതമഃഷ്യ' എന്ന സ.ബോധന ഏതുകൊണ്ടുതിലുള്ളതായിരിക്കുമെന്നു സങ്കല്പിക്കുവാൻ സോമനു് ഒരു വിഷമവുമുണ്ടായില്ല.

എന്നിട്ടും തപതിയെഴുന്നുകയാണു്. എന്നെ നീക്കം മറന്നാ? തപതിയുടെ ചെറുതും കൂടുതും വൃത്തിയാക്കുന്നതായൊ കൈകൾ സോമൻ കണ്ടാൻ കഴിഞ്ഞു. എഴുന്നുന്ന സമയം ഇടതു കൈകൊണ്ടു് തപതി കൂപ്പാസ് അമർത്തിപ്പിടിച്ചിരിക്കും. ആ കയ്യിൽ അവൾ ഒരു സുവർണ കക്കണം അണിയാറുണ്ടു്—നല്ല പാർഷ്വകൊണ്ടുണ്ടിരിക്കുന്നതു്.

തപതിയുടെ വലതുകയ്യിലെ പെരുവിരലിലെ നഖത്തിന്നു നല്ല നീളമുണ്ടു്. ഈ നഖംകൊണ്ടു് വിദ്യാർഥിനിയായിരുന്ന കാലം സോമൻ ഒരു തമാശ കളിച്ചു. 'പെൺകുട്ടികൾ നഖം വളർത്തുന്നതെന്തിനു്?' ചോദ്യം തപതിയെ നാണിപ്പിച്ചു. തന്റെ അംഗപ്രത്യംഗത്തിന്റെ ശിഖരങ്ങളും ഉപശിഖരങ്ങളും ആർക്കു് ആഡിനാ് ചെയ്യാനുവെന്ന വിചാരം അന്നു പെൺകുട്ടികൾക്കു് ചാത്തുപട്ടമുണ്ടെന്നതിന്നു കാരണമാവുന്നു. തപതിയുടെകൂടെ അന്നു സവി ശ്രീമതിനായിരുന്നുണ്ടായിരുന്നു അവൾ പ്രഗൽഭയാണു്. അവൾ പറഞ്ഞു; 'പെൺകുട്ടികൾ'

നഖം വളർത്താൻ ഇന്നു പലതു കൊണ്ടും നിർബന്ധിതകളാകുന്നു സോമനാഥബാബു. പെണ്ണായി പിറന്നു് “ഓമിമൈ ബാസി വലാ കൊള്ളുളിലേക്കു വരുന്നവർന്നാലറിയാംവു” ചില ചില കൂട്ടരുടെ ഒരു പെരുമാറ്റം. പരിഷ്കൃതരായ മനുഷ്യരും അതേതു കട്ടുജാതിക്കാളും ഏണറിയാൻ മാർഗ്ഗമില്ല.

ശ്രീമതിയുടെ വർത്തമാനത്തിന്റെ ടൈപ്പി രചനിയെ വല്ലാതെ നാണിപ്പിച്ചു. അവൾ സഖിയെ അയാൾ നോക്കി “കന്യാ മിണ്ടാതിരിക്കുമോ? അങ്ങനെയൊരു ഇത്തരക്കെ പറഞ്ഞാൽ ഒട്ടേറെകാര്യം. ആരുവിചാരിച്ചാലിതു നിർത്താനാവും?”

ജനാരണ്യം എന്ന ആശയം അന്നു മതാദേവരൂപമെടുത്തു. സോമനാഥൻ മനസ്സിൽ കവിതയെഴുതാനുള്ള വാസന വസന്തത്തിലെത്തി നിൽക്കുന്ന കാലം. “കൊള്ളു” ലൈബ്രറിയിലിരുന്നു അയാൾ ഒരു കവിത രചിച്ചു. ‘വിശാലമായ കർക്കശതയെ ശാപദ സങ്കലമായ ഒരു അർത്ഥഗുണിനോടുപമിച്ചിരിക്കുന്നു—അവിടെ അർണ്യ നിയമമാണ് പരിഷ്കാരത്തിന്റെ കോട്ട് മേലിട്ടുലാത്തുന്നത്. ഇവിടെ ആരും ആപദകളല്ല, അതിനാൽ അർണ്യത്തിന്റെ ആദി പദ്ധതിയനുസരിച്ചു ആത്മരക്ഷ നോക്കിക്കൊള്ളൂ. പ്രകൃതിയും അതുതന്നെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ സുഹൃത്തിനെയും സുന്ദരിയുമായവളെക്കൊള്ളു ഗുഹിതത്തിൽ പോലും തിക്ഷണ നഖമേറേ ഏന്തിൻ രളപ്പിച്ചു? ഭരതകുരുദിയിലും അനാദികാലഘട്ടത്തിലെ മെച്ചമിരക്കിയ കരുതിത്തലപ്പിന്റെ സഹചര്യത്തിന്തന്നെ?”

കവിതയിലെ ചില വരികൾ ഇന്നും സോമനാഥൻ മനസ്സിൽ. കർക്കശതയെന്ന ഈ മഹാനഗരവും ഒരു മഹാനഗരവും തന്നെ. അത്തരം ജീവികൾ. മനുഷ്യരെന്ന് വസ്തുതയോ കൊണ്ടും അലങ്കാരങ്ങൾ കൊണ്ടും മാത്രം മറ്റിയുണ്ടെന്നവർ. പ്രകൃതിയുടെ പട്ടികയിൽ ജന്തുക്കൾമാത്രം. കവിതയ്ക്കുപേർ ജന—അർണ്യം.

പകർപ്പെടുത്തുവെച്ചുതെ പുസ്തകത്തിൽനിന്നു കവിതയെഴുതിയ ഏഴ് കീറി അയാൾ തലകുത്തിക്കൊള്ളു. അവൾക്കുതന്നെ സൂക്ഷിച്ചുവെച്ചു.

കിടക്കയിൽ കിടന്നുകൊണ്ടു് ഏഴുപായ്ക്കു് ഏകം

ബ"ചെയ്തു" കർമ്മം" അഥവാ "ചെയ്ത" ചിരിച്ചു. കേരളത്തിലെ ആ പച്ച പിടിച്ച ദിവസങ്ങളിൽ സോമനാഥൻ രാജിയ കവിയാവുകയും തപസി പ്രത്യക്ഷിച്ചിരുന്നു. കേരളത്തിൽ നിന്നിറങ്ങി നിരന്തരവരെയും ബന്ധുക്കളുമായി കൈവെക്കി പറഞ്ഞു: "ഈ കവിതയൊക്കെ കേട്ടോളൂ. വീശാലായ കർമ്മങ്ങൾ നഗരം അങ്ങനെയി സദൃശമാണ്." അവർ കവിത കേൾക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. തപസി എത്രയുംഗാഢമായിട്ടായിരുന്നു!

ശ്രീമതി റായ് തൊട്ടത്തുതന്നെ നിന്നിരുന്നു. തപസി കവിത ചൊല്ലിയതു കേട്ടു അവർ വിസ്മയിച്ചുപോയി. അവർ ചോദിച്ചു: 'നിനക്കു' എന്നുതൊട്ടാണ് കവിതയിൽ 'നീ' തുടങ്ങിയതു? അത് വിചാരിച്ചതു നിനക്കു? 'വിസ്മയിച്ചോ' മറ്റൊരു മറ്റൊന്നിനോടൊരിക്കലും എങ്ങനെ?

തപസിക്ക് ലഭിക്കുന്നതു തന്നെ. ശ്രീമതി ചോദിച്ചു: 'ആദ്യമായി കവിത'? തപസിയും സോമനാഥൻ കവിതയുടെ പേർ പറഞ്ഞു. തപസി പറഞ്ഞു: 'കവിത പിടിച്ചാൽ വായിക്കും. നിനക്കി ചത്താണിയാൽ കാണാതെ പഠിക്കും. കവിതയുടെ പേർ നോക്കാറില്ല.'

ശ്രീമതി മറ്റൊരു ബന്ധിയിൽ നിന്ന് പഠിക്കുകയും ചെയ്തു. കേരളം നഗർ പബ്ലിക് ലൈബ്രറിയിൽ നിന്ന തപസി സോമനാഥൻ പറഞ്ഞു: 'കവിത അങ്ങനെയായിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ നഗർ നഗർ'. വൈകാരികതയുടെ പ്രകാരം നഗർ. സമൂഹത്തിൽ ആദ്യത്തെ നഗർ കണ്ടെത്താൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല.

കവി സോമനാഥൻ ഉള്ളിലെ തന്നെ ധന്യനായി കരുതിക്കൊണ്ടും എഴുതിപ്പോയി പ്രകടിപ്പിച്ചു. ലാവണ്യമായിരുന്ന തപസിയിലെ കവിതയെപ്പറ്റി കേൾക്കുകയും അതിനെ പറ്റിയും ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'പല്ലം നല്ലതാണെങ്കിൽ പ്രകടിപ്പിക്കുക. ആദ്യത്തെപ്പോലെ'

അയാളുടെ സ്വരത്തിലെ ഗാഢത തനിക്ക് അസാധാരണമായി തോന്നി. എന്നാൽ മറ്റൊരു വേദി പറഞ്ഞു: 'സൂക്ഷ്മമായി നിങ്ങൾക്കു' യാതൊരു രൂപവുമില്ല. സൂക്ഷ്മ വളർത്തുവാൻ നല്ല പരിചരണം ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്തതാണെന്നു ധരിച്ചു.

കുറച്ചിലിടുന്നതു്? അങ്ങനെയുണ്ടെന്നിൽ നമുക്കിതിൽ ചാ-
യംപുറപ്പെടുന്നതെന്നിന്തു്?

ഉത്തരം. സോമൻ പീടിച്ചു. അവളുടെ ബുദ്ധിപ്പിഴ
അംഗങ്ങൾക്കു് നൂട്ടമ്പരി നിൽക്കുന്നതാണി അയാൾക്കു മേലാ-
ന്നി. മൃഗംയെന്നു സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ഇപ്പോൾ മനുഷ്യരിലാ-
ഹി. നീണ്ടതും ദേർക്കുള്ളതും മുറിച്ചുയുളളതാൽ ഈ നഖം
പറ്റിക്കെട്ടിലും കവികൾ പേനയാലും തീരവെന്നതാണ്.'

അത്രയ്ക്കു് അടുത്ത പരിചയമായിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല അ-
വർ തമ്മിൽ. അതിനാൽ പെട്ടെന്ന് ഇതു പറഞ്ഞതുകേട്ട
പ്പോൾ അയാൾ ഒരു പരുങ്ങിപ്പോയി. പെട്ടെന്ന് മണ്ടാം-
തമ്പർ ബന്ധു വരുന്നതു കണ്ടു് തപസി മുന്പോട്ടു പെന്ത.
മേറ്റാൻ കാൽസംപോർട്ട് ബസിയിലെ തിരക്കിന്റെ കഷി-
യിൽ ലയിച്ചു. അവളെ താൻ പറഞ്ഞതു് മട്ടപ്പിറച്ചി എന്ന-
റിയൻ സോമൻ അതുകാരനും ഉപായമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

അടുത്ത ദിവസം കോളേജിലെ ഒന്നാം പീരേഡിൽ
തപസി കസേഡുബുഷുകളുടെ ഒന്നരമത്തെ വരിയിൽ ഇരിക്ക-
യാലിരുന്നു. അകലെയിന്നു് അവളുടെ ഗൗരവത്തിലുള്ള മുഖം
കണ്ടു് സോമൻ മനസ്സടി ആയി കയറി. അതിനാൽ ക്ലാ-
സിൽ പറഞ്ഞിരുന്നതാണു് അലയിൽ കയറിയല്ല. ഏതാ-
ളു് പങ്കിറങ്ങു മിനിട്ടു കഴിഞ്ഞപ്പോഴാണ് രണ്ടുപേരുടെയും
കണ്ണുകൾ ഇടഞ്ഞതു്. കണ്ണിൽ വിശലയിച്ചു് ഒരു വേവരേ-
വും കർണാതിരുന്നതിനാൽ സോമനാശ്ചര്യമായി. തപസി
ഇടുങ്ങിപ്പോയ്ക്കു് ഉദ്വേഗമെടുത്തു് മുഖം തുറച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ഉടയ്ക്കു വീണ്ടും കണ്ടുമുട്ടി രണ്ടുപേരും. ഒരു ക്ലാസിയിനി-
ന്നു് മറ്റൊന്നിലേക്കു് പോകുവഴി അവൾ ഒരു പൊതി സോ-
മനെ പിടിപ്പിച്ചു് ഓടിമറഞ്ഞുകൂളെന്നു്. ലൈബ്രറിയിൽ പെ-
ന്നിരുന്നു് ആരും കാണാതെ അയാൾ പൊതി അഴിച്ചു. ഒരു
പൈലറാ പെൻ. കൂടെ ഒരു ചിരട്ട. സംബോധനയെന്നു
കിട്ടു. പറ്റുത്തുകുറിയുടെ പേരില്ല. ഏഴരിയിരിക്കുന്നു—'നഖം
തുലികയാക്കുമെന്നതു് തികച്ചും കവികളുന മറ്റും. കവിത
കത്തുതാൻ തന്നി പേരുതന്നെ വേണം.'

പച്ചനിറമുള്ള ആ പേന ഇന്നുണ്ടു് അയാളുടെ കയ്യിൽ.
തപസിയുടെ പ്രസ്താവ സ്ഥാപനമാക്കുന്നയാൾക്കു കഴിഞ്ഞിട്ടു്.

കവിതയ്ക്കു വകരം കൊടുക്കുകയായി അമ്പലക്കാവ് ഹാജരായ പൂർണ്ണിമയ്ക്കു് പേന തണുത്തുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ആരുംഗ്യം കൈവിട്ട ആ പേന ഇപ്പോൾ ചരടിയിരിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ മുഖംമൂടിയ നീക്കംകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞു തറഞ്ഞുനിൽക്കുന്നു. ഒട്ടനും ഇത്തരവും സേവന നാഥന്മാർക്കു് ഗതികയ്യെന്നറിഞ്ഞിരിക്കുന്നതിൽ അപമാനം പേന കൊടുക്കുകയായിരുന്നു! പേനയെപ്പറ്റി് കവിതയ്ക്കു് കഴിയിൽ പലതരം കരുതിവരുകയാകയാണു് വിചിത്ര ചിത്രങ്ങൾ വരച്ചുകൊണ്ടു് ചിത്രങ്ങൾപേർപ്പെടുന്ന അർദ്ധമാനസത്തയായ വിചാരങ്ങളിൽ അന്ധരും ചവിട്ടിരുന്നതും.

നന്നം. രാവിന്റെ പത്തുതണി.

കുളിർ അററായെ കേസു് ഏഴുതു കൊണ്ടുതു തുടങ്ങിയതു ചുവിയു ജീവിതത്തിന്റെ അരംഭം സോമൻ നന്നെ പീടിച്ചു. വലിയത്തന്റെ മേശകത്തിൽ അനവധി കിടപ്പുണ്ടു്. വെറുക്കെ യിട്ടിമിക്കുന്നു ഏന്നു പാഞ്ഞു കമലായെത്തിയാണു് ഒരു അററായെ കേസു് അയാളെ പിടിച്ചിട്ടുതു്.

തുടങ്ങവെന്നും കമല ചുവടുതു സോമന്റെ കീഴയിൽ സ്ഥാപിച്ചു് ആശീർവദിച്ചു. 'നി ഒരു പുരുഷനാവും. എനി കേ' സംഗ്രഹമേ ഇല്ല.'

സോമൻ തന്റെ ഉള്ളിനോടു തന്നെ ചൊടിച്ചു. ഒരു പുരുഷനെന്നാണു പറയും? പിന്നീടു അന്നേ. സ്വന്തം കൊറ്റിനു ഇ വക താൻ തന്നെ തെടിപ്പിടിക്കുക പുരുഷനായി തീരുന്ന നിന്നു ഒന്നാം ചുവടുവെയ്പാണു്.

സോമൻ മനസ്സിലായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നന്നം വളരെ വളരെ വൈകിയിരിക്കുകയാണു്. ഇപ്പോഴുകിട്ടും സ്വന്തം കാലിൽ നിന്നില്ലെങ്കിൽ പുരുഷത്വം ഇല്ലാതാവും.

കാഴ്ചക്കാര്യം കേൾട്ടിലെ ഏഴുപത്തിരണ്ടാം മുറിയിൽ വിട്ടുപോയ ഇരിക്കുന്നു. സോമനെ കണ്ട ഉദ്യൻ പ്രസ്താവന അയാളെ അയാൾ സ്വാഗതം ചെയ്തു. 'വത്ര വത്ര.'

സുദൈവാനവും മകളെ കെട്ടുതന്നു കമലം തന്നെ ഏഴി കേക്കോണു നയിക്കുന്നതാണു് സോമനു് ഇനിയും മനസ്സിലായി കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ബസ്സു് നാൽപ്പിനായിരിക്കെ വച്ചു് സുകുമാരനെ കണ്ടില്ലാതിരുന്നവെങ്കിൽ ഇന്നു് ഈ വക ചിത്ത തലയിൽ നഴ്ത്തുകയുണ്ടായില്ലായിരുന്നു. സോമനാഥന്റെ വെളുത്തപ്പായവും കാലുറയും കണ്ടു സുകുമാരൻ തടഞ്ഞുനിർത്തി ചൊടിച്ചു. 'അല്ലാ ചങ്ങാതി! പതുങ്ങിപ്പതുങ്ങി ഇൻറർവ്യൂക്കു യാത്രയാണല്ലോ?'

സുകുമാരന്റെ ഭ്രൂകുടാഭിമുഖം പുറം പിടിച്ച അഭിമുഖം കണ്ടു സോമൻ കമ്പം തോന്നി. സുകുമാരൻ പറഞ്ഞു: 'ഏതാനും മിനിറ്റിവിടെ തന്നെ നിൽക്കൂ. തുണിക്കയറുന്ന കാറ്റിനോടെ വരും. ഒപ്പം ഇൻറർവ്യൂവിന്'.'

സോമൻ ശീല പോലെ നിന്നു പോയതുകൊണ്ടു സുകുമാരൻ ഭിന്നഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'ഏനിക്കു ഗാർമിന്റേതൊക്കെ പാക്കൽ കഴിയും. ഗവർണർ, ചീഫ് മിനിസ്ട്രർ, ഓരോ ബ്രിട്ടീഷ് ഔദ്യോഗിക ജനറൽ നോട്ടേജിൽ ഏതൊരു കവച്ചുകൊടുക്കാൻ പോന്നവരല്ല.'

സോമൻ അയാളുടെ രണ്ടു കയ്യും പിടിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'പറഞ്ഞാൽ വിശ്വസ്തനല്ല. ഞാൻ ഇൻറർവ്യൂവിനല്ല പോകുന്നതു'.'

'നിങ്ങളും ഏതൊരു പൊളി പാർലർ തുറങ്ങി.' പെട്ടെന്നു സുകുമാരൻ കയർത്തു. പിന്നെ പൊട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി. അയാൾ പറഞ്ഞു. 'ഏനിക്കു ഒരു രോളി കിട്ടാതെ യാതൊരു നിവൃത്തിയുമില്ല സഹോദരാ!'

സോമനാഥന്റെ ഗൗരവം നിറഞ്ഞു മുഖം കണ്ട് വിശ്വ ബാബു തെറ്റിമറിച്ചു. 'ഏതു പറ്റി ബ്രദർ! ഓഫീസറാകാതെ ബിസിനസ്സുമാന്മാരുടെ പട്ടികയിൽ പേർ ചേർക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു' ഉള്ളിൽ ഭവനം തോന്നുന്നുണ്ടോ?

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ഏതൊരു ആവശ്യമില്ലാത്ത ഉദ്യോഗത്തിനോട് ഏനിക്കെത്തിനാണു മരുന്ന്?'

വിശ്വ പറഞ്ഞു: 'പാകിസ്ഥാനിൽ എല്ലാം ഇരുട്ടിത്തുറന്നുപോന്നപ്പോൾ ഏതന്റെ സ്ഥിതി വലിയ പരുങ്ങലിലായിരുന്നു. മുർഗിഹാട്ടയിൽ കുറേനാൾ ചുമട്ടുകാരനായി നടന്നു. പിന്നെ പാക്കൽ പലിശക്കു പത്തുക. കടംവാങ്ങി ഒരു കൊട്ട മധുരനാരുടെ വാങ്ങി. കണ്ടുകിയാത്തവൻ. മധുരനാരുടെപ്പെട്ടിടത്തു പുറത്തു ചുറ്റും കറുപ്പും വരകൾ കണ്ടാലെന്നിരിക്കെ പിണ്ണാക്കൊണ്ടറിയുക? എല്ലാം എന്തൊക്കെയോ സൂചിപ്പിക്കുന്ന സാങ്കേതികവാക്യം. ഒടുവിൽ ചിത്പൂർ കൈകീറി (തൊക്കുകയുവടം) ബസാറിലെ ഒരു വൃദ്ധസൽമാൻ ഏതന്റെ നില കണ്ട് അലിവു തോന്നി. ഒരു മധുരനാരുടെപ്പെട്ടി കണ്ടുകി തൊക്കെയുള്ളതു ഏനിക്കു വാങ്ങിത്തന്നു. എന്നും ദിവ

സഭയെ കൈകീട്ടും നന്നായിരുന്നു. അഞ്ചുവർഷത്തിൽ വഴി വക്കിൽ കത്തിയിരുന്നു" കണ്ട ക. ചാക്കോ നേരി. ആനന്ദോത്സവത്തിനായി കാർക്കിരയെ രണ്ടു നാൾക്ക് സ്വാഗ്ഗതപോഷം ചെയ്തു. കൈകീട്ട് പണം കടം തന്നവർ പിരിവിനു വന്നപ്പോൾ അന്തഃ വിട്ടുപോയി. തിരിച്ചടയ്ക്കാൻ കഴിയില്ല എന്നായിരുന്നു ആ താഴിക്കാർക്ക് ധൈര്യമേറിയ വിചാരം. പത്തുക. പത്തു നാളെ മുഖിലെറിഞ്ഞു കൊടുത്തു. ബാക്കി ഒരു ക. ആണു."

ആത്മകഥാകഥനം മതിയാക്കി വിശു. 'ആരു നിൽക്കട്ടെ, ഒക്കെ പഴയകഥകൾ. ഇനി നിൽക്കട്ടെ എഴുത്തിനിന്നു അകട്ട. ആദ്യം മല്ലിക" ബാബുവിനോടു" വരാൻ പറയാം."

സേനാപതി ഓടി. മേലുപ. കഴിഞ്ഞു കണ്ണിൽ മുക്കം കൽ ഭടിയെ കണ്ണടയുമായി വൃദ്ധൻ മല്ലികബാബു എത്തി. ഭടിയൻ കപ്പായമുറയ്ക്കും ഇട്ടിരിക്കുന്നത് കാലിൽ വെട്ടിയെടുത്തു. ഈ മാനുസാജ് ഇവിടെത്തന്നെ ചുട്ടി സംബന്ധമായ എല്ലാ പ്രവൃത്തികളും നിർവഹിക്കുന്നു."

വിശു പറഞ്ഞു: 'മല്ലിക ബാബു, സേനാപതിയെ ഒരു റെക്കർഡ് വാങ്ങിയിട്ട് കാർഡും തയ്യാറാക്കി കൊടുക്കണം. എന്റെ മുറിയുടെയും ഭാഗമണിക്കറയും നാലുതുകയും."

'പേരെത്തായിരിക്കണം?" മല്ലിക" കണ്ണു ചിമ്മി ചിമ്മി കൂറത്തുകൊണ്ട് ചെരിച്ചു.

'ഉള്ളതു തന്നെ. ഒരു ചേരുമു കൊടുത്തു പററിയല്ലോ." വിശു പറഞ്ഞു: 'വല്ല പ്രിയപ്പെട്ട ചേരുമു മറ്റൊക്കിലുണ്ടോ?"

പ്രിയപ്പെട്ട ഒരു ചേരുമു—കു.ല. എന്നാൽ ഈ ജീവിതത്തിന്റെ നെല്ലിപ്പലകയുമായി അതിനെ ബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള പ്രയോജനം? അതിൽക്കേരം മുഴുവൻ ഉത്തരവാദിത്വവും അതിനെ നൽകേണ്ടതുകൊണ്ടാണ്. കമ്പനിക്കു" സോഷ്യലിസ്റ്റ് ഉദ്യോഗം" (ഇൻഡസ്ട്രി) എന്നു പേരിടുക.

പേർ കേട്ട ഉൾ വിശു പറഞ്ഞു: 'ഒന്നാൽക്കു ചേർ. ഈ ഉദ്യോഗത്തെ വാക്കു കാർവാഡികൾ ധാരാളമായി ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നുണ്ട്. നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം ചേരുമു മേലു! ബംഗൾ ഉൾക്കൂടെ ഇടപെടേണ്ടുന്നതാകാം അതാണ്? ആവശ്യമായി വന്നാൽ ഇതാണെന്ന് കൽസെൻ എന്നു പറഞ്ഞു കാര്യം ഒന്നാൽക്കു.

സംസ്കാരമെന്ന പേർ ഗുണാത്മകമാകേ അതിപ്രിയമാണ്. അവരുടെ സ്മരണയെപ്പറ്റി സ്മരിക്കാം. സംസ്കാരമെന്നും വിശേഷിതം എത്രയെത്ര പ്രാവശ്യമാണ് കൊള്ളപെട്ടു ചെട്ടെച്ചതു്!”

മണ്ണിൽ പൊതുഴിഞ്ഞപ്പോൾ വിശു പാഞ്ഞു: ‘ഇതാ ഇവിടെക്കൊന്നിരട്ടെ ഈ ആധാസം? ഇവിടെ ലക്ഷക്കണക്കിന് ദുഷ്ടിക പരന്നുവെക്കുന്നു. പീടിച്ചെടുക്കാനിരുന്നവൻ കരയിൽ നിന്നു പിടിച്ചെടുക്കുന്നു. ഇതു് പെറ്റം കെട്ടുകൊല്ല. അസാമാന്യം എടുത്തു ലക്ഷപ്രദം ഈ കൽക്കെട്ടിനിന്നു നന്നായിത്തന്നെ. ഞാൻ നിങ്ങളെ വെള്ളത്തിലേക്കിറക്കി വിടുന്നു സോമോ! നിങ്ങളെ സ്വയം പഠിച്ചുകൊള്ളണം. ഗേൾ കർമ്മത്തിലൊഴിച്ചു പാൽ കുടിപ്പിക്കുക ഈ ദൈവിൽ പറ്റി വല്ല.’

വിശു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കെത്തന്നെ മുറിയറിയെക്കുറിച്ചും കറഞ്ഞ ഒരു പയ്യൻ കണ്ടുവന്നു. പണിനേഴാ പതിനെട്ടോ വയസ്സ്. വിശുചോദ്യം പറഞ്ഞു: ‘അശോക! അഗർ വാലു. അറക്കൻ അപ്പൻ ഭൂമി, കിരണങ്ങൾ എന്റെ ഹ്രസ്വം. നാലുനാൾ കൂടുതൽ അന്ധരായി. എന്താലും ഫീൽഡിൽ കൈസ്ഥാൻ കൈനാൽ ഇന്ത്യ ബംഗാളിനെ സമുപരിട്ടുവെക്കുന്നു.’

അശോകനെ വിളിച്ചു വിശു. ‘അശോക’, വത്ര ഇവിടെ. അപ്പൻ സഖരല്ലേ?”

അപ്പൻ സഖര തന്നെയാണ് വിനിയോഗത്തിൽ അശോകൻ അറിയിച്ചപ്പോൾ വിശു ചോദിച്ചു: ‘അശോക! നീ ആരുടെ സർപ്പാർത്ഥം?’

അശോകൻ നിസ്സംഗരും പറഞ്ഞു: ‘അന്ധരായിരുന്ന ഈ ഡൂ ബംഗാളിനേയും.’

‘അന്ധരായിരുന്നു പറഞ്ഞതു ശരി. മനസ്സിലാക്കും. പക്ഷെ ഈ ഡൂ ബംഗാളിനെ പറഞ്ഞതോ? എന്റെ ഹ്രസ്വം മിസ്സർ സോനോമനെ ഒരു പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കിക്കൊള്ളൂ.’

അശോകൻ പറഞ്ഞതിൽ നിന്നു് മനസ്സിലായതു്, അന്ധ സ്ഥാൻ അയാളുടെ ജനനസ്ഥലം. അന്ധരായവരിൽ അന്ധരായ അപ്പൻ ചെന്ന വ്യവസ്ഥയുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ

ബംഗാളി അറിയാം. ശ്രീ. കിഷൻജി ബംഗാളി നോവൽ വായിക്കുന്നു.

വിശു ചോദിച്ചു: 'ഇന്നു വല്ലതും വലയിൽ കട്ടക്കുറിയോ?'

അശോകൻ പറഞ്ഞു: 'മാർക്കസ് മോശം. മനു കിട്ടിയില്ല. അവസാനം നല്ല പത്രം ഫ്ലൂറോ ഫയലിനുള്ള മാർക്കർ പിടിച്ചു. നാലുപ്പുക മാത്രം.'

അശോകന്റെ കയ്യിൽ ഒരു വലിയ പാക്കുണ്ട്. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ടാക്സിയിൽ കയറാൻ പോയാൽ മനു ബാക്കി യുണ്ടാവില്ല. അതുകൊണ്ട് ബസിലെ തിരക്കു മനു കുറഞ്ഞാൽ ഡ്രൈവിംഗ് ചെയ്തിട്ട് വരാമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു.'

ഫയലിന്റെ കെട്ടുമായി അശോകൻ പോയി. വിശു പറഞ്ഞു: 'അവന്റെ അച്ഛൻ പണത്തിന്റെ പർവതത്തിലാണ് നില്പ്. രണ്ടു മൂന്ന് വലിയ കമ്പനികളും ഉണ്ട്. അതുകൊണ്ട് പേർ കീഴിൽ പണിയെടുക്കുന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ കെട്ടിക്കൽ ഫാക്ടറി കൂടി അയാളായിട്ടുണ്ട്. അശോകൻ മാർക്കിംഗ് ക്ലാസ്സിൽ ബി. കോമിന് പഠിക്കുന്നു. അച്ഛൻ ഉച്ചനേരത്തു് മകൻ തൊഴിൽ പരിശീലനം നൽകുന്നു.'

വിശു പറഞ്ഞതു് സോമനാഥൻ മനസ്സിൽക്കൂടി കേട്ടു. ശ്രീ കിഷൻജി അശോകൻ സ്വന്തം കമ്പനിയിൽ പണി കൊടുത്തില്ല. മകന്റെ കയ്യിൽ ഇരുനൂറ്റിയിരപതു ക വച്ചു കൊടുത്തിട്ട് മേയറൽ വിട്ടു. മകൻ തന്നിഷ്ടമനുസരിച്ച് ബിസിനസ് ചെയ്യണമെന്നാണ് കിഷൻജിക്ക് ആഗ്രഹം. വിശു ബാബുവിന്റെ മാഫിസിലാണ് അശോകൻ ഇരിക്കുന്നതു്. മാർക്കറിൽ കുറയ്ക്കു നൽകു് ഏതു ബിസിനസ് ചെയ്യണമെന്നു് തീരുമാനിക്കുന്നു.

'ബംഗാളി യജമാനന്മാർക്ക് ഇങ്ങനെയൊക്കെ മാർക്കർ പോലും കഴിയുമോ?' വിശു പരിതാപം പ്രകടിപ്പിച്ചു. 'അവർക്കു മക്കളുടെമേൽ ലോകം അവയിൽ വീണാൽ മതി, പെണ്ണുമാണ്. ഇതുകിട്ടുവാവില്ല?'

അശോകൻ ഉത്തരവിതാണ്ട്. സ്വന്തം കോളനിൽ ജീവുന്ന ബിർഗിനസിനു സൗകര്യമുണ്ടാകൂ. അദ്ദേഹ് ഫർമിൽ സർവ്വ ചെയ്യുന്നു.

വിശുദ്ധ പാത്തർ: 'ബിസിനസിന്റെ പല തത്വങ്ങളും സാധ്യമാക്കി വെക്കുന്നു. അതിനാൽ നിങ്ങളെ നിത്യവും അറൻ താത്ത്വത്തെ പോലെ ഉരുചിട്ടു പാഠിപ്പിക്കുവാൻ വരില്ല. അർദ്ധമി അൻ അറന കഴുകിക്കളയണം. അൻ പെട്ടെന്നു കഴിയിൽ നിന്ന അൻ അറന കയറിപ്പൊറണം. ചോടിക്കാരനെ പനയറന്നു വരില്ല.'

വിശുദ്ധ ബാബുവിനു സ്വന്തം ബിസിനസിൽ ഇപ്പോൾ അത്ര ശ്രദ്ധയായില്ല. മുരുവിധം കൊണ്ടുപോകുന്നു. സേനാപതി പറയുന്നു. സാഹിബിനെപ്പോലെ? പെണ്ണു കെട്ടിയിട്ടില്ല. കടും ബലമെന്ന പറയാൻ അമ്മ മാത്രം. അമ്മ: രണ്ടു വർഷം മുമ്പ. ഇഹാഹോകം പെടിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ അർദ്ധമല്ലെന്നു പറയാൻ കരു ഇറപ്പം ബംഗാളി. ഇറപ്പം ബംഗാൾ കൃഷിന്റെ കട്ടി യുദ്ധത്തിൽ ഗ്രാമത്തിൽ പോകും. കട്ടിയും. അമ്മകൊണ്ടു ബിസിനസ് നിൽക്കട്ടെ. അല്ലെങ്കിൽ പോകട്ടെ.

വിശുദ്ധ ബാബുവിന് മറ്റൊരു അക്കോണ്ടും. സന്ധ്യയായാൽ അർദ്ധം സ്ത്രീ. കൂടിയേ കഴിയൂ. അയ്യോമെ മറന്നു. 'അമ്മ സാൽപം ആനി കഴിയിരിക്കണം, ബ്രദർ, എനിക്ക്. ബാഡ് ഹാബിറ്റ് ആയിപ്പോയി. ഒരു ഏൽഫിൻസ്ബർ ബാറിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നു. ചങ്ങാതിമാരോടും കൂട്ടാളികളോടും ഉള്ളതുവെ രണ്ടുവർഷം സംസാരിക്കുന്നു. അവിടന്നും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കും രണ്ടുനാലു കേസുകൾ കടുത്തു. കഴിഞ്ഞ ആഴ്ച ഏൽഫിൻസ്ബർ ബാറിൽ വെച്ചു കേട്ടു. ഒരു മരന്ത്യൻ കരു ലോറി വിൽക്കുവാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ശ്രീ. കിഷൻജിയുടെ ഒരു മോറി കരാനാലു മുമ്പ് ധനാപാദിനടക്കൽ ആക്സിഡൻറിൽ കേട്ടു വന്നതായി കേട്ടു. ഏൽഫിൻസ്ബറിൽ നിന്നു അന്നു വോളർ കോർട്ടിലേക്കു കിഷൻജിയുടെ ഫോൺ കെട്ടു. അതിനുശേഷം ഗോഡസ് കോളിയുടെ പേർ ജപിച്ചുകൊണ്ടു രണ്ടു പാർട്ടികളെയും ഹാജരാക്കലായിൽ കൂട്ടിരുട്ടിച്ചു. കീഴ്ത്തിൽ അങ്ങനെയും. യുടെ നോട്ടു വന്നുവീണു. വിത്തട്ട് എനി ഇൻപെസ്സുമെന്റ്. ഇതിനാണു ഹോവാന്റെ ബോണസ് എന്ന് പേർ. പെട്ടെന്നു ഹോവാൻ വിശ്വസനമബോസ് ഓർക്കലിൽ വന്നിരിക്കും. പാവത്തിനു വെണ്ടി വട്ടമെ നല്ലായി വെളുത്തും കെട്ടിട്ട് എന്ന് ഓർക്കലിരിക്കും.'

ഇതിനുമേൽ വിശുദ്ധൻ സോമനാഥനെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പുറത്തുപോയി. സോമനാഥൻ, ആലോചനകളെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു നടക്കുന്നതിനിടയിൽ പറഞ്ഞു: “ലോകത്തിലുള്ള എല്ലാ ബിസിനസ്സുകളിലും വെച്ചു ഈ മർദ്ദിത സമൂഹ ബിസിനസ്സുകൾക്കു ഏറ്റവും ഏറ്റവും സമൃദ്ധ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പറയാവുന്നതാണ്—നഷ്ടമനുഭവത്തിൽ അത്.”

അതെന്താണ് സംഭവിക്കുന്നതിനുള്ള സോമനാഥൻ മോഹിച്ചു. വിശുദ്ധൻ പറഞ്ഞു: “കൂട്ടിക്കൊണ്ടു, സോമനാഥൻ അത് അത്യാവശ്യ നിശ്ചയം ഒരു കാര്യമാകുന്നു.”

വിശുദ്ധൻ കേൾക്കി വ്യാഖ്യാനിച്ചുകൊടുത്തു. “പ്രകടം അന്ത്യത്തിൽ, നിങ്ങളുടെ അന്ത്യമായി കണ്ടുപിടിച്ചു വിലയിരുത്തു വന്നു. ഇതിനുമേൽ കൂടുതൽ വിലയ്ക്കു വാങ്ങുന്നതാണ്, കണ്ടുകൊണ്ടു ഏതെങ്കിലും കഴിഞ്ഞാൽ ജയിച്ചു.”

“അപ്പോഴെന്തു വന്നു?” വിശുദ്ധൻ ചോദിച്ചു. “മാർക്കറ്റിൽ ഏതു വസ്തു എത്രയെന്ന് ആലോചിക്കുന് ആരുടെ പുരയിലാണ് കിട്ടുക എന്നൊക്കെ. പിന്നെ ആ വസ്തു ആരെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു കണ്ടുകൊണ്ടു—തീർന്നു. അത് പറഞ്ഞുനിർത്തുകയായി. നോക്കുക കിട്ടിയതിൽ.”

ഈ പുതിയ ലോകത്തിൽ ഇനിയും സോമനാഥൻ ചില ആശയവിശ്വാസം അർത്ഥത്തിൽ. അതെന്തെങ്കിലും ഒരു ലോകത്തിൽ കൂടുതൽ സോമനാഥൻ ചാടിക്കൊണ്ടു സ്വന്തം ആശയം അർത്ഥത്തിൽ മാനസികതയെല്ലാ സോമനാഥൻ. എന്തെങ്കിലും അത്യാവശ്യമാകുന്നതാണ്? ഇവയെക്കൂടിയാണു ഉള്ളതെങ്കിലും അത്. കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വിലയാധാരത്തിൽ ലഭിക്കാൻ കഴിയും. കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വിലയാധാരത്തിൽ അത്യാവശ്യം വളർന്നു. ജനാഭത്തിൽ ആട്ടിൻകൂട്ടിയെക്കണ്ടു മറ്റൊരാൾക്കു വേണ്ടു ഉപയോഗിക്കാ.

വിശുദ്ധൻ പറഞ്ഞു: “ഇതിലേക്കാണ് നോക്കൂ ഇല്ല. അത്യാവശ്യം പറഞ്ഞു: “ബിസിനസ്സിന്റെ ഡെഫനിഷൻ പറഞ്ഞു ആരെ പറയുകയുണ്ടായി! “വ്യവസ്ഥയെന്നാൽ ആരെയെങ്കിലും വാങ്ങുക, കൂടുതൽ വിലയ്ക്കു വിലയ്ക്കു” ഇതു പറഞ്ഞു.

തിന്മ ആകട്ടെ അയാളെ തിന്നാൻ ചെന്നു. എന്നാൽ സാർ സർവ്വസ്വമേത, അതുതന്നെയാണു താൻ.”

ആകുലിതത്തിനു നേരെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടിക്കൊണ്ടു വിശു ഇരുകൾ: “മാർഡർ സർവ്വപ്പെകൊണ്ടു” ഉപജീവിക്കുന്നവർ ആണു” ഇക്കാരണത്താലേതെ പേരും. ഓഫീസിലെ കൊട്ടസ്സുചി തൊട്ടു കോട്ടുബംഗ്ലാവിനെ ആനവരെ—എത്ര പരയുന്നവെന്നു തവച്ചാലതു” ഇവർ സർവ്വപ്പെ ചെയ്യുന്ന ഈ മാർക്കറ്റിൽ. പക്ഷെ മാർജിൻവേണം, എന്നുമാത്രം.”

ആനയെന്നു കേട്ടപ്പോൾ സോമനു ചിരി വന്നു പോയി. വിശു ബാബു പറഞ്ഞു: “ചിരിക്കണോ? വിശ്വാസത്തായി പറഞ്ഞിട്ടു?” വരു ശൃംഗനാഥ ബാബുവിന്നഭികീദേവം.”

അ ചെറിയ ഓഫീസിൽ വാടിയ മോത്തയുമായി കത്തിയിരിക്കുകയാണു ശൃംഗനാഥക്കുറിയ. അടിച്ച കൂറനായ ഒരു മധ്യവയസ്ക്കൻ: അല്പം വിക്കൽ, വിശുവിനേക്കണ്ടു” കേകി യാജി മെല്ലെ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു: “എന്തെ ബോസ് ബാബു, വല്ല ഏൽകുന്നതും വന്നിട്ടുണ്ടോ?”

വിശു പറഞ്ഞു: “ഇല്ല കേഴിയായി, തങ്ങളെന്നു സർക്കസ് കമ്പനികളിൽ അന്വേഷിച്ചു നോക്കി. എന്നാൽ ആന മാർക്കറ്റു മോശം, മഴക്കാലത്താണു വരുന്നതു്. ഈ സമയത്തു് ആനം ആനയെ സ്നേഹിക്കാക്കിലെടക്കൻ ഇന്നിയില്ല.”

കേഴിയായി ചൂണ്ടു മലർത്തിക്കൊണ്ടു, ദീർഘദർശനം നടത്തി: “ഇപ്പോഴൊക്കെന്ന്ല്ലെങ്കിൽ പിന്നീടു് പശുവാക്കുവി കേണ്ടിവരും. അതല്ലു് മൂവായിരം ഇറപ്പിക കൂടുതൽ നൽകി വാങ്ങേണ്ടി വന്നില്ലെങ്കിൽ കണ്ടോളു്.”

വിശു പറഞ്ഞു: “സർക്കസ് കമ്പനി അന്നു് ചുങ്ങി സ്വല്പം കയ്യിയാണു്. നിങ്ങളും ആനയെ സോജർപ്പർ ചത്തതായ കൂട്ടം അതാണു നല്ലതു്. അവിടെ ഒരു മഗ്രാസ് ആനകളെ വിൽക്കണമെങ്കിൽ തന്നെയുണ്ടാവില്ല വിഷമം.”

“സർവത്ര കഴിപ്പം. ആനയ്ക്കു വാഗൻ കിട്ടാൻ അപാദ തരണം പിടിക്കും.” കേഴിയായി ദേവം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

“എന്നാൽ മകു്സ്” പോർട്ടിനു ശ്രമിക്ക. ലോകത്തിന്റെ തൊട്ടു മാറങ്ങളിൽ ആനയ്ക്കു പ്രിയമുണ്ടല്ലോ.” വിശു അക്കി പറഞ്ഞു കൊടുത്തു.

കേടിയായി അത്ഭുതം അറമ്പായി കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഒരു ക്ലിഷ്ടകൾ എന്ന് പേരായ ഒരു സായ്പ് ഇടയ്ക്കും തലയ്ക്കും മൂറു അകല വാങ്ങാൻ ഇന്നാട്ടിൽ വരാറുണ്ട്. അയാളെത്തിയാൽ കേടിയായി സാധാർ സ്മിറ്റിലുള്ള മെയർലാൻഡ് ഹോട്ടലിലേക്ക് ആളയയ്ക്കണമെന്നു വെച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ സെപ്തംബറിന മുപ്പ സായ്പ് കൽക്കത്തയിൽ വരാറിടയില്ല. മാത്രമല്ല ഫോറിൻ മാർക്കറ്റിൽ ബേബി ആനകൾക്കു പ്രിയമുള്ള, വിജനത്തിലായെന്നതിനു ചെലവു ചുരുങ്ങും. മടിയ്ക്കലായി നിന്നു പണം മുക്കി പെറ്റിൻ വാടക കൊടുത്തു് ഏതാനും ദിവ്സം തുടർച്ചയ്ക്കു മുതിർന്ന ആനകളെ കയറ്റിയയക്കുകയെന്നവെച്ചാൽ പാപ്പരാവാൻ വേണ്ടെന്നും വേണം.

വിശു ഇതിരശേഷം സേരക്കനെ കേടിയായിക്കു പരിചയപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തു: 'ഇദ്ദേഹം മിസ്റ്റർ ബാൻഡി! സൊക്കൊറ്റിയിൽ സ്വാധീനമുണ്ട്. ഇയാളുടെ സ്വന്തംക്കുറികളത്രെ അയാൾ വലിയ വലിയ കമ്പനികളിൽ ഉയർന്ന പദവികൾ വഹിക്കുന്നു.'

കേടിയായി പിന്നെ വിശു ബാബുവിനെ ഒരനന്തരത്തിൽ അറിയിക്കുന്ന ഏതൊക്കെയോ സംസാരിച്ചു തിരിച്ചുവന്നു. 'ഫിക് ഫിക്' എന്ന് ചിരിക്കാൻ തുടങ്ങി. അയാൾ സോമനൊടു പറഞ്ഞു: 'ശരി ഏതെങ്കിലും കമ്പനിക്ക് ആനയെ വിൽക്കു, നല്ല കമ്മീഷൻ അർഹം.'

'വലിയ വലിയ കമ്പനിക്കാർ എന്തിനാണ് ആനയെ വാങ്ങാൻ വരുന്നത്?' ബിസിനസ് എഞ്ചനറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സോമൻ തുറന്നു തന്ന ചോദിച്ചു.

ഈ ലൈനിൽ യാതൊരു സേൽസ്മാനും ഇങ്ങനെ ചോദിക്കു പതിവില്ല എന്നാൽ കേടിയായി അപ്രിയം നടിച്ചില്ല. 'പരിചയമുള്ളവരാണെങ്കിൽ ഫോറിൻ കമ്പനികളിലെ വലിയ സായ്പ് പരാമി എത്ര കൗതുകം വാങ്ങും.'

കേടിയായിയുടെ ഓഫീസിൽ നിന്നിറങ്ങിയ ശേഷം വിശു ബാബു പറഞ്ഞു: 'അതിശയകാരണം കേടിയായി മുക്കാൽ വേറാകയാണു്. ഇലക്ട്രിക്കൽ ഗുഡ്സിന്റെ ഏജൻസിയെ ട്രസ്റ്റ് കഴിഞ്ഞവർഷം മൂപ്പർ ഇരുപതിനായിരക്കോളം വാങ്ങി. ഈ കൊല്ലത്തിന്റെ തുടക്കത്തിൽ ഒരു ഹിന്ദി സിനിമ കമ്പ

നിയമം കർമ്മത്തിൽ പെട്ടു. അവർ ഒരു ആനയെ വാങ്ങി ഷട്ടിങ്ങിനു. ഷട്ടിങ്ങിനനുശേഷം ഫാലിം കമ്പനി ആനയെ ബോംബേക്കു കൊണ്ടുപോയില്ല. നല്ല കോളിൻ കിട്ടിയെന്നു ധരിച്ച് കേളിയായി ആനയെ വാങ്ങി. അന്നു ഒരു സർക്കുസ് കമ്പനിക്കാരനെ ക്ലോളായി അയാൾ അടുപ്പത്തിലായിരുന്നു. നല്ല വിലക്ക് ആനയെ വിറ്റു കൊടുക്കുകയും ആ മനുഷ്യൻ പറഞ്ഞു പ്രചോദിപ്പിച്ചതായിരുന്നു കേളിയായിയെ. ആ ക്ലോള തന്നെയും കേളിയായിയെ മുക്കിയത്. ആന വിപണി വേർപെട്ടെന്നതുവരെ കർമ്മത്തിലേക്കു അയാൾ തയ്യാറായിരുന്നു. എന്നാൽ ആനയെ തീറ്റാൻ ഒരു ദിവസം വേണ്ടി വരുന്ന പത്തുപതു രൂപകൾക്ക് ചെലവിന്റെ കണക്ക് അയാൾ മനസ്സെടുത്തു. കൂട്ടി നോക്കുകയുണ്ടായില്ല.

‘വേണ്ടുപോട്ടും അന്വേഷിക്കരുതെ ആനക്കുളുവടത്തിനിറങ്ങിയോൾ ഇതാണു ഫലം’. വിശുദ്ധബാബു പറഞ്ഞു: ‘ഇപ്പോൾ ആനയുടെ ചെലവും അതിന്റെ പാകം നോക്കാനുള്ള ഒരു ചെല്ലവന്റെ ശമ്പളവും എണ്ണിക്കൊടുക്കത്താളു. ഇതിനു പുറമെ ഹെലിസ്കാർഡെ സൊല്ല. ആനയ്ക്കു ചെലവുതീർത്ത് വാങ്ങണമെന്ന കഥ കേളിയായിക്കൊയില്ലായിരുന്നു.’

ആനയെ ജപ്പാചെത്താൻ ഭാവിച്ചതായിരുന്നു. പതിച്ചതുള്ള ഒരു പൊലീസുകാരന്റെ സംഹാരത്താൽ വിശുദ്ധബാബു അടിക്കുന്നു ഒരു വീടും മറന്നു ചെല്ല കൊടുത്തു. എന്നാൽ ഇനി ഈ ആനയെ വെച്ചുപൊറ്റിക്കൊടുക്കുവാനായി. ഏതു മീഡിയം ബോധയോജിക്കണം. അതുകൊണ്ടാണ് പട്ടുപെട്ടും പേരെല്ലാ അതിനെ വിറ്റു കൂലിയുണ്ട് കേളിയായിക്കു ചെലവായി.

വിശുദ്ധബാബു ചിരിച്ചു പറഞ്ഞു, അയാൾ പറഞ്ഞു: ‘അങ്ങനെയൊരു ചിരി. ഏന്നാൽ സീനിയസ്ബി പണിയെടുത്താൽ ഇതിൽ നിന്നു കൂടി ഏതാനായിരം ക. നിയമപ്രകാരം നല്ല ഉറപ്പില്ല— എങ്കിലും വലിയ ഏതെങ്കിലും ഒരു കമ്പനിയുടെ പബ്ലിസിറ്റി ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിന്റെ പ്രചാരണത്തിനായി ആനയെ ലീഡ് ചെയ്യാവുന്നതാണ്. പിന്നെ പുരകൾക്കും മറ്റും കൈക്കലാക്കി പരിശീലിപ്പിച്ചു ആനയ്ക്കു നല്ല വികാസമുണ്ടാവും. അപ്പോഴാണ് സർക്കുസ് കമ്പനിക്കാൾ ഉറപ്പും വിട്ടുപോയതുകൊണ്ട്.’

സംഭവമെല്ലാം തകരാറായി തോന്നി തന്നെ". ഏറ്റവും പീടനാർത്ഥം കേടിയാക്കിയുടെ രക്തം വിറുപോക്കുന്നതിനായി, ഏതാനും ജ്യോതി പത്തു ശതമാനം കമ്മീഷൻ അടിച്ചെടുത്തു. പക്ഷെ അതൊക്കെപ്പും കേടിയാക്കി ഒരു സത്യം ഉയർത്തിയെത്തിയതാണ് മന ബിസിനസ്സിൽ മേലാൽ ഇടപെടലില്ല.

മല്ലിക" ബാബു അച്ചടിച്ച പാസ്" കൊടുത്തിട്ടു പോയി. അതിനുമുമ്പ് അയാൾ ഒരു ചോദ്യമെഴുതിയിട്ട്: 'ഒരു കമ്പനി കാര്യമേ തുടങ്ങുന്നുമുട്ടു?'

മല്ലിക" ബാബു എന്താണു യാചിച്ചുപെട്ടിരിക്കുന്നത്? സോമനാഥൻ ഒരു വർഷം വ്യവസായിയാണെന്നോ? 'ഒരു കമ്പനി തന്നെ കൊണ്ടു നടത്താനാവുമോ എന്നു നോക്കട്ടെ.' സോമനാഥൻ ലളിതരേഖയിൽ പറഞ്ഞു.

തഴക്കമേറിയതു സോമനാഥൻ വരക്കുകേട്ട് മല്ലിക" ചിരിച്ചു. തടിച്ച കണ്ണുനീർ കരക്കളിയിലൂടെ അയാളെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഫോർട്ടി ഇന്ത്യ"സ് ഇരു ലൈനിൽ തന്നെയാണു ഓൺ. ഒരു കമ്പനിയാത്രയോടെ നിൽക്കാൻ കഴിയില്ല.'

'എന്താവട്ടെ?' സോമൻ പകച്ചുപോയി.

'നിങ്ങൾ ബംഗാളി സന്താനമായതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞുതന്നു. ചുരുങ്ങിയത് മൂന്നു കമ്പനികൾ വേണം. ഇല്ലെങ്കിൽ എങ്ങനെ കൊടുത്തു കൊടുക്കും? പർച്ചേസ്" ഓഫീസരെ നിങ്ങളു സേവപിടിക്കും. സേവപിടിച്ചാലും അയാൾ സ്വയം തടിക്കൊക്കിയെ പ്രവർത്തിക്കും. അയാൾതന്നെ നിങ്ങളോടു പറയും. മൂന്നു കമ്പനികളുടെ കൊടുത്തു വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വരണം. രണ്ടുകൊടുപ്പത്തിൽ കൂടുതൽ വില ഏഴതിയിരിക്കണം. നിങ്ങളുടേതിൽ താഴ്ത്തിയു.'

അർദ്ധർ സര്യ ലൈനിന്റെ ഫാരി ശ്രീ. ഇനിയും സോമനാഥൻ വശമാക്കിയിട്ടില്ലെന്നു കണ്ടു പിടിച്ചു മല്ലിക്കിൽ ബഹുരസം തോന്നി.

'കമ്പനികൾ വേറെ വേറെ തുടങ്ങാത്തും പോര വെട്ടേ ഓ മേൽവിലാസവും വേണമല്ലോ?' സോമൻ ചോദിച്ചു.

“ആളു മൂന്നു തരമുണ്ട്?” മല്ലിക പരിന്താണി. “പുറം” മൂന്നും “പോയ” നൂറും രണ്ടു മേഖലകളാണ്. അത്രയേറെ. കർമ്മങ്ങൾക്കായിപ്പോ രണ്ടു കേൾവിലാസങ്ങൾക്കു ക്ഷാമം? പലരും എന്റെ അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന മേൽവിലാസമാണ് വെക്കുന്നത്. സർ വഴങ്ങുന്നില്ലാതെ അയാൾ പറഞ്ഞു: “നിങ്ങൾ മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളെക്കൂടി കേട്ടിട്ടുണ്ട്” വേവലാതിപ്പെടുന്നത്. നിങ്ങളുടെ അടുത്ത മേൽവിലാസം ക്രിസ്തീയർക്ക് കമ്പനികൾ പതിക്കുന്നുണ്ട്. അറിയാമോ? പതിക്കുന്നതെന്തും ചലാൻ, പതിക്കുന്നതെന്തും ബില്ലുകൾ, രസീതികൾ, പതിക്കുന്നതെന്തും ഏഴുതുളകുലാസുകൾ. മുന്നിക്കുകിട്ടുന്ന ഈ വകയിൽ ഉൾപ്പെടും.”

ഇതു കേട്ടപ്പോൾ സോമന്റെ മുഖത്തു വന്ന ഭാവമേതും കണ്ടിട്ട് മല്ലിക പറഞ്ഞു: “ചിലപ്പോഴായിരുന്ന കമ്പനികൾ വഴികിൽ രാൽക്കാലം ഒരു കമ്പനി മതിയെന്നു വെക്കുക. നന്നെ മുട്ടിയായി എന്റെ അടുക്കൽ കാട്ടിവരുന്നാൽ. രണ്ടു നാലു പഴയ കമ്പനികളുടെ ലെറ്റർ ഹെഡുകൾ ചെലവു കൂടാതെ തരാം. എത്ര എത്ര കമ്പനികൾ ഉൾപ്പെടുത്തും. എത്ര എത്ര മുളക്കുമ്പഴ! എന്റെ കൈവഴി അനേകം ലെറ്റർ ഹെഡുകളുടെ സംസ്കാരം ഉണ്ട്.”

മല്ലിക ഇപ്പോൾ തന്നെ പറഞ്ഞ ക്രിസ്തീയർ ഒരു പഞ്ചാബിയാണ്. വെള്ളമോങ്ങിയും ചെമ്പുമായിവന്നും ഓഫീസിൽ പത്തു പതിനഞ്ചു മിനിട്ട് മാത്രമേ ഇരിക്കൂ. വല്ല കള്ളം വന്നിട്ടുണ്ടോ എന്നു നോക്കും. ഹിന്ന നാലഞ്ചു വെറ്റിലച്ചുടൽ ഒന്നിച്ചു വായിൽ നിറച്ചു വിപണി തേടിയിറങ്ങും.

ക്രിസ്തീയ ബാബുവിന് ഒരു പാർട്ട് ടൈം കണക്കെടുത്തു പിള്ളയുണ്ട്. അയാൾ രണ്ടു മൂന്നുവട്ടം ഓഫീസ് പുറം നടന്നു പോകും. പേർ ആകെ ബാബു. വിട്ടുനിൽക്കുന്ന പഴയ ജാതി മുഖം. പലരുടെയും കണക്കെടുത്തു ഈ വിചാർ തന്നെ നടത്തുന്നു. ഈ ലൈനിൽ ആകെ ബാബുവിന് അസാധുപരാണത്രെ. വിശേഷിച്ചും സെൽസ് മേക്സിന്റെ പ്രശ്നം. മൂപ്പർക്ക് വെറ്റില ചെറുപ്പം പോലെയാണ്, എത്ര കടുത്തിപോകുന്ന കേസാലാലും കഷ്ടിപ്പുടെ കയ്യിൽ സുരക്ഷിക്കാണത്രെ.

ആകെ ബാബു ഒരു ജീവനും സോമനോടൊന്നു പാഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ നടത്തിയതുകൊണ്ട്. വിറ്റും വാങ്ങിയും കര തിരവസ ആദ്യം വരട്ടെ. കണക്കിന്റെ കാര്യങ്ങൾക്കൊക്കെ ഇറയ്ക്കുകയാണ്.''

ആകെ പറയുന്നതെല്ലാം അനന്തന്റെ നിന്ദ സോമനോ മന്ദി കേട്ടു. ബിസിനസ് എവിടെ നിൽക്കുന്നുവെന്നതല്ല നല്ല പിടിയില്ല. അതിനിടയ്ക്കുള്ളതല്ല എന്തിനായിരിക്കണം സെൽസ് "ടാക്സി"ന്റെയും ഇൻകം ടാക്സിന്റെയും തുല്യവുമാ ന്. ആകെ ബാബുവിന് അതിപം വിഷമം തോന്നിയെന്നു അനന്തനും സോമനോടു പറഞ്ഞു: 'ബിസിനസ്സിന് പാടി യിറങ്ങി കഴിഞ്ഞ സ്ഥിതിക്ക് ഈ കണക്കെഴുതുന്നവസ്തുവി നെ നിസ്സാരമായി തള്ളാതിരിക്കു സാർ! നിങ്ങളുടെ അതര അബിളിഖല്ലെ ഇരുന്നിരുന്നത് മോഹനിലാൽ സേപാനി. ബിസിനസ്സിന്റെ എല്ലാ ഉള്ളകളിൽക്കൂടി അറിയാതെയിരുന്ന. ബോംബെയിൽ നിന്ന് പ്ലാസ്റ്റിക് പരമ്പർ വരുന്നതി മായം മേൽക്കി കര ഏറെ സമ്പാദ്യമുണ്ടായിരുന്നായിരുന്നു. 'പുണ്ണി ത്വം സർവ്വവ്യം ഇത്രൊന്നെ' മോഹനിക്കു നാമവിട്ടോടെ ന്തിവെന്നതെന്തുകൊണ്ട്?'

ഉത്തരം ആകെ ബാബുതന്നെ പറഞ്ഞു: 'കണക്ക് വേണ്ട വസ്തു വെച്ചില്ല. കയ്യി വിചാരിച്ച അതു തന്നെയാണു ആയിക്കൊള്ളാമെന്നു. ഇപ്പോൾ ഇൻകം ടാക്സി, സെൽ സ് "ടാക്സി" എന്ന രാഹുലകേന്ദ്രങ്ങളുടെ ദ്രവ്യ പതിഞ്ഞിരിക്കു യാണു. അടുപ്പിടാതെ എന്തു രക്ഷ? പത്രത്തി നടുക്കൊരുത്?'

മോഹനിയുടെ ചരിത്രം അന്നോടാണു വിശ്വബാബുവും പറഞ്ഞതെന്നു സോമൻ ഒർത്തു. 'മിസ്റ്റർ ബേബു' സേനാ പതിയെ ആ മഹാന്റെ വീട്ടിലും അയച്ചുനോക്കി. അവിടെ യുദ്ധി ആരം കൽക്കത്തവിട്ടു പൊയ്ക്കുണ്ടു. മിടുക്കൻ.' സോമൻ പറഞ്ഞു.

മുക്കുന്റേൻ പററിയ പല്ലിൻനിര പുറത്തുകുട്ടി ആകെ ബാബു ചിരിച്ചു. അയരം സ്വരം താഴ്ന്നു പറഞ്ഞു: 'വീട്ടു വീട്ടു പേരുകൊണ്ടു ഗതിയെന്തു? എന്തിനാണാണിരം ക. യുടെ പ്രേമപര്യവേഗി നടുക്കുകയല്ലെ ആരെയെന്നിഹതി വിചാഗ കോർ? മനസ്സിലാത്താ പ്പെരുപത്രമെന്നാലെന്നാണെന്നു?'

മനസ്സിലാവാതെ വയ്ക്കല്ലോ. ഇന്നലെയാണെന്ന് പൊതിയ കെ കണ്ണു് അഞ്ചു അവണു് പറയിച്ചതു് സോമൻ. നെററി ചുളിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ആകെ ബാബു പറഞ്ഞു: 'അങ്ങനെയൊക്കെ നീക്കം ചെയ്തുകൊണ്ടു് പറഞ്ഞാൽ സർട്ടിഫിക്കറ്റു്, ഓക്സ് കൃത്യസമയം അച്ചടിക്കുകിൽ ആലിപ്പുകിയെ സർട്ടിഫിക്കറ്റു് ഓഫീസർ ചട്ടിയും കലവും അപ്പീലെയുന്നതിൽ സർട്ടിഫിക്കറ്റു് ഇഷ്യൂ ചെയ്യുന്നു. സർട്ടിഫിക്കറ്റു് ഓഫീസറിലെ ബെയ്റ്റ് ലിഫ്റ്റ് സെക്ഷൻ ഹാജരായ് കണ്ടിട്ടുണ്ടായില്ല. സാക്ഷരൻ മലംഗിസ് ഖാൻ! 'ഡബ്ല്യു' കോളേജിലെങ്കിൽ കണ്ടിരിക്കും കൂടി ഉത്തുവണ്ടിയിൽ കയറി സ്ഥലംവിട്ടു. അതുകൊണ്ട്, ഒന്നും ആ മനസ്സനെ തിരിച്ചിട്ടില്ല.'

യാതാക്കൾക്കു കൂടാതെ ഇങ്ങനെയൊക്കെ നഷ്ടപ്പെടുന്നതിനായിട്ടില്ലെങ്കിലും സർട്ടിഫിക്കറ്റു് ഓഫീസറിലെ സെക്ഷൻ ഹാജരായ് കണ്ടിട്ടില്ലെന്നു് സോമനെ വല്ലാതാക്കി. ഇന്നോളം, പാലം സർട്ടിഫിക്കറ്റുറങ്ങുമ്പോൾ പരീക്ഷാസർട്ടിഫിക്കറ്റും കോളേജ് ഓക്സ് സർട്ടിഫിക്കറ്റും മാത്രമാണെന്നാണു് ധരിച്ചിരുന്നതു്. ആലിപ്പുകാരൻ സർട്ടിഫിക്കറ്റു് ഓഫീസറുടെ പേർ പൂത്തറിയാണു്, അയാൾക്കു്. ആകെ ബാബു പിറുപിറുക്കുന്ന സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'നീങ്ങു വിചാരിക്കുന്നതൊക്കെ, നോപാനി കണ്ടിട്ടുള്ളതിൽ നിന്നു് പറഞ്ഞുകൊണ്ടു്. പക്ഷെല്ലാം. ഇവിടങ്ങളിൽനിന്നു കിട്ടുന്ന കറങ്ങുന്നതു്. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ നോപാനി എന്നു പറഞ്ഞു വിട്ടപ്പോൾ 'ഇത്തരം' എന്നുപറഞ്ഞു് മിഴിച്ചു നിന്നതല്ലയോ. ഇപ്പോൾ ആ വിരുതൻ പ്രേമനീധി ഗുപ്തനാണു്.'

കണ്ടിട്ടുള്ള നിർമ്മിക്കുകയാണു് ആകെ ബാബു പറഞ്ഞു: 'നീങ്ങുകോട്ടെ' നോപാനി പറയാമല്ലോ. നോപാനി എന്നു സഹസ്യമായി വന്നു കണ്ടിട്ടില്ല. അയാൾ എന്റെ നൂണു പേക്കുകൊണ്ടാണു്, ആകെ ബാബു ഇവിടങ്ങളിൽനിന്നു ആദ്യം എന്നു്. അങ്ങി രാിച്ചശേഷം വന്നുവിട്ടിപ്പോൾ ഡോക്ടർ കണ്ടിട്ടാണു് ചെയ്യാനാവുക? നോ പറയൂ—'

ആകെ ബാബു കണ്ണുകളെ വിടവിലിട്ടുളള സോമനെ കണ്ടിട്ടി, പിന്നെ ചോദിച്ചു.

'സംഗതി മനസ്സിലാക്കയാ?'

‘നേരപറമ്പി കഴപ്പുത്തിലാണെന്നു മനസ്സിലായി’.

ജോസും ആദക“ബാബുവിനെ തൃപ്പിരപ്പുഴത്തിയില്ല. അയാളുടെ കഴപ്പുത്തിൽനിന്നും അയാൾ സ്വയം രക്ഷപ്പെടുത്തി. ഇതിൽനിന്നും നിങ്ങളെക്കുറിച്ചു മനസ്സിലാക്കണം? നിങ്ങൾ കണ്ടുപറിക്കണം. ഈ ലൈനിൽ കൊണ്ടുപോകാൻ നോക്കിയാൽ വണ്ടിക്കടിയിൽ കുടുങ്ങിച്ചുത്തണമുപോവു. ഇതിൽനിന്നുള്ള ഗുണപാഠം വെറും നിത്യവൃത്തിക്കുള്ള പ്രയത്നംകൊണ്ടായില്ല, ക്ലേശമെന്ന കണക്കുപാലെത്തന്നെ എഴുതിവയ്ക്കണം’.

വൃദ്ധനായ ആദക“ബാബുവിന് സോമനോട്ട് മകന് അമ്മായിയിരിക്കുന്നവനെ വാതിൽക്കലിത്തക്കകണ്ടു തന്നെ സേനാപതി കണ്ടുപിടിച്ചു. ആദക“ബാബു സ്വക. രാം“അടിപറയുകയാണ്: ‘സഹിക്കുകിരിക്കുന്ന ലൈനിൽ 5 മെമ്പസ എ“ക വകയുണ്ട്. എത്രയോ പേർ ഒറ്റ രാത്രികൊണ്ടു കല്ലുവൃക്ഷം നേടിയിരിക്കുന്നു. ഈ ശ്രീധർജി കെമിക്കൽസ് വിരദ് കണ്ടമനം നേടിയെടുത്തു. എന്നാൽ പതിനൊന്നു കമ്പനികൾ, ഇവന്റെ ഒത്തുപി അവന്റെ തലയിൽ എന്ന് പറഞ്ഞു കണ്ടുകിട്ടു കാര്യം നടത്തുന്നതു കണ്ടാൽ നിങ്ങളെ“നമകൃഷ്ണമിഷന്റെ അക്കൗണ്ടു“ ആണെന്നു തോന്നു. സേൽസ് ടാക്സ് ഓഫീസർ മൂക്കു കടത്തി മുന്നേറ്റനോക്കിയാൽ കട്ടിയുടെയും ചന്ദനത്തിനിയുടെയും ഗന്ധമേ കണ്ടു.’

ഈ ലൈനിലെ ആദ്യത്തെ കൈനോട്ടം ആദക“ബാബുവിന്റെ അനുഗ്രഹത്താലാണു കിട്ടിയതു്. ജയ“സ“വാലാളാരുടെ മണ്ണുത്തറയിൽ ഷോപ്പിൽ ആദക“ബാബുവിന് കണക്കെഴുതുന്നു. ഷോപ്പിലെ ബ്രിജ് ബാബുവിനെ അയാൾ സോമൻ പരിചയപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തു പറയുകയുണ്ടായി: ‘വെറുതെയിരിക്കാതെ വല്ലതും ശ്രമിച്ചുനോക്കൂ.’

ബ്രിജ് ബാബുവിന് ചെറുപ്പക്കാൽ സോമന്റെ കഴിവിൽ തികച്ചും വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും പറഞ്ഞു: ‘ഡ്യൂട്ടിറക്കേണ്ടു കടലാസും കവറും ധനാളം മണ്ണുക്കണ്ടു. വരികാൻ കഴിയുമോ എന്ന് നോക്കൂ. ആദക“ബാബു ഇങ്ങു“ നിൽക്കുന്നതുകൊണ്ടു നിങ്ങളെ അവിചാസിക്കുന്നില്ല.’

[illegible]

ലാൽബാഗ്വാറിനു മുമ്പിൽ ബി. കെ. സാഹയുടെ പ്രഖ്യാതമായ ചായക്കുരുക്കു അരികിൽ ഉള്ള റെസ്റ്റോറന്റിയിൽ ഇരുന്ന് ഒരു കപ്പലായ കെട്ടെ കോണ്ടിക്ടിക്കനെതിനിൽക്കി റോഷൻ കണക്കു കൂട്ടി നോക്കി. നന്ദികളെ അനുസ്മരിച്ച സൗകര്യം വീട്ട് തപസിക്കു പ്രതികരിച്ചു. ഒരു കണ്ണുവീശും എഴുത്തു കൈവെച്ചാലും ഒരു കൊല്ലം 365 കറുപ്പുക്കു പൊലാസുവെക്കും. ഇതു പത്തു വർഷം അവിശ്വാസം കണ്ടെത്താത്ത തുടർന്നാൽ 3650 കവറുകൾ മാത്രം. ആരംഭിക്കാം. തപസിക്കും റോഷൻ കറുപ്പുക്കും അയച്ചുകൊടുക്കുക. അതു പട്ടം പതിവായി കാലം ചെലവിട്ടു അയക്കുക—അതല്ല പത്തുകൊല്ലം കൊണ്ട് ഒരു 3650 കവറുകൾ കൂടി കണക്കിലെടുക്കാൻ കഴിയും. അതായത് എല്ലാം കൂടി 7300 കവറുകൾ. ഈ സംഖ്യകൾ ഒരു ലക്ഷി ചെറിയ റോഷന്റെ അടുത്തുവന്നു നോക്കി. അപ്പോൾ ഒരു നൂറുവർഷം കൊണ്ട് ഒരു ലക്ഷം കവറുകൾ ചിലവാകില്ല. എഴുപത്തിയൊമ്പതിനും കവറുകൾ മാത്രം.

பயத்தைப் பகனாகி மகனி நாயார், இவ்வகளைக்
பயிர்வாழ்ந்தது. புவியைவாய் பிசகிவந்தது. கை நூல்
புண்ணிக்கு அருளியதை இவ்வாறாகவெனவும். வாய் பிசகி
இவ்வாறு. அந்திநாள் இவ்வாறாகவெனவும். அந்திநாள்
அந்திநாள் இவ்வாறாகவெனவும். அந்திநாள்

கனகலிங்கர் கோகொளடி ஹலஜு மூதபிநிஷ
 ஷெபிரா பெதென்" அறாஜகை ரொட், புரணகை" இநிணை.
 கை அறனாந் கோட், பானிடுகாயி மொஷ்பெஸுந் பெபாஜிஸ்
 கருணைமேர ரொட்" ககந புரணகை வகந, கோதென்"
 ராமபாநிநியை ஸ்ரீமயிகை அகஜ்ஜி பிவாஹ் கசிஷ்
 அகந்.

ആ മാനുസ് ബി. കെ. സാഹയുടെ കയ്യെഴുതിയിട്ടുള്ള തിരിച്ചറിയുന്ന ഒരു വണ്ടിക്കു മുമ്പിൽ നിന്ന ഉൾ സോമൻ പുറത്തുകിറുത്തിച്ചെന്നു—‘മിസ്റ്റർ ചാറൻജിയല്ലെ ഏതൊരു മനുഷ്യർക്കുവേണ്ടി?’

അശോക ചാറൻജി കറുപ്പിൽ കയറുവാൻ ഭാവിച്ചതായെന്നു. ‘സോമനാഥന്റെ മേച്ചുകേട്ട്’ പെട്ടെന്നു നിന്നു. ‘സോമനാഥന്റെ മുഖത്തോടു തിരിഞ്ഞുനോക്കിക്കൊണ്ടു’ അയാൾ പറഞ്ഞു: ‘സംശയമില്ല?’ മിസ്റ്റർ ബാൻജിയല്ലെ? ‘ഗുമിന്യോഹാട്ടിലെ കവലയിൽ വെച്ച്’ അന്നു ശ്രീമതി പരിചയപ്പെടുത്തിയെന്നല്ല?’

ലാൽബസാനിനു മുന്നിൽ വെട്ടി നിൽത്താൻ സമ്മതിക്കില്ല. അതിനാൽ അശോക ചാറൻജി സോമനെ വണ്ടിയിൽ പിടിച്ചിരുത്തി.

മിസ്റ്റർ ഓവറിയൻ മുക്കളിലാണ് അമ്പതെ ഓഫീസ്. അവിടെ ഒരു നല്ല പോസ്റ്റ് അന്നു മി. ചാറൻജിയുടേതു. നല്ല പോസ്റ്റുവെച്ചിട്ടുള്ളതായി ശ്രീമതിയെപ്പോലുള്ള ഒരു തെളിവുകാരൻ എവതി അറിയുകയുണ്ടെങ്കിൽ ബാധിച്ചു കരിമ്പുതം പോലുള്ള ഈ തടിയണയുണ്ടോ പരിചയപ്പെടുന്നു? കോളേജു പഠനക്കാലത്തു സമ്മതസഹചാരിയായിരുന്ന സർ വാസുദാസനിൽ മകളെക്കണ്ടിരുന്നു. സുദർശനക്കല്ലാത്ത യുവാക്കളോടു വർത്തമാനം പറയുകയെന്ന ശ്രീമതിക്കിഷ്ടമല്ലെന്നു അപമാനം പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ട്. ആപ്പിൾപോലെ തുടങ്ങിയ വെളുത്തുനിൽക്കുന്ന സ്മാർട്ടായ ഒരുവനെക്കൂടാതെ അവർ വരികിട്ടെല്ലാത്തതായിരുന്നു പ്രതിഭയെ. സിനിമയെന്ന കലയെപ്പോലെയായിരുന്നു സമ്മതൻ. എന്നാൽ ഏ. ജി. ബെംഗലിൽ ഒരു കലാപർ ഡിവിഷൻ ക്ലാർക്കാണ്.

അശോക ചാറൻജിയുടെ വാഹനത്തിൽക്കയറി കയ്യിൽ അടക്കിക്കൊണ്ടു ശ്രീമതിയുടെ പഴയ ചങ്ങമ്പിള്ളി മുദ്രയായില്ലെന്ന് സോമനു തോന്നി. അയാൾ പറഞ്ഞു: ‘അന്നു നിങ്ങളെ കാണാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു എനിക്കെന്തൊരു സന്തോഷം തോന്നിയെന്നോ!’

കാൽ ഓടിച്ചുകൊണ്ടു അശോകൻ പറഞ്ഞു: ‘അ ജീവനും വീട്ടിൽ വരാതെ സമ്മതിക്കില്ല. ശ്രീമതിക്ക് നല്ല നമ്പു

അദ്ദേഹം പക്ഷെ മറ്റൊരു വന്നാൽ പറയില്ല. ഗൃഹിണിയേയും കൂട്ടേണം.'

സോമൻ ചിരിച്ചു. അയാൾക്ക് വല്ലാത്തതായി, മണ്ടപ്പിരിയായുടെ പാഞ്ഞു; 'ഇതുവഴി ഇനിയും ആർക്കും പങ്കിടുകയോ ഈ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു!'

സോമൻ പിന്നീട് ചോദിച്ചു; 'അതല്ല, തിങ്ങുതെക്കൊടിയിൽ സ്നേഹിതനിപർവ്വസ് ചെയ്യുന്നതാത്?'

'അതല്ല. എങ്കിലും എന്റെ അടുത്ത സ്നേഹിതനാണു് അതു ചെയ്യുന്നത്.'

'അയാളെ മനു പരിചയപ്പെടുത്തിത്തരമോ? പാർട്ടിക്കൊ. ബിസിനസ് ചെയ്യുന്നു. അതല്ലാതെ ബംഗാളികൾക്കു മറ്റൊന്നുമില്ല. മിസ്റ്റർ ചാററർജി!'

'അതു പറയാനാണോ?' അയാൾക്ക് ഉത്സാഹിപ്പിച്ചു.

ചെറുപ്പക്കാരൻ നല്ലവനാണു്. നേരെ കൊണ്ടുപോയി ഗംഗുലിയുടെ അടുക്കലേക്കു്. എന്നിട്ടു പറഞ്ഞു; 'എനിക്കു് വളരെ വേണ്ടപ്പെട്ടവൻ. വേണ്ടതു് ചെയ്യുകയുണ്ടാകും.'

അദ്ദേഹം നന്നു്. കി. ഗംഗുലി കടലാസിന്റെ മേനി നന്നായി. ഇരുപത്തിയെട്ടു റീ. ഇപ്പോൾത്തന്നെ ആവശ്യമാണു്. കററു് അറിയണം. മല്ലികു് ബാബുവിന്റെ അച്ഛനായി പാഡിൽ സോമൻ അവിടെച്ചെച്ചു തന്നെ എഴുന്നീക്കൊടുത്തു ചെല്ലാത്തു്.

മിസ്റ്റർ ഗംഗുലി ക്ലാർക്കിനെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു; 'കഴിഞ്ഞ കുറിയൊരു വിലയ്ക്കുണ്ടു വാങ്ങിയതെന്നു് നോക്കൂ.' ക്ലാർക്കു് ഒരു പാഡു് ഗംഗുലിയുടെ മുമ്പിൽ എടുത്തുവെച്ചു. വില നന്നാക്കിയശേഷം അയാൾ പറഞ്ഞു; 'നിങ്ങളുടെ വില കൊള്ളാം. ഓർക്കും ഉപേക്ഷ തന്നു വാങ്ങുന്നതാണു്.'

'കവറിന്റെ കാര്യത്തിൽ കുറച്ചു താമസം വരും. സാബു ഇം കെട്ടാമുതൽക്കു തന്നിട്ടു് ഉപാസ്ഥിതളു. സ്റ്റോക്കു് നോക്കിയിട്ടു വേണം അന്തിമമായിക്കുറു്.' ഗംഗുലി പറഞ്ഞു.

അഞ്ചടിക്കുന്ന സമയംകൊണ്ടു് ഇടപാടുകൾ തീർന്നു. എല്ലാ പക്കത്തു കളം ചെയ്തുതീർത്തു് ചെലവുകൾ തട്ടിക്കീഴിച്ചു് മൂന്നു ചുട്ടി വീഴാത്ത പത്തുരൂപാ നേരുകൾ 'സോമനാഥു്'

ഉദ്യോഗി'ന്റെ ഉദ്യോഗൻ സോമനാഥബാണിന്റെ കീഴിൽ സ്ഥാനം പിടിച്ചു. ജീവിതത്തിലെ ആദ്യത്തെ സമ്പാദ്യം പ്രഥമരൂപരും ചോലൈ തന്നെ അഭ്യർത്ഥിച്ചതായ കരകയം കർക്കടക നഗരത്തിന്റെ വിവർണമായ മുഖം മാഞ്ഞു. ഉദ്യോഗിയായ ഒരു മുഖം തെളിഞ്ഞുവന്നു. വ്യവസായത്തിലുള്ള സമ്പാദ്യങ്ങൾക്കു ബോധ്യമായി. ഉദ്യോഗിനും അർക്കാനന്ദനും തെ അയാൾ മണിബാഗ് പുറത്തെടുത്തു പണം കണ്ടുകിട്ടിപ്പോയി.

സോമനാഥിൻ തിരിച്ചു ചെന്നു. അയാൾ വിശ്വ ബാബുവിനെ അന്വേഷിച്ചു. അയാളില്ല. ഏതോ കാര്യത്തിന് കർക്കടകത്തു വെളിയിൽ പോയിരിക്കുന്നു. ആദ്യം ബാബുവന്നപ്പോൾ സോമൻ മിട്ടായി കൊണ്ടുവരുന്ന ഏർപാട് ചെയ്തു. ആദ്യം ബാബു തടഞ്ഞു: 'ഇതൊക്കെ കാരണമാണ് ബാഗ്ഗിൽ ബിസിനസിൽ പൊളിയുന്നത്. ഇതു നിങ്ങളുടെ സ്വന്തം കൃഷ്ണിറുമാണ്. ആദ്യത്തെത്. ഇപ്പോൾ തന്നെ തിന്നും കുടിച്ചും മുക്കിപ്പോയോ? ആദ്യം ഏതു പാത്രമായിരും ക. കയ്യിൽ വരുട്ടെ. അതിനുശേഷം നിങ്ങളുടെ കൈകൾ മുക്കി' മിട്ടായി വരുത്തി തിന്നും.'

സോമൻ അതിപ്രസന്നനായി കാണപ്പെട്ടു. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'നോക്കൂ, കർക്കടകൻ കൈമാറ്റത്തിനും ശരിപ്പെട്ടാൽ എന്റെ യോഗ്യമാർക്കെന്തെന്നുവു?'

ബ്രിജ് അസം വാലയുടെ പണവും തിരിച്ചു കൊടുത്തു. മവസ് അയാൾ ആദ്യം ബാബുവിനെ അറിയിച്ചു. 'അയാൾ ഏതു പറഞ്ഞു?' ആദ്യം ബാബു ചോദിച്ചു.

'സോമനാഥനായി. ഏതെങ്കിലും ഏവിടെ വിറയുമെന്ന് വിശ്വസിച്ചു പറഞ്ഞു.'

'ഏ?' ആദ്യം ബാബു ചോദിച്ചു. 'ഏതാണിരിക്കുന്നത്? മിസ്റ്റർ! നിങ്ങളുടെ പാർട്ടിയുടെ പേർ ബ്രിജ് ബാബുവിനെ അറിയിച്ചു.'

ബ്രിജ്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന മഹാപുരസ്കാരം വന്നുവെക്കുന്നു. സോമൻ മനസ്സിലായില്ല. ആദ്യം ബാബു വലിയ തട്ടപ്പാട് പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ വലിയ കടംബത്തിൽ പിറന്നവർ. ബിസിനസ് ചെയ്യാൻ വന്നിരിക്കുന്നു. അതേ-

ഒമ്പതാം കോലാർ, കണക്കെഴുതി വരാനുപരിപ്പു തോക്കുന്നവർ. അൻ പാഞ്ഞാൽ ചെങ്കിട്ടിൽ പോവില്ല. ഏണാലും പാഞ്ഞാൽ തിരികൊൻ മനസ്സുവരുന്നില്ല. ഈ ലൈനിൽ അടക്കം സ്വന്തം ചിട്ട് അന്യരെ കാട്ടരുത്. ആർക്കു സദ്യെ ചെയ്യുന്നുവെന്ന് മാർക്കൊക്കെപോലും ഇതചെയ്തി അറിയിക്കരുത്. നമ്മുടെ സ്വന്തമാണെന്നു ഇടമില്ല. ഇതിനെ വിപണിക്കുമാർക്കു അറിയാതെ പറ്റാതെ. മണ്ടമാണെന്നാർക്കും.

ഇതിനിടയ്ക്ക് 30 ക. ഒരു ദിവസം കൊണ്ടു സമ്പാദ്യമുണ്ടാക്കിയെന്നതിന്റെ കരുത്തോടെയുണ്ടെ സമരങ്ങൾക്കു സഹിക്കാവുന്നതായത്. ഏകദേശം ആരുമറിയാതെ മിറായി തീർന്നുവെന്നുണ്ടായിരുന്നു സോമൻ. അവരെ സമ്മതിച്ചില്ല. നിർബന്ധം സഹിക്കാതായപ്പോൾ പറഞ്ഞു: 'അതിനുപകരം വണ്ടി കെട്ടിയിൽ നിന്നിറക്കി ഏതൊ കമ്പിൽ ദോഷമുള്ള അമ്മാവന്റെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടു പോയി തിരിച്ചു കൊണ്ടുവന്നു വീട്ടു.' ഏട്ടൻ സെൽഫ് ക്ലൈംപ് ആണ് ചെയ്യുന്നത്. വണ്ടി ഇടക്കിടക്കും സ്റ്റാർട്ടറുകൾ നടത്തണമെന്ന് ഏട്ടൻ ഏഴു തിരിയുന്നത്രേ. സോമൻ ഇതിൽ വിരോധമില്ല. വണ്ടി ഓടിക്കുവാൻ പാടിത്തുടങ്ങിയത് സോമൻ കമലയും ഒന്നിച്ചായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കമല വേദമുണ്ടെന്നുവെച്ചു. സോമൻ ബി. ഏ. കൂ വായിക്കുന്ന കരുത്തുതന്നെ ക്ലൈംപിങ് കലാസർവ്വ കൗസ്തൂഭമാണ്.

ഏകദേശം അമ്മാവന്റെ വീട്ടിൽ കൊണ്ടുപോയി വീട്ട് ഒരു മണിക്കൂറിനുള്ളിൽ തിരിച്ചു വന്ന സോമൻ. വഴിക്കു ലോക്കിന്റെ അരികിൽ കുർ നിർത്തി ഏകദേശം നിർബന്ധിച്ചു അയാൾ കൊക്കുകൊളു ക്കിപ്പിച്ചു. ഏതു പറഞ്ഞിട്ടും സമ്മതിച്ചില്ല. കേവലന്റെ ആദ്യത്തെ സമ്പാദ്യം കൊണ്ടു കൊളു ക്കിക്കുന്നതിൽ ഒരു പ്രത്യേകതയും തന്നെ അയാണി കരുതുന്നത്. അപ്പൻ മിറായി വരണമെന്ന് അവരും കൂ മോഹം തോന്നി. എന്നാൽ വീട്ടിൽ ഏല്പാവതാഴെ പാ യാതായിട്ടില്ല എന്നായിരുന്നു സോമന്റെ അഭിപ്രായം. അതു കൊണ്ടു വേദമുണ്ടെന്നു വെച്ചു. ബിസിനസിൽ പങ്കാളിയെപ്പറ്റി അതു സകലപക്ഷം അറിഞ്ഞുവശാവുക—അങ്ങനെയായാൽ പാവത്തിന്റെ ആത്മവിശ്വാസം ഏകദേശം അറിയാതെ മറുപടി

പോവുക. അതിനെത്താലും കമലയോടേതി തയ്യാറല്ല. എങ്കിലും അവസാനം ഒരു തയ്യാറെടുപ്പിലേത്തി. അപ്പനായിട്ട് സേവനമാർഗ്ഗം പണം കൊണ്ടു നൂറുപ്രതി ചെങ്കിൻ വാങ്ങും. പൂനാൽ സേവനങ്ങൾ പണം കൊണ്ടു വർദ്ധിപ്പിക്കണമെന്ന് അറിയിക്കില്ല.

അവനി യുവാക്കൾ ചെട്ടയറായി മേലേക്കിറ ചുറ്റും ചുറ്റുമുള്ള നന്നു കണ്ടപ്പോൾ കമലയോടേതിക്ക് സേവനം ഒരു കട്ടിയോ കടന്നാക്കം കടന്നു. കടന്നാക്കം വിവാഹമായും അധികവും മുമ്പേ നടത്തണമെന്ന് കമലയ്ക്ക് കൊതിയുണ്ടു്. പൂനാൽ വിവാഹക്കാര്യമെടുത്തിടാൽ ഖേദമുണ്ടു്. പക്ഷേ, വല്ലാത്ത കടമം, വിധവയായ ഇന്നത്തെ ചെറുപ്പക്കാരെക്കൂടി കമലയ്ക്ക് പൂനാൽക്കൊണ്ടു കത്തിവെച്ചു വിട്ടിട്ടുള്ളതെന്നാൽ കണ്ടു.

ചെട്ടിയെ കൊക്കുകയോ വലിച്ചു കടിച്ചു കൊണ്ടു കമലപറഞ്ഞു: 'പൂനാൽ മനസ്സു പറയുന്ന ബീബിനസിൽ നിനക്കു് നല്ല പേര് കിട്ടും.'

'അതു സത്യമാവട്ടെ പൂനാൽ' സേവൻ ആത്മാർത്ഥതയോടെ പറഞ്ഞു.

'ശരി കട്ടം! നീ വലിയ ബീബിനസാണെന്നാൽ എന്തു ചെയ്യും?' അവൾ ചോദിച്ചു.

അല ചെറുപ്പക്കാരെ സേവൻ പറഞ്ഞു: 'പൂനാൽ ഒരു കമ്പനിയുടെ ചെയർമാനാക്കും. പിന്നെ പാവം സുകർമ്മൻ നല്ലൊരു പോസ്റ്റ് കൊടുക്കും. സുകർമ്മൻ സത്രം പ്രയോഗിച്ചു് പൂനാൽ ഒരു ഇൻറർവ്യൂ തയ്യാറാക്കിപ്പോയി. അതിനു പകരം മറ്റൊരു ചെയർമാനാക്കു കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല.'

കമല പറഞ്ഞു: 'അയാൾ വലിയ കമ്പനിയായിത്തീർന്നുണ്ടെന്നു കേട്ടു. അയാളെ കണ്ടാൽ, ഒരാളിടേ അപ്ലൈ ചെയ്യാനായി പണം ആവശ്യമാവുമ്പോൾ എന്താരു ചോദിച്ചാൽ പറയൂ. നിന്റെ പൂനാൽക്കു് മാസംതോറും മൂപ്പളിക, വീതം കൊടുക്കുവരുവാൻ പറയുന്നുണ്ടു്.'

പൂനാൽ ബോബിനാൽ വാക്കു് അടിസ്ഥാനപരമായായിത്തീർന്നു എന്ന് സോമൻ മൂന്നു ദിവസങ്ങൾക്കു മുമ്പായി. അയാൾക്ക് ചാറാൻതിയുടെ ഓഫീസിൽ നിന്നു് കവലിങ്ങി-

മാർഡർ കീട്ടുമെന്ന് ഫ്രീജോണ്ട് ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുകയായിരുന്നു സോമൻ. എന്നാൽ മി. ഗാംഗുലി അഗാധമായ ദുഃഖം പ്രകടിപ്പിച്ചു. 'പററിയില്ല. നിങ്ങളുടെ വിചാരിച്ചതുപോലെ അധികം.'

വർദ്ധിച്ച മുഖത്തോടെ പുറത്തേക്കിറങ്ങി സോമൻ മിസ്റ്റർ ഗാംഗുലിയുടെ ഡിപ്പാർട്ട്മെന്റിനുള്ള ആ ക്ലാർക്കിനെ കണ്ടു. ഉടൻ, വീട്ടുവാസവന്നതായ ഒരു തൊഴിലിടത്തിൽ നിന്നുപോയി കണ്ടെന്നതു കണ്ട് ആ മറുനാൾ ഒരു തൊഴിലിടത്തേക്ക് അയക്കുന്നു. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ജായസുവാൽ കമ്പനിക്കുവേണ്ട കയ്യിൽ നിന്നാണ് കവർ വാങ്ങി സപ്ലൈ ചെയ്യുന്നതെന്നു തോന്നുന്നു. അവർ തന്നെ നിങ്ങളെത്തിക്കുകയും താഴ്ന്ന രേറ്റിൽ കൈമാറ്റങ്ങൾ തന്നിട്ടുപോയി. അവരുടെ കനകിട്ട വാങ്ങിയാലായിരിക്കും കമ്പനിക്കു കൂടുതൽ ലാഭമെന്ന് അവർ പറഞ്ഞു.'

സോമനുമായി അടുത്തുചെല്ലൂ. ബ്രിജ് ബാബുവിനോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ അയാൾ കൈകലർത്തി. അറിഞ്ഞിട്ടുപോലുമില്ലേ. അയാൾ പറഞ്ഞു:

'ബിസിനസിൽ നമ്മളൊക്കെ ഫ്രീജോണ്ടുസഹോദരർ, ആ നിലയ്ക്കു ഞങ്ങളെ നീങ്ങളെ പിറകിൽ നിന്നു കാണി വീഴ്ത്താൻ വരുന്നു?'

കണ്യാബാബു മുന്നോട്ടുവന്ന് അവരുടെ പിറകിൽ നിന്നു വർത്തമാനം കേൾക്കുകയായിരുന്നു. ബ്രിജ് ബാബു ചോദിക്കുകയുണ്ടായപ്പോൾ അയാൾ സ്വകാര്യം പറഞ്ഞു: 'അയാൾക്കുണ്ടായത് ആളെ വിട്ടത്. വിടാതിരിക്കണം! ഇങ്ങനെ ബിസിനസ് നിയമം തന്നെ. ബ്രിജ് ബാബുവിനോടായി കറങ്ങുവിലയ്ക്ക് നിങ്ങൾക്കു തന്നെ വല്ല ഭിക്ഷിപ്പും കവറുകൾ വീൽക്കുന്ന് അതായത് വിട്ടുകൊടു?'

പള്ളം കേട്ടിട്ട് ആകെ ബാബു പറഞ്ഞു: 'ഇത് ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കുന്നത് ഞാൻ മനസ്സെടുത്തിട്ടില്ല. നിങ്ങൾ ജായസുവാലിനെ തക്ക പാദം പാർപ്പിക്കാൻ വീക്ഷിക്കുന്നവരിൽ മി. ഗാംഗുലിയെ മുന്നോട്ട് ചെയ്യൂ. നിങ്ങളിലൊരാൾ ഈ കമ്പനിയുമായി യാതൊരു ബന്ധം ലഭിക്കാൻ പോകുന്നില്ലെന്ന് നിങ്ങൾ ബ്രിജ് ബാബുവിനെ

‘ബാധ്യസ്ഥന്മാരുടെക്കാരാണ് അയാൾ നിങ്ങളുടെ ചെരുപ്പി-
കൾ പട്ടുപോയതായി തീരും.’

‘അയാൾ അപമാനിക്കുന്നുവല്ലോ?’ സോമൻ ചോദിച്ചു.

‘മിണ്ടാതിരിക്ക മിസ്സർ! മാനുഷമായിട്ടു വേണ്ട അപമാ-
നത്തിന്! ഇത് മാർക്കറ്റാണ്—അങ്ങാടി. ഇവിടെ ഇങ്ങ-
കൾ നശിക്കുന്നതിന്റേതുകൊണ്ടുതന്നെയാണ് ഇളുപ്പി ഇതിലെ
ക്കിടന്നത്.’

സോമൻ വല്ലാതെ ഭംജം വന്നു. ‘ബ്രിജ് ബാബുവിനെ
തക്ക പാഠം പഠിപ്പിക്കുവാൻ ആഗ്രഹമുണ്ട് അയാൾക്ക്. ഏ-
ന്നാൽ ആകെ ബാബു പറഞ്ഞ വഴി സ്വീകരിക്കുവതും. മി.
ഗാംഗുലി അയാൾ പറയുന്നതെന്തിനു കേൾക്കണം? കറങ്ങൽ
വിഖ്യാത പരക്കു വാങ്ങുന്നതല്ല കമ്പനി ഗാംഗുലിയെ നിയമി-
ച്ചിരിക്കുന്നത്?’

ആകെ ബാബുവിന് അതൊന്നാണിയില്ല. അയാൾ പറ-
ഞ്ഞു: ‘ഏതെ നാളായി ഈ കെട്ടിനിൽ വന്നിട്ട്. പർച്ചേസ്
ഓഫീസർമാരുടെ ഏതെല്ലാം കഥകൾ കേട്ടുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു!
അവർക്കു വേണ്ടകുറുപ്പുകളിൽ തന്നിടും പോലെ ഏതു
മാവാം.’

വീട്ടിൽ ചെന്ന് അർധശയിക്കുവസ്ഥയിൽ ഇരുന്ന്കൊ-
ണ്ട് ബ്രിജ് ബാബുവിനെ ഒരു പഠിപ്പിക്കരുള്ള വഴി ആ-
ചാരപരി തുടങ്ങി. ഏഴത്തിയെട്ട് ഇക്കാര്യത്തിൽ അഭിപ്രാ-
യം ചോദിച്ചിട്ട് പ്രയോജനമുണ്ടായില്ല. പ്രതികാരം ഏതെ-
ക്കും ഏതൊക്കെയെന്നാണ് സോമൻ ഏഴത്തിയെട്ട് ചോദി-
ച്ചത്. ഏഴത്തി ചതിവുപോലെ അമ്മയുടെ വചനം ഉദ്ധരി-
ച്ചു. അമ്മ പറയരുതായിരുന്നു: ‘നായ നിന്റെ കടിക്കാൻ
വന്നാൽ നായയെ ഓടിച്ചുകളയും. നീ നായയെ തിരിഞ്ഞു
കടിക്കാൻ പോവില്ല.’

ഏന്നിട്ടും സോമൻ സമാധാനമായില്ല.

മേവേൽ ബിസിനസിനെപ്പറ്റിത്തന്നെയാണ് സോമൻ
ചിന്തിക്കുന്നതെന്നു കണ്ട ബ്രൂസർക്കു ആശ്വാസം തോന്നി.

സോമൻ പിറന്നത് അശോക് ചാററീളിയുടെ മാഹി അന്തം പോയി. ഒരിക്കൽ ശ്രീമതിയുടെ ഫോണിൽ വിളിച്ചാലോ എന്നും ആലോചിക്കാതിരുന്നില്ല. നവവാവാഹിതയായ വധു എന്നെങ്കിലും അപേക്ഷിച്ചാൽ അശോകചാററീളിക്ക് നിരസിക്കാനാവില്ല. എന്നാൽ ആ ആലോചന വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. മാഹിസിന്റെ വാതിൽക്കൽ വെച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ചാററീളിയുടെ കണ്ണു നല്ല ഒരു വരണയുമാണ്. ശ്രീമതി മാറേണ്ട 'ചെയ്തത്', ഉദാമനസ്സുകൾ, കണ്ണു ഉദൻ അയാൾ സോമൻ നമസ്കരം പറഞ്ഞു. പിന്നെ അയാൾ സൗജന്യപൂർവ്വം ബിസിനസിന്റെ പുരോഗതിയെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കുക. കറച്ചു കാർഡർ കിട്ടിയതിൽ സംതൃപ്തി പ്രദർശിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ കലരിന്റെ കരയും പാശാൻ സോമൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

ആക്ട് ബാബു വീണ്ടും ചോദിച്ചു: 'ബ്രിജ് ബാബുവിന്റെ കാര്യം എന്താണിത്?'

സോമൻ പരാജയം സ്വീകരിച്ചു: 'മി. ഗാ-ഗ്രാഫിയുടെ മുറിയിൽ ചെറുതാവാൻ മനസ്സുവന്നില്ല.'

ആക്ട് ബാബു പറഞ്ഞു: 'ഈ ലൈനിൽ വല്ലതും ചെയ്താൽ അതൊന്നാണെങ്കിൽ ചുരുക്കം'-മാഹി സമുദായ സേവ ചിട്ടിക്കണം. ഇല്ലാത്ത നല്ലില്ല.'

* * * *

നാലാം നമ്പർ ടേബിളിൽ ഉമാനന്ദമോഹി വല്ലാത്ത കണ്ണുക്കുട്ടപ്പാക്കു ഇരിക്കുകയാണ്. പത്താം ഒരു കൈനിലം പിടികിട്ടുന്നില്ല. താടി എന്ന ഒരു കണ്ണന്റെ കമ്പനിയുമായിരുന്നു പണി. തമ്മിൽ ഉള്ളുകൊണ്ടു നടന്നിട്ടുണ്ടായി. അതായി വിളി ബിസിനസ്സ് തുടങ്ങി. എന്നാൽ ഒന്നും കിട്ടുന്നില്ല. കണ്ണിൽ.

മോശി പ്രവർത്തിക്കുന്ന കലാനിരീതനായാണ് രണ്ടാം നമ്പർ ഭാഗത്തുവെച്ച് സുധാകർ ശ്രീകൃഷ്ണ. എന്നാലോ, സുധാകർശ്രീകൃഷ്ണ ശ്യാംപ്രഭാതപോഷിപ്പിച്ച സമയം. അത് പാർട്ടി" കടം കടപ്പിടുമ്പോൾ വെച്ചിരിക്കുന്നു. അയാൾ പണിത്തീർക്കുകയാണെന്നു കിട്ടുകയാണു്. ഒരു പുറംകടം കടപ്പിടുമ്പോൾ വെച്ചാലോ എന്നാണ് ഈപ്പാൾ ശ്രീകൃഷ്ണയെ ആലോചന. അന്നുവെച്ച് ഹോളുകൾക്കകത്തു വന്നു. മി. ശ്രീകൃഷ്ണ. ഫാക്കിൾ സേനാപതി ഇടതുവെച്ച് വിളിച്ചുവരുത്തുന്ന കേൾക്കും—'സാഹിബ്' നിങ്ങളുടെയെ കാരം.'

സുധാകർശ്രീകൃഷ്ണയെ വിളയരുഹസ്വ, അറിയാൻ കഴിഞ്ഞു സോമൻ. മോശിക്കു് പണിത്തീർക്കുന്നതില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് സോമനുമായി വർത്തമാനത്തിനു ചെല്ലും. മോശി പർയാടനം: 'ശ്രീകൃഷ്ണ പാർട്ടിയിൽ അറിയാം. പർട്ടിപ്പോൾ' ഓഫീസർമാരെ മന്ത്രംപിടിച്ചു വശത്താക്കുന്നു.'

ആദ്യം 'ബാബു' ആദ്യ ശ്രീകൃഷ്ണയെ കണ്ടു. മനോഹരനാ. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'പർട്ടിപ്പോൾ' ഓഫീസർ മുൻപുവന്നുവെന്ന് കിട്ടി ശ്രീകൃഷ്ണ പാർട്ടിയിലാണ് സർ! എത്ര പണി പർത്തിയെടുത്തു, പർട്ടിപ്പോൾ സാഹിബനെ പിടിച്ചു അയാൾ കൈയെടുക്കുകയാണു്.'

എന്തിന്റെയെക്കോ ബിസിനസ്സാണ് സുധാകർശ്രീകൃഷ്ണയെ കിട്ടിക്കിട്ടാത്തതെന്നറിയാൻ സോമൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ശ്രീകൃഷ്ണയെ കണ്ടു്, സോപ്പ്, കോയ്ലററ, പെപ്പർ, കപ്പിറ്റാസ് വെള്ള സകലത്തും അയാൾ സെല്ലെടുത്തു.

മോശി പറഞ്ഞു: 'സുധാകർശ്രീകൃഷ്ണയെ കേൾക്കുന്നതില്ലാത്ത ഫാക്ടറിയെ അയാളുടെ ശ്രീകൃഷ്ണയെ. അവിടെ പ്രതിമാസം എണ്ണ നിയന്ത്രിച്ചു പിസ് സോപ്പ് അയാൾ സെല്ലെടുത്തു. അയാളുടെ ഗുഹിണി അവിടെയെ കണ്ടെടുത്തു മായി ബന്ധമുള്ളവളാണ്. മുൻപാകെ ഓരോ വർഷവും കൈകൾക്കു കറസംപ്രതി ഓരോ സോപ്പ് കൈകൾക്കിരുന്നു. ഇതിനുശേഷം സുധാകർശ്രീ കൃഷ്ണയെ കണ്ടു ഒരു നമ്പറുനെ പിടിച്ചു, അയാൾ പ്രതിമാസം രണ്ടു സോപ്പ് എന്ന ആവശ്യം ഉണ്ടായിട്ടു. കൈകൾക്കു കമ്പനി നിർമ്മാണിതുമായി. അങ്ങനെ സുധാകർശ്രീ കമ്പനിക്കു് ഏഴാറുപിസ് സോപ്പ് സെല്ലെ

കവയ്ക്കൻ തുടങ്ങി. അതിനുശേഷം മറ്റുള്ളവരെയും അങ്ങനെയ്തെഴുതുകയും ചെയ്തു. സുധാകർജിക്ക് പണി പിടിച്ചതു വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. മറ്റൊരു ഓഫീസ് തുടങ്ങിയതോടെ എന്താലോചന തുടങ്ങിയിരിക്കുമെന്നു്.

നാമം സുധാകർശർമ്മയെപ്പറ്റിയ ബീസിനസ് വളർത്തിക്കൊണ്ടുവരുന്നതായി സോമൻ ഇങ്ങനെയ്തെഴുതുകയും ചെയ്തു. എന്താൽ സുധാകർജി എത്രയും അപ്രിയമായിത്തീർന്നുവെന്നു്? സോമനും അന്തിയാലോചന ഓഫീസുകൾ കയറിയിരുന്നെന്നും ഫലമെന്നും കണ്ടെന്നില്ല.

മോദിച്ചിട്ട് സുധാകർ ശർമ്മ ഉത്തരമെന്നും പറയുന്നില്ല. 'ഫക്' എന്ന് ചിരിച്ചുകളയുന്നു. സന്ധ്യയായാൽ ഓഫീസിൽനിന്ന് ഇറങ്ങിപ്പോകുന്നു. ഫക്കർ സേനാപതി പറയും: 'ശർമ്മാജി മന്ത്രിസഭയെപ്പറ്റി' തിരിച്ചുവരും. ആ സമയം അദ്ദേഹം സമന്വിയ നെറിയ മട്ടിലായിരിക്കും. 'മുപ്പത്തു നീക്കം' സേനാപതിക്ക് ഇതിൽ വിരോധം നടിക്കുക വയ്യ. കാരണം, സുധാകർ ശർമ്മ അയാൾക്ക് മാസംപ്രതി വേറെതന്നെ ഇരുപത്തഞ്ചു ക. സമ്മാനിക്കുന്നു. അതിനുപകരം സേനാപതിക്ക് ആറു ക.യുടെ വരുപ്പത്തിൽ ഒപ്പിടേണ്ടിവരുന്നതായെന്നു് കണക്കാക്കുന്നില്ല. സേനാപതിക്കുമില്ല വിരോധം. ഒപ്പിടുന്നതിൽ കരുതാഗതമില്ല. കിടക്കുന്നതല്ല.

സുധാകർ ശർമ്മയുടെ വസ്ത്രാലങ്കാരംകൊണ്ടു യാതിയിൽത്തന്നെ. ബുഷ് ഷർട്ട്, ടൈറ്റിൽ പാൻറ്. ഓഫീസ് വക അലമാരിയിൽ ഒരു കോട്ടും ഒരുതൂണും ഉണ്ടു്. വലിയ ഏക്കറിലും പാർട്ടിയുമായി അപ്പോയന്റിമെന്റ് ഉണ്ടാകുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കും. സേനാപതി ഒരു ബുഷ് ഷർട്ടും കോട്ടും ഇല്ലാതെ.

* * * *

അടുത്ത മുറയിലെ ചിലരുമായി സോമനുമൻ പരിചയപ്പെട്ടു. ഇവരിൽ ഒന്നാളെ പേർക്ക് സാഹിത്യം ഗോഡൗണുണ്ടു്. ബാങ്കിൽ നിന്ന് പണം കടംവാങ്ങി ഇവർ പല കാര്യങ്ങളും ഗോഡൗണിൽ സൂക്ഷിക്കുന്നു. തികച്ചും അന്ത്യമുറയായിത്തീർന്നുവെച്ചു കൊണ്ടുള്ള ബീസിനസ്സിന്റെ പല

നമുക്കും അവിർ കടന്നുപോന്നിരിക്കുന്നു. കർക്കശം വിട്ട് കറീസ, ആസാം മുതലായ സുരൂപപ്രാർത്ഥനകളിൽ പോലുമുണ്ട് ഇവയുടെ ക്രമവിക്രമ വ്യവസ്ഥയും.

ആ മുറിയിൽ ഹിരാലാജിസംഹ ഏതൊരു ബംഗാളി മനസ്സിൽ ഒന്നത്തീർന്നി വിളക്കുപോലെ തെളിഞ്ഞു കത്തിനിൽക്കുന്നുണ്ട്. സാഹ റെസിഡൻ്റ് ജോലിക്കാരനായിരുന്നു. തെരുവണ സൈഡ് ഫിസിനിയസനും പാണ്ടു് ഏതാനും പഴയ റെസിഡൻ്റ് സ്റ്റിപ്പെൻഡ് ലേലംചിട്ടി കേട്ടു. അതു കൊണ്ടു് അയാൾക്കും മ. ലാഭം നേടി. അതനുസര്യം ഗ്യാമറസൊറിൽ ഒരു പഴയവീടു് ഇടിഞ്ഞുവീണു. അതിന്റെ കല്ലും മരവും ജനാലയും കട്ടിയും എല്ലാം സാഹ വാങ്ങി. ഓഫീസ് സഹപ്രവർത്തകർ പിറകേ കൂടി. അപ്പോൾ അയാൾ ജോലി രാജിവെച്ചു.

സാഹ പാണ്ടു് 'ഗോഡസ്' മംഗളചണ്ഡിയുടെ തിരുവുളളംകൊണ്ടു് വല്ലഭം ചെയ്യുവാൻ കഴിയുന്നു. അറിയാമോ മിസ്സർ ബ്രാൻ്റർ, ബംഗാളികളുടെ ഏറ്റവും വലിയ ശത്രു ബംഗാളികൾ തന്നെ. ഏതെ നോക്കൂ, ജോലിയും നോക്കിയിരുന്നു, ബു്സിനസിയിൽ നിന്നു് ടു പൈസയും കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. അതു നമുക്കു ബംഗാളി സഹോദരന്മാർക്കു് സഹിച്ചില്ല. ഇവിടെ ഈ ബിസിനസ് കേന്ദ്രത്തിൽ നോക്കൂ, ഗുജറാത്തി ഗുജറാത്തിയേയും സിന്ധി സിന്ധിയേയും നോക്കുന്നു, മാർവാഡികളുടെ കാർയ്യം പറയുകയും വേണം. ഏതെങ്കിലും കമറാഫീസിൽ ഒരു മാർവാഡി പണിയെടുക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ പർച്ചേസുണ്ടായാലും സേൽസ് ആയുദ്ധം ചെയ്ത വീഴുന്നതു് 'അസാമാജി' കളുടെ കയ്യിൽ.

ഹിരാലാജി വിവരങ്ങളെല്ലാം അറിഞ്ഞുവെക്കുന്നവനാണ്. അയാൾ പറഞ്ഞു; 'നിങ്ങൾക്കു് ജായസ് വാലയുടെ ചക്കു വീൽക്കൽ നടന്നിട്ടു കിട്ടിയില്ലേ വീട്?' നിങ്ങൾക്കു രണ്ടുപേരു തന്നാൽ അവിടെ വലിയ മോശമായി പോകും! ഏതാലോ, മൂന്നിക്കറിയാം—സ്വന്തം നട്ടുകൊണ്ടു ചില ചെടിക്കൊരിക്കലും അധർ ആദർശസങ്കല്പം ഗവുവെച്ചു് ചാരം കൊടുത്തു്.

ഹിരംലാലിന് ഇപ്പോൾ ഭാഗ്യമെങ്കിലും കാലം. അതരം പറഞ്ഞു. 'ബെൽഗോസ്റ്റാൻന്റെ അടുത്തു ഗോഡൗസ് കംഗ്രൂപണിയുടെ മുൾക്കിറുപ്പു'. ഇപ്പോഴത്തെ അമ്മയെ സ്വന്തം ഭാഗ്യമായിട്ടു വരു. അമ്മയെക്കൊണ്ട് കണ്ടുപിടിക്കും. ഇവർക്കിടയിൽ. അമ്മയുടെ കരുണകൊണ്ട് ഒന്നാന്നായി കണ്ടു സായ്പന്മാരുടെ പഴയ വീടിന്റെ ഉത്തരങ്ങളും. ഭാഗ്യം വാങ്ങി. രണ്ടാമത്സം കൊണ്ടു ട്വ പൈസ കയ്യിൽ വന്നു, പൊളിയെത്തിയ പറയുന്ന സാറിനോടു്?"

അയാൾ തുടർന്നു: 'ഇപ്പോഴത്തെ സാറി! വഴിയായിട്ടു നടക്കുകയാണ്. പൊളിയെത്തിച്ചാൽ വല്ല ബംഗ്ലാവും കണ്ടെത്താൻ കഴിഞ്ഞാൽ നല്ല കോളാണു്. യാതൊരു ബോധവും പറയാനില്ല. വ്യവസ്ഥകളെല്ലാം ഉറപ്പിച്ചു് പത്രകളോ സിനിമകളോ പരസ്യം കൊടുക്കുന്നു: 'സായ്പിന്റെ ബംഗ്ലാവു പൊളിക്കാൻ പോകുന്നു. വിലപിടിപ്പിച്ച ഉത്തരങ്ങളും. തുടക്കവും പെനീഷ്യൻ ട്രെയ്ഡുകൾ. വിൽപനയും. ഇന്നു സ്ഥലത്തു് അന്വേഷിക്കുക. ഒരു ബോർഡു ശമിപ്പിച്ചു് വെച്ചിട്ടുണ്ടു്, അതിലെഴുതിയിരിക്കുന്നു— സെൽ! സെൽ! സെൽ! പഴയ വീടു് പൊളിച്ചു വിൽക്കുന്നു. കൂടുതൽ വിവരത്തിനു് അടുത്തു് അന്വേഷിക്കുക—'അങ്ങനെയു് ഒരു ഹിന്ദുസ്ഥാനി കറവൻ കൊണ്ടുണ്ടു്. അവൻ പൊളിക്കുന്ന വീട്ടിൽക്കുന്ന താമസിക്കും. അവിടെ വെച്ചുതന്ന കല്പം രേഖയും കട്ടിയും ജനാലയും പഴയ സായ്പന്മാർ പണിയിച്ച പുരകളിൽ അവർ ഉപയോഗിച്ചിരുന്ന മറ്റു വസ്തുക്കളും വീൽപനയാവുന്നു.'

ഹിരംലാൽ പറഞ്ഞു: 'സായ്പന്മാരുടെ വല്ല പുതുമകളെക്കുറിച്ചാലയാൾക്കു് സൂട്ടബിൾ കയ്യിൽ ലഭിക്കുന്നതാണു്.'

പൊളിയെത്തിയവരുടെ കാര്യമെടുക്കിപ്പോൾ സോമൻ പറഞ്ഞു: 'നിൽക്കു്, ഒന്നാലാലായിട്ടു നോക്കുക.'

ഇന്നലെ രാപ്രഭാതത്തിൽ വീട്ടിലൊന്നു പോയാലോ ഏതു കാര്യമായിത്തന്നെ സാമൻ, നടുനടന്നു് ഏൽഗിൽ മറ്റു വിലക്കുവെച്ചിട്ടുള്ളതും മറ്റു പഴയ വസ്തുക്കളിൽ സാമൻ കണ്ടു പതിഞ്ഞു. അവിടെ പുതിയതായി ഒരു ഫുൾഡ് പണി! അതിൽ സർവ്വകാര്യങ്ങൾ അടങ്ങിയു. കാരണം കൂലിക്കാൻ

പത്തൊമ്പതാം നൂറ്റാണ്ടിലെ പണ്ഡിതന്മാർ. കിഴക്കൻ വടക്കുകൂട്ടം കണക്കാക്കുന്നു!

പണ്ഡിതന്മാർ പറഞ്ഞു: 'അപ്പോൾ നമ്മുടെ വെള്ളാൻ മറ്റൊരു നാൾ! ഇതേ പുസ്തകം. പണ്ഡിതന്മാർ. അപ്പോൾ കഴിഞ്ഞുവന്നു. അപ്പോൾ വെള്ളാൻ നമ്മുടെ വെള്ളാൻ. പത്തൊമ്പതാം നൂറ്റാണ്ടിലെ പണ്ഡിതന്മാർ പറഞ്ഞു.'

പണ്ടും കീഴയിൽ ചെപ്പു സമയത്തു് ആ ഉച്ചനേരത്തു് പെട്ടെന്ന് കോളേജുകാരിയായ ആ ഗുഹകളുപശ്ചിത്തേയരൻ്റെ സോമൻ ഓർത്തുപോയതു്. ബീസിനസ് സമയത്തു് ഇവീടെയുള്ളവർ ഭരണാഭയത്തിലും ഓർക്കുക പതിവില്ല. പൂർണ്ണാൽ സേയൻ്റെ ഒട്ടവിൽ ഇവരിലൊരാളായിത്തീരവൻ കഴിയുമോ? ആശാ—നിരാശകരക്കിടയിൽ ഉറങ്ങാലാകുകയാണു് അയാൾ. വൈകിട്ടു് മിസ്റ്റർ മാളിയായിട്ടു് ഒരു മീനിന്റെ ഉണ്ണു്. അതിന്നു മുമ്പു് ഏതുയെങ്കിലുമുണ്ടു സമയം.

അത്ത സമയം ഓഫീസ് ഫോൺ ബെൽ മുഴങ്ങി. സേയൻ പതി അറക്കുന്നതായ കൈകളിൽ ഫോണെടുത്തു. പിന്നെ സേയനാഥനെ അവനെന്നു കെട്ടിച്ചു:

‘ബോബ, നിങ്ങളുടെ ഫോൺ’ സേയനാഥനു് ഫോൺ ചെയ്യാൻ?’

ഫോണിന്നപ്പുറത്തു് തപതിയെന്നെന്താ സോമൻ ചിന്തിക്കാൻപോലും കഴിഞ്ഞില്ല. കോളേജു് സ്കീംറിൽ നിന്നാണു് അവരും വിളിക്കുന്നതു്. ഇന്നു് പെട്ടെന്ന് റിസർച്ചിൽ നിന്നു് കുറച്ചു് ഒഴിവു കിട്ടി.

തപതിയോടു് അപ്പോൾതന്നെ വരൻ പറയുകയാണു് വേണ്ടെന്നെന്താ സോമനാഥനു് മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയുന്നുണ്ടു്. തപതിക്കു് നിഷ്ഠയായൊരു ഏതൊ പാശ്ചാത്യമെന്നുണ്ടു്. ഇല്ലെങ്കിൽ ഫോൺ ചെയ്യുന്നതിനായില്ല.

സോമൻ ഫോണിൽ പറഞ്ഞു:

‘സമയമുണ്ടെങ്കിൽ വരവുന്നതാണു്’.

അപ്പതി നിരക്കിത്തീരക്കി അതെന്നിത്തുൻ തകാണു് കർമ്മനായിയ കോർട്ടിലെ ഏഴുപത്തുമുന്നാമത്തെ മുറയിൽ ഏത്തി. സോമനു് അവളോടു് വേറെയെവിടെയെങ്കിലും വരൻ പര-

യഥാർത്ഥം. മെഴുവ് സിനിമയുടെ അനീകീതി നിൽക്കുകയായിരുന്നു ഇതിലേറെ സൗകര്യം. എന്നാൽ കരുതിക്കൂട്ടിക്കണയാണം ഇവിടെ വരുന്നപോലുള്ളത്. അപരിചയ വഞ്ചി ചിത്ര കാര്യമില്ല. അവർ സ്വയം വന്ന കണക്കു അതിർത്തി.

അപരിചയ വന്നതല്ല മൂലം വെച്ചു തന്നെ കണ്ട സോക്കർക്കു നെഞ്ചും വളരെ നാളുകൾക്കു ശേഷം ചിട്ടിക്കാൻ തുടങ്ങി.

അപരിചയ വെച്ചുകയ്യിൽ ഏതാനും പുസ്തകങ്ങൾ. ഒരു പ്രിൻസിപ്പിൾ സാരി. വെള്ള ബുദ്ധി, അവിടുടെ ശ്രദ്ധമുദ്രിയോടൊത്തു് പെട്ടെന്നു് മരണത്തോ ഓരോപ്പട്ടം. ഇന്നു അവിടുത്തെ ഇന്ന് ഏതാനും നാൾ കൊണ്ടു് അപരിചയ അസാധാരണയായിത്തീർത്തപോലെ തന്നെ. അവളുടെ അനാദിത മുക്തിയെ മുടി പിടിയിലൊതുങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുക. മുഖത്തു വന്ന വീഴ്ച. ഇന്ന് അപരിചയ അധർമ്മമായും വിട്ടുപോയ ഒരു സുന്ദരിയായിരിക്കുന്നു.

മുപ്പ് അപരിചയ കണ്ണുകളിൽ കണ്ണുകൾ കണ്ടിട്ടില്ല. കറുത്ത പെണ്ണായിത്തീർന്ന ആധുനിക ഡിസൈൻ കണ്ണുകൾ അവർ ചിരിക്കുന്നു. കണ്ണുകൾ അവളുടെ മുഖാവരോടെ മരണിക്കളങ്ങളായിരിക്കുന്നു. അവർ വളരെ ഗൗരവക്കാരായിത്തീർന്നു തന്നെ പ്പോകുന്നു. അവർക്കു് പ്രായം തികഞ്ഞു. ഇന്ന് ഒരു കൈ കളിക്കുകയായില്ല അവർ എന്ന് ആ കൈ വിട്ടിട്ടുപോയിരിക്കുന്നു.

സോമൻ അപരിചയ മുഖത്തു് കരയുന്ന നിമിഷങ്ങളൊളം നോക്കിയിരുന്നുപോയി. മുറിയിൽ സേനാപതിയെപ്പോലെ വെറുത്തുവെച്ചു. ഇതു അപരിചയയും അല്പം പെട്ടെന്നു വല്ലാതായി.

സോമനാഥൻ അതിനിടയ്ക്കു് ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള ഒരു വസ്തുക്കൾ ഗവേഷണത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളെ കണ്ടിട്ടുനിൽക്കുന്നതല്ലെന്ന്. എന്തൊക്കെ കണ്ണുകൾ?'

അപരിചയ അവളുടെ നെഞ്ചെ ഏതാനും നിമിഷം നോക്കി നിൽക്കുന്നു. പിന്നെ പഴയ നാളെപ്പോലെ സാധാരണ സ്വഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'നല്ല മനോഹരി. വല്ലാത്ത തലവേദന. ഡോക്ടർ കണ്ടു തുടർ പറഞ്ഞു കണ്ണുകൾ വെക്കണമെന്നു്.'

‘കൃഷ്ണകീഴ്മയികം വാണിക്കുണ്ടെന്നുതോന്നുന്നു.’ സോമൻ ന്യൂനപൂർവ്വം ചോദിച്ചു.

‘ഏതൊരു കോമ്പിരോത്തനമെന്നൊന്നാണു വിചാരിച്ചത്?’ വാണിക്കുതൊഴുത്തുചെയ്യും?’ അവളിൽ സോമനെ മുഗ്ദ്ധനാക്കിയതെന്നു കിഴക്കാരിയൊക്കെ പെൺകുട്ടിയുടെ വീസ്മയം മുഖാന്തിരമുണ്ടു. പ്രാമുഖ്യമാർപ്പം പല യുവതികളുടെ ജീവിതത്തിൽ നിന്നും വീസ്മയം അന്യമായിരുന്നു. അവരിൽ ആ ഐശ്വര്യം ഇനിയും ചൈവ്യം കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല.

സോമനാഥനും തപനിയും തമ്മിൽ ഇപ്പോൾ ഒട്ടേറെ കല്ലു കെകൾച്ചു. എന്നാലും ഈ നിമിഷത്തിൽ ആ അലിയുന്ന സമുദ്രത്തെ അംഗീകരിക്കുവാൻ കഴിയുന്നില്ല അയാൾക്കു. ‘ഇപ്പോഴും തങ്ങൾ ഒരു കോളേജിലെ വിദ്യാർത്ഥികളാണെന്നു ഞാൻ തോന്നിപ്പോകുന്നതു്. സോമൻ മുഗ്ദ്ധപ്പിടിച്ചുളളതെ തപനിയെ ഒരിക്കൽ കൂടി നോക്കി. പീണന പാറേണു; ‘കണ്ണു ക നിങ്ങൾക്കു നന്നേ ചേരും തപനി.’

തപനി മറ്റു പല യുവതികളെയുംപോലെ നാട്ടുക്കുരിയല്ല. അവൾ കടുരമായി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് മറ്റൊന്നും പറ്റാത്ത ആഴിനന്ദനം സ്വീകരിച്ചു. അവൾ സോമനെ നോക്കി. കൺപൊളകൾ പലവട്ടം അതിശ്രമം അടച്ചു് തന്റെ അനന്ദത്തെ പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് അവൾ പറഞ്ഞു; ‘ഞാൻ സ്’.’ പിന്നെ കയ്യിലിരുന്ന പേനയുടെ മുടി തുറക്കുകയും അത് റുക്തം ചെമ്പുകൊണ്ടു് അവൾ പറഞ്ഞു.

‘ഐശ്വര്യം ചെയ്തിരുന്ന സമയം നിങ്ങൾക്കു് ഹിതമെന്തായില്ലെങ്കിലും ഏതു കാരണം.’

അപ്പോൾ, തപനി ഇന്നും സോമന്റെ ഇഷ്ടാഭിഷിക്ത അവൾ നോക്കണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നുണ്ടു്. തന്നെക്കൊരു കണ്ണാടി തെരഞ്ഞെടുക്കുന്ന സമയത്തും അവൾ സോമനാഥനെ പറ്റി ചിന്തിച്ചു.

‘നിങ്ങൾക്കായി പറ്റിയ വരുത്താതെ തപനി?’ സോമനാഥൻ ചോദിച്ചു.

തപനിക്ക് കറച്ചു വല്ലായ്മയെന്നി, അവൾ ചോദിച്ചു; ‘ഏതൊരു കലവുണ്ടു്?’

‘ഇതേ ഇങ്ങനെയുള്ളവർ എന്തൊക്കെ ചെയ്യണം’ കടിക്കുന്ന
 കണ്ണനായിത്തീർന്നു.

അപ്പൻ വേഗം സമ്മതിച്ചു.

ചായക്കുട്ടി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ മേനോൻ പറഞ്ഞു: ‘വത്രം.
 പുറത്തേക്കിറങ്ങാം.’

‘അതുകൊള്ളാം. നിങ്ങളുടെ ചാപ്പി അടുത്തുണ്ടല്ലോ?’
 അപ്പൻ ചോദിച്ചു. അവളുടെ മറുപടി ഇങ്ങനെയായിരുന്നു. ‘വെറും
 ഉപ്പു വെളിച്ചിയിലായിരുന്നു കട്ടിപ്പാലമത്രയും എന്നു കേൾക്കുന്ന
 നോൽ കൽക്കുത്തിയിലെ പല നീച്ചകളും സങ്കീർണ്ണതകളും
 അവളെ അറിയിച്ചിട്ടില്ല.’

മേനോൻ ഗൗരവഭാവത്തിൽ അവളെ മനോഹര പാത്രം:
 ‘പണിയുണ്ടെങ്കിലല്ലേ അടുത്തു? പൊതുവേ എന്തിനായിരിക്കട്ടെ
 പണിയെന്നു ചിന്തിച്ചു.’

‘അപ്പൻ’ നല്ലതെന്നു പറയാവുന്ന ഒരു സ്വഭാവമുണ്ട്.
 വലിയൊരു കയറി വല്ല കാര്യത്തിനേറ്റവും ഉള്ളതിനാൽ കരണ
 കൊണ്ടിട്ടു. അപേക്ഷയായ കയ്യേറ്റം പ്രാർത്ഥിക്കു പതി
 വല്ല അറിയാൻ കഴിയുന്നതുകൊണ്ട് സംശയാധിക്യം. അ
 വളരെ മനസ്സിലായ ഈ സ്വഭാവം ഇന്നുതീർന്നു അന്നേകം
 സ്മരിക്കാം. ആദ്യശ്വാസകോശം വന്നതാണെന്നു മേനോനറിയാം.
 അപ്പൻ പറഞ്ഞു: ‘എന്നാൽ വത്രം.’

എന്നുപോകുന്നതിൽ നിന്നു ബദ്ധ്യം കയറി അവർ നടി
 തീർത്തു. പാൽ പാൽ ചെട്ടിൻ മുട്ടിലിറങ്ങി.

‘ഇത്രയേറെ പുസ്തകങ്ങൾ നിങ്ങളെ വിഷമിപ്പിക്കുന്നുണ്ടോ
 വം. കണ്ടെന്നും അത് ചുമക്കട്ടെ അതും.’ മേനോൻ പുസ്തക
 കൊണ്ട് അപ്പന്റെ മേനോൻ കൈനീട്ടി.

അപ്പൻ പുസ്തകങ്ങൾ മനസ്സിൽ മുറുകെപിടിച്ചു. ഗോപി
 കൃഷ്ണൻ ചോദിച്ചു അവർ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. പിന്നെ പെ
 തെന്നു പരിവർത്തിച്ചു അവർ പറഞ്ഞു: ‘ഇന്ന് നിങ്ങളോട്
 വഴക്കുണ്ടാകും വന്നിരിക്കുന്നതു സോം!’

മേനോൻ ഇത്രപ്പോൾ ആശങ്കയില്ലാത്തതായില്ല; എന്നി
 ളും മെന്തും സമ്മതിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: ‘കയ്യിൽ പുസ്തകം
 അനേകം വഴക്കിനാൽ വയ്ക്കുകയില്ല അപ്പൻ.’

തപസ്വി പറഞ്ഞു: 'ആത്മീയമായ വഴിക്കാണ് ഇങ്ങനെയുള്ളത്.' അവളുടെ കൈലാസ്സുതരമായ മുഖത്തു് വീണ്ടും ചിരിയുടെ വെയ്പിൽ പൂർത്തിയാക്കി. സ"ഭാർഡ" രോഗാവസ്ഥ അവർ കണ്ടുപോരും കരഗതിയിൽ തെക്കോട്ടു നടന്നു. ഈ ഉച്ച സമയത്തു് അവിടെ അത്ര നിരക്കു കാണില്ല. ഇടയ്ക്കിടക്കു് അകലെ കോളേജു് പുസ്തകശാലയും മറ്റും കൈയിൽ വെച്ചുകൊണ്ടു് ഒന്നും രണ്ടും വിദ്യാർത്ഥിനി വിദ്യാർത്ഥികളുടെ മോഡിക്രം കണ്ടു പ്പെട്ടു. വഴിക്കപ്പറ്റത്തു് ഈഡൻ ഗാർഡൻ. പടിഞ്ഞാറുകൂടി ഒഴുകുന്ന ഗംഗയിലേക്കു് ഇടയ്ക്കിടക്കു് അവർ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

തപസ്വി നിശ്ശബ്ദത ഭേദിച്ചു. അവൾ ചോദിച്ചു: 'ആതു് കൊണ്ടാണ് നിങ്ങളുടെ അന്തർമുഖ വിവരവിമലാത്തതു്?'

സോമൻ ഏതു പറയണമെന്നു് മനസ്സിലായില്ല. ഒന്നും പറയാതെ നടന്നു.

തപസ്വി പറഞ്ഞു: 'ചിന്തകനിയണമെന്നുള്ളവർക്കു് അതിയുൾ അമ്മായിപ്പെട്ടുകിൻ ഏതൊരു മാനസികാവസ്ഥ?'

'വളരെ വിഷമം തോന്നും. അങ്ങനെയല്ലേ?' സോമൻ മന്ത്രിച്ചു വല്ലായ്മയെന്നോന്നി.

'നിങ്ങൾ കവിയല്ലേ? പറയൂ കുറുപടി.' തപസ്വി സരള ഭാവത്തിൽ ചുമതല സോമന്റെ പുലിയിത്തന്നെ വെച്ചുകൊടുത്തു.

കവി! ലോകത്തിൽ തപസ്വി ഒരുവൾ മാത്രമാണ് സോമൻ കവിയാണെന്നു് ഉള്ളിൽ വിചാരിക്കുന്നതു്. കവിതയ്ക്കു മായി തൊഴിലില്ലാത്ത സോമൻ ഇപ്പോൾ യാതൊരു 'പാറ്റ' മില്ല.

ഇന്നു് മിക്കവാറും ജനവിരുദ്ധമായ ഈ നഗ്നീഭാവത്തിന്നു പ്പോൾ അതിരത്തിലെ കളഞ്ഞു കളിച്ച അനേകം സ്ത്രീകൾ സോമന്റെ മനസ്സിൽ ഉയർന്നുവന്നു. കാരാൽ കണ്ടായും പാരാൻ തുടങ്ങിയ മുടിയെടുക്കാൻ മിനക്കെട്ടുകൊണ്ടു് സോമൻ പറഞ്ഞു.

'വളരെത്തന്നെ ദിവസങ്ങൾക്കു് മുമ്പു് മരിക്കൽ ഇവിടെ വരികയുണ്ടായി. മോർച്ചയുണ്ടോ തപസ്വിക?'

അപത്രി ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'തീയതി പോലും അറിയുന്ന, ആശ്ചര്യത്തിലെ പ്രഥമ ദിവസം.'

'തീയതി പോലും അറിയുന്നതല്ലേ തപസ്സി!' അത്ഭുതപ്പെട്ട സോമൻ.

'ചരിത്ര വിദ്യാർഥിനിയായോ. പഴയതെല്ലാം കാർത്തി കല്പകിൽ എങ്ങനെ പഠിപ്പാറും?' തപസ്സി അഹങ്കാരവത്തിൽ ഉത്തരം പറഞ്ഞു.

സോമൻ തപസ്സിയുടെ മുഖത്തെക്കുറിച്ചു ചോദിച്ചു. സോമൻ അവിളിയിൽ എങ്ങനെയൊക്കെ കൈകൾ തോന്നി. അവളുടെ തൂണുകൾ കൈകളും കൂട്ടിപ്പിടിച്ചു പറയണമെന്ന് തോന്നി; അപത്രി, 'പ്രകൃതി കൈകൾ' നീ എങ്ങനെ ധന്യനാക്കിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ നീ എങ്ങനെ ഇതിനായി തെരഞ്ഞെടുത്തതിൽ കാട്ടിയ അവിശ്വകാശ്യതയിൽ സന്തോഷം ഞാൻ വ്യസനിക്കുന്നു. ഒരു സഹപാഠിയെന്ന നിലയ്ക്ക് ഐശ്വര്യത്തിലി ഫീൽ സോമൻ എപ്പോൾ യു.

എന്നാൽ സോമൻ തപസ്സിയോട് ഒന്നും പറയാൻ പറ്റിയില്ല. സ്രീയാണെങ്കിലും അത്ഭുതം പിശാസമുണ്ട് അപത്രിക്ക്. തപസ്സി കൈകളിലൊന്നെങ്കിലും പൂർണ്ണപ്രതി പോലെ പഴയതും വേണ്ട അപത്രിക്ക്.

എത്രയോ പരിചിതങ്ങളായ മുഖങ്ങൾ മുമ്പിൽ കെട്ടിത്തന്നു. സോമൻ പറഞ്ഞു: 'പഴയ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുമ്പോൾ സുഖം തോന്നുന്നു തപസ്സി.'

നടിയൽ നിന്നടിക്കുന്ന ആരെയും വകവെക്കാതെ കാറ്റിന്റെ മധ്യമധ്യം നിപീഡനങ്ങളിൽ നിന്നും സോമിയെ സംരക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് തപസ്സി പറഞ്ഞു: 'ചരിത്ര വിദ്യാർഥിനികളായ ഒത്തരം അപ്പകൽ കൂതുകയും തപസ്സിയോട് നടക്കുന്നവരാണ്. അതിനാൽ ഇത്ത് അവിശ്വകാശ്യതയെക്കുറിച്ച് നോക്കാൻ കൈകൾ തൊന്നിപ്പോകുന്നു.'

'അങ്ങനെ തോന്നുന്നില്ല എനിക്ക് തപസ്സി! അവിശ്വകാശ്യതയെക്കുറിച്ചും നിങ്ങളുടെ ചിന്തയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അതായില്ലാത്ത സോമനാഥന്റെയുടെ നിങ്ങളിങ്ങനെ ചുറ്റിനടക്കില്ല' എന്നു പറയാൻ തോന്നി സോമൻ.

‘ജീവകരുണ തപതി മാർക്കനാണോ?’ സോമൻ ചോദിച്ചു.

‘അസ്സലായിട്ടുമാർക്കനോ. വലിയ ഏഴത്തുപാട്ടുമാരൻ!’ തപതി പറഞ്ഞു.

‘ഐ. ഏ. എസ്’, ആരയന്ന കേട്ടു. അലിപ്പൂർ ഏ. ഡി. എം ആയിട്ടു വരുന്നു.’ സോമൻ വാർത്തയറിയിച്ചു.

തപതി യാതൊരു താല്പര്യവും പ്രദർശിപ്പിച്ചില്ല. മനോകൊല്ലം കോളേജിൽ ഈ ദിവസം തപതിയുടെ കണ്ണിൽപ്പെട്ടെന്നതിനു പെട്ട പാട്ട് സോമൻ ഓർക്കുകയായിരുന്നു. തപതി അയാളെ ലേലംവം ഗണിച്ചില്ല. പഠിക്കാൻ കേന്ദ്രമാണെന്ന ഒരു തത്ത്വം അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഇത്തരം സ്വഭാവക്കാരുടെ തപതി കണക്കിലെടുക്കുക പതിവില്ല. അവസാനം ജീവകരുൻ നിങ്ങള ഒരു കരുണയ്ക്കു തപതിക്കും. ഇരുപതു ഒന്നുകൂടി വിരക്കയാക്കി. അവര കണ്ണു അങ്ങനെ തന്നെ മടക്കിക്കൊടുത്തു.

കോളേജിൽ നിന്ന് ഒളിച്ചു പുറത്തു കടന്ന് അന്ന് ഈ നദീതീരത്തു വന്ന ദിവസം സോമൻ ഡ്രഷ്യനായും മാർക്കാർ കഴിയുന്നുണ്ട്. ശ്രീമയി, സമർ, തപതി ഇവർക്കു പിറന്നൊരു പ്രമാണിച്ച് വിരന്ന് ഏർപാട് ചെയ്തിരുന്നു സോമൻ. അന്ന് കാലത്തു കരലയങ്ങത്തി പിറന്നൊരു സമ്മാനമായി മുപ്പതു ക. കൊടുത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നു.

സോമൻ ജീവിതത്തിൽ ഏതുതൊഴു കസവിട്ട കിനാവു കളാണുണ്ടായിരുന്നതു്! അനുഭവം കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്ന പ്രചാരണങ്ങളിൽ കൂടി സോമൻ അന്ന് അനവധി കവിതകൾ ഏഴതിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അപണ്ഡിതന്മാരുമായിരുന്നു അന്ന് ഒരു ആസ്വാദകർ, കരലയങ്ങത്തിയും തപതിയും. തപതി മീനറിൽ നിന്നു വന്ന് ആയിക്കു മാത്രമാണ് കോളേജിൽ ചേർന്നതു്. ഇത്രനാളും പഠിച്ചിരുന്നതു് ഇംഗ്ലീഷ് മീഡിയത്തിൽ. നല്ല ബംഗാളി സംസാരിക്കാനറിയില്ലെന്നു പറഞ്ഞു നാണിച്ചിരുന്നതിനൊരു കണക്കില്ല. ബംഗാളി സംസാരിക്കാൻ ഏഴത്തുകാരോടും എന്തെന്നില്ലാത്ത കഷ്ടി. സോമൻ ഉന്നതം അവരക്കു വളരെ പിടിച്ചു.

അതു മുൻപ് കവിതയെഴുതാൻ പഠിച്ചത്. ഗാന്ധിജിയെക്കുറിച്ചാണ്, തിപുനിക്കുറിച്ചത് സോമൻ ഇരുമ്പുവണ് നീണ്ട ഒരു കവിതയെഴുതി. പേര് 'ഇരുളിനെക്കുറന്ന്.' അതുനന്നിതയായ രചനയിലാണ്; 'പേനയ്ക്കു ചെലുത്തു പണം മുതലായി. ജനനത്തുതന്നെ കവിതയിൽ നിന്നുമാക' തന്നെതന്നെ സുഗന്ധിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഇത്തവണ മാനവ സമൂഹത്തിൽ അഗാധ വിശ്വാസം അർപ്പിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.'

*വല്ല കുറവു. കുറവു. കണ്ടെത്താൻ പറ്റാത്തതു. മതി വെണ്ട.' സ്പെക്ട്രി പത്രം.

தவறாமல் வாய் நிரம்பியவராய். 'பிரதீபம்' கவி
தனது 'பாடல்கள்' என்ற நூலில் 'வாய் நிரம்பியவராய்' என்ற
பாடலைப் பாடியிருக்கிறார். 'வாய் நிரம்பியவராய்' என்ற
பாடலைப் பாடியிருக்கிறார். 'வாய் நிரம்பியவராய்' என்ற
பாடலைப் பாடியிருக்கிறார்.

തപനീയുടേ അഭിപ്രായമനുസരിച്ച് സോമൻ കനകശ്വരൻ കവിതകൾ ഏഴതി; 'വനജതാ സേനിക്കർ ബോധ' ഹ്രസ്വീതോദ്യം, ആ കവിത വായിച്ച് കമലയേങ്ങി കണക്കറ്റ ചിരിച്ചപ്പോഴി. അവരം പറഞ്ഞു: 'ഇത് ഒരു പുതിയ രീതിയിൽ രചിച്ച കവിതയാണെന്നു തോന്നുന്നു, സോമൻ ആരുടെയെങ്കിലും ബോധ' ഹ്രസ്വം ആകാനാണോ ശ്രമം?' സോമൻ മലം മറച്ചു ചിരിച്ച് ഉത്തരം പറയാതെ മററിക്കളഞ്ഞു. കവിത വായിച്ച് തപനീ പറഞ്ഞു: 'വല്ല നാളം പുസ്തകമാക്കുകയാണെങ്കിൽ 'തപനീരായിയുടെ ഉപാശേഖ്രകാരം' എന്ന് ഏഴുതണം. ഇല്ലെങ്കിൽ അർദ്ധവ്യാസ' ഫീസ്' തന്റെ ചിന്ത.

തപന്തി ഇക്കാരെക്കെ താഴ്കുന്നമേനോ? സോമന? അന്റിയണ കണ്ടെണ്ണ? അത്. പൂക്കാരന്റിന്റെ കയ്യായി ഇറുട്ടിച്ചവരിക യാണാ. സോമനാഥന്റെ കയ്യിൽ പൂസ്സുകൾക്കു കൊടുത്തു. തപന്തി സാക്കിത്തുസ്. മയ്യക്കിവെച്ചു. പിന്നെ കലാഭിച്ച് 'അനാദ്യമായി ഇവിടെ വന്ന ടി.വ.സ. ഇവിടം ഇത്രയ്ക്കു ശ്യാമ തുകയ്യിരുണോ?

‘അനന്ത’ നായരുടെ കണസ്സീന്ത് ഗുഹകളിലൂടെയുണ്ടായിരിക്കണം ഇവ
 ജനീ!’ സെറാമിക് ശാസ്ത്രജ്ഞന്മാരിൽ പ്രവർത്തനം.

തപസ്സി പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ അന്നും കത്തുകൊള്ളുവനായിരിക്കുന്നു. മനസ്സിലെന്തൊരു ചിന്തിക്കുന്നതെന്നും മറന്നിടം അറിയാൻ തുടങ്ങിയതിനായിരുന്നു. അന്നും കോട്ടയിൽ പോകുമ്പോൾ ബസ് സ്റ്റാൻഡിൽ പെട്ടെന്നു നിങ്ങളെ ചെന്നുവെട്ടി. ആരെങ്കിലും ശ്രീമയി. നിങ്ങൾ പറഞ്ഞു: 'ഇന്ന് നിങ്ങൾ രണ്ടു പേരെയും സ്വർക്കരിക്കാൻ പോകുന്നു'. ഇതാണ് കൈയെഴുതിയതിന്റെ കവിത കേൾക്കാനാക്കിയിട്ടില്ല.'

'എന്നെപ്പോലെ തന്നെ ശ്രീമയിയും വളരെ മോഹിതമായിരുന്നു. ഒരു കാര്യവും വായിലൊന്നുമില്ല. ഒപ്പംതന്നെ അവൾ പറഞ്ഞു: 'വിരുന്നിൻ കാവൽക്കാരന്മാർ നീതിയുള്ളതെന്നുവെണം. സ്ഥലംഗ്രാൻഡ്കളെന്തും കേൾക്കുന്നു' നിങ്ങൾ സമ്മതിച്ചു. ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'മുൻ മഹർ കൂടി പുറപ്പെട്ടെന്നു നിശ്ചയിക്കാകുന്നു. അതിനാൽ നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും ചേർന്നു' ഒരു നാലാമനെ നോക്കിനോക്കു ചെയ്യുന്നു.' ലളിതയെ വിളിക്കാമെന്നു അന്തർ വിചാരിച്ചു. എന്നാൽ വായാടി ശ്രീമയി പറഞ്ഞു: 'അങ്ങനെയായാൽ പ്രാകൃതികമായ ഭാഷാസാക്ഷ്യം നഷ്ടപ്പെടും.' എന്നിച്ച് ബംഗാളി അനുയോജനയോടെ വശമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ? ലളിതയെ സംഭവത്തിലൊക്കെ അന്തർകൂട്ടിക്കളം പെൺകുട്ടികളും തമ്മിലുള്ള പ്രാപ്തപ്രാപ്തിക്ക് നഷ്ടപ്പെടുന്നതാണ് ശ്രീമയി പറഞ്ഞതിന്റെ സാരമെന്നു ധരിക്കുമ്പോൾ കഴിഞ്ഞില്ല '

'ശ്രീമയി എന്തൊരു രഹസ്യമായി ചോദിച്ചു: 'ആരാണു നിന്റെ നോമിനി?' അന്തർ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'സോമനല്ല ആതിഥേയൻ?' ശ്രീമയിക്കു സങ്കടമെന്നു കൂട്ടുന്നതെന്നുവെണം മോഹമെന്നു ചോദ്യംചെയ്ത നിങ്ങൾ സമരണത്തോടെ കേൾക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട് '

സോമനാഥൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'സങ്കടമെന്നു കേൾക്കുന്നതിന്റെ പിറകിൽ നിങ്ങളെക്കൊക്കെ ഇത്രയും അപമാനം ചെയ്യുന്നതായിരുന്നുവെന്നു ആരറിഞ്ഞു? എന്നാലും ആ സമരണത്തെ ആസാമി ഇത്രയും സുശ്രദ്ധാലുവായിരുന്നുവെന്നു വിചാരിക്കുന്നില്ല.'

കൂതകാലത്തെ അയവിറക്കിക്കൊണ്ടു 'മസാമൻ പറഞ്ഞു. 'തപസ്സി കർക്കശനാലും, അന്നും നമ്മൾ ഇവിടെ വന്നുവെന്ന്'

യതു ഉച്ചയ്ക്കായിരുന്നു—പത്തുണ്ടു മണിക്കു. പതിനഞ്ചു മിനിറ്റാളും മകാലാഹവം കൂട്ടിക്കൊണ്ടുകഴിച്ചശേഷം സമർത്ഥൻ പെട്ടെന്നു വാച്ചിലേക്കു നോക്കിയിട്ടു പറഞ്ഞു: 'പുഴക്കരയ്ക്കലെ ഒരു സ്റ്റാൻഡിൽ നമ്മുടെ പത്തുണ്ടുക്കൊലിന മുറുപ്പു പോകുന്നുണ്ടുവരില്ല. അതുകൊണ്ടു ഏതാനും നിമിഷങ്ങൾക്കു ചേർപാളു.' എത്ര അർദ്ധപ്രായങ്ങൾ, അത്രയും കാർഗങ്ങൾ. അങ്ങനെയെടുമ്പോൾ രണ്ടു മോയ്സു, ഒന്നുകിൽ ഇരുവൻ ഗാർഡൻ. അല്ലെങ്കിൽ പുഴക്കര. ശ്രീമതി ഒരു നാണയംകൊണ്ടു ഹെഡ്. ടെയ്ൽ ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അവർ ഇരുവൻ ഗാർഡനിൽത്തന്നെ നിൽക്കുന്നു. നമ്മുടെ രണ്ടുപേരും പുഴക്കരയിൽത്തന്നെ നിൽക്കുന്നു.

'നിങ്ങൾ അങ്ങനെയൊക്കെ പരിശോധിച്ചുപോയിരുന്നെങ്കിൽ സോ. തപസ്സി ഓർമ്മിപ്പിച്ചു.

'പരിശോധിക്കാനിരിക്കുമോ? നിങ്ങളെക്കുറിച്ചായിരുന്നു ഒരു പക്ഷാതി. പുരുഷന്മാരായ അങ്ങനെയൊക്കെ നോക്കുന്നതു കൂടുതൽ ഗുണമേന്മയുള്ളതല്ലെന്നു നിങ്ങൾ രണ്ടു പേരും ചേർന്നു തീർത്തു. വിചാരിച്ചാലോ?'

സമർത്ഥനായ തപസ്സി അവളുടെ പുതിയ കണ്ണടയിലൂടെ സ്പിഗ്ഗലും പ്രശ്നമുള്ളതായ ട്രഷി പതിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'കവിതകൾക്കു ഗുണമേന്മയുള്ളതല്ല എന്നു എനിക്കു പക്ഷമുണ്ടു അറിയാം. മറ്റൊരു.

'അങ്ങനെയൊക്കെ എനിക്കു എത്ര ഇഷ്ടം തോന്നിയെന്നോ തപസ്സി! വർഷകാലത്തു ആദ്യം വിവിധത കണ്ടുപിടിച്ചുപോലെ.

'നിങ്ങൾ എത്ര സമർത്ഥരായിരുന്നെങ്കിൽ സോ! സമർത്ഥം ശ്രീമതിയും വഴിയിൽ ആദ്യമായിത്തന്നെ തീരെ നെർവ്വസായി. എന്തിനാണു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾക്കു മുമ്പാകെനിൽക്കൂപ്പോലുള്ളതൊക്കെ അപകട വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോം.' അങ്ങനെയൊക്കെയായിരുന്നെങ്കിൽ അവരെ തിരിച്ചുവിളിച്ചെന്നു. അങ്ങനെയൊക്കെയായിരിക്കുകാരി. (ബംഗാളികൾക്കു യു. പി. പട്ടി അന്താരാഷ്ട്ര) മീറ്ററിൽ കൈയെടുത്തുവെക്കുന്നെങ്കിൽ. ജിമ്നേഷ്യത്തിൽ കളിയും പഠിച്ചുവരും. ചെക്കറോടെ എന്തിനെയും കൈയെടുത്തു അങ്ങനെയൊക്കെ പറഞ്ഞു: 'അവരെ കൈയെടുത്തുവെക്കുന്നെങ്കിൽ

ശിശുർബ്ബലെയ്യുന്നു? എന്തിട്ടും നിങ്ങളുടെ തലർച്ച വീട്ടുകാൻ യില്ല. ചോദിച്ചു രഹസ്യവർത്ത പുറത്തുവിട്ടു നിങ്ങൾ പറഞ്ഞു: 'ഇന്നു' എന്റെ പിറന്നാൾ. ഏകദേശം 30 ക. കയ്യിൽ അന്നിട്ടുണ്ട്. ഇപ്പോഴൊക്കെ ചെലവുകൾക്കുണ്ട്.'

സോമൻ പത്തുകൾ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഇതിനാൽ ഞങ്ങൾ നിങ്ങൾ ഏതെങ്കിലും വല്ലാത്തതൊന്നു ചോദിച്ചു. ഗംഭീര സ്വരത്തിൽ ചോദിച്ചു: 'സോമനാഥബാബു, പിറന്നാളിൽ കിട്ടുന്ന പണം പല വിധത്തിലും ചെലവുകൾക്കുവന്നുണ്ടുണ്ട്. അതിൽ ഞങ്ങളെത്തന്നെ എന്തിനു കൂട്ടിനു വിട്ടിട്ടു?'

ഞങ്ങളെ സംബന്ധമായി ഇന്നും ഇത്രയേറെ നാൾ ചെല്ലാതെ തപതി ചിരിച്ചു. 'നിങ്ങളുടെ ഭവനം കണ്ടിട്ടു' അന്നു എനിക്ക് ചിരിപെർട്ടില്ലായി. നിങ്ങൾ പരിഭ്രമത്തോടെ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ ജനനാശ്വരണ കവിത ഇഷ്ടപ്പെട്ടു' പലതേയും ചൊല്ലിപ്പോയി. അതിനു കൃത്യമായ ഒരു ഉത്തരം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്' നിങ്ങളെ അറിയിക്കുന്നു.'

സോമൻ 'ചപ്പ' മുടി തുളക്കിക്കൊണ്ട് തപസി പറയുന്നതു് സകുന്തകം ശ്രദ്ധിക്കുകയായിരുന്നു. അയ്യോ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളെ എന്റെ നീല കണ്ണു ചിരിക്കുകയായിരുന്നെന്ന്' ലേശംപേർപ്പും പുറത്തുകൂട്ടിയില്ല. യാതൊരു ഭാവഭേദവുമെന്തെ പറഞ്ഞു: 'കൃത്യംതന്നെ വേണ്ടതു് വായനക്കാരുടെ ശ്രദ്ധയ്ക്കു നിന്നല്ലേ സോം! ഒരു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താത്ത കവിത അങ്ങനെതന്നെ എനിക്കു തന്നില്ലേ?' ഇതിനുശേഷം നിങ്ങൾ കേൾപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ പിറന്നാളിന്റേതും എന്തെ ഇങ്ങനെ വിപരീതമായിരിക്കുമായിരുന്നേ' എങ്കൽക്കിടും സമ്മാനം കൊണ്ടുവരുന്ന സകുന്ത. ഇങ്ങനെയൊന്നില്ല.'

തപസി പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ അസഹായാവസ്ഥ അത്ത് 'ക്ഷ'യായി എന്ന് പറയണം. പിറന്നാളാണെന്ന് നിങ്ങളോടു മാത്രമേ പറയാവൂ. ശ്രീകൃഷ്ണയോ സകുന്ത അറിയരുതു് എന്തായിരുന്നെന്ന് അത്ത് നിങ്ങൾ പറഞ്ഞപ്പോൾ എനിക്കു നിങ്ങളോടു് മറ്റൊരു മനസ്സായി.'

സോമൻ ഒന്നും മറന്നില്ലെന്നായിരുന്നില്ല. തപസിയാളു് പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ സമ്മതിച്ചപ്പോൾ എനിക്കൊന്നുംസമ്മതി. ജനകീനത്തിനു് അഭിനന്ദനം ആവശ്യമാണ്' സോമനാഥൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ വലിയവനാവട്ടെ! ഖുശി നേടട്ടെ! മെനി ഹാപ്പി റിട്ടേൺസ്' മാഫ് ലി ഡേ' എന്ന് പറഞ്ഞപ്പോൾ എനിക്കു നിങ്ങളെ പറ്റി ഇഷ്ടമായിരുന്നോ? നേസ്സിനു മേൽന്നിയ ഈ ആനന്ദം നിങ്ങളോടു് പറയണമെന്ന് മനസ്സായി. എന്നാൽ കൈയ്യും മതിയായില്ല.'

തപസി സ്വർണ്ണ കിണ്ടാതിരുന്നിട്ടു് ഗദാധാരത്തിനെ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ ഈ സ്വഭാവമാണ് എന്തെ കിണ്ടാതിയെന്നാൽ സോം. നിങ്ങളുടെ ആനന്ദത്തിലോ ദുഃഖത്തിലോ പങ്കാളിയായാൽ എന്തെ നിങ്ങളുടെവഴിക്കുന്നില്ല.'

സോമൻമാർ ഉത്തരമെന്നും പറയുമെന്ന് നോക്കുകയായിരുന്നു. ഓരോ പരിചിതമായ ഒരു ദൃഷ്ടിയിലൂടെ കണ്ടുപിടിച്ചു. അതിന്റെ ഉത്തരവായി ചിന്തിക്കുകയായിരുന്നു ഒരു വിവരം അവർ പരസ്പരം കണ്ടെത്തിയത്.

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ഓർക്കുന്നതോ അന്ന് നമ്മൾ പടി അന്തർവായനയ്ക്ക് ഒരു കോണിലുള്ള ഒരു ചുറ്റുമായിരുന്നു'.

അയാൾ ആത്മഗതം പറഞ്ഞ് തുടർന്നു: 'അന്തർവായനയ്ക്ക് ചിലപ്പോൾ ചിലപ്പോൾ ഗംഗാജലപ്രവാഹം കണ്ടാൽ യിരുന്നു. ഞാൻ അത് ഹൃദയത്തിൽ ഉൾക്കൊള്ളി. പതിനാലാം നൂറ്റാണ്ടി ഗംഗാ! നിങ്ങൾ കണ്ടുതന്നെ പറഞ്ഞിട്ടു. അത്ഭുതം കണ്ടതിൽ എന്ന് നോക്കി. ഞാൻ ഗംഗയിൽനിന്ന് ഉപയോഗിച്ച് നിങ്ങളുടെ നേരെ നോക്കി. പെട്ടെന്ന് ആദ്യമായി നമ്മൾ ദൈവപദം പരസ്പരം നിർവ്വചിക്കുകയും ചെയ്തു. ഞാൻ നിങ്ങളിൽനിന്ന് നേർപ്പെട്ടുവെന്ന് കണ്ടു'.

അപ്പോൾ പറഞ്ഞു: 'അപ്പോൾ നിങ്ങൾ എല്ലാം മനസ്സിൽ വെച്ചിട്ടുണ്ട്. അന്തർവായന—' അവർ പെട്ടെന്ന് നിർത്തി.

'എന്താണോർത്തത്?' പറയുകയും സോമൻ അദ്ദേഹം മറുപടി.

അപ്പോഴായിരുന്നു അപ്പോൾ പറഞ്ഞു: 'ഞാൻ ഓർത്തു. അതിനെന്ന് നിങ്ങൾ വെച്ച് സ്വർണ്ണ പേപ്പർ ബാസ്കറ്റിൽ കണ്ടു'.

സോമൻ പറയുന്നതും കിട്ടാത്തതിനനുസരണം.

സോമൻ പറയുന്നതും അപ്പോൾ മറ്റൊരു പക്ഷിൽ കണ്ടുപിടിച്ചു: 'കണ്ടു'.

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ഇല്ല അപ്പോൾ! എന്തിനാണ് നിങ്ങളുടെ മുമ്പ് കണ്ടു'?' അയാൾ വളരെ നേർപ്രകാരം— 'അന്തർവായന അപ്പോൾ! അയാൾ വീണ്ടും വീണ്ടും വല്ലതും കണ്ടു'.

'പറയുക.' അവർ കണ്ടുപിടിച്ചതിൽ പ്രാർഥിച്ചു.

'നിർവ്വചിക്കുക ഒരു വിധത്തിലും ഒരു പാതയിലേക്കും ഓർ കണ്ടു'.

തപതിയോട് ഇക്കാരെക്കു പഠയാൻ നമുക്കു. തോന്നിയിരുന്നു. എന്താൽ ഇന്നു ജന്മം ഒരു തന്നെ മറുപുറത്തില്ല. 'നിങ്ങൾ. അച്ഛൻ, എട്ടമ്മി, എട്ടമ്മൻ—എല്ലാവരും അധീനമായ ആഗ്രഹത്തോടെ എല്ലാ നേരക്കിയിരിക്കുന്നു. എന്താൽ എന്തിനാകട്ടെ സ്വന്തം കാലിൽ നിൽക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല. നിങ്ങളെല്ലാവരെയും ഞാൻ നിരാശപ്പെടുത്തി. എന്തിനും എവിടെയോ എന്തോ കാര്യമായ അർത്ഥമുണ്ട്.'"

തപതി ഇക്കാര്യത്തിൽ ലേശവും അസ്വസ്ഥയല്ല. അവൾ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ വേണ്ടതില്ലാത്ത വിചാരപ്പെട്ടുകയറാതെ സാധനം, കവിയല്ലേ, ചിന്തിക്കുക സ്വാഭാവികം. മറ്റുള്ളവരെന്നതിൽ ഇത്ര ചിന്താധീനരാവില്ല. അങ്ങനെയൊന്നുമില്ല. അന്യപ്പെറ്റൊന്നുമില്ല.'

'അവർ പരസ്പരമായി കഴിയുന്നവരായിരിക്കും. അങ്ങനെയൊന്നുമില്ല?'

'അങ്ങനെയൊന്നുമില്ല. എന്താൽ അടുത്തതെ എന്തിനും ലേശവും പിടിക്കില്ല. തീർച്ചയായും കഥ നിങ്ങൾ പറയുകയുണ്ടായി. ആ ചെറുപ്പക്കാർക്ക് ഇതിനർത്ഥമില്ലെന്നു. ചെട്ടി. പട്ടി. എസ്കാററായി, മനസ്സാക്കുന്ന. പക്ഷെ തിരികെത്തന്നെ പറ്റി മാത്രമേയുള്ള ചിന്ത.'"

സോനാമുൻ കുറച്ചുനേരം കൺമിണ്ടാതെ ഉണ്ടാകുകയും അതിന്റെ തുടർച്ചയായിരുന്ന ഒരു തോന്നിയിലേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഓർക്കുന്നുണ്ടോ? ശ്രീമതിയും സമരനും നമ്മളെ ഏതു വലിയ അപരണിലാക്കു കർമ്മിക്കുമെന്നു? പട്ടുണ്ടെന്നുമാലിന്യം റെസ്റ്റോറന്റിൽ വരണമെന്നാണ് പറഞ്ഞിരുന്നതു്. വന്നതു വളരെ നേരത്തെ അസ്വസ്ഥമായ കർമ്മിരിപ്പിനപ്പോൾ കുന്നായ്ക്ക. പരിവേഷം പറഞ്ഞപ്പോൾ മണലിരിയോടെ സമരൻ പറഞ്ഞു: വാച്ചിന് എന്തോ പിശകു പററി. ശ്രീമതിയുടെ മുഖത്തും കണ്ടില്ല യാതൊരു അവസ്ഥയും.'"

തപതി വാച്ചിലേക്കു നോക്കി. ഒന്നുകൽ മണി, അവിടെ പറഞ്ഞു: 'ഒരു കാര്യം പറയട്ടെ: കെറപിക്കായിട്ടല്ലേ?'

'ആദ്യം കാര്യമെന്തെന്നു കേൾക്കട്ടെ.'

അതെല്ലാമില്ലാത്ത നല്ലൊരു തമ്പാട്ടുകാരൻ. പുറമെ ഒരു കവി. സാധാരണ സ്ത്രീകളുടെ സാമാന്യഭാവം തെറ്റു ജനാഭം പോലുള്ള വീടുകളിലെപ്പറ്റി കവിതകൾ എഴുതാൻ കഴിവുള്ളവൻ. തപതി പൊതുവെ മുഖശ്രീയുള്ള ശ്യാമള തമ്പാട്ടി. സാധാരണ മധുരം. ബംഗാളിലൊരു പുതുമുഖം. ബംഗാളി കഷ്ടം പിഷ്ടം ഭിന്നമായിട്ടു സംസാരിക്കുന്നവർ. സോമനാഥനെ കർമ്മമായി തോന്നിയതു കൊണ്ടുതന്നെയാണു് അയാൾക്ക് ഏതെങ്കിലും വിധം സമർപ്പിച്ചതു്.

എന്നാൽ അതു കഴിഞ്ഞിട്ടോ? തപതി പഠിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയിട്ടു. വിദ്യാർത്ഥിനിയെന്ന നിലയ്ക്ക് പേർ സമ്പാദിച്ച സേവനങ്ങൾ കർമ്മനിർവ്വഹണത്തിൽ കഴിഞ്ഞു. തപതിയുടെ മാതാപിതാക്കൾ കിട്ടി. സോമൻ തോന്നിക്കാതെ തന്നെപ്പറ്റി. തപതിയ്ക്ക് നല്ല ഇംഗ്ലീഷ് എഴുതാനും പറയാനും മറിയം. സോമൻ അതിൽ വളരെ പിടികൂടാത്തതും. ഇതിനുമേൽ പ്രിയതമയോടു് ചെല്ലമാപ്പം നിശ്ചയിക്കുന്നതും കഴിഞ്ഞിട്ടു. തപതി യുണൈറ്റഡ് സിറ്റിയിൽ എം. എസ്. പേർന്നും. എഴുപ്പം വീട്ടിലുവാനിനി പൊതിയാക്കി. തമ്പാട്ടുകാരുടെ ബി. എ. കഴിഞ്ഞു് ഡബ്ബിൾ കണക്കിനു് ഒരു പേക്കു ഫാറം പൂർത്തിയാക്കുകതന്നെ ചെന്നി കഴിഞ്ഞു രണ്ടു രണ്ടുക്കൊല്ലമായിട്ടു്. തപതി റിസർച്ച് സ്കോളർ. സോമൻ ഒരു കവിയും പ്രാർത്ഥനയും എന്നു വാദിക്കാതിരുന്നു. അയാളുടെ ഏഴാലയം കെൻറ് എക്സ്സെലന്റ് കർമ്മ നമ്പർ രണ്ടുക്കൊല്ലമായിട്ടു് തപതിയായിരുന്നിട്ടു്.

ഇങ്ങനെയൊരു തപതിയെ അറിയില്ല എന്നു പറഞ്ഞുകൂടാ. എന്നാൽ ഒരു ആശ്വാസത്തിന്റെ പ്രഥമവിസ്മയത്തിൽ അയാൾ തന്റെതാക്കി എടുക്കുകയും ഏതെങ്കിലും സർപ്പിക്കയും ചെല്ലുമാർക്കു് അയാളെ അയാൾ തള്ളിക്കളയുകയുണ്ടായില്ല. സോമനാഥന്റെ തുടർന്നുള്ള ജീവിതവുമായി അയാൾക്ക് ബന്ധമൊന്നുമില്ല എന്നുപോലെ തപതി ഇതിനിടയ്ക്ക് വിടർന്നു. അവളുടെ മാന്ദ്യം കണ്ടുകൂടി കൂടി. ഫസ്റ്റ് ഇയറിൽ ഇക്കൂറായിട്ടു്.

തപതിയുടെ പ്രഥമ പ്രവേശനത്തിൽ പലതും പലതിനുമായിട്ടു് ആകൃഷ്ടരെന്നതെന്തും സോമൻ വിചാരിച്ചു.

ബാലിയാണവകിൽ സോമൻ. ഇതുതന്നെയാണു് ആഗ്രഹിക്കുക.

'നിങ്ങൾ വല്ലാതെ പരിവേഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ദൈവം കണ്ടാലറിയാം. അതല്ല മനം മിണ്ടാതിരിക്കുന്നതു്?' 'തപസി പരമം പറഞ്ഞു.

കുട്ടിയപ്പോലെ ചിരിച്ച സോമൻ. 'തപസിക്കിച്ചുമാ' ഈ ചിരി. അവൾ പറഞ്ഞു:

'നിങ്ങളുടെ ചിരി അന്തരപോലെ തന്നെ സോം. ചുരുക്കം ചുരുക്കം ഇങ്ങനെ ചിരിക്കാനാവൂ.'

'ചിരി കണ്ടു് മനസ്സനെ അളക്കുന്നതു്' ഇന്നത്തെ കാലം. 'ലളിതയിൽ അപകടമാണു് തപസി!' സോമൻ ചിരിയടക്കി വെള്ളാൻ ശ്രമിച്ചു.

'നല്ലവരല്ലാത്തവർക്കു് ഇങ്ങനെ ചിരിക്കുക സാധ്യമല്ല.' അസാധനാഥന്റെ മുഖത്തേക്കു മനോഹരി ചൊടിയോടെ അവൾ മറുപടി കൊടുത്തു. ഈ സ്വഭാവമുള്ള ചിരി കണ്ടിട്ടാണു് പണ്ടാക്കികളുടെ തിരക്കിൽ നിന്നു് തപസി സോമനെ അന്വേഷിച്ചു കണ്ടെത്തിയതു്.

കലണത്തിനുള്ള ഓർഡർ കൊടുത്തതു് തപസിയാണു്. 'സോമനു്' തിന്നാനെന്നോണിച്ചുകൊണ്ടു് അവൾക്കൊരം.

തിന്നുന്നതിനിടയ്ക്കു് സോമൻ ചോദിച്ചു. 'കുറേ പിന്നെ ഓർഡർ കൊടുക്കുന്നതു് പറഞ്ഞിരുന്നല്ലോ.'

തപസി ചിരിച്ചു. 'മറുപടിയല്ല വെച്ചിട്ടില്ല. പക്ഷെ കലണസമയത്തു് അതു പാടില്ലാല്ലോ.'

'അതൊക്കെ തന്നിരിക്കുന്നു, ഏതാലോ?'

തപസി പറഞ്ഞു: 'സോം! നിങ്ങളെത്താണു് ഏതെ ഇങ്ങനെ അകാരി നിർത്തുന്നതു്?' വളരെ വിഷമിച്ചാണു് അവൾ ഇതു പറയുന്നതെന്നു സോമൻ മനസ്സിലാക്കാൻ പ്രയാസം ഉണ്ടായില്ല.

അയാൾ നിമിഷമേറെക്കു് സ്വീകരിച്ചിരുന്നു, പിന്നെ അവളുടെ മുഖത്തേക്കു മനോഹരി പറഞ്ഞു: 'എനിക്കർഹതയില്ലാത്തതൊക്കെ നിങ്ങൾ ഏനിക്കു സമ്മാനിക്കുകയുമാണു് തപസി! ഏനാൽ ഞാൻ കണ്ടു് നല്ലൊരു ചിരിച്ചു. നിങ്ങൾക്കു ഏനിയത്തുവാണെന്നെക്കൊണ്ടാവില്ല.'

ശ്രോണയായ അവൾ ഗാഢീരൂപത്തോടെ പറഞ്ഞു: 'ആരോ
ഒരുമിച്ച്, സംസാരിക്കുകയോ കരുതുന്നതുകയോ ചെയ്യാവതു
ഫാസിക്സറാവുമെന്നാണ് പറയുന്നത്?'

'നമ്മുടെയിന്നാട്ടിൽ യുവനികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോ
ളം അങ്ങനെയെന്നതാണ് പെട്ടെന്ന്! നിങ്ങളുടെ" രത്നപാത്ര
വും ചെയ്യാനായിട്ട്, നിങ്ങളുടെ പാരിയവസ്ഥവുംവിധം
പൂർണ്ണ രൂപപ്പെടുത്തിയെടുക്കണം കഴിഞ്ഞിട്ട്. എന്നാൽ
നിങ്ങളുടെ ഭാവി തുല്യവാനെന്നിക്കൊണ്ടാലും കഴിയില്ല.'
സോമനാഥന്റെ സ്വരം ഇടുന്നതെന്നു തോന്നുന്നു.

എന്നാൽ തപസി മാവയക്കൊന്നും കൂടാതെ സോമൻ്റെ മനനെ നോക്കി ചോദിച്ചു: 'സൂര്യൻ പുറത്തുവന്നു തുല്യം മണനം നീക്കം സമ്മതിക്കുന്നില്ലേ?'

'നിശ്ചയമായും, മണനം വന്നുവെന്നു തോന്നിപ്പോകാം. വെച്ചു തന്നിട്ടുള്ളതിലും മേൽ? മുമ്പിൽ തന്നെ നിൽക്കുന്നു ഹൈക്കോർട്ട്'. അതുകൊണ്ട് കർമ്മങ്ങൾ ഹൈക്കോർട്ടിന്റെ താഴെക്കുടം ഇവിടെ നിന്നു മനക്കീഴിൽ കാണാം.'

'അങ്ങനെയൊന്നെങ്കിൽ എന്തെ പ്രായപൂർത്തി വരുന്നതുവരെ കഴിഞ്ഞുവെന്നുതന്നെ? നീക്കം ഏതൊരു യാത്രയോ മറ്റും മറ്റുമെന്തായിട്ടുണ്ടു്.'

'നമ്മുടെ സ്വന്തം മനസ്സുകൾ അടക്കിവെക്കുന്നതുവന്നിട്ടു തപസി! എനിക്ക് മാനമില്ല, വേലയില്ല, ചിലവിന് മാർഗ്ഗമില്ല, നിങ്ങളുടെ എല്ലാമുണ്ടു്.'

തപസി ചോദിച്ചു: 'അപ്പോൾ എനിക്ക് സ്വന്തമായി യാത്രയാക്കുകയുണ്ടാകില്ലേ? ഞാൻ എന്തിനെയാണ് ഇപ്പോഴും അടയ്ക്കുന്നത് തീരുമാനിക്കാൻ എനിക്ക് വയ്യെന്നോ? പുറത്തുവന്നു മേൽപ്പറഞ്ഞതിനെ മനസ്സിലാക്കുന്നതുവരെ യാത്രയാക്കുകയുണ്ടാകില്ലേ? മറ്റൊന്നുകൂടി ഇങ്ങനെയൊന്നുമില്ലല്ലോ. ഇപ്പോഴും അതുകൊണ്ടും എന്തുതന്നെ അങ്ങനെയൊന്നും ചെയ്യാൻ കഴിയാത്തതുകൊണ്ട് പറിപ്പിക്കുന്നു, അവന്റെ സ്വന്തം കരളിൽ നിൽക്കുകയുണ്ടാകുന്നു.'

സോമൻ ഗംഭീരസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'നമ്മുടെ രാജ്യം വിഭജിക്കുന്ന ജനിച്ചെങ്കിൽ നന്നായിരുന്നു.'

എന്നാൽ തപസിയുടെ മനസ്സ് അത്ര ഉൾബലമല്ല. അവൾ പറഞ്ഞു: 'എവിടെ പിറന്നാളെന്ന്? മനസ്സിലെത്തു വേണം മനസ്സ് മനസ്സാണെന്നു് അതു് ചെയ്യും.'

സോമൻ മിണ്ടാതെ നിന്നു. അവർ വിചാരിക്കുന്നുണ്ടു്, മറ്റൊന്നിൽ പിറന്നിരുന്നെങ്കിൽ ഒരു പ്രശ്നവും ഉണ്ടാകുന്നില്ല.

മായിരുന്നില്ല. അവന്റെ ആരംഗം ഇരുപിറു, അങ്ങിയില്ലാതെ യിരിക്കുന്നില്ല.

'എന്താണാലോചന?' തപസി ചോദിച്ചു.

വിഷണ്ണനകിലും ക്ഷമ കൈവെടിയാതെ സോമൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ തന്നെ സിംഹിതകണത്താൽ മറ്റുള്ളവർ എന്നു പറയുക വീടില്ല അപത്രി! അവർ വ്യാഖ്യാനിക്കും ഈ ഒരു 'കൊൽ'വുചിട്ടാത്തവൻ കരുതിക്കൂട്ടി പഠിച്ചു. സന്ദർശ്യം സാശിഖ്യവുമുള്ള ചെറുപ്പക്കാരിയുടെ ജീവിതം തുലസ്സാ നാണു പാപം. അറിയാമോ തപസിക്കു? രണ്ടരക്കൊല്ലം പട്ടിമുറയും കൊഴിയിൽ പിച്ചുകു തെങ്ങിനടന്ന കോക്കയുടെ കണ്ണിൽ ഞാൻ ചെന്നിരുന്നതായി. എന്നാൽ ഇന്നും എന്റെ മുന്നിൽ ഞാനെങ്ങനെയായിക്കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. അർത്ഥത്തിൽ താനെ ചെന്നിരുന്നതാണെന്നിടക്ക് കറച്ചൊന്നു മല്ലു പെടി.'

തപസി ഒന്നുപറഞ്ഞു മുഖത്തു കൈ നോക്കിയിരുന്നു. സ്ത്രീകൾ എത്രയും ഗംഭീരകാര്യങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും തീരുമാനമെടുക്കും. എന്നാൽ പുരുഷന്മാർക്ക് അത്രയൊന്നും ഇല്ല. സാധ്യമാവുന്നില്ല. അവർക്കെത്രയെല്ലാം സംശയങ്ങളും സംഘടനകളും നടക്കത്തക്കിവരുന്നു!

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'പറഞ്ഞാൽ നിങ്ങളും കലവട്ടത്തേക്കിറു വിശ്വസിക്കില്ല. എന്നാൽ ഈയിടെ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് പെടിക്കോന്നു ന. മറ്റവിൽ എനിക്കു എന്തെങ്കിലും വാദനെന്നു അന്നാതിരിക്കട്ടെ.'

ബീൽ എത്തി. സോമൻ ബീൽ എടുക്കാൻ മാറില്ല. തപസി കൈ കടന്നുപിടിച്ചു. ഒന്നാമതായിട്ടാണു തപസിക്ക് മുകളിൽ അംഗത്തിന്റെ കോമളസ്തംഭം അനുഭവിക്കുന്നതു് അയാൾ. ഗാഢമായ സാന്നിധ്യത്തിന്റെ അനാപാദിത പൂർവ്വമായ ഒരു കമ്പനം അയാൾക്കനുഭവപ്പെട്ടുവെങ്കിലും അയാൾ അടുത്തു നിമിഷം കൈ വിട്ടുപിടിച്ചു.

തപസി ഗർഭവർത്തനം ചോദിച്ചു

'നിങ്ങളെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നതാരു?'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'എല്ലാ വസ്തുക്കൾക്കുമുണ്ട് ഒരു നിശ്ചിതം. ഏതെങ്കിലും കലവട്ടത്തേക്കുടാ.'

[illegible]

அவ்வாறு பிள்ளை படிப்பதைத் தடுத்ததற்கும் தோஷத்தில் வசூல்
பிடித்தது. எவ்வளவு கொடுத்துவிட்டது" புரண்டுவதும், எவ்வளவு
பிள்ளைகளிடமிருமிருந்தும் தகவல்களையும் தோஷத்தில் படுத்து. "நின்று
வருவது மிகவும் கடினமாக இருந்தது. ஆனால் பணம் கிடைத்தது. இன்னும்
இருந்தால் அதைப் பற்றிச் சொல்லுங்கள். ஆனால் என்னவாகியும் கிடை
யாது."

സപതി പാണയ: 'ഇതാദംഭം. ഏനിക്കരിയാ. നിജാ
കം ബിസിനസിൽ നല്ല സമ്പാദ്യം ഉണ്ടാവും. അന്നം.'

കുഴപ്പനാക്കം മുരമ്പത്തിൽ താലൂക്കിലുള്ള ബസ്. അവരും കടന്നുപുറിലേക്കാണ് പോകേണ്ടതു്. സാമന്ത് ക്യാമ്പിസിംഗ് ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.

ബന്ധിച്ച് കയറാൻ സാധിച്ചുകൊണ്ടു സെന്റർ പോയി
 ചു: 'അന്ന്?'

അറബ് എഴുത്തു പരഞ്ഞെടുപ്പ് കേരളത്തില്, ജീവിതകാലത്തും നിങ്ങളുടെ ഒരു നിരീക്ഷം.

നവതീരുദേശ വാക്കുകൾ നിവേശി വാക്യയന്ത്രങ്ങൾ ഉപ-
പരിപൂർണ്ണമാക്കുന്ന അനിർവചനീയമായ സാഹസ്യമാർഗ്ഗം പൊ-
ലിഖിത രേഖകളിൽ വെവ്വേറ്റിയിട്ടില്ലാത്തതുകൊണ്ട് ഇത്തരം മുഴക്കങ്ങൾ
സാധാരണയായി സാധാരണ കാര്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കാനും, രാജ്യ-
ത്തിനോടു ഇടനീളംകൊണ്ടിരുന്നിരുന്നിട്ടുള്ളതുകൊണ്ടും സാ-
ധാരണ സാഹചര്യങ്ങളിൽ

[illegible]

തെടും കൽ വാരില്ല. ഏല്പാത്തതെന്തായിട്ടുണ്ട് ഇവർക്കിടപാട്. കിട്ടുന്ന പണമത്രയും നാട്ടിടപാട് കടത്തുന്ന സ്വഭാവമാണല്ലോ.

മാരാജിമാനായി ഇരിക്കുന്നത് പല ബവണ സോമൻ കണ്ട സംസാരിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവർ ഒരാളാക്കിത്തന്നതെല്ലാ തിരിച്ചയയ്ക്കുകയല്ല തുണയായത്. സോമനെ അവർ ഒരു കൊട്ടിനോക്കി നോക്കി. 'ഓഫീസുകളിൽ നിന്ന് ഉള്ള കള്ളികൾ അവിടെയ്ക്ക് വരാൻ നിയോഗിച്ചു നോക്കി. സോമൻ ആവശ്യം കൂടിയില്ല. ഒരു രണ്ടു നല്ല വാർത്തകൾ അറിയിക്കാൻ വരികയും ചെയ്തു.

ഇന്നു ചെന്ന സമയം മിസ്റ്റർ മാരാജി ചോദിച്ചു: 'ഏതൊരു പ്രവർത്തനങ്ങൾ ചെയ്തെ, മിസ്റ്റർ ബാനർജി!'

ഈ ഭാഗത്തെ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നിന്ന് ഒന്നൊന്നില്ല. ഏതാ പറഞ്ഞു കൂടാ ഏതാ സോമൻ ധരിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അങ്ങനെ പറഞ്ഞാൽ പാർട്ടിയുടെ വിശ്വാസത്തിന് ചാഞ്ചാടും തുടങ്ങും. ഇവയൊക്കെയാണോ വസ്തുതാവിശ്ലേഷം ധരിക്കും. അതിനാൽ ബിസിനസ് നിർമ്മാണസരിച്ചു സോമൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെയൊക്കെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ട് ചെയ്തതെന്തെങ്കിലും.'

മാരാജി ചോദിച്ചു: 'ഇപ്പോൾ ഏതു ചെയ്തിലാണ്?'

ഏതൊരു പറഞ്ഞുതന്നു പിടികിട്ടിയില്ല. പെട്ടെന്ന് സാമ്പത്തികതയുടെ തകർന്ന ബംഗ്ലാദേശത്തിന് നഷ്ടമെന്നു വെന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ട് മാരാജിക്ക് വിശേഷിച്ചൊരു പിടിയൊന്നും തോന്നാതില്ല. പിന്നെയാണു കവറിന്റെയും കലാശിന്റെയും കഥ കേൾക്കുന്നത്. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'പേപ്പർ, സ്റ്റേഷനറി തുടങ്ങിയ ഓഫീസ് സംഗ്രഹങ്ങൾ സമീപിച്ചുവന്നിരുന്നു കൂടെൽ കൂടിക്കിടന്നു.'

മാരാജി പറഞ്ഞു: 'ആ ചെയ്തിലൊന്നും അസാധ്യ തിരക്കാണ്. അവിടെ ഗുണം കിട്ടുന്നതൊന്നും പറയുന്നതു?'

'ഓഫീസിലും കച്ചേരിയിലും മറ്റും ഹയർ ലവലിൽ കറച്ചു പിടിയിട്ടുണ്ട്. ഒരു വിധം കാര്യങ്ങൾ കാണുന്നു.' സോമൻ ഈ ഭാഗം സന്തോഷത്തോടെ അഭിനയിച്ചു. കഴിഞ്ഞു

ഏതാനും മാസം കൊണ്ട് അയാൾക്ക് മുപ്പതുപ്രതി പിന്നെ ഒരു ഇരുപതുപ്രതിയും—ആകെ ഇത്രയും സംഖ്യയാണ് സമ്പാദ്യമെന്നു പറയാൻ കിട്ടിയെന്നു മാമാജി അറിഞ്ഞിരുന്നതിൽ—

“പ്രവർത്തനം വിപുലമാക്കിക്കൊണ്ടു വരൂ.” മിസ്റ്റർ മാമാജി പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചു. “ബിസിനസ് എന്നു പറയുന്ന സംഗ്രഹമില്ല? അതിൽ കുറഞ്ഞു നിൽക്കേ ഏതെങ്കിലും അർത്ഥം മരണം. സഭാ മുന്നോട്ടുവരൂ—അതാണാവശ്യം.”

ഏതു മാതിരി ഉത്തരമാണിതിൽ പറയേണ്ടതെന്നു മനസ്സ് എളുപ്പം തോന്നിയില്ല. കെട്ടിൽ പറഞ്ഞു: “പ്രവർത്തനം എന്ന നിയമമുണ്ടാവുമല്ലോ, ക്യാപ്പിറ്റലിന്റെ അർത്ഥം, അതില്ലെങ്കിൽ ബിസിനസ് നടക്കില്ല. ഗവണ്മെന്റുമായി ചുറ്റു ബന്ധങ്ങൾ പറയുന്നു പണം ഉണ്ടാകാത്തതാണെന്നു. ഏതാൽ കേവലം നാം കേവലമല്ല, അവരോട് പണം വാങ്ങി ക്യാപ്പിറ്റലിന്റെ അർത്ഥം അസംഗതം.”

ജൂനിയർ മാമാജി സഹോദരന്മാരിൽ ഒരാൾ കൂടി അവിടെ എത്തി. സീനിയർ മാമാജി പുതിയതായിത്തന്നെയും കൊച്ചു മാമാ സഹോദരനെ പരിചയപ്പെടുത്തി. ജൂനിയർ മാമാജി സോമന്റെ മുഖത്തേക്കു നോക്കി പറഞ്ഞു: “മുഖപരിചയം നന്നെ തോന്നുന്നു.”

“എവിടെ വെച്ചാവും പറയൂ!” സൂപ്പർവൈസർ റോഡിലുള്ള റെസ്ടോറന്റിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നില്ല ഇതുവരെ ഈ മനുഷ്യൻ? സോമൻ അല്പമൊഴിവോടെയായിട്ട് മുഴുകി.

മാമാജി പറഞ്ഞു: “അതെ, പിറ്റേ കിട്ടി. ലേക്കിന്റെ കരയിൽ നിങ്ങൾ ഒരു അംഗവേദനം കൂടി കൈമാറിയെന്നു. ഒപ്പം ഒരു മാനുവൽ. നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും കൈകൊള്ളേണ്ട കിട്ടി. അതും അതേ കടയിൽ നിന്നു കൈമാറിയ കിട്ടി.”

സോമനാഥൻ കരകൾക്കുവേണ്ടുന്ന സീനിയർ മാമാജിയെപ്പറ്റിയവയായി. “പറഞ്ഞുവന്നതൊന്നാണെന്നു മി. ബ്രൗൺ, റൂബി എന്നും മേലോട്ടായിരിക്കട്ടെ. നിങ്ങൾക്കു സ്വന്തം വരവെന്നുണ്ട്. ഉറപ്പായും പറഞ്ഞുവരുമായിട്ട് ഉന്നതസ്ഥാനങ്ങളിലിരിക്കുന്നുണ്ട്; അതുകൊണ്ട്, നിങ്ങൾ വെച്ചു

കാണട്ടെ. ഇനിയും ഏതെങ്കിലും തന്ന ചൈതന്യകാലത്താണ് മി ഫീൽ കഴിക്കുന്നത്.')

ആരോടും പരസ്യകയില്ലെന്നു സോൾ സങ്കല്പിച്ചുകഴിഞ്ഞു. എന്നാൽ ഏതെങ്കിലും മാത്രം അതു പറയില്ല. 'പ്രകൃതി, വലിയ ഭിക്ഷിൽ പറയിയ ഈ ഏതെങ്കിലുംയിരിക്കുന്നു. വൃത്തികളെ ക്ലേശവും പരീക്ഷ, യാചിച്ചു ബന്ധിപ്പം ഭരണിപ്പം തുടങ്ങിക്കിടന്നു പരിചയസ് ഓഫീസറെ സമീപിച്ചാൽ വീലയ്ക്കുവേണ്ടി. വല്ലപ്പോഴും കൾ ഒരു പുറത്തുകൊണ്ട് അനുവാദം കീട്ടിയിക്കുന്നതിൽ!'

'ഇതിനിന്നു പറയാനുള്ളതാണ് അതുവല്ല, നീക്കം ഏതെങ്കിലും ഭിക്ഷിലെത്തുവല്ല. ഇങ്ങനെയും തലയ്ക്കും വെളി പുറത്തുവെക്കുന്നതുവെക്കുന്ന് ഗുണമേ ഉള്ളു. പെട്ടോളിന്റെ പണം ഏതെന്നു വാങ്ങിക്കൊള്ളു.'

പെട്ടോളിന് പണമൊഴുതില്ല. നൂറായിരംപതു രൂപ ഇപ്പോഴുമുണ്ട് കീഴയിൽ. മിന്നെണ്ണയിൽത്തന്നെ മിൻ വെക്കുന്നുണ്ട് സോൾന്റെ മാവം.

എന്നാൽ സോമന്റെ ഭാഗ്യം പൊട്ടിയായിരുന്നു. പുതിയ കെക്കിൾക്കൾ, സിന്റെ സാമ്പിളും സാഹിത്യവുംകൊണ്ട് അടുത്തുള്ള കണക്കുകളെക്കുറിച്ചും സോമൻ സന്തോഷിച്ചു. എല്ലാവരും അതിലേക്ക് നമ്പർ എഴുതിയെടുക്കുകയും ചെയ്തു. പിന്നെ ഇതിനിന്നും സോമൻ പതിയെ അന്വേഷണമായി വല്ല കാര്യങ്ങളായിരുന്നോ എന്ന്. എവിടന്നു വരാം?

ഫോൺ പലതും വരുന്നുണ്ട്. എല്ലാം സുധാകർശനീയം സുധാകർ ശർമ്മയ്ക്കു പണിതിരിക്കുക കാരണം ശ്വാസംവിടാൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടു. ഇത്രയൊക്കെ കണ്ടുപിടിച്ചതിനാലും സുധാകർ ശർമ്മ വൈകുന്നേരത്തെ നേരം രണ്ടര, കൂടാതെ ഒരാളുമായി സന്ദർശിക്കാതിരിക്കാറില്ല. അയാളുടെ പേര് നാഥൻ മിത്തൻ പലതവണ സോമൻ നടവരുന്ന കണ്ടിട്ടുണ്ട്. സുധാകർ ശർമ്മ അയാളെ ഒരനുഭവങ്ങൾ നീക്കിനിർത്തി സംസാരിക്കും വിഷയം സ്വകാര്യമാണല്ലോ?

ഈ ഉറപ്പാക്കുന്ന കേവലത്തിൽ ആദ്യം ബാബു കാര്യമാണ് സോമനോട് തുണ. വിശുദ്ധബാബു എവിടെ പോയി എന്നോ? ഭഗവാന്റെയും. അയാൾ ഒരു സുഹൃത്തുക്കൾക്കൊപ്പം ബ്ലീസ്സിംഗ്-കം-പ്ലെയർ കീപ്പിനു പോയിരിക്കുകയാണെന്നുള്ള സോമൻപണിയുടെ ഉള്ള വിശ്വാസം. വിശുദ്ധബാബുയുടെയ്ക്കു തന്നെങ്കിൽ കണ്ടുപിടിക്കുകയോ ചോദിച്ചറിയാനോ മിതമായ ആദ്യ ബാബു ചോദിച്ചു: 'എന്താണ് മി. ബാബു? ഇത്ര വലിയ ആലോചന?'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ ചിരിക്കാതിരിക്കാമെങ്കിൽ പറയൂ.'

'പറയൂ.'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ഒരു മുറിയായി ഇത്രയേറെ പേർ ഇറക്കുന്നു. ഇവരിൽ ഒരു സുധാകർബാബുവിന് മാത്രം എന്തെങ്കിലും പണിത്തീർക്കും?'

ആകെ ബാബു ചിരിച്ചിട്ട് പറഞ്ഞു: 'ഏന്തിനില്ലാത്തതു പറയുന്നു? അധാരം. ഈ മൂലകത്തിൽ പുത്തൻ പടച്ചവർത്തനം: ഏന്താൽ അധാരം, അത് പുത്തൻമാർ സ്വയം ചെയ്യേണ്ട കാര്യമാണ്.''

ഇങ്ങനെ സംഭവം നടവർ ബാബു ആവിടെ ചാടിയിരുന്നതു ആരു കണ്ടില്ല. നടവർക്കു ആകെ ബാബുവീണിയാം. ഇപ്പോൾ നീക്കം കൊടുത്തുതരിച്ചതാണ്. ബുദ്ധ് ചർച്ചിത താഴെ അഞ്ചാം നമ്പർ ഫുട്ബോൾ പോലെ ഒരു കടവുണ്ടിപ്പോഴും. തലയിൽ നടുക്കായിത്തന്നെ മുനിയ്ക്കു വ്യാസത്തിൽ ഒരു കപ്പലി. അതിന്റെ നടുപരിവാരം അന്യത്ര നെത്തിയിട്ടുള്ളതായി കാണാം. രണ്ടു ചെവികളിലും ധാരാളം അമരങ്ങൾ.

നടവർ ബാബു ഹൃദയമായിട്ട്: 'എന്തു പറഞ്ഞു? തനി നന്നു വെർസ് അപ്പോൾ ഏ ദൈവിലെ ഇത്തരം കഥകൾ ചൊല്ലി കേൾപ്പിച്ചു' ഏന്തിനി ചെറുപ്പക്കാർക്കു കഴിയിൽ ചാടിക്കുന്നു? അധാരംകൊണ്ടു വല്ലതും നടപ്പുണ്ടായിത്തന്നെങ്കിൽ കൽക്കത്തം ഹോണഗെത്തിലെ ചുട്ടുക്കുരുപ്പിലായിട്ടുള്ള. റിക്കാക്കം. ഇത് ആരുക്കുമായിരുന്നു?

സോമൻ അയാളെ വയ്ക്കുന്നതോ നോക്കിനിന്നപ്പോൾ, നടവർ പറഞ്ഞു: 'ബിസിനസിനെ സംബന്ധിച്ചു' കൈമാറ്റം സംഗതിയായുള്ള. പി. ആർ.'

'അതെങ്ങനെയെ കത്താണു'? ആകെ ബാബു തിരക്കി.

'പഴുപ്പിക' റിലേപ്പൻ—അതായത് ജനസമ്പർക്കം.'

സോമൻ അതെപടി നിൽക്കുകയാണ്. നടവർ തുടർന്നു: 'ഇനിയും മനസ്സിലായില്ലെന്നുണ്ടോ? നിങ്ങളോടു ചർച്ച വാങ്ങുന്നവർക്കു നിങ്ങളുമായിട്ടുള്ള സമ്പർക്കം എത്ര കൂടിയെന്നു. അതിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും എന്നർത്ഥം ബിസിനസ്.'

സോമന്റെ മുഖത്തുകൂടി നോക്കി കർക്കശ നടവർ പിറയ്ക്കും പറഞ്ഞു: 'ഇനിയും ശരിക്കും പിടികിട്ടിയില്ല? ചെറുപ്പക്കാർക്കു ചെറുപ്പക്കാർക്കെന്നെങ്കിൽ വയറിലിരിക്കുന്ന കാര്യംതന്നെ പിടിച്ചെടുക്കുമല്ലോ.'

സോമൻ ഇനിയും വയറുതറിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല, അയാളുടെ സ്റ്റിറിലെക്കു ഇടകൂട്ടിട്ട് നോക്കിക്കൊണ്ടു നടവർ

‘ശ്രദ്ധ. ശ്രദ്ധേയം.’

ഇങ്ങനെയൊരു ആൾക്കൂട്ടം ചിരിച്ചു.

‘ശ്രദ്ധയിൽ മാത്രം ഇങ്ങിനിക്കൊന്നാണു ഓരം അല്ലേ? സുധാകർ കമ്പനി അപ്പോൾക്കു നിങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ ചുവടെ നിന്നു” ഓർഡർ തട്ടിയെടുത്തുകൊണ്ടു പോകും.’

കീഴ്ത്തിയിരിക്കുന്ന ഡ്രാപ്പിനെയുള്ള പൊടി വലിച്ചു നടവർ മിങ്ങി. ‘നിങ്ങൾ സൺ ഓഫ് സൺഡ്ൽ ആയതു കൊണ്ട്” പറയുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ ഏനിക്കൊരു കറുപ്പും? നിങ്ങൾ ഹെറോ ഓലഫ് ഡെയ്സ്” കലയാണു, ഒന്നമനു കൊണ്ടു നേടാനില്ല. കർക്കശ മിസ്റ്റർ—വളച്ചുകെട്ടിപ്പുറം—കുറാൻ കമ്പനിയെ നിങ്ങളോട് ചരക്കു വാങ്ങില്ല. അവർ പേർബറാ കമ്പനികളിൽനിന്നു നേരിട്ടു വാങ്ങുന്നു. ബീലാങ്ങിക്കമ്പനിക്കൊരു ചരക്കുപുറം അക്കൂട്ടർ മാറ്റാൻ കമ്പനിയുടെ ചരക്കു” കൂട്ടിച്ചെല്ലുകൊണ്ടു ഇല്ല. മേത്തല്ലു പറഞ്ഞാൽ?”

സോമൻ യോജിക്കണമെന്നു. നടവർ മിങ്ങി പറഞ്ഞു: ‘അതിനാൽ നിങ്ങൾ പോകേണ്ടതു” ഇങ്ങനെയൊരു കമ്പനി അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾക്കു വാങ്ങണം. മേത്തല്ലു”

‘അതേ.’

മിങ്ങിർ ചിരിച്ചൊഴുത്തുനിന്നിടയിലൂടെ പറഞ്ഞു: ‘ചെറു കിട കമ്പനികൾ ഇപ്പോൾ ഇന്ത്യക്കാരെ കയ്യിൽ, കറക്ക കമ്പനികളുടെ സൗകര്യത്തിനായി ഉടകൾ സ്വന്തം അളിയത്താലും അമ്മാവന്മാരെയും പർച്ചേസ് ഓഫീസറായി നിയമിക്കും. അവിടെ ഉടകളുടെ നേട്ടവും നേടും. സ്വന്തം കാര്യത്തിലും കണ്ണുവെക്കും.’

സോമൻ മിങ്ങിയില്ല. നടവർ മിങ്ങിർത്തന്ന ആൾക്കൂട്ടം: ‘ഇതൊക്കെക്കൊണ്ടു നിങ്ങൾ വാക്കുകൾക്കു മുന്നും ആദ്യം വാക്കുകൊണ്ടും. സുധാകർക്കിങ്ങപ്പോലെ തന്നെ അറിയൽ വെയ്ക്കിൽ അത്താക്കെ എങ്ങനെയോടുള്ള പമ്പ”ളിക” റിലേഷൻസ്” കൺസൾട്ടൻറ്”കാരിയിൽനിന്നു പഠിക്കണം.’

അയാൾ വീണ്ടും പറഞ്ഞു: ‘ടാക്”സി കിട്ടാൻ വെറുക്കുന്നതുകൊണ്ടാണു നിങ്ങളോട്” ഇങ്ങനെയൊരു വർത്തമാനം പുറത്തു ചിങ്ങാട്ടുകൊണ്ടു. അകൂട്ടകിൽ ഈ ചെറുത്ത സമ്പദ്ക

കുപരേഷ്വരനായ ഞാൻ ഇന്ന് നീന്തത്തിനിറയൽ ഇരുകിട്ടാത്ത വിധം തിരക്കേറിയവനാണ്. ഓർഡർ സപ്ലൈ ചെയ്തിൽ അക്കം വന്നിട്ടുള്ളവർക്കിടയിൽ നടവർ കിത്തിരികൾ വീഡ്.

നടവർ വീണ്ടും പൊടി മുക്കിയിട്ട്, 'അവനാക്കം നീൽ കൈട്ട്. വേണ്ടാൻ വാക്ക് തൊടി. ആനയെപ്പോൾ ആർക്കും ചെർന്നുതല്ലല്ലോ. നിങ്ങൾ പർച്ചേസ്' ഓഫീസറെന്ന ഒരു വക്കീൽ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നതിനുള്ള മന്ത്രം വശമുള്ള. സൂധാ കർ ബാബു ഒരു അതിസന്ദർഭമായ കാര്യം പറയുകയുണ്ടായി. ഓഫീസറുമായിട്ട് ക്യൂക്കിന്റെ ഏർപ്പാടുകൾ ആദ്യംവരെ മനസ്സിൽ നിന്നു വിചാരം വിട്ടുനിൽക്കില്ല. ചരക്കു പൊക്കണം, പണം കിട്ടണം, ഏകിലെ ആധി വിട്ടുമാറ്റമെന്നതിനും, തന്നിടം എടുക്കുകയും നേട്ടമുണ്ടാകിലെ ഓഫീസർ അന്യർക്കു കാര്യം നോക്കൂ.

സമാഹരണമന്ത് ഈ വർത്തമാനങ്ങൾ ഒരു തരം തീരെ പീടിയില്ല. അയാൾ പറഞ്ഞു:

'തന്നെ ഏറ്റുമാനപ്പട്ടത്തിനിടത്തു പുണ്യം കിസ്സർകിത്തിരി'

നടവർ കിത്തിരി കണ്ടു. 'ചെയ്തോ? ഇതു ഹിമാലയ ഹിമാലയല്ലോ പറയുന്നത്? ഇവിടെയില്ലെ കിസ്സർ, ആരും വേദാന്തപർച്ചയല്ല വരുന്നത്. ടു ചൈസ സമ്പാദിക്കണം. അതിനാൽ. അതല്ല, നിങ്ങൾ നിങ്ങളെത്തിനുള്ള സ്ഥിതി വിധിയെന്താക്കണം? ഓരോ മനുഷ്യനിലുമുണ്ട് കൈവം. ഗ്ലോസ്' വിവേകാനന്ദ സ്വാമിയുടെ പ്രവചനമാണത്. മനസ്സിലാപ്പിച്ചു പീടിയിട്ടുണ്ട്. നിങ്ങൾ സാക്ഷാൽ നാമയണയെന്താണ് സംഭവിക്കുന്നതെന്ന്. അതു പർച്ചേസ് ഓഫീസർ ആലോചിച്ചിരിക്കട്ടെ.

നടവർ കിത്തിരി വാച്ചിലേക്കു നോക്കി. 'ഇല്ല കിസ്സർ, ഓക്സ്' കിട്ടിയെന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചു വന്നിട്ടു കാര്യമില്ല. ഇനി കും പീടിക്കു തന്നെ. എന്നാലും ഒരു ധരിച്ചു വെച്ചോട്ടു. സ്വമനുസരണത്തിനു കാനായിട്ടുള്ളവൻ ഓരോ പാറ്റകാരനും ഒരു ചിലമ്പ് ആകുന്നു. ചോക്ലറ്റിൽ ഭൂബലതക്കിരയാകാത്തവർ പിറന്നിട്ടില്ല. പുറത്തു നിന്നു നോക്കിയാൽ ഭർഷ്ട്യമയമായ ഭൂഗമമാണെന്നു തോന്നും. എന്നാൽ അന്വേഷിച്ചു നോക്കിയാൽ എവിടെയെത്തുവാൻ കരുതിയതിൽ പുറപ്പെട്ടതാണു

കാണാം. ഈ അടക്കമു കിടക്കുന്ന വാതിൽ നിറഞ്ഞിട്ടിരിക്കുന്നത് എന്തിനാകാൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞു. 'എന്താകാൻ കാരണമെന്നോ! നിങ്ങളിലേയ്ക്കു മിസ്റ്റർ. വേദാന്തം, മറിയം, മനസ്സിന്മേൽ ജനസമ്പർക്കം നേട്ടം.'

സോമനാഥൻ ഗൗരവത്തോടെ നീക്കംചെയ്ത തുറന്നി. ചിതപ്പർ മറാഡിൽ നിന്നു കടന്നു നടന്നു നടന്നു ഡൽഹിയിൽ സാഹസികമായി എത്തിയപ്പോൾ യാദൃച്ഛികമായി ഹിന്ദുവാൽ സാഹസിക കണ്ടെത്തി. ആ മനുഷ്യൻ വരുന്ന പിള്ളർക്ക് ഹൈക്കോർട്ട് ബിൽഡിങ്ങിലേക്കു നോക്കി നിൽക്കുകയുണ്ടു്. അയാളുടെ കണ്ണിൽ ബാലസഹജമായ രോഷം നിഴലിച്ചിരുന്നു. പിള്ളർക്കു കൂടിയെന്നറിഞ്ഞു ഹിന്ദുവാൽ കണ്ടു വല്ലാത്തതായി. മുഖത്തു ചിരി വരുത്താൻ ഫലമില്ലാതെ ശ്രമിച്ചു കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളാളു നോക്കു പറയരുതു. ഈ പൊളിഞ്ഞ വീടുകളുടെ ബിസിനസ് നടുക്കി നടത്തി എന്റെ ശീലം വല്ലാതെ ഉയിച്ചു എടുത്തു കിടന്നു. പഴയ ഭവനം കണ്ടാൽ കണ്ടു കൂട്ടുകയായി പൊളിച്ചാൽ എത്ര നേരം കിട്ടും, എത്ര തുരുമ്പും, എത്ര കല്ലും. എപ്പോഴാണ് കെ.മറ്റുപ്പൻ കൊടുക്കേണ്ടി വരിക എന്നറിയില്ലല്ലോ.'

'എന്താണിത്' നിങ്ങൾ നോട്ടം കൊടുക്കുന്നു' ബിൽഡിങ്ങിലേക്കു. അതിനോടുകൂടി? സോമൻ ചോദിച്ചു.

ഹിന്ദുവാൽ ചോദിച്ചു: 'എന്തേ! അതല്ലെഴുത്തു് രേഖാക്കെട്ടു് മിസ്റ്റർ? ഈ ഭവനം എന്തെന്നും നിൽക്കുന്ന മനസ്സാലും, എന്തെന്നു കിടന്നു. ഒരു ഭവനം തട്ടിത്തകർത്താതെ പറ്റിയില്ല. സാമ്പത്തികതയുടെ കെട്ടിടമാണെന്നു കാണാം' എന്തിനും നോട്ടം. 'ഇത്തരക്കാരുടെ കണ്ടെത്തലുള്ള' തീപ്പെട്ടിയുടെ മട്ടിൽ പുതിയ അംബിൾഡിംഗുകൾ പണിതു വരുന്നില്ലേ, അയാളിലേക്കു അൻ തിരിഞ്ഞുപോലും നോക്കില്ല. അതിനോടുകൂടി മിസ്റ്റർ, ഹിന്ദുവിൽ ഈ പൂർണ്ണമായി ബിസിനസ്സിനെയെന്നവർ വഴിയോരോരവും. ഇന്നത്തെക്കാലത്തു ഭവനങ്ങളിൽ നിന്നു പൊളിപ്പോലും കിട്ടുന്നില്ല, സാമ്പത്തികതയുടെ പെണ്ണാവുകയും തീർന്നാൽ കർമ്മങ്ങളും തീർന്നു.'

ഹിന്ദുവാൽ തിരിഞ്ഞിരുന്നു. 'എന്തിനും മറാഡിലെ വെള്ളത്തിൽ കെട്ടുവെയ്ക്കുകയും പണം മുക്കുകയും ചെയ്യുകയും'

കുറച്ചു ചുണ്ണാമ്പ് തിളയ്ക്കൽ വൃത്തിയാക്കുന്നു. നാലുചുണ്ണാമ്പ് നാലു കൈ
 നൂറു മുറകൾ കീട്ടും. ഈ തലക്കെട്ടുകൾക്കു കാരണമുള്ള
 'ഇരുപതിനേഴു ഏക്കർ നാലുനൂറു വീടുകൾ' എന്നൊരു
 'എന്നൊരു മുറകൾക്കുമാത്രം.'

കമലയെഴുത്തുനി യാതൊന്നും ചോദിച്ചില്ല. മലകുഞ്ചുക്കുളത്തു് സോമന്റെ കയ്യിൽ കെട്ടുതു. അവൻ പറഞ്ഞു: 'എനി കക്കൊന്നൊരലാപിക്കേണ്ടതു്? നിന്റെ ബിസിനസ് നന്നെ പണമെന്നു മാത്രമേ എനിക്കു് മോഹമുള്ളു.'

ബാങ്കിൽ നിന്നൊഴുത്ത പണം സോമൻ ഹിരോലാലിനു കൈക്കൊള്ള. അയാൾ കയ്യൊളെ കസ്തിയെഴുതി നൽകിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ചുരുങ്ങിയതു് ആയിരം ക. ലാഭമുണ്ടാകുകയെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. നാലു ദിവസത്തക്കു് രണ്ടായിരം ക. മുടക്കി ആയിരം ക. ലാഭം കീഴായിലിന്റെ കഴിഞ്ഞാൽ എത്രയുള്ളതര കേളു്? യാതൊരു ബിസിനസിങ്കും ഇത്രയും നല്ലൊരു തുക കപ്പാഫിറ്റു കിട്ടാൻ പെരുകുന്നില്ല.'

ഇങ്ങനെയൊരു മനം തെളിയാൻ സാധ്യതയുണ്ടെന്നു് സോമനു തോന്നി. നടവർബാബുവിന്റെ ഹിരോലാലിന്റെ അടുത്തു നിന്നു വല്ലതു പഠിക്കാനും അയാൾ ശ്രമിച്ചു. അസന്തോഷത്തിലുള്ള അയാൾ നീങ്ങിപ്പോയി. എന്നാൽ ജനങ്ങൾക്കു വ്യക്തം സംജനിപ്പിക്കുന്നതിനു് ശ്രമിക്കണം. ഇല്ലെങ്കിൽ അവർക്കു് ഓർഡർ നൽകാൻ തുനിയുന്നു?

സോമനു് ധൈര്യവും ഇർപ്പിച്ചു. ഏതാനുംനാൾ മുമ്പു് ഒരു തുണിമില്ലിൽ ചോയ്യിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. അവിടത്തെ മിസ്റ്റർ സെന്റുപ്പ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ കമ്പനിയിലെ രണ്ടു സാമ്പിളുകൾ ടെസ്റ്റിങ്ങിനു് അയച്ചിരിക്കുന്നു. ഇനിയും റിപ്പോർട്ടു് എത്തിയിട്ടില്ല. എന്നാലും മിസ്റ്റർ വലിയ വലിയ കമ്പനി കൾക്കു് ഒറ്റ സാമ്പിളെ ഉണ്ടായിരിപ്പു. ചരക്കും പരന്നുപെടുകുന്നു. പിന്നെ നിങ്ങളെക്കുറിച്ചാണു് ഈ ഒരു ലൈനിൽ പ്രസ്താവിച്ചതു്?'

മുമ്പായിരുന്നെങ്കിൽ സോമൻ രണ്ടും കമ്പിട്ടു് തിരിച്ചു ചോദിക്കാതിരുന്നു. എന്നാൽ അയാൾ പറഞ്ഞു: 'വലിയവർ'

എന്നും ഉണർത്തിയിരിക്കാം സർ, ബോംബെയിൽ എത്രയേറെ വമ്പിച്ച ഇണിമില്ലുകൾ! മുന്നിട്ടും നിങ്ങൾ ഒരു മിവസം കൈകൾ സ്വന്തമാക്കിപ്പോയിട്ടുണ്ടെന്നു തന്നെ. എന്തു ചെയ്യണം മേജർ, അതോ?

'മേജർ' ശരിയായ മറുപടി, കാര്യം എന്റെ പക്കലായിരിക്കുമായിരിക്കണം. നോക്കൂ, എന്റെ കിടപ്പുമുറിയിൽ ഇന്നു കൈയൊന്നും? തിരിച്ചറിയപ്പെടാത്ത കിടപ്പുമുറിയിൽ ചെറിയ മിനകളും കടന്നുവന്നു കഴിവ് പ്രദർശിപ്പിച്ചു. എന്റെ കമ്പനിപോലെയെങ്കിലും വളരുന്നു. മിസ്റ്റർ സെൻ്റുപ് അതിപ്രസന്നനായി, അയാൾ സോമനാഥൻ ഇരിക്കാൻ കയ്യൊഴുത്തു. പിന്നെ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ യംഗ് ബംഗാളി, നിങ്ങളോടൊന്നിച്ച് പോയെങ്കിലും നോക്കൂ. എന്റെ ഫിറ്റിംഗിംഗ് കോഴ്സ് കണ്ടുവെച്ചു. നമ്മുടെ ഡയറക്ടർ മിസ്റ്റർ ഗോസ്വാമിക്ക് പരിചയപ്പെടുത്തിത്തരാം.'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ഗോസ്വാമി വലിയ ആൾ. അയാൾ എത്രനോക്കുമ്പോഴും പൊടിമീൻകളെ കണ്ടുനോക്കി നടക്കുമോ?'

'അയാൾ അത്ര വലിയവനല്ല. അയാളുടെ ശ്രദ്ധയോടെ മിസ്റ്റർ കൈയൊഴുത്തു വെച്ചിട്ടുള്ളതും, വില്ലി ആ മനുഷ്യന്റെയും. ഗോസ്വാമിയെ പറ്റി വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് ജ്വരം നേർത്തതിനാൽ അയാൾക്ക് അത്രയും ഉണ്ടായിരുന്നു. നിങ്ങളോടൊന്നിച്ച് ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, നിങ്ങളുടെ ചരക്കിന് നമ്മുടെ കമ്പനിയിൽ വലിയ പ്രയോജനമുണ്ടാകും. അതിനുംപുറമെ കൈയൊഴുത്തു വെച്ചിട്ടുള്ളതും മിസ്റ്റർ ഉടമസ്ഥന്റെ ഗോസ്വാമി വെച്ചിട്ടുള്ളതും.'

ഗോസ്വാമി കറുത്ത സൂര്യൻ. എന്റെ കയ്യിൽ നേർത്ത ഇണികളെക്കുറിച്ചും അർദ്ധം മോശനായി ഇരിക്കുന്നു. നല്ല പൂർവ്വനിർദ്ദേശം, അത് മൂലം, ദൈവത്തിൽ അധികപ്പെടും കൈയൊഴുത്തു. മിസ്റ്റർ അൻപം കൈയൊഴുത്തുവെച്ചിട്ടുള്ളതും പായണം. നോക്കൂ വയസ്സ്.

അയാളെ പൊന്നാട് സോമൻ. മുറിയെടുക്കുകയും കൈയൊഴുത്തുവെച്ചിട്ടുള്ളതും അയാളെക്കുറിച്ചും പൊന്നാട് സോമൻ പറഞ്ഞു: 'സോമൻ വലിയ

പിടിച്ചു സ്വയം തയ്യാറാക്കുന്നില്ല സർ. സംസ്കൃതം അറിയാതെയാണല്ലോ എന്ന് വന്നു."

പോലീസിൽ വിജയം ഗോതമി നേരെ അറിഞ്ഞപ്പോൾ അതിനോട് കവിളിലെ മുക്കോൻ പുറത്തേക്ക് ചാടാൻ തോന്നിയിരിക്കാം. പറഞ്ഞു: "ചാക്കിനെപ്പറ്റി ഏതു റിപ്പോർട്ട് ചെയ്തപ്പോഴാണ് നോക്കൂ."

സോമൻ കെമിക്കൽസിനെപ്പറ്റി കബ്രിക്കൽ തന്നെ പറയുക. "അതൊക്കെ അങ്ങനെയല്ലാത്ത കിസ്സർ ഗോതമി. സാറിനെപ്പറ്റി ഏതുതരം കേട്ടിരിക്കുന്നു."

"ഏകദേശം നിന്നു കേട്ടു ഏതാൻ പേര്?" ഗോതമി അത്യാഹ്ലാസ സമരപിതമാണിതു ചോദിച്ചു. "വിചാരിച്ചു കൂട്ടണം" സെൻസിന്റെ പരിമളം മുറിയ്ക്കൽ കേൾക്കുക.

സോമൻ ചോദ്യം പ്രതികരിച്ചിരുന്നില്ല. പക്ഷേ ഒരു കാര്യം പറഞ്ഞു: "പേരിടാനാണു ബാക്കി? സാർ" നല്ല വാക്കുകൾ വിചാരിക്കുന്നു. അറിഞ്ഞുകൂടാതെ കവനിയുടെ പുറത്ത് ചാക്കെന്നു പറഞ്ഞു ചോദ്യവിന്റെ ഗോതമി. അതുകൊണ്ട് തന്നെയും കൽക്കത്തിൽ നിന്നും ഇവിടെ ചാക്കിന്റെ ചെറുതും വരുന്നു."

ഗോതമിയുടെ നേരെ വിചാരിച്ചു "സിഗ്നൽ" സോമൻ നീട്ടിക്കാട്ടി. അയാൾ ഒന്നടത്തു വെറിലാക്കുക കേൾക്കുന്നതിനും മറ്റൊരുകൾ നിന്നും ചെല്ലു. എന്തിനും പറഞ്ഞു: "കൽക്കത്തിൽ നിന്നുള്ള ഈ അകൽച്ച തന്നെയാണ് നമുക്ക് പറയാനുള്ളത്."

"അത്ര വളരെ ദൂരെയാണെന്നിരിക്കെ മി. ഗോതമി! പോലീസിൽ നാൽപ്പതു കൈയെഴുത്തുവെച്ചാലോരു വസ്തുവുണ്ട്. ഇതിനിടയിൽ പർവ്വത സമുദായ വിജയം കൽക്കത്തിൽ സോമൻ."

"പക്ഷെ വലിയൊരു കിടപ്പ്! ഇത്തരംതരം വാങ്ങുക നമ്മുടെ കൽക്കത്തിൽ ഒരു ദിവസത്തെയും മിക്കക്കേണം." കിസ്സർ ഗോതമി പറഞ്ഞു.

"ഏതാൽ മനസ്സിലാക്കിയതും ഗവണ്മെന്റും നിങ്ങളുടെ കൽക്കത്തിന്റെ പേരിൽ സാറിന്റെ കയ്യിൽ നിന്നും നല്ലൊരു

ഇതുകൊണ്ടു വരാൻ വിട്ടുപോകാൻ വന്നു. യോഗമന്ദിരം.

‘ആ പണമൊക്കെ ഏവിക്കെ കൊടുത്തു? ഗോപാൽ’ എല്ലാവരും ചോദിച്ചു. ‘സോമനാഥൻ സഹസ്രപ്രദാനം ചെയ്തതുകൊണ്ടു തന്നെ, സ്പഷ്ടം.’

‘അതെ പാർത്ഥ്വ! സോമൻ കടന്ന സോമനാഥൻ സോമനാഥനെ പ്രശംസിച്ചുകൊള്ളൂ. ‘ഈ വിധം വേണ്ടും വേണ്ടും. അതെല്ലാം വിട്ടുതന്ന അഹമിത്വം കർമ്മത്തിൽ കയ്യിട്ട് നോക്കിയാൽ കണ്ടില്ല. ഇതിന്റെ അർത്ഥം വേണ്ടുന്നില്ല. കണ്ടാൽ. സാധിക്കുന്ന നല്ല അർത്ഥത്തിന്റെ കൂടുതൽ.’

ഗോപാൽ പ്രശംസകളെല്ലാം മറുപടിയില്ലാത്തതാണെന്നു. ‘എന്നിടം പ്രശംസിക്കുന്നതിൽ അന്നു വേണ്ടുന്ന അർത്ഥം എന്തും വിട്ടുപോയിട്ടില്ലെന്ന് ഉറപ്പിക്കണം. വിട്ടുപോയിട്ടില്ല. സോമൻ അവിടെനിന്നും മറുപടിയില്ല. അർത്ഥം ചോദിച്ചു: കർമ്മത്തിന്റെ പൊരുത്തമോ വല്ലതും? അത് കാണി ഏതെങ്കിലും കടമയെടുത്തു.’

ഗോപാൽ ആദ്യം ഒരു കടിച്ചു: വീട്ടിൽ ഗോപാൽ സോമനാഥൻ സംസാരിച്ചു, എന്തിനായിട്ടു. ‘എന്റെ കൈവിലയിൽ ചിറ്റത്തെയും ഒരു വേലക്കാരെ ഇവിടെക്കിടക്കുന്നുണ്ട്. പാവത്തിന് ഒരു പേരും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നതിനും സമയമായിട്ടില്ല. ചിറ്റത്തെയും അവനു വീടുള്ള ഗോപാൽ വേണ്ടുന്നതും കൊണ്ടുപോയി വീട്ടിൽ.’

സോമനാഥൻ ഉത്തരവാദിത്വം സമ്മതിച്ചു. സുപ്രസാദം കൈമാറ്റം സുഗമമായിട്ടു. സോമനാഥൻ ആദ്യം ഇങ്ങനെ അങ്ങനെയും അഹമിത്വം സംബന്ധമായ ചോദ്യങ്ങൾക്കും അല്ല കർമ്മത്തിനും. കർമ്മം ചെയ്തു ചെയ്യുന്നതിനായി പിൽകൊണ്ടു നവത്തിന്റെ ചെറിയ കർമ്മത്തിനായിട്ടും അവർ അതെല്ലാം സംഭാവന. പ്രദാനം ചെയ്തതായിരുന്നു. അവർ ഇങ്ങനെയൊക്കെ പ്രദാനം ചെയ്തതായി. അതിനും കർമ്മത്തിനും പൊരുത്തമെന്നായിട്ടു. ഗോപാൽ സമ്മതിച്ചു.

കാണി കർമ്മം ചെയ്തു പൊരുത്തം അത്. നോക്കുക അതിന്റെ അർത്ഥം ചോദിക്കുന്നതായിരുന്നു. സോമനാഥനായിട്ടായി. ഒരു വേലം കർമ്മത്തിന്റെ പണി കിട്ടാത്തു.

ആയിപ്പിട്ടു നക്കുന്ന കയവൽ അന്യർക്കു കാറിൽ കെ
രസ്സ് ചാർട്ടിങ്ങ് ഫീഡ്" ഉ കൊടുക്കുന്നു. ഹിറകിയെ സ്കീ
റിൽ ഗോയകരളിയുടെ ശ്വശുരുക്കൻ വൃദ്ധ വേഷക്കുറി,
സൊക്കന സംബന്ധിച്ചിടത്തുള്ള. ഈ അടുക്കളപ്പണിക്കര
യുടെ" ബഹുമാനനീയ കാരണം. ഗോയകരളിയായിട്ട് 'ചരിപ്പ
യം വർഷക്കാൽ വഴിവെച്ചു ഇന്നുകലശാണവരം.

സോമൻ ഇതുവശത്തോട് ചിസ്തുമ്പിൽ ജൈനപ്പിള്ളിയിൽ ഇരുന്നു. അവളുടെ മേലുള്ള നിന്ദ്യ വിചകുണ്ഠനാർക്കു അങ്ങനെയൊരു ഇഗ്ഗുരസം വരിച്ചു പരക്കുന്നു. മറ്റൊരപ്രകാരം ചെമ്പെട്ടെന്ന് പറയുകയും ചെയ്തു. 'നിങ്ങൾ വളരെ ക്ഷേമം ചെയ്യുന്നു' സോമൻ വഴിയിൽ നടന്ന ശ്രദ്ധ 'നിർമ്മിക്കുക' പറിച്ചു. 'ചിസ്ത' ജൈനപ്പിള്ളി പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾക്ക് അതിർപ്പാട് പരിശോധനയെ കാട്ടിത്തന്നു.' 'ചിസ്ത' ജൈനപ്പിള്ളി ഇരുവിട്ടു പരിശോധന. അന്നുവഴി വ്യക്തിപരമായ കാര്യങ്ങൾ പറഞ്ഞു കൊണ്ടു ഇരുന്നു. പരിശോധനയെ പരസ്യമായി പണിയിച്ചുകൊണ്ടു. അയാളുടെ പരിശോധനയെ പരസ്യമായി പണിയിച്ചുകൊണ്ടു. അയാളുടെ പരിശോധനയെ പരസ്യമായി പണിയിച്ചുകൊണ്ടു. അയാളുടെ പരിശോധനയെ പരസ്യമായി പണിയിച്ചുകൊണ്ടു.

[illegible]

അന്നു ചരക്കു സപ്തെല്ല ചെല്ലൂ. സാക്ഷാൽ ധർമ്മപുത്രനായും മൂലധിപ്പിറമെ ചത്തുമഗ്നിയിങ്കലായി നല്ല വസ്ത്രങ്ങൾ റിപ്പോർട്ട് ചെയ്താൽ ഇതുള്ളവൻ ഹിനിയും. ആദ്യം സുധാകരനെ കണക്കു കൈമാറിത്തന്നു. 'നിങ്ങളുടെ ഈ ഗിലം ഒരു മാറ്റാത്തോ പോ! ഇടയ്ക്കു കിടപ്പും തലവം കൂടവും ചരക്കു സപ്തെല്ല ചെല്ലുന്നതു വേർ കണ്ടുകൊള്ളൂ.' സുധാകരൻ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളെല്ല പത്തുകിനാട്ടിലെ നടപ്പുതണി പറഞ്ഞവരുനന്നു മേട്ടാ! ഒന്നുപറഞ്ഞു കേൾക്കട്ടെ. ഇപ്പോഴും മരവം കൂടവും മിട്ടും മൂത്തും ഏതും ഗവണ്മെന്റിനു' ഉണ്ടായിരിക്കണം' സപ്തെല്ല ചെല്ലാട്ടെന്ന്? സുധാകർ എന്തായിട്ടും സമ്മതിച്ചില്ല. സംഗതി എന്റെ തലയിൽ കെട്ടിത്തുടർന്നിട്ടു. ഗവണ്മെന്റിന്റെ നല്ല ഒരു ഞാൻ ഒന്നു കൊട്ടി നോക്കി—കക്കി കളപ്പുണം തിരിഞ്ഞുനോക്കി. അന്ത്യത്തിൽ കയറിയു. മദ്യം കൈകൊണ്ടുണ്ടായി. എന്നാൽ ഇതുള്ളവൻ നടവർ മിത്തുനോണം, വിട്ടുകൊടുക്കുന്നവനോ? മൂന്നുതാമ്ര ദിവസം. വിവിധ സോഴ്സിങ് നീന്ത വിവരം കേൾക്കി. അപ്പോഴായിരുന്ന—ഇപ്പോൾ ഒരു മെറിനാഗിക്കാരൻ മിസ്സ സസോസിയിൽ കൈനോണാക്കി. എന്തു നിവൃത്തി? അന്നു മഹാകേസരായി. ഞാൻ പറഞ്ഞു: 'സാറു' അന്നു കേസരം കുന്നു. ഇതുള്ളവനോ, കീടാക്കുകീടം. കൈമാറ്റപാത്രമില്ലാത്ത. കൈവെള്ളവെച്ചിട്ടുള്ളതു. സാറു കണെ വേണം വെട്ടിപ്പുറത്താൻ. ആനിനെയെല്ല ക. മുക്കി മറ്റാസിബോബത്തു കൈവെള്ളയെ വർണ്ണമിട്ടു സസോസി. വിലപിടിപ്പു ഏതായി—ചെയ്തിട്ടു' കൈവെള്ളയെ വേർതിരിച്ചെടുക്കി. എന്തു ചെട്ടി മറ്റുവെല്ല പിന്നെ കാര്യങ്ങളെല്ലാം ചെട്ടിയെ? സംഗതിയെല്ല ചെട്ടിയെല്ലാം അങ്ങനെയെല്ല കിട്ടിയെല്ല.

എന്നാൽ നോക്കൂ" നാലു മിനുറ്റിനകമാണ് വയ്യ. അ-
ന്ന ചെറുപ്പക്കാൻ പറഞ്ഞു. എന്നാലും മാനുഷ പ്രകൃതിയിലു-
ള്ളതല്ലാത്തതാണ്, കർമ്മങ്ങളിൽ എത്തി ഗോതമജിന്റെ-
തത്വത്തിലേക്ക് അയാൾ ഫോൺ ചെയ്യും.

[illegible]

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'സാരിന്റെ ധർമ്മപത്നിക്കു' അങ്ങനെയൊരിക്കലും വേണ്ടെന്നുവെച്ചു' ചെയ്യേണ്ടത്."

ഗോയങ്കാജിയുടെ കൂറിയിൽ പർക്കി ടൈപ്പിസ്റ്റിനെ കണ്ടു. ഇരുപതുവർഷം. ഗോയങ്കാജി പറഞ്ഞു: 'പണി വേണ്ടെന്നുവെച്ചു' പോയതല്ലേ? പിന്നെ ഹെഡ് എന്താ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു' ഇരിക്കുന്നു: 'നിങ്ങൾ അന്ന് പണിയായിരുന്നോ' നോ: ചെയ്തില്ലല്ലോ ഉദ്യോഗം? നിങ്ങളുടെയൊപ്പം കൽക്കത്തയ്ക്കു വന്നതിന്റെ പിറ്റേദിവസം കഴിഞ്ഞു' റെസിഗ്നേഷൻ."

അശ്വതി. കേട്ടു' സോമന്റെ ചെയ്തിന്റെ ചുവന്നപോയി. വലിയയെട്ടന്റെ പ്രായം വരുന്ന മനുഷ്യൻ. ഗോയങ്കാജി പറഞ്ഞു: 'അല്ലല്ലോ, പേടിച്ചുപോയോ? അതാ പറ്റിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അങ്ങനെയൊക്കെ മിസ്സ് കൽക്കത്തയിൽ നിന്നു' ഇത്ര അകലെയായതു കാരണം നല്ല ടൈപ്പിസ്റ്റിനെ കിട്ടാൻ പ്രയാസം."

സോമനാഥൻ മിണ്ടാതിരുന്നു. ഗോയങ്കാജി പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ പല ഓഫീസുകളിലും കയറിയിറങ്ങുന്ന ആരെ. ഇങ്ങനെയൊക്കെ വലിയ ഗൗൺ ധരിക്കുന്ന മറ്റൊരാളെ ടൈപ്പിസ്റ്റാക്കി വെക്കുന്നത്' ഹാപ്പനല്ലാത്തതായിക്കഴിഞ്ഞുല്ലോ? വലിയ കമ്പനിക്കാർ സാമീപത്തുള്ള സെക്രട്ടറിയോടെ പെച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു."

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'അത് അർത്ഥമില്ല. കണ്ടുപിടിച്ചു'."

ഗോയങ്കാജി പറഞ്ഞു: 'കൂടുതൽ നിങ്ങൾ ഓഫീസുകളിൽ ചെയ്യുമ്പോൾ അതു സ്റ്റാമ്പ് ചെയ്തിട്ടുണ്ടാവില്ല. ഗൗൺ അണിയുന്ന മറ്റൊരാൾക്കു' ഡിമൻഡ്' കുറഞ്ഞുവരുന്നു. നിങ്ങളുടെ ലൈസൻസുള്ള നടവർ മിത്തർ എന്ന മാനുവൽ എന്തൊക്കെ' പറഞ്ഞു'."

'അല്ല, അങ്ങനെയൊന്നും?' പരിചയമുള്ള ഒരാളുടെ പേര് കേൾക്കാൻ കഴിഞ്ഞ സോമൻ ആശ്ചര്യമായി.

'മിസ്റ്റർ മിത്തർ മനസ്സെ പ്രാവശ്യം വന്നിരുന്നു ഇവിടെ. അയാളുടെ ഒരു സ്റ്റേഷണറിയർമാരായിരുന്നു ആവശ്യം. നല്ല ഉപയോഗി. തികച്ചും സ്റ്റാമ്പ് സെൽസ്'മാൻ."

സോമൻ ഇതിലൊന്നും താല്പര്യം കാട്ടിയില്ല. സോമൻ വരുത്തി ചെന്നതിന്റെ കാര്യമെഴുത്തിട്ടു. 'സാരിന്റെ'

പോയി ഇൻകം-ടാക്സ് കാരണം സർക്കാർ കരച്ചെന്നതായിരിക്കുമായിരിക്കാം.

ഇക്കാര്യത്തിൽ സഹതപസ്വര്യമെന്നും ഗോതമനായ പ്രസംഗനാക്കി. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ഗവൺമെന്റ് പകൽക്കൊള്ളായ്ക്ക് നടത്തുന്നതും, ഉറപ്പികയ്ക്ക് പതിനേഴ് വൈസ വെട്ടിപ്പിടിച്ചാൽ പണിയെടുക്കാൻ അർഹ്യം വല്ല ഉത്സാഹവും ക്ഷാമനമെന്ന് വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നുമോ?'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ആളുകൾ ധരിച്ചുവെച്ചിരിക്കുന്നത് വലിയ വലിയ സ്ഥാനത്തിലിരിക്കുന്ന സാറിനെപ്പോലുള്ളവർക്ക് പരമാനന്ദമാണെന്നാവും. സത്യമോ, നേരെമറിച്ചും.'

ഇതിനു ശേഷം ഗോതമന്റെ പണത്തിന്റെ കാര്യം പരാമർശിക്കുന്നു, എന്നാൽ സോമനെ പൂർണ്ണമായും മുഴുവൻ വീശിപ്പിടിക്കും. പരിചയത്തിനു വഴക്കം കിട്ടി.

ഗോതമനെയും സോമനും മടുപ്പേന്തെ തോന്നിയതും. എന്നാൽ ബിസിനസിൽ മത്സരം കൈവിട്ടുകൊടുക്കാ. മാലാഖി പാഞ്ഞുകിടന്നു വലിയ പാർക്കിയാണെങ്കിൽ കാര്യമെന്തെന്നു എന്തെന്തെന്ന് പറയുന്നതാണ്. സോമൻ പറഞ്ഞു: 'കർമ്മമെന്തെന്നു വരുമെന്നും വിവരം ഒന്നറിയിട്ടില്ല. സൗകര്യം കിട്ടിയാൽ എവിടെയെങ്കിലും ഉണ്ടാകുന്ന പോകാം.'

ഇരുവരും നല്ല സമാനം കിട്ടി സോമനും. കാര്യമെന്തെന്നു ചോദിച്ചു തന്നെ അന്നു പറഞ്ഞു: 'ഞാൻ മീനം ഇറച്ചിയും കഴിക്കുകയില്ല. ഡ്രിങ്ക് ഇഷ്ടമില്ല. അതിനാൽ കണ്ടിപ്പിട്ട കാര്യമില്ല. അലോഹ്യമാക്കണം വഴിയുണ്ട്.'

സോമൻ എഴുന്നേറ്റപ്പോൾ ഗോതമി പറഞ്ഞു: 'പരിചയക്കാരായ വല്ലാത്തവരുടെയിൽ ഒരു നല്ല ചെലവി കൈപിടിച്ചു കിട്ടി കൈകൾക്ക് ചെലവു. സാരിക്കാൽ ബംഗാളി യുവതി കട്ടെ ചെല്ലാൻ ഒരു വിരോധവുമില്ല.'

സോമൻ വല്ലായ്മ തോന്നി. മാലാഖി കിട്ടാതെ പൂർണ്ണ കൈവലയില്ലെങ്കിൽ കണ്ടിപ്പിടിച്ചാണെന്നു കൂടിക്കണ്ടിപ്പിടിച്ചു. അതല്ല സാറി ബംഗാളികൾക്ക് അങ്ങനെയൊരു വിവരവുമില്ല. ബിസിനസിനെ സംബന്ധിച്ച് ഇരുവരും അസൂയയോടെ പുക പുകയ്ക്കുന്നതാണ് അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്നത്. ബംഗാളികൾക്ക്

കൊണ്ടുകൊത്തുകുന്ന ബിസിനസ്", കരളേറ, അമ്പലം" കയ്യെടുത്തു. ഇപ്പോൾ സംഭവം കണ്ടുപിടിച്ചു. അതിനും അതിനുമുള്ള ബിസിനസ്സുകളെ. എങ്ങനെ അയാൾ കരളേറ ഉള്ളുകൊണ്ട് പ്രതികരണ ആ ബിസിനസ് ഉള്ളുകൊണ്ട് എത്രയും നല്ലായി ഇങ്ങനെയിട്ടുള്ള നഗ്നമായ കത്തിയെടുത്തു. ബിസിനസിന്റെ അനേകം 'ഗുണങ്ങൾ' വ.ശം നൽകിയ വീഡം, പൊതിഞ്ഞുവെച്ചുപിടിച്ചു. എത്രയും ഉറപ്പായവർക്കു കാര്യമേ അവ അറിയാൻ കഴിയൂ.

നടവർ കിട്ടിയെ സംഭവം ആദ്യംബാധവും എത്രയെന്നു ഇപ്പോഴായിരുന്നുവു. അയാൾ പല ഉള്ളുകൊണ്ടും ഇങ്ങനെയിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒരു പക്ഷെ ആയുസ്സുകാലത്തും എഴുപത്തി രണ്ടാം നിലയിലെ പതിനൊന്നാം നമ്പർ മേഴ്ചമേൽ കത്തിയെന്നുവെ. അറിയാൻ കിട്ടാത്ത ലോക രഹസ്യങ്ങൾ.

കിട്ടിയെ ഗോപ്യതയുടെ കാര്യത്തിലും നടവർ വെറുവെറുതെന്ന സഹായിക്കാൻ കഴിഞ്ഞുവെ.

കുത്തിലെ ഒരു ഏതാനും ഇഞ്ച് അഴിച്ചിട്ട് നെവർ മിത്ര തുറൻ കാഷിസിൽ ഇരിക്കുകയാണ്. സോമനെ കണ്ടു ഉടൻ ഒരു ചിരിച്ചു സ്വാഗതം ചെയ്തു. 'ഹാലോ! വത്ര മിസ്റ്റർ ബാനർജി! ഭവം കണ്ടാലറിയാം. ഒന്നാം നമ്പറില്ലെന്ന്. എത്രയും വേഗം വരിയാണെന്നും പറഞ്ഞുവെങ്കിലും അങ്ങനെയൊന്നിടം സിസ്റ്റിക് ആയ കൊള്ളക്കൾ ബിസിനസ്സിലെ പേരിൽ ബംഗാളിന്റെ തുറന്നു കവർന്നു തെളി നടക്കുന്നു. നമ്മളോ, ഇങ്ങിനെയൊക്കെ പറ്റി നാം കഴിക്കുന്നു.'

സോമൻ ചോദിച്ചു: 'നിങ്ങൾ ഗോയങ്കളെ അറിയുമായിരിക്കാം?'

'ബിസിനസ്സാണ് എന്റെ ജീവിതം. ഈ കൽക്കത്തയിൽ തന്നെ ആറിയൻപരോളം ഗോയങ്കൾമാരെ അറിയും. നിങ്ങൾ ആരുടെ കഥയാണ് പറയുന്നത്?'

സോമൻ അടയാളം പറഞ്ഞു കൊടുത്തപ്പോൾ മിത്ര ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'അതാണു മിസ്സിന്റെ സുരേഷൻ ഗോയങ്കളുടെ കുറുപ്പും പറയുന്നതു. അല്ലെ? പുതുക്കുന്നവരുടെപ്പോലെയായിരിക്കുന്ന ഒരുവൻ' നടവർത്തിയിൽ ഇതു പറഞ്ഞു. 'ഇക്കാരെ ചിരിച്ചിട്ടു തുടർന്നു. 'നിങ്ങൾ അവിടെയും ചരിക്കുവാനുണ്ട് ശ്രമം നടത്തിക്കൊണ്ടു കൊണ്ടു.''

'എന്താ? പാർട്ടി മോശം?' നെവർമിത്രയുടെ വർത്തമാനത്തിന്റെ കട്ട കണ്ടു സംശയം അറന്നിനു സോമൻ ചോദിച്ചു.

'പാർട്ടിക്കുള്ളിൽ തരക്കെട്ടു വരാൻ? പക്ഷെ കണ്ടുപറയാൻ നന്നാണെന്നു തോന്നിയിരുന്നു.' തെളയുടെ കെട്ട് ഒന്നുകൂടി അയച്ചിട്ട് മിത്ര പറഞ്ഞു: 'എന്റെ ഒരു പാർട്ടി അവിടെ കൂടിയിട്ടുണ്ടെന്നു, ഏതായാലും കിട്ടുന്നില്ല ഒരു പറ്റം. ഒന്നും അങ്ങനെയൊന്നും എനിക്കുണ്ടാകുന്നു. അതിൽ നന്നായൊന്നും കെട്ടു

വിശ്വവിദ്യ" അവസാനം ഒരു ദിവസം ഡ്രിൻക് സിററിൽ അ-
ബിളിയിൽ ഗോയകയെ പിടിച്ചുകെട്ടി. എന്നിട്ട് കാര്യം സാ-
ധിച്ചു.

'മദ്യം കഴിക്കില്ലെന്ന് അവരും പറഞ്ഞതോ?' സേനാനി-
ത്തനായി.

'നിങ്ങൾ കണക്കറിയത്തക്കവണ്ണം, നിങ്ങളെ പരിചയം കറ-
വ്. ഉണ്ടെങ്കിൽ തന്നെ പറഞ്ഞു തരുകയോ കാര്യം? ഇന്നു-
ത്തെ ഒരു കാര്യം കണ്ണിൽ കണ്ടുവെട്ടാൻ പണം മുക്കിപ്പോ-
യ്ക്കു മുതൽ തന്നാണെന്നിരിക്കെ പ്രിയമാണ് എന്ന് ആരും കൊ-
ട്ടിപ്പോയെങ്കിൽ തക്കതെ പതിവുണ്ടോ? നിങ്ങളുടെ വാങ്ങി-
യത്തിൽ പിരിച്ചിട്ടു കള്ളന്റെ ഏതെങ്കിലും സോദനാഥിനി'

നടവർ ബാബു ഒരു മുദവാട്ടു കന്നിത്തന്നു സ്വന്തം താഴ്-
ക്കി പാഞ്ഞു: 'ഈ ലൈനിൽ ഏതെങ്കിലും കണ്ണു' മധ്യാകാശം
ബി. സി. നായരുടെതിനോടു തുല്യതകുന്നു. പാർട്ടിയാൽ
തുടങ്ങി കെട്ടാൽ പാശം, മനസ്സിലെത്തു മനോഹരങ്ങളെ-
ന്നു. നിങ്ങളുടെ ഈ ഗോയകാജിയെപ്പോലും ഒന്നാൽ കണ്ടുപോ-
യ്ക്കു മധ്യാഹ്നം ഭരണധം കൊണ്ടുതന്നെ കാട്ടാൻ മെരുക്കുന്നു.
മിസ്റ്റർ ഗോയക എന്തെങ്കിലും പ്രവൃത്തി തുല്യം.'

'അതെങ്ങനെ പറഞ്ഞതു മിസ്റ്റർ ഗോയകയോ. നിങ്ങളെ കണ-
ക്കയെ പ്രശംസിച്ചു' സേനാനി അറിയിച്ചു.

നടവർ മിത്തലിനോട് സന്തോഷം സഹിക്കുന്നില്ല. ഉടൻ
തന്നെക്കു പറഞ്ഞു: 'എന്നാലോ, പാശംമെല്ലാ, വാടം അർ-
പത്താണു ക. യെ ബില്ലിലുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ. നിങ്ങളുടെ ഓ-
ഫീസിലെ മിസ്റ്റർ മേജർ ഹിന്ദുസ്ഥാൻ കോട്ടലിൽ കൂട്ടിക്കൊ-
ണ്ടുപോയി തുടങ്ങിയ ഗോയകയെപ്പോലെയോ മന്ദഗതിയെപ്പോലെയോ ക. ക-
ള്ള മോഹിൻ വിസ്കി പകർന്നു. എന്നിട്ടോ ഉണ്ടായോ വല്ല
ഫലവും.'

സോമൻ മിണ്ടിയില്ല. നടവർ തുടർന്നു: 'എന്തിനിത്ര
പരിശ്രമം മിസ്റ്റർ? സെയ്'ലിനു പറഞ്ഞാൽ ഓക്സ് കൊ-
ട്ടിക്കൊണ്ടു പറയുമോ? ഈ ലൈനിലുള്ളവർ ഈ വക ചിഹ്നം
കർത്തവ്യം'ലിസ്' ഓക്സ്സാക്കി എടുത്തു.'

സോമന്റെ ബിസിനസിനെ സംബന്ധിച്ചുള്ളതെ-

കാര്യങ്ങൾ ഫോജിച്ച് മനസ്സിലാക്കിയ ശേഷം മിസ്സിർ പറഞ്ഞു: 'വ്യസന സമേതം അറിയിക്കട്ടെ, നിങ്ങളുടെ ദേശം' കറച്ച ഗന്ധമുണ്ടാണു്. കറച്ച ചിലവു പണം തകർന്നു ഗോയങ്കയെ പഴക്ക പിടിപ്പിക്കാമെന്ന യോഗം മുമ്പെ. കറന്നു. അ—യ്യ, ക—ല പോലെ സിമ്പിൾ. ഈ അപ്തത്തിൽ മിക് ദൈവനാദം കൊണ്ടു കെമിക്കലമാണു് നിങ്ങളുടെ കെട്ടിമെല്ലിക്കുവൻ മനോഹരമു്. ഇതിനായി ഏകദേശം തന്നെ പരിചയത്തിൽപ്പെട്ട ഒരു പാർട്ടിയിൽ നിന്നു് കഴിഞ്ഞ മൂന്നു വർഷങ്ങളായി ആറു കൂട്ടം മൂന്നു. 'നമസ്കാരി' (കേഴിണ) യായി ഗോയങ്ക വാങ്ങുന്നുമു്. നിങ്ങളുടെ രണ്ടു പെർസോണിളെരെ കമ്മിഷൻ കിട്ടുകയില്ല. അപ്പോൾ സ്വന്തം കീഴയിൽ നിന്നു് അരു ശതമാനം ഏഴുതുളകൊട്ടിക്കുണ്ടിവരും. മറ്റൊരു യുക്ത കറച്ച പിടിച്ചു കൊടുത്തുവിയും. സൂചകമായ മറ്റൊരു കറച്ച കറച്ചും പ്രദാനമുണ്ടാവില്ല. ഗോയങ്കാജി അയാളുടെ നാട്ടുകാരെന്ന് ചിട്ട നിങ്ങളെ ഏതാനും സഹായിക്കുന്നു?'

സോമൻ ഏഴുനേരത്തിൽ കാവിക്കയായിരുന്ന നടവർ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ തീരുമാനത്തെ നിരസപ്പെടുന്നു. കറച്ചു മൂന്നു് കറച്ചു. മെഹാകാർട്ടിനോരു സൂപ്പിം കോർട്ടുപോലെ തന്നെ ഗോയങ്കയെ തന്നെ വഴിക്കുമെന്നും കരുപ്പെടുന്നതിനെപ്പറ്റി. അതിൽ നാളെത്തന്നെ ഗോയങ്കയെ മൂന്നു പെന്ത കുന്നെട്ടു. കൂടെ മൂ് വേറെയുമുണ്ടു ചിലതു സാധിക്കാൻ. നിങ്ങളുടെയെങ്ങി വല്ലതും ചെയ്യാൻവുമെന്നു ഏതാ മനോഹരമു്.'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'അയാൾക്കു നിങ്ങളെ വല്ലതെ വിശ്വാസമാണെന്നു്' എന്തിന്നു വർത്തമാനം കൊണ്ടു് മോന്നി. എന്തെന്നുപറ്റി മൂന്നു പെന്തയുവെന്നു. എന്തെന്നു വിശ്വസിക്കാമെന്നു് അറിയിക്കൂ. വല്ല വിധമെന്നുമു്.'

നടവർ ഒരു ചിരിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: 'എന്തിനത്ര ചിരിച്ചിട്ടു് വരും, ഇരിക്കൂ. ചായ കുടിക്കൂ. ഈ ലൈനിലേക്കു കണക്കുതായി കടന്നുവന്ന സമയം വർത്തമാനത്തെ തക്കതാക്കിരി ഇരുന്നിരുന്നു. ഇപ്പോഴത്തെ പെന്തെന്നു വാഴിപ്പോകാൻ?'

സോമൻ പറഞ്ഞു: 'മനസ്സെന്തെന്നു ചിരിച്ചിട്ടു കിട്ടുന്നില്ല. മെഹാകാർട്ടി മിസ്സർ മറ്റൊരു ഒരു സന്ദർഭം അറിയിക്കുന്നു. അതും അറിയാൻ.'

നടവർ മിത്തൻ ഏതെങ്കിലും വസ്ത്രം. അയാൾക്ക് വർഷങ്ങൾ മുമ്പ് കുന്നിങ്ങ. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'യാതൊരു വിധാരവും മെല്ലെ കാര്യം ഇങ്ങനെ വരികയാണല്ലോ. ഗോതമ്പ് ഒരു കയ്യടക്കം ചെയ്താൽ അന്നോടൊന്നിടം മതി. മലയാളം പരിഭാഷ. നിങ്ങളിൽ നിന്നും അൻ ഇന്നിന് യാതൊരു ചർച്ചയും ഇങ്ങനെയല്ലെന്ന് പറയുക?'

നടവർ മിത്തൻ ഏതെങ്കിലും വസ്ത്രം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനായി അയാൾ ഒരു നിശ്ചയവുമില്ല. ഏകിലും അയാൾ വിശദമായി പറഞ്ഞില്ല. അയാൾ വല്ലാതെ നിരാശപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സമയം. രണ്ടിലൊന്നു വരട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചു.

അടുത്ത ദിവസം നടവർ ഫോണിൽ അയാളെ വിളിച്ചു വരുത്തി. അയാൾ അതിപ്രസന്നനായി കണപ്പെട്ടു. കയ്യിൽ തടവിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. 'നിങ്ങളുടെ കാര്യം ഒരുമിക്കുന്ന ഒരു കാര്യം മിസ്സർ ബാൻഡി. ഗോതമ്പ് കയ്യടക്കം മെല്ലെ പരഞ്ഞിട്ടാണു വന്നിരിക്കുന്നത്.'

അയാൾ നല്ല ഉത്സാഹം തോന്നി. അയാൾ നന്ദി പ്രകടിപ്പിച്ചു.

മിത്തൻ ഓർക്കുന്നവർഷത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'ഡബ്ല്യു' കോണ്ടറണെ കാര്യമെല്ലാം നടക്കില്ല മി. ബാൻഡി. നമ്മുടെ ഈ ലൈനിൽ പണയപ്പെട്ടു. മിത്തറായി ചിലവേൽക്കുകയുണ്ട്. സൂപ്പർ കോർട്ടിനുപരി രാഷ്ട്രപതിയുടെ കൈപ്പി പെറ്റിപ്പൻ പോലെ.'

അയാൾ പിന്നെ മുന്പോട്ടൊന്നു കുന്നിങ്ങത്ത് പറഞ്ഞു: 'ഗോതമ്പ് കയ്യടക്കി പുറമെ അന്യേഷണം നടത്തി. ഫോണിൽ ഇതിനു ഫീൽഡ് വർക്ക്' എന്നത്രെ നമ്മുടെ കയ്യടക്കം. ഇപ്പോഴൊക്കെ ഫലമായി കിട്ടിയ വിവരമനുസരിച്ചു ഗോതമ്പ് കയ്യടക്കം നടപ്പിലാക്കിയിട്ടുള്ളതായ വിവരമെന്തെന്നു പറഞ്ഞുപോയി യുവിൽ ബി ഗ്രാഡ് കോണ്ടറണെ—ഗോതമ്പ് കയ്യടക്കം പല അല്ലെങ്കളുമുണ്ട്. പണം കൊണ്ടിച്ച് കോണ്ടറണെ ഉണ്ടാക്കുക പരിണയിച്ചു. നല്ല കാര്യം അതിനോടൊപ്പമുള്ള കോണ്ടറണെ പല സ്വപ്നങ്ങളും കണക്കാക്കുകയും മുൻപു കിടക്കുന്നു.

സോമൻ്റെ പെരുവി ചുവന്നു. മിത്തിർ അത്രയും നോക്കി നില്ക്കും. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ചെറുപ്പക്കാരികളെ കാച്ചേണ്ടതുണ്ട്. ഇതും. എന്നാൽ ഭീരുത്വവും കുറയ്ക്കുന്നതല്ല. ഞാൻ ചാർസ് കണ്ടറിഞ്ഞു' നിങ്ങളുടെ പേരിൽ ചൂണ്ടിയിട്ടു. സൂര്യശാഖിയെ നോക്കൂ—സൂചനകൾ കൊണ്ട് കുറയും. ധനികളെത്തന്നെ. കണ്ടെത്തപ്പെടുന്ന സമയം. ഒരു നിങ്ങളുടെ പേരിൽ ഫോൺ ചെയ്തതും. സ്വയംഭരണത്തിൽ സമയം. ഫ്രീഡോമിനെക്കുറിച്ചും പറഞ്ഞു.'

സോമൻ ചെല്ലൂ. ഈ രാജ്യത്തിൽ സമാധാനത്തിന് സോമൻ്റെ നീക്കം പരസ്യമായിരുന്നു. അയാൾ വിചാരിച്ചത്. അയാൾ പാലാൻ മാറിക്കൊണ്ടിരുന്നു. 'വളരെ ആഴ്ചയായി കിട്ടിയ ഈ ബോർഡിന്, ഏറ്റവും ഉള്ളും. ഞാൻ നന്നെ ചെയ്തെങ്കിലും കൈയ്ക്കും. നിങ്ങളുടെ യാത്രാനിരം. വിഷമിക്കേണ്ടതില്ല.

സോമൻ മിക്കവാറും ആർജ്ജവത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളെപ്പറ്റി ചെല്ലവെച്ചത്' മി. മിത്തിർ. ഇതൊക്കെ പറയാൻ നിങ്ങളെ ആരോളിയില്ല? മാന്യകടംബത്തിൽപ്പെട്ടവനാണ്. ബിസിനസിനറിഞ്ഞിയിരിക്കുന്നത്.'

സോമൻ ചെല്ലും. കോളിപ്പിള. ശാന്തമാവുന്നതിൽ സോമൻ്റെ പരസ്യം: 'ഈ ലൈനിൽ മാന്യസന്താനമല്ലാത്ത ആരുമില്ല. മിത്തിർ? ഞാൻ, ശ്രീധർജി, ഗോപാലി. സകലമാന പേരും. മറ്റു സന്താനങ്ങൾ, പ്രമുഖ സന്താനങ്ങൾ. ഈ മാന്യത്തെ പൊളിറ്റിക്സ്-ഗവർണ്മെന്റും ബിസിനസ്സും കൊണ്ടു നടക്കുന്നവർ കേൾക്കണം. മിത്തിർ. ഞാൻ ചെല്ലിട്ടുവെന്ന് ചെല്ലാപ്പോസലിപ്പിള, അതിനകത്തു് ഒരു അറിവോടുകൂടി അല്ലെങ്കിൽ. യു.എസ്.യിൽ ദേശീയമാധ്യമം മുഖം ചെല്ലി കയ്യാറി പഴയിലിറങ്ങുക.'

'അസാധ്യം' പല്ലകളിറങ്ങിക്കൊണ്ടു് സോമൻ പറഞ്ഞു: വേദാന്തരമേയ്ക്കായിരുന്നെങ്കിൽ സോമൻ കൈ ചുട്ടി മുട്ടിൽ ഒരു ഇടിവെച്ചുകൊടുക്കുകയായിരുന്നു. അന്നു നന്നെ വിഷമിച്ച ശാന്തമാക്കിക്കൊണ്ടു് സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ആഗ്രിമെന്റ്' അതും. ഇതും മാന്യകടംബം. അന്നു ഇന്നും പാലാതികളായിട്ടില്ല. നീക്കം അങ്ങനെ വേഗം നടക്കേണ്ടതു്.'

മുഖത്തെ ചിരിച്ചു കൊട്ടും വശത്താൽ നവംബർ-ബാബു പറഞ്ഞു: 'ഏതാണിതു മിസ്റ്റർ! ആർക്കു വേണ്ടി മോഷണം നടത്തിയോ അയാൾ തന്നെ കള്ളനെന്ന് വിളിച്ചു ബഹളം കൂട്ടിയാവാം? പോകുക. പാഞ്ഞു കഴിഞ്ഞ സ്ഥിതിക്ക് ഗത്യന്തരമില്ല. ഗോയകാരി വരുന്ന വിവരത്തിന് നിങ്ങൾക്ക് ഫോൺ ചെയ്യുമ്പോൾ കയ്യോടെ പറഞ്ഞുകൊള്ളൂ—നിങ്ങൾ പഴയ അറിവിലാണ്. കരുതരുതല്ല. കോർപ്പറേഷൻ നീവ് അറിയില്ല. ഗോയകാരി അതുകൊണ്ടുതന്നെ തനസ്സിലാക്കി കൊള്ളൂ..'

സോമൻ അർ തിരിച്ചും പോലും അവിടെ കളയാതെ നേരെ പുറത്തുക്കിറങ്ങിപ്പോന്നു. രേഖയും കൊണ്ടു് രേഖം വീറുക്കുകയാണു് അയാൾക്കു്.

ഏതാണു് ഒരു കഴിവുവെച്ചാൽ വെറും അറിവു കൊണ്ടു് വിറച്ചാലാർക്കെന്തുവേണം? വിഷമിട്ടാൽ പാമ്പിന്റെ പാമ്പിപ്പിള്ളെ ചുറ്റും കണ്ടാലാൻ മേൽപ്പട്ടണ ഏതാണു് അത് പറ്റാത്തുണ്ടായിരുന്നു. ഏവീടെന്നെങ്കിലും മരണമേവാബു കിട്ടിയിരുന്നെങ്കിൽ ഏതാണു് കൊതിച്ചുവേണ്ടി. പാപ്പണകു് സാമുഹികൻ ഈ ജാതന്യുഷ്ടിയുടെ (കൽക്കത്തം മഹാനഗരത്തിന്റെ സ്ഥാപകൻ ചാർണക് എന്ന സാമൂഹ്യരൂപിനനു) പ്രശ്നത്തിന് ഏതെന്നെങ്കിലും സമാധാനമായി മറ്റൊരുമായിരുന്നു. അങ്ങനെയൊന്നുപോയിട്ടു് കൽക്കത്തം മഹാനഗരത്തിലെ നിരത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ടു് ഒരു രണ്ടു പേർ കീഴിലുള്ള കരണക്കേറിക്കു രണ്ടാകെക്കൊണ്ടു് പേർക്കിട്ടു സോമൻ കണ്ടുതു്.

ഈ പത്തനത്തിലാണു് സേനാപതി വന്നു പറഞ്ഞതു്. 'സാർ ഫോണു്!'

'അല്ലാ അപതി സംസാരിക്കുന്നു.'

ഫോണു് ചെയ്യാൻ തപതിക്കു വേണ്ട സമയം കിട്ടിയില്ല. സോമനാഥന്റെ ഗംഭീരസ്വഭാവം കേൾക്കുവാൻ. 'പറയൂ.'

'കുറച്ചു മുമ്പം വിളിച്ചിരുന്നു. നിങ്ങൾ ഏതോ നവംബർ മിസ്റ്ററിന്റെയവിടെക്കു പോയെന്നു കേട്ടു.'

'അതാളും പണിയുണ്ടു്' തപതി! ഇരിക്കാൻ സമയമില്ല. തപതി പറഞ്ഞു: 'അന്നത്തെ ദിവസത്തിന്റെകൂടെ. നിങ്ങൾ ഏതെ അന്നുവെച്ചാൽ ഉണ്ടായില്ല. ഏതുപോയി?'

ഏതുപറയും അയാൾ? കടുവിൽ പറഞ്ഞു: 'അവനി? ചില രാജാക്കന്മാരുടെയും കാണുന്ന തിരക്കിലാണ്.' അയാൾ കോണിരിക്കുന്നു ഇന്നിയെങ്കിലും ചിന്ത. വിളിച്ചു.

'നാമെന്താണാവിയ്ക്കു. ശ്രീരാമപുരിയെക്കുറിച്ച് പോകരുത്. ആരോടൊക്കെയും പോകാൻ നിർബന്ധിതമാകുന്നുവെന്നു വേണം പറയാൻ. കാരണവും നിങ്ങളുടെ അവിടെ വരും. കാരണമിരിക്കാത്തതായി എല്ലാം പറയാം. വളരെ സിരിയസ്.'

അയാൾ പറഞ്ഞുവെച്ചു. ഇംഗ്ലീഷും ബംഗാളിയും തീയതികൾ കൂട്ടിക്കലർത്തി അച്ചടിച്ച കലണ്ടർ മുഖിൽത്തന്നെ. കാരണവും ജൂൺ 16 അതായത് ആഷാഘമാസ പ്രതിപദം.

അതേവസം ആനന്ദത്തിന്റേതാകാതെത്തന്നെ കാരണം? അയാൾ ഇതു മുഖവശക്കു ചിന്തിക്കാനുണ്ടായിരുന്നു. ഇനിക്കു നന്നായത് ശിശു കരയുന്നു. അയാൾ ജീവിതമാക്കുക. വ്യക്തികളുടെ സകല ഭവങ്ങളുടെയും യാത്രകളുടെയും ആരംഭം അവിടന്നാണല്ലോ. എന്നിട്ടും എല്ലാവരും പറയുന്നു. ജന്മദിനത്തിന്റേതാകാതെത്തന്നെ. വളരെ നാൾക്കു മുമ്പ് സോമൻ ഈ ചോദ്യം അയാൾക്കു ചോദിക്കുകയായി.

'ജനനദിവസം അത് അയാൾക്കു കറുത്തുവെക്കുകയായിരിക്കില്ല വേണ്ടിപ്പിച്ചിരിക്കുക. എന്നിട്ടും അത് ആഷാഘമാസം എന്നും അയാൾക്കു അറിയാതെത്തന്നെ?'

അയാൾ പറഞ്ഞു: 'കിടന്നുറങ്ങുകയോ? അല്ലെങ്കിൽ ജീവ സമയത്തിനുള്ളിൽ അത് നിന്നെ അറിയുന്നതു പറയാമായിരുന്നു.' ചിറന്നാളിന്റേതാകാതെത്തന്നെ ആരെയും തളിക്കുകയായില്ല.

പിന്നീട് ഈ കടംബത്തിൽ ആഷാഘമാസത്തിലെ പ്രഥമദിനം ആഘോഷിക്കുന്ന ചടങ്ങ് നില്ക്കുകയായി. അയാൾ പാർക്കു വേലത്തിൽ ജനനദിവസം തന്നെ മരണത്തിന്റേതാകാതെത്തന്നെ നിൽക്കുക. ആഷാഘമാസം എന്നും ഇപ്പോൾ സോമൻ ജനനദിനം മാത്രമല്ല. അയാൾക്കു അറിയാതെത്തന്നെ.

ഇന്ന് സോമൻ ജനനദിവസമാണെന്നുവരികാകുന്നു? പക്ഷെപ്പോലും കിടന്നുറങ്ങുകയോ? അയാൾക്കു അറിയാതെത്തന്നെ. എന്നാൽ എത്ര കാലംവെള്ളത്തിലോ ഉള്ളതായിനിൽക്കുക അത് പ്രിയ കവി സന്ദർശനം. മറുപടിയുടെ ആഷാഘമാസം.

അതിലെ പ്രഥമദിവസത്തിനെ കവ്യമാലയെന്നായിട്ട് അവിസ്കരണീയമാക്കി. അതിന്റെ പാരമ്പര്യത്തിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ട് അനേക നൂറ്റാണ്ടുകൾക്കു ശേഷവും ഇന്ന് വീടുതൊറ്റും സഞ്ചാഗവീര്യഗുണങ്ങളുടെ ഗാനങ്ങൾ മുഴങ്ങും. ഏതാനും മിനിറ്റുകൾക്കുശേഷം റെഡിയോവിൽ മഹാകവിയെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനശ്വരസൃഷ്ടിയായ കഥാപാത്രങ്ങളെയും പറ്റി സംഗീതാലയലി തുടങ്ങും. ഏതാൽ തൊഴിലില്ലാത്തവരും പരാജിതരായ കവി സോമനാഥബാനുജി അക്കരദിവസം അന്നുരാത്രിയന്നു കൂടിയിലെ വെളിച്ചം കണ്ടെത്തും ആ ദേവകീകൾ?

ജന്മഭിന്നത്തിന്റെ തലന്നാരം തൊട്ടുതന്ന ഏതുമയം ചേരക്കു ചേവനത്തിൽ അഭിനന്ദനത്തിന്റെ പർവം തുടങ്ങുന്നു. പൂക്കൾ വരുന്നു, ഫോഷകൾ വരുന്നു. ശബ്ദമോയ കവറുകൾ കൊണ്ടുവരുന്നു കെലിഗ്രാഫ് പൂശൽ. എന്നാൽ സോമന്റെ തലത്തിൽ ഏഴുനീന്തിരിക്കുന്നത് ചീത്ത വാർത്തയുടെ സൂചനയുമാണ്. ഹിന്ദുലാൽ സാഹ വാങ്ങിയിരുന്ന കഞ്ചാക്കിം. ഉറപ്പിക ഇന്നലെത്തന്നെ മടക്കിക്കൊടുക്കാമെന്നായിരുന്നു കരാർ—പലിശ സഫിതം. പിറന്നാളിനിന്നാൽ ഒരു സമ്മാനം പ്രതീക്ഷിക്കാമെന്നും ഏകത്തിൽ സോമൻ ഒരു സൂചനയും നൽകിയിരുന്നു. എന്തു തടസ്സം പാഞ്ഞാലും വകവെച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഏകത്തി പറഞ്ഞു: 'ശരി, നല്ല വാർത്ത വല്ലതുമായാണെങ്കിൽ നിന്റെ സമ്മാനം സ്വീകരിക്കാം. നിന്റെ ഏകവും ഒരു പാറമാളിരിക്കും. വിചാരിച്ചിരിക്കുകയാണ്, എന്തിനും വേറെയൊരു സമ്മാനം തരാനില്ലെന്ന്.' എന്നാൽ ഇന്നലെ രാത്രി ഹിന്ദുലാലിനെ അന്വേഷിച്ചിട്ട് ഒരിടത്തും കണ്ടു കിട്ടിയില്ല എന്നുവന്ന ചോയ് ഓഫീസിൽ, ഫലമുണ്ടായില്ല.

വെളിച്ചിന് ബുൽബുൽ എന്തിനോ മുറിയിൽ കണ്ടുചെന്നു. എന്നാൽ അങ്ങനത്തെ പാഞ്ഞാലും, ഇന്നു സോമന്റെ പിറന്നാളാണെന്ന കഥ കൊച്ചുപ്പള്ളൻ ബാലികാവധുവിനായി അിട്ട്. കൊച്ചുപ്പള്ളൻ ഓഫീസ് കാഴ്ചയായി അടുത്ത സെപ്റ്റംബർയിൽ ബിലാത്തിക്കു പോകുന്നതെന്ന അറക്കാര്യമേ അവർക്കിടയിലുണ്ടായി അർദ്ധവർഷം. അവർ പാഞ്ഞു;

“ഞാൻ വിടിച്ചു ഏതു ചെണ്ണിട്ടുറയലും ശരി ഞാനും ബീലർ അറിയാത്ത മറന്നു” ചെയ്തു.

സോമൻ പറഞ്ഞു: ‘പ്രൗഢം തുടങ്ങി. ചുരുങ്ങിയത്’ ദിവസത്തിൽ രണ്ടു മണിക്കൂറിലും കൊച്ചുപ്പന സംസാരിച്ചു.’

കിടക്കയിൽ ഏഴന്നേറ്റിരിക്കുന്നതിനു വലിയ കലിഞ്ഞു മറന്നു സോമൻ. ഈ കലിഞ്ഞതിൽ അയാൾ ആരുമില്ല. ഏതാനും നാളത്തെ വിരമിക്കുന്നതായി ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നു. നിശ്ചിതസ്ഥയം കഴിഞ്ഞിട്ടുവിട്ടു അതിഥി അത്രയും കർക്കശം. ഈ കിടക്ക, അധിരം, പുഴുക്കളെ ചിത്രമുള്ള ചായക്കല്ല് ഇവയൊന്നിലും തനിക്കു യാതൊരുധിക്കാരവുമില്ല. മര്യാദകൊണ്ടും ഹൃദയനായിക ഇന്നും അതിഥിയെ സൽക്കരിച്ചു തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്നു. അത്രയും. ഏതൊരുവരെയും തോന്നുന്ന സോമൻ യം. കലയയെക്കുറിച്ചും ഒരു ദിവസം മട്ടത്തേക്കുമാറ്റം ഏറ്റുനോക്കുന്നു.

വരതിൽ തുറന്നു സോമൻ വരത്തെയിൽ പെന്ത നിന്നു. ആ സമയം രോഗിയെപ്പോലിരിക്കുന്ന പഴയ മുഖത്തോടു കൂടിയ ഒരു മനുഷ്യൻ പഴയ ആസ്തിൻ കാണിക്കുന്നു. ഇറങ്ങുന്നതു കണ്ടു. അയാൾ കൈപാദനനെ അനോഷിച്ചു. അപ്പുറേറാർ വർത്തമാനം പറയാൻ മുകളിലേക്കു പോകുന്ന രൂപകളിൽ ആ വൃദ്ധൻ സോമനെ ഇടകണ്ഠിച്ച് വിശമമായിത്തോന്നുന്നു.

അയാൾ കഴിഞ്ഞ ആഴ്ചയും മൂന്നു രണ്ടു അവനെ വരികയുണ്ടായി. അപ്പുറേറാർ വളരെ മനസ്സു ഏറ്റെടുക്കുകയോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ബുക്ക്ബുക്ക് കൊച്ചുപ്പനുള്ള ഓഫീസ് ടിഫിനിൽ സാൻഡ് വിച്ച് അയ്യാറാക്കുകയുണ്ട്. സോമൻ ചോദിച്ചു.

‘ഏതുതന്നെ കണ്ടു?’

സാൻഡ് വിച്ച് അദ്ധ്യക്ഷനായും ഫയലിൽ മുറിച്ചുകൊണ്ടു ബുക്ക്ബുക്ക് ചുണ്ടു മലർത്തി. അവളുടെ നഖങ്ങളെന്ന് ഏതൊക്കെ അറിയാമെന്ന് എന്നു സോമൻ അറിയാൻ.

സോമൻ പറഞ്ഞു: ‘ചുണ്ടു മലർത്തുന്നതെന്തെന്ന്’

മറ്റൊരാളെ ചുണ്ടുകൂടി മലർത്തിക്കൊണ്ടു ബുക്ക്ബുക്ക്

പാണ്ടു: "കേരളത്തിന് എന്തിന്" എന്തിന് ചുരുക്കം മാറ്റം വരുത്തണം?"

സോമൻ: "ഇങ്ങനെയൊന്നും പറയാനില്ല. ബുക്ക്ബുക്ക് പറഞ്ഞു: 'എന്താണിത്ര കലഹമിട്ട്? നല്ലതൊന്നുമില്ലാത്തതൊന്നും അറിയാത്തതല്ല!'"

സോമൻ: "അതൊക്കെ പറയാം. ഇതു കേട്ടാൽ" ബുക്ക്ബുക്ക് "വിചാരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ശബ്ദം പൊതുവായ ബുക്ക്ബുക്ക് അറിയണം. വാർത്ത പുറത്തു വിട്ടു: 'അതിനാൽ, ലഭിക്കാത്തതല്ല കൂടിയതാണെന്നായിൽ കഴിയില്ലാത്തതാണ്' അപ്പൻ. അതിനോടൊപ്പം.....അതു പറയുന്നതൊന്നില്ലല്ലോ.' ഇതു പറഞ്ഞു" അപ്പൻ വായ്ക്കാൻ ചിരിക്കാൻ തുടങ്ങി.

വൃദ്ധൻ അന്തർദ്വാര കഴിഞ്ഞപ്പോൾ യാത്രയായി. തന്റെ കരളത്തടത്തിൽ തുളിപ്പിച്ചു വിട്ടിട്ട് എട്ടുപത്തു തിരിച്ച് ഗംഭീരമായ കൂടിയതാണെന്നൊക്കെയും എഴുതിയും അയച്ചിരിക്കുകയാണ്. കൊച്ചുപുസ്തകം എഴുതിയും എഴുതിയും കൊടുത്തു. പാണ്ടു, വീണ്ടും കയറിപ്പോയി തുളിപ്പിച്ചു.

സോമൻ അപ്പൻ "മുതിർത്ത ചെറുപ്പം കൊച്ചുപുസ്തകം ബുക്ക്ബുക്കിനെയും സ്വകാര്യ സമൂഹം കേട്ടു. ബുക്ക്ബുക്ക് പറയുകയാണ്: 'നിങ്ങളിതിലൊന്നും അറിയാത്തതല്ല. അപ്പൻ തന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്യട്ടെ. ചെക്കൻ വെറും കട്ടിയായതല്ലല്ലോ.'

അപ്പൻ ചുവട്ടിൽനിന്നുകൊണ്ടു സോമൻ അന്നു ശാരദയോടൊന്നിച്ച്, എത്രയും അടുത്തു പ്രതിപാദിക്കുകയും സോമൻ പരിചയപ്പെട്ട കഴിഞ്ഞു. എന്തായി ഇന്നു അങ്ങനെയൊക്കെ ഒരു ആശങ്കയുണ്ടായിരുന്നു. അതു കേൾക്കുകയും അതിൽ അത്ഭുതം അടങ്ങിയിട്ടില്ല. സോമൻ അപ്പൻ കേട്ടു കട്ടിപ്പു. ഇവയൊക്കെ നേരിട്ട കണ്ണുകൾ തുറന്നപ്പോൾ "അതൊക്കെ പറയുക: 'അങ്ങനെയൊക്കെ ചെയ്യൂ? നിങ്ങൾ കേൾക്കുക. യാതൊരുപരസ്യം അതിൽ ചെയ്തിട്ടില്ല. എന്തിനാൽ അതിൽ അറിയുക കഴിഞ്ഞില്ല.'

എന്തിന് ഇങ്ങനെയൊന്നും ചെയ്യുക? സോമൻ പ്രായം

[illegible]

കാലാതീത ബ്രഹ്മാണ്ഡമിതിന്നു പുറത്തുള്ളതെന്ന ഭൂതകാല കലയ
മുഖ്യമിതി വന്നു. അപ്പോൾ വീളിക്കണ്ടാവെന്നായിപ്പിട്ടു.

അപ്പൂർ വഴിവുപോലെ ഈസിലെപ്പോയി കിഴക്കോട്ടു നോക്കിപ്പോകട്ടെ" അങ്ങനെ ഇടിക്കുകയാണ്. ഏറെനേരമുപുറത്തു. കൂടാതെ കരപോയവൻ പറഞ്ഞു: "നിനക്കു" സ്വന്തം കാലിൽ നിൽക്കാനുള്ള ഒരു സന്ദർഭം വന്നിട്ടുണ്ട്. നമുക്കിങ്ങനെ വന്നിരിക്കുന്നു. അർത്ഥത്തിന്റെ സ്ഥിതി കേൾപ്പോൾ ഏതെങ്കിലും സ്വന്തമായി ഒരു സന്ദർഭം കേൾക്കട്ടെ. നമുക്കിങ്ങനെ വന്നിരിക്കുന്നു. പക്ഷെ നിനക്കു അതിൽ ഒരുക്കമാണ്— ഇതിൽ മുകളിൽ വീക്ഷണം ചെയ്യുന്നതാണ് ഇതിൽ മറ്റൊരു."

അയ്യപ്പൻ മുമ്പിൽ വയ്ക്കുന്നത് സംസാരിക്കാൻ—വീ
മെന്തിലും പറ്റിനിൽക്കു വെട്ടുതും പറയുമ്പോൾ—ഈ കടംബത്തി
ലാരും ശിക്ഷിച്ചിട്ടില്ല. പറ്റിക്കും മേന്മാൻ പറഞ്ഞു: ‘സുന്ദരം
കാലിൽ നിൽക്കുകൊടുക്കണമെന്നി’

അപ്പാർട്ട്മെന്റുകൾ കെട്ടി തുറന്ന് താമസിക്കുകയും പോലീസ് പട്ടണ നേരെ നേറാക്കി, പിന്നെ ചർച്ചയ്ക്ക് അവരുടെ അവാർഡ് മേജർമാരുടെയും, മെമ്പർമാരുടെയും ഇരു കയ്യിൽ നിസ്സാരമായ ഏതൊരു ഫിസിക്സിന്റെ ഡിഫക്ട് ഉണ്ടു്, കാരണമിതാഴെ ചിത്രീകരിച്ച, സുഖക്കേട് സംഭവങ്ങളാൽ പാടില്ല, അന്നു അവർ ചെയ്ത നോക്കി നിൽക്കു പ്രശ്നങ്ങൾക്കു് ഈ മറ്റു മെമ്പർമാരുടെ ഒരു ചരിത്രം കാരണകരമായതും, കാര്യങ്ങൾ കയ്യിലുണ്ടു് കഴിയാതെ പോകാതെ, മേടിച്ചു തുറന്നിരിക്കാതെ.

അത് ക്ഷണവും വാങ്ങാതെ സോമൻ ഇറങ്ങിപ്പോന്നു. ബ്രൗൺസ്കി ചോദിച്ചു.

'ചിത്രം കാണാഞ്ഞു?'

സോമൻ തട്ടിക്കേടി: 'നിങ്ങൾ 'ക്ലാപ്പി'ക്കുറി വരുണ്ട്.'

കുറെനേര കണ്ണിന്റെ പൊക്കം വിചാരിച്ചുവെണ്ണമല്ല എന്ന് കൈപായുന്ന കണ്ണിലാക്കുന്നതോണ്ടെന്നു. അതുകൊണ്ടുവന്നു കൈയൊരു വിളിച്ചുവീണ്ടും നമ്മുടെ ഒരു ക്ലിപ്തം കൈയെ.

കൈപായുന്നതും ഈ വിധമുള്ള പ്രസ്താവം പിടിക്കില്ലെന്ന് കൈയെ രൂപമുണ്ട്. ആദ്യം അപ്പൻ മൂടും ഇയ്യപ്പപ്പിട്ടു. എന്നാൽ മരിക്കുന്ന നിന്നും ആഴ്ത്തൽ ഒരു വെട്ടുവു. കാണാതിരുന്നതിനാൽ നിൽപായുന്നതും ഈ വഴി പിടിക്കേണ്ടിവന്നു. സോമൻ ഇന്നാട്ടിലൊരു വേലി കീട്ടുക അസാധ്യമെന്ന് കൈപായുന്നതെ അന്തരം പഠിപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞു.

കൈ കിട്ടിച്ചു വന്ന് സോമനെ മനോഹരണിയെക്കുറി വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയി പറഞ്ഞു: 'സമ്മതിച്ചുകൊണ്ടുനിൽക്കേ അപ്പൻ ഇത്രക്കൊക്കെ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരു കാര്യമായതു കൊണ്ട്.'

'ഇതിലേറെ അപമാനകരമായിട്ടുണ്ട്' എന്നിങ്ങനെ ചിന്തിക്കുവാൻ പോലുമുണ്ടാകില്ല. ഏതെങ്കിലും മുമ്പിൽ നിൽക്കുന്നതും കൈയെല്ലായിരുന്നെങ്കിലും സോമൻ കൈകൾ കൊണ്ടു കലിത്തുളിപ്പുകരായിരുന്നു.

ഏതെങ്കിലും മുഖത്തു് ഉപേക്ഷിപ്പിക്കുന്നതുമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് പൂർണ്ണ കൈയെല്ലുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'മറിഞ്ഞുവന്നു. വിചാരിക്കരുതു കട്ടാ! നിന്റെ മേൽഗതിക്കുണ്ടായതു ഒരു കലിയെന്നാണ്' അപ്പന്റെ മറുപടി.

സോമൻ ഏതെങ്കിലും മുഖത്തുണ്ടെന്നു കാണിയില്ല. മുഖം തിരിച്ചു പിടിച്ചു. ഏതെങ്കിലും പറഞ്ഞു: 'നിയാകട്ടെ. പെട്ടെന്ന് നിന്നു വിവരം ചെല്ലൂ' എന്നിങ്ങനെയാണ് അതിന്റെ മേൽക്കണ്ണു്. ഇതിനുമുമ്പും അപ്പൻ ചായാൻ പറഞ്ഞുവെളിച്ചം കൈകൾ ചായാൻ നാവു പോയിയില്ല. അപ്പൻ ചായാൻ നെൽപിടിച്ചിരുന്നു' ഇങ്ങനെ സുവർണ്ണവർണ്ണം എഴുപ്പത്തിൽ

കൈവരിക്കുകയും ഇതിനു വിരോധം കാണിച്ചാൽ പിന്നെ ഈ കുടുംബത്തിലേക്കും തന്നെ നിന്റെ ചുമതല ഏൽക്കാതെ അതിനിടയിൽ ഏതൊക്കെ.

അതു പറഞ്ഞിട്ടെങ്കിൽ തന്നെ അച്ഛൻ തന്നിടം അന്ത്യ ശ്വാസം തന്നിരിക്കുകയാണെന്നും ഇറക്കിക്കാൽ സോമൻ പ്രയാസപ്പെടുകയും ചെയ്തു. ഏതെങ്കിലും കൈപ്പിടിയിലൊക്കെ സോമൻ പറഞ്ഞു: 'ഏതെങ്കിലും കൈപ്പിടിയിലൊക്കെ വരുത്തുന്ന പ്രവൃത്തി ചെയ്യാനാലോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുക.'

പാവം കൈവന്നുവെന്ന് പെട്ടെന്ന് കഴിഞ്ഞു. വ്യവസ്ഥകൾ കഴിഞ്ഞു. അതുകൊണ്ട് കയ്യിൽ തന്നെ ഇരുന്നു. അച്ഛൻ ചട്ടം കെട്ടിയിരിക്കുന്നത് സോമനോടു കാർയ്യം പറഞ്ഞു. ഇന്നുതന്നെ തന്നെ അയാൾക്കുണ്ടാ.

കുറച്ചൊക്കെ വീണ്ടും അതി മുക്കിയിട്ടുണ്ട്, അച്ഛനെ പറഞ്ഞു നേർവഴിക്കു കൊണ്ടുവരുക. അവരും പറഞ്ഞു: 'എന്തൊക്കെയാണൊരു വിവരത്തിന്റെ കാര്യമല്ലേ? സോമൻ അങ്ങനെയൊരു അഭിപ്രായം ഉണ്ടാക്കുക.'

കൈവന്നുവെന്ന് ഇപ്പോഴും പറഞ്ഞു: 'അച്ഛൻ എന്തൊക്കെ ചെയ്യാനാണിത്ര പറയുന്നതെങ്കിൽ അതുകൊണ്ട് കോടതി, സമ്മതിക്കും. നന്മൻ ബാബുവിന്റെ പക്കൽ അങ്ങനെയൊക്കെ കൂടിയുണ്ട്. നമ്മുടെ കുടുംബത്തിൽ അങ്ങനെയൊക്കെ ഇതിനു മുൻപുണ്ടെന്നു കേൾക്കുകയുണ്ടാ.''

ആഹാരം കഴിച്ചു ഉദരത്താൽ അതി ബാധഗതയ്ക്കു് സോമൻ പറ്റുകയ്ക്കു്, കൊച്ചുട്ടൻ നേരത്തെ പോയിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. കമലയമ്മയെ അതി സോമന്റെ മുറിയിലേക്കു കണ്ടുകൊണ്ടു, അവളുടെ മുഖത്തു് മധുരമായ പുഞ്ചം കളിക്കുന്നു. സോമനെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് അവൾ സന്തോഷം പുറത്തു്:

‘എപ്പോഴു മുഖിക്കണ്ടാ കട്ടൻ!’

സോമൻ വളരെ വിഷമിച്ചു് അന്നു നിയന്ത്രിച്ചു. പിന്നെ ആത്മഗതകരണപരമായ പറഞ്ഞു: ‘പാപിഷ്ഠന്മാർക്കല്ലേ ഒരു പൂർവ്വജന്മത്താലു് മുമ്പിയൻ കഴിയുകയെന്നു് തോന്നുന്നില്ല, ഏതെന്നി?’

കമല വലത്തുകെ നിട്ടി. ‘ഇന്നത്തെ ദിവസം ഇക്കൂലി ലഭ്യ വേണ്ടതു് ഇണക്കമാണു്. ഇന്നു തിന്റെ പിറന്നാളാണു്. അമ്മ പറയാറുള്ളതു് കർക്കണിമല്ലേ? പിറന്നാളിൽ നാലു പൂവുകൾക്കും സ്നേഹിക്കണം. ആർക്കും ഒരു ചെമ്പും വെച്ചു തരേണു്. അമ്മാവൻ അമ്മമ്മയൊന്നും നല്ലവനാകാൻ ശ്രമിക്കണം. എല്ലാവരെയും പ്രസന്നരാക്കണം.’

സോമൻ പ്രതിമപോലെ നിശ്ചലം നിന്നു.

ഏകദേശം ഇങ്ങനെയൊരു മടിയായിത്തീർന്നു് ഒരു വാച്ചു് പുറത്തെടുത്തു. അവൾ ആ വിലപിടിപ്പു് റിസ്പോണ്ടാച്ചു് വേൾഡ് ന്റെ കയ്യിൽ കെട്ടിച്ചു. അമ്മൻ സമീപം സർവ്വതലത്തിൽനിന്നു വന്നപ്പോൾ പിറന്നാളിൽ അമ്മൻ ചാഞ്ഞു തന്നതാണു്. ആ കൈപ്പാലം പാഞ്ഞിട്ടില്ല.’

അമ്മൻ കമലയുടെ അടുത്തുനാണു്. സോമന്റെ കണ്ണുകൾ തിടഞ്ഞു. അമ്മയുടെ പറ്റാൻ തന്നെ. ‘എന്തിനു് അങ്ങനെയു് എഴുതിക്കൊണ്ടു് പിടിക്കില്ല.’ എന്നാൽ ഏകദേശം വാൾ സ്പ്രിംഗിന്റെ മുമ്പാകെ കണ്ണുകൾക്കും നേർക്കിടപ്പോൾ അമ്മ പാലാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ‘സോമനാഥൻ’ പറഞ്ഞുവന്നതുപോലെ

അതിനോടു ചെട്ടിത്തീട്ടുതന്നു. തെങ്ങിൽ—തെങ്ങിലെന്നുതന്നെ
 തുറന്നു. "ഈ യുവാവ്" പിരിയില്ലെന്ന് പ്രാണനായി. ഈ സം-
 സ്കാരംസംസ്കാരം സോഷ്യലിസ്റ്റ് സമൂഹത്തിന് അതേ-
 ഇത് ഉള്ളിൽ താല്പര്യമില്ല ആയി. മേൽവേലിയിൽ വിചാരം.
 ഇതിൽനിന്നുപോയിട്ടുള്ള ഇതിവൃത്തം.

മറ്റൊരു കൺകുറകൾ നന്നെത്ത. അയാൾ നിഷ്ഠുര
 കായവിധം തന്നെ തന്നെ.

'എനിക്ക് മറ്റൊരു സുഹൃത്ത് നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി
 കണ്ണിർവാർക്കുവേണ്ടി എനിക്ക് നിവൃത്തി. അത് ആരു
 രക്ഷയായി സ്വയം. നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടിയിരിക്കണം. എനിക്ക്
 കരുണം. നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി അതും കരുണം തുടർന്ന് ക്രമ
 ത്തിൽ മുതിർന്നു പോയതല്ലോ.'

സോമനാഥൻ മോശംപലമില്ലെന്ന് ആരു പറഞ്ഞു?
 എല്ലാ മാനസിക ദുരിതങ്ങളെയും അത് നിർമ്മമതയോടെ
 ഉൾക്കൊള്ളി അയാൾ ബിസിനസ്സിനെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചു
 തുടങ്ങി.

ഹിന്ദുമാർ സാഹസികതയിൽനിന്നു ലാഭമെടുത്തു. വസുമാ
 ക്കാർ പോകുന്ന സമയം അയാൾ വഴിക്ക് ഒരു തുണിക്കു
 കണ്ടു. പിറന്നാളിന് ഏതെങ്കിലും വല്ലഭം കൊടുക്കണമെന്നത്
 ഉറപ്പിച്ചിരുന്നതാണ്. അവിടെനിന്ന് ഒരു കൈത്തറി സാരി
 വാങ്ങി അയാൾ. ഹിന്ദുമാർ നേരമേതെ കൊടുത്തിരുന്ന ആൾ
 യർപത്ര ക. കീഴയിൽത്തന്നെ കിടന്നിരുന്നു. എന്തോ ചിന്തി
 ച്ചു മനോഹരമായി വാങ്ങി. ബുക്ക്ബുക്ക് ഒരു സമയം ഇത്ര വില
 കുറഞ്ഞു ഉറപ്പായി ഉപയോഗിക്കില്ല. ആരു കാണാതെ ആ
 കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയും. പക്ഷെ കൈവെയ്പ്പിനുള്ള ഒരു
 സ്വഭാവം. മറ്റൊരുവനോട് കൊടുത്താൽ വാങ്ങുകയോ ഇല്ല.

സാരിപ്പൊതി കയ്യിൽ വെച്ചുകൊണ്ട് ഹിന്ദുമാർ സർ-
 ഹെയുടെ അഫീസിലെത്തിയപ്പോഴാണ് ഉദ്യോഗസ്ഥൻ. ഹിന്ദു
 മാർ അയാളെ തുടർച്ചയായി. രണ്ടായിരം രൂപ കയ്യിൽ.
 സോമൻ കാതരസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു:

'ഹിന്ദുമാർ ബാബു! നിങ്ങൾക്ക് പണത്തിനുള്ള കരു-
 ത്ത്? എനിക്ക് കണ്ടുകൊണ്ട് ആകെത്തു മനസ്സ്

ഹിരാലാലിന് ഒരു ചാർജ്ജ് വരുമായില്ല. വായനീര അരുണിയിൽനിന്നു വല്ലകുറു കറട്ടി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു:

‘ബിസിനസിനിറങ്ങി പുറപ്പെട്ടാൽ ഇങ്ങു് അങ്ങനെ അയാൾക്കു പറിപ്പുവാവും. ഞാൻ നിങ്ങളെ വഞ്ചിച്ചതൊന്നുമല്ലല്ലോ മിസ്റ്റർ! ഏൽഗിൻ റോഡിലെ ബംഗ്ലാവു പിടിച്ചെടുത്തു് ഇങ്ങനെയൊരു നൂലാങ്കുലയിൽപ്പെടുത്തെ അതൊർത്തു? വീടു പൊട്ടിക്കാൻ മിനിയൊന്നു വെറിയുംകൊണ്ടു ചെന്നപ്പോഴാണു് ആരോ കരളിനെതിരാതി ഇൻജൻഷൻ ഓർഡർ കൊട്ടേയിൽ നിന്നു സ്വന്തമാിച്ചിരിക്കുന്നു.’

സോമൻ തലയ്ക്കു കൈകൊടുത്തു ഇരുന്നപ്പോയി. ഹിരാലാലൻ പറഞ്ഞു: ‘വെറും രണ്ടായിരം ക. യു വേണ്ടി നിങ്ങൾ വിധവകളെക്കൊണ്ടു യെറുസലേം വിധം അനുഭവിക്കുന്ന ഇൻജൻഷൻ ഏകദേശം നാലു നിലയിൽക്കുറിച്ചു. ബംഗ്ലാവു പൊട്ടിക്കും, പണവും കിട്ടും. പക്ഷെ മനസ്സു്, അലംപം അകുസിക്കും.’

‘എത്ര ദിവസം വേണ്ടി വരും?’ സോമൻ കരുണാസരത്തിൽ ചോദിച്ചു.

ആ കാര്യം ഹിരാലാലിനും നല്ല ഉറപ്പോടെ പറയാൻ വയ്യ. കോടണിയീടപാടു്. രണ്ടു നാലു വർഷം പിടിച്ചാലും ആയി.

സോമൻ സ്വന്തം ഓഫീസിൽച്ചെന്നു ചിന്താമാതൃക്കനായി ഇരുന്നു. ജന്മദിവസത്തിന്റെ തുടക്കം തന്നെ ഒന്നാമതും, ഏഴാമതിയുടെ മുഖമുദ്രയും ഏഴാമനെ നോക്കും?

ഒരുസ്വരകാര്യം തെറ്റിത്തരിശിക്കാതെ സമ്മതിക്കില്ല. മി. മാധാജി കോണിൽ വിളിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾക്കെന്നു കർണണമെന്നു്.

ഏഴാമതി കൊടുത്തു പുത്തൻ വാച്ചിലേക്കു നോക്കി. ചെട്ടന്നാറുണർത്തതു്. തപതി വരാതെ പാഞ്ഞു സമയമായി. സേനാപതിയെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു: ‘ഒരു കൊച്ചുതാ വരും, ഇരിക്കാൻ പറയണം. അന്ത്യവേശ്യയായിട്ടു പറഞ്ഞാൽ ചേർത്താണെന്നും പറയൂ.’

പക്ഷെ, കോണിവാക്കിയിരിക്കുകയല്ലെന്നു കണ്ടുട്ടി ഗൃഹത്തിലെ. തപതി പറഞ്ഞു: ‘നേരെ മെലുകിപ്പോയി. ബസ്സിൽ വല്ലാത്ത തിരക്കു്.’

സോമൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. സമയത്തിനും പ്രിയം കൂടി കയറാതെ തൊട്ടൊന്നും. ആർക്കും ആവശ്യമുള്ളതു സമയം കിട്ടുന്നില്ല.

തപന്തിക്ക് ഒരിക്കൽ ഈത്തൻ കൊള്ളാമെന്നുണ്ടെന്നു കേൾന്നി. പക്ഷെ, സോമൻ സമയമെവിടെ? മിസ്റ്റർ മോളി അയാളെ കാത്തിരിക്കുന്നു.

തപന്തി പിറന്നാളിനുള്ള അറിയിക്കേണ്ടതെന്തെ? ഇത് ആക്ഷരാത്യാസമയമല്ല എന്നും തീർത്തി ആണെന്നും അവർക്കുറവുണ്ടോ?

ഈ ഏതാനും ദിവസങ്ങൾക്കൊണ് തപന്തി ശോഷിച്ച പകുതിയായിരിക്കുന്നു. കണ്ണുകൾക്കടിയിൽ കറുപ്പുവർഷി കലർന്നിരിക്കുന്നു. തടിച്ച ഹൃദയിലുള്ള കണ്ണടയ്ക്കു അതു മറയ്ക്കാനാവുന്നില്ല. അവർ സാധാരണരീതിയിലുള്ള സാഹിയാണ്ടകുത്തിരിക്കുന്നത്. ഇളംനീല ബ്ലൗസ് വേണ്ടപോലെ ഇസ്ത്രീകൾ ധരിച്ചിട്ടില്ല. അവർ കിതയ്ക്കുന്നു. മിക്കവാറും കാര്യം സാധാരണയിൽ പാഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ ഏതെന്നു പറയുന്നില്ല. വിനിയോഗിക്കുന്നില്ല.'

ഏതെന്നു തപന്തിക്ക്? ഒരു സാൽവേഷൻ യുവൻ വെറു മുമ്പിൽ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരി ഈ വിധം നിസഹായാവസ്ഥയിൽ കാര്യങ്ങളെ കണ്ടാൽ കറുത്തു കറുത്തു വിചാരിക്കും?

തപന്തി കാര്യസ്ഥരത്തിൽ പാഞ്ഞു: 'നിങ്ങൾ കണ്ണു' എഴുന്നേറ്റു, അത്യാവസ്ഥയിലായി. നേരിൽ കാണാൻ വരുന്നില്ല. മോളിസ് കൈകൾ ഒരു പെൺകുട്ടിക്കു ഈ ചിന്ത പൂർ മോഡിൽ വരുക എന്നുവെച്ചാൽ ഏതു ബുദ്ധിമുട്ടാണ്. ആരക്കാരെല്ലാം ഇത്തരക്കെല്ലാം മഷി. തിരക്കിനിടയ്ക്കു ബസ്സിന്റെ വരവിൽക്കൽ ചെറുപ്പക്കാരികളെ ഈ തെരുക്കൽ ചെത്താത്തതൊന്നുമില്ല.

സോമൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. തപന്തി മുഖത്തുണ്ടു മനോഹര കരുണാഭാവത്തിൽ ചോദിച്ചു:

'എന്തെ? ഏതൊരു മുച്ചിഞ്ഞിരിക്കുകയാണോ? എന്റെ സമൂഹത്തിനു വലിച്ചുകിട്ടി, ലോകം കരണിയാതെന്നുകിട്ടി ബസ്സിനടിയിൽപ്പെട്ടുപോകുകയായിരുന്നു.'

സോമൻ മുഖം ചുവന്നു. പലുകുട്ടിയെക്കൊണ്ടുപോയത്:

“കരിക്കത്താണഗരം കാരന്മാരുടെ കൂത്താണായിട്ടുള്ളത്” തപസി വീശശ്ചിച്ഛം ഈ ഇടങ്ങളിൽ കറച്ചു ഗോറ്റിലകളും വെട്ടുകുട്ടികളായിട്ടുള്ളത്.”

തപസി സ്വർഗ്ഗം അയാളുടെ മുഖത്തേക്കു അസഹനത്തോടെ അടർന്നു വന്നു. പിന്നെ പറഞ്ഞു: “വാച്ചിലേക്കു നോക്കുന്നതെന്തു?” മുന്നിലെ നീങ്ങേണ്ടത് അനവധി കാര്യങ്ങൾ പരസ്പരം.”

“എനിക്കു വല്ലതും ബിസിനസ്സുണ്ടാക്കിത്തരാൻ കഴിവുള്ളതെ കമ്പനിയുടെ മുന്നേ കടന്നു” ഇരിക്കുകയാണു തപസി.”

തപസി പറഞ്ഞു: “എന്നാൽ നീങ്ങേണ്ട അങ്ങനെയൊന്നും വല്ല. ഒരു കാര്യം. വീട്ടിൽ വിവാഹത്തിനു സഹിച്ചുകൊടുക്കുകയും സമ്മർദ്ദം. എനിക്കു വേണ്ടി അന്യന്റെ ഒരു സഹോദരനായിട്ട് വേണ്ടതെ വിഷമിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് വിവാഹപ്രായം ആരുമില്ല.”

ജോലിയില്ലാത്തവർ, നിത്യവൃത്തിയെ വകയില്ലാത്തവർ, സ്വന്തമായി ഒരു ആശ്രയം ഇല്ലാത്തവർ, അങ്ങനെയുള്ളവരോടു് ഇക്കാര്യങ്ങളിലും പാഞ്ഞിട്ടുള്ളു പുണ്യം? അയാൾ പറഞ്ഞു: “വിവാഹം ചെയ്യു തപസി?”

“നീങ്ങും ഇനിയും എന്തെ ഈ വിധം കഷ്ടപ്പെടുത്താനാകുന്നു വിചാരിക്കുന്നതു?” തപസി സകലം പറഞ്ഞു: “വീട്ടിൽ യെങ്കൽ യെങ്കൽ തന്നെ നന്നു. ദേവ്യപ്പെട്ട് ശ്രീരംപുരിലെ ചിറത്തരുടെ ഭവനത്തിലേക്കു പോയി ഞാൻ. സേവം, നമുക്ക് കാര്യപ്പെടുത്തുക. അതാണു നല്ലതു്. വല്ല നമുക്ക് കണ്ടിട്ടു് വിവാഹം ചെയ്യാം. വീട്ടുകാർക്കു് പിന്നെ എന്തു് ചെയ്യാം. മുന്നേ ശല്യപ്പെടുത്താനായില്ല. എന്തെ ഈ കാര്യപ്പെടുത്തുകൊണ്ടു് പൊരുതിട്ടു്.”

സേവൻ ‘ശരി’ എന്ന് പറയാൻതുള കയ്യിലു. ഇന്ന് ഈ പിറന്നാളിനിന്നും വെക്കുപേലക്കും ജനങ്ങളുടെ മുഖിൽ തീർത്തി പരാശ്ചിത്തം ഞാഴിയിലുറപ്പിക്കുകയോ സോമനാഥനെ എത്തിവി വിധം അപമാനിക്കുന്നു ദൈവമേ? മുന്നേ ശരിക്കുണ്ടെന്നുണ്ടെങ്കിൽ ആയിരത്തോളം. നീക്കംകളായിട്ടുള്ള ആവശ്യങ്ങളുടെ പ്രമാണവും പരിശുദ്ധതയോടു് പ്രകടനമെന്നു് ഈ വിധം അപമാനിക്കുന്നു?

ஆனால் கருவரத்தாசனம் எப்போது பிரபலமாகியிருக்கிறது?

സംസ്ഥാനാധികാരി മുഖേനയുടെ കയ്യെഴുത്തുവിലം നോക്കിനി-
 ച്ച കയ്യെഴുത്തു തപസീ. അമ്പലം പറഞ്ഞത്: 'പറയുന്ന വല്ലഭം.'

[illegible]

‘നിങ്ങളെക്കുറിച്ച് എന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനും ഉറപ്പിക്കുന്നതായുള്ള കലാപം.’ അവർക്ക് കേഴുന്ന സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: ‘അച്ഛനും അമ്മയും വെള്ളത്താങ്ങം ആരുമില്ല എങ്കിൽ പോകട്ടെ’. ഈ സമയം നിങ്ങളെ പിന്മാറ്റിയവർക്ക് എന്താവും എന്റെ ഗതി?’

തൊഴിലോ ശമ്പളമോ ഇല്ലാത്തവനെ ഈ സമൂഹത്തിൽ കരുത്തുനായി കണക്കാക്കിയിട്ടുമാ. അങ്ങനെയുള്ളവനെ വീശ്വരപ്പിള്ളിയിൽ നിന്ന് അപ്പേലം, ഏറ്റവും സാമാന്യരായ, ബുദ്ധിമുട്ടിയായ തലപ്പിള്ളി ഗ്രാമിക്കാർ കഴിയുമെന്നെന്തെന്തുകൊണ്ട്?

தம்பதி புள்ளி: 'எனது மூன்று' வேலைகளை. இவ்வாறு சந்தர்ப்பமளித்தது. இவ்வாறு கமிட்டியினர் மூன்று ஆண்டுகளாகியும்.

“தேவனா, சூரியன் படைத்துப் பேரேகைகள் ஆகவே ஆக
 ஸ்ரீமதராமன்”, நாயகியை விரைவாகவேயே நான்
 வந்தாள் மிகையாக.”

സ്പെഷൽ മുഖവന്ദകോൻ കുഴിഞ്ഞിട്ടു.

എന്നാൽ രൂപതയിലുണ്ടായിട്ടുള്ള, 'പ്രതിഭാസം, അതി
അനുഗ്രഹമിട്ട്, നാളെ തോൽവാ നേരത്തു വീണ്ടും വരും.'

മിസ്റ്റർ മാജിയുടെ ഓഫീസിൽ നിന്നും തിരിച്ചു
 തിരിച്ചു വന്നപ്പോൾ ഏഴുപത്തൊമ്പതാം മുറിയിൽ പതിനൊന്നാം
 നമ്പർ സ്റ്റാൻഡിംഗ് തലപ്പാട് തിരിച്ചു. ഇത് ഈ ആഴ്ച
 മാത്രമായിട്ടെങ്കിലും പ്രധാന വിവരമാണ്. അയാളുടെ ജീവിതത്തിൽ
 ഒരു പുതിയ അധ്യായം തുടങ്ങി. അദ്ദേഹം വിരമിക്കുകയും
 പതിനൊന്നാം നമ്പർ സ്റ്റാൻഡിംഗ് തലപ്പാട് തിരിച്ചു. അത് മാത്രം

അങ്ങിനെയ്തൊക്കെ അറിയിക്കുന്നു. ഹീറോയെക്കുറിച്ച്. അപ്പോൾ കരഞ്ഞിരിക്കുകയും തയ്യാറെടുപ്പും ചെയ്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നതു് കാണിച്ചു തന്നു. അയാളും പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അവൾ കാര്യം നോക്കിയില്ലെങ്കിൽ സഭയും നഷ്ടപ്പെടുത്തുക സാധ്യമല്ല. കെരീ കെരീസ് വീലുപറയ്ക്കു് കില്ലുകുളിയേയ്ക്കു പെറ്റൊരാൾക്കൊക്കെയെന്നു നിർബന്ധിതനാവും. മറ്റൊരാളെയൊട്ടും സഭയെക്കുറിച്ചു പഠിപ്പിക്കുന്നതു് അത്ഭുതം.

ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണു് കളി അവസാനിച്ചു എന്നു മറ്റൊരു പണികിട്ടില്ല. നിങ്ങൾക്കെന്തെ പറയാവുന്ന ഒരു സാക്ഷാത്കാരമായിരുന്നതു് കളഞ്ഞു കളിച്ചു് പെർഷൻ പററിയ വല്ലാത്തു. ബി. സി. പ്രൈവേറ്റു ബോർഡിനെയും കനിപ്പു പുത്തൻ സെമിനാരിയെ ബോർഡി ഇനിയൊക്കെയൊട്ടു പോവും?

ക്രി.ക്രി. സേനാപതിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. അങ്ങനെയൊരു സഭയും അങ്ങനെയൊരു.

'ഹെലോ! ഹെലോ! മിസ്റ്റർ ബോർഡി!' ഹെലോ! മിസ്റ്റർ സി. സി. സെമിനാരിയെ ഹെലോ! ഹെലോ! ഹെലോ! 'കെരീ കെരീ' 'മിസ്റ്റർ ബോർഡി! അന്നു് നിങ്ങളുടെ ചങ്ങാതി നടവർത്തിയതിൽ സാഹസികമെല്ലാം പറഞ്ഞുപറിച്ചിട്ടു. മെനി താങ്കൾ, അല്ല സഭയും കളിയിൽ കിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. ഇന്നു കർത്താക്കൾ വരുന്നു. അന്നു് ഇന്നു് ഹെലോ! സഭയും നിങ്ങളുടെ വെണ്ടി പ്രിയായിരിക്കും. ഹെലോ! ഹെലോ! പെർഷൻ ഹെലോ! പററിയു്.

അങ്ങനെയൊരു കൈ വിറയുകയായിരുന്നു. അങ്ങനെയൊരു പറയാൻ നേക്കെക്കു കൂട്ടി തയ്യാറെടുപ്പി വെച്ചിരുന്ന ഉത്തരം പറയുന്നതിനു മുമ്പായി ചിണ്ടും കേൾക്കുകയും; 'അപ്പോൾ തന്നെയുള്ള കേസിലെപററിയും പെറ്റൊരാൾക്കൊക്കെയെന്നുണ്ടു്. ഒരു നല്ല ന്യൂസ് ആകുന്നു. വഴിയുണ്ടു്.'

അങ്ങനെയൊരു പറയാൻ പറഞ്ഞുപറഞ്ഞു പറഞ്ഞുവെച്ചു. അങ്ങനെയൊരു പറയാൻ നേക്കെക്കു പ്രവേശനം ഹെലോ! അർപ്പു് പെർഷൻ റിസീവർ യഥാസ്ഥാനം വെച്ചു് തയ്യാറാക്കുക വെച്ചു് ഇങ്ങനെയും.

അങ്ങനെയൊരു ഇന്നു തന്നെ അങ്ങനെയൊരു പറഞ്ഞു. സഭയെക്കുറിച്ചും പറയാൻ അങ്ങനെയൊരു പറഞ്ഞു.

നടവർ പറഞ്ഞു: 'അത്രയൊക്കെ അകലംവരുന്ന പൊകുന്നു? ഈ കരിക്കത്താ മഹാനഗരത്തിൽ തന്നെ ബംഗാളി മഹിളകളെക്കാലം ബിസിനസ് നടത്തി ഏതായാതു സേതു മർദ്ദം ലഭ്യപ്പെടുകയായി!'

ദേവാകൻ അന്തർ സന്താപത്തെ നിഖണ്ഡ നിർത്താൻ പണികഴ്ത്തുകയാണ്.

ഗോയങ്ക ഇന്ന് തന്നെ കരിക്കത്തയ്ക്കു വരുന്ന വിവരം നട പരന്നിയില്ല. ദേവാകൻ ആ വിവരം ധരിപ്പിച്ചപ്പോൾ അയാൾ ഏഴുതുലാടി—അയാൾ പറഞ്ഞു: 'നന്ദിയുടെ കയ്യിൽ കിടന്നിരിക്കുന്നു' ദേവഗം. അത്രയൊക്കെ അതാതാക എന്നു കേട്ടിട്ടില്ല? ഗോയങ്ക ദേവതാ വിവസാദമാണം കണ്ടില്ലെ വരാനു? എനിക്കു ഇന്ന് പിടിപ്പുതു പണിയുണ്ട്. ഒരു വലിയ പാർട്ടിക്കു പെൺകുട്ടികളെ കയ്യെടുത്തു പ്രീതിവരുത്തണം. എന്നാൽ ഇനിയും യാതൊരു ഏർപ്പാടും ആയിട്ടില്ല. അതിനായിട്ടിറങ്ങണം. ഇറങ്ങണം എന്ന് വിപരീതിരിക്കുമ്പോഴാണ് നിങ്ങളുടെ വരവ്.'

നടവർ ബാബു വാച്ചിലേക്കു നോക്കിയിട്ടു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ കേസ് പൊ. പാർലമെൻ പ്രായത്തിലുള്ളത്. അതിൽ പറഞ്ഞ പാർട്ടിയൊക്കെ ഏതെങ്കിലും സ്റ്റേജിനുള്ള രണ്ടാമതും കൊണ്ട് അറുപത്തൊന്നായിരം ക. തയ്യാറാക്കിക്കൊടുത്തു. ഏതായാ റിക്വസ്റ്റ്കൾക്കു ശേഷമാണ് പാർട്ടി സ്റ്റേജിനുള്ളിൽ ക്ഷണം സ്വീകരിച്ചത്. എന്റെ സ്റ്റേജിനാ, നിങ്ങളുടെ കിടക്കാരൻ തന്നെ ബിനസിസ്സ് ചെയ്യുന്നു, 'ഒട്ടു' സമ്പാദിക്കുന്നു, എന്നാൽ ഇല്ലാത്തതിനെപ്പറ്റി യാതൊരു ഗ്രാമീണവുമാകുന്നു. തികച്ചും എന്റെ വിശ്വസിച്ചു ഇരിക്കുന്നു. പുലർന്നതിൽ പിന്നെ മൂന്നു തവണ ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു പോയത്: 'ചേട്ടാ, ചില വിനൈപ്പരൻ വിചാരപ്പെടേണ്ട ആ കണ്ടുപിടിത്തം അത്യപകാശിയായ ഒരു സുഹൃത്താണ്. അയാൾക്കു യാതൊരുവിധ ബുദ്ധിമുട്ടും കഷ്ടപ്പാടും അല്ലെങ്കിലും വരാത്തതാണെന്നും.' അതിൽ ആശ്വസിപ്പിച്ചു: 'ഒട്ടു വിചാരപ്പെടേണ്ട ചേ! ഈ ചെയ്ത് നീക്കി നടവർ മിത്തറനെ കരിക്കൽ സമീപിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ ആവണമെന്നതായാലും മുകളിൽ മസ്റ്റാർഡ് ചെയ്ത് നീക്കിച്ച് മരിക്കുന്ന കിടന്നുറങ്ങുകയുണ്ടാകും. നടവർ മിത്തറിൽ ഇന്ന് നടവർ മിത്തറിൽ.'

[illegible]

വാർഷികം നോക്കി നന്ദർ, പിന്നെ ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു പോയിട്ടു: 'മുഖമെന്താണ് വാണിജികുന്നത്? നന്ദർ മിഷൻ പണം കരേയറെ ചിലവു ചെയ്യിക്കുമെന്ന് വിചാരിക്കുന്നുണ്ടോ? നിങ്ങളുടെ കേസിൽ അതുണ്ടാവില്ല. നിങ്ങളുടെ മുമ്പെ ആ ശ്രീധർ ശർമ്മയില്ലെ അയാളുടെ പക്കൽനിന്നു' അങ്ങനെ കേസിൽ. രണ്ടായിരം ക. വരെ വസുലാക്കുന്നു. ഏതാൽ നിങ്ങളുടെ കേസിൽ കാട്ടിക്കാണാവിനെ പിടിച്ചാണ് തീർന്നു. ഒരു ദമ്പതിപോലും ചാക്കെക്കൈകയില്ല.'

ഡി.ജെ. നടവർ വാച്ചിരവേലത്തോടൊപ്പം ചോദിച്ചു: 'ഏകദേശം എത്ര വർഷം മുമ്പാണ് ഇത് സംഭവിച്ചത്? നിങ്ങൾ അന്നത്തെ സാക്ഷാത്കാരം ഏതെങ്കിലും സ്ഥലത്ത്?'

ആനന്ദ് ഇന്ത്യൻ ഹെൽത്ത്കെയർ കൺസൾട്ടന്റ് കമ്പനിയുടെ സഹനായകനായി. 'കൺ സൗകര്യം, കിട്ടി. ഏകദേശം സാമ്പത്തിക നില പാർപ്പിക്കുകയും അവിടെത്തന്നെ അനുസ്മരിക്കാനാണു് ഉദ്ദേശം.'"

[illegible]

മുദ്രിതസംരക്ഷണവും പുതിയ സി. ഐ. ടി. രാജ്യീയീകരണവും കർമ്മത്തിൽ നിന്നും ഒഴുക്ക് അഭ്യർത്ഥിക്കുകയും ചെയ്തു. കമ്മ്യൂണിക്കേഷൻ പ്രതികരണങ്ങൾ നീക്കം ചെയ്യാൻ സർക്കാർ തയ്യാറാകുമെന്ന്.

റിക്കു, ഉത്തുവണ്ണി, ബസ്സ, ലോറി, ഹൈവേ മുതലായ വയനുകൾക്കിടയിൽ ട്രാഫിക് അടയ്ക്കിക്കൊണ്ടു. അതിനു നടുവിൽ ഒരു ജം.ബി.വണ്ടിയിൽ, കാലത്തെ അതിമല വൃദ്ധനായ ക്രൈസ്തവർ ബിഗ് ബസാറിലേക്കു പോകാനുള്ള വെമ്പലിൽ കണ്ടുകണ്ടു എന്നു മണിയുകയുണ്ടു. പ്രാദേശികതിഹാസികമായ ഒരു കാര്യം ഏതാ വിധത്തിൽ കാലത്തിന്റെ സഭാ അംഗത്വമായ കറവൽക്കാരത്തിന് കണ്ണിൽ പെടുകയിട്ടു കർക്കശ്യമായി ഒരു ജനാഭനേയും കാണാൻ വന്നു ഇവിടെ കഴങ്ങിപ്പോയ പോലെ സോമനം തോന്നി. വൃദ്ധനായ കണ്ണു കണ്ണുവെക്കുന്ന യോഗ്യ ഇടത്തു കണ്ണു കണ്ണുവെക്കുന്നതിൽ സർവ്വതോമം പുറപ്പെട്ടു വിക്കുന്നു. സോമനാഥൻ അലിവികളാണി. ചോലത്തിൽ ഇത്തരമൊരു അനുമതിയുള്ളപ്പോൾ ഏതൊരു ഭാഗ്യവേദത്തിലാണു പാവം. ഈ ആശ്ചര്യനിറഞ്ഞ രാത്രിയുടനീളം വന്നുകൊണ്ടുപോയതാവോ! പണ്ടത്തെ നാളകളായിരുന്നതിൽ സോമനാഥൻ ഒരു കവിതയെഴുതുമായിരുന്നു അതിൽ. ജനാഭനേയും ചരിത്രാതീതകലയെക്കുറിച്ചു എന്നു പേരിട്ടു മറയ്ക്കുന്നു.

ഇന്നു ആശ്ചര്യമാസത്തെ പ്രഥമ ദിവസമാണെന്നു് അയാൾ വിളിക്കാൻതുളു. ആശ്ചര്യത്തക്ക നോക്കി അയാൾ. ഇല്ല ആശ്ചര്യത്തിലെ പ്രഥമ ദിവസത്തെ ആ ബഹുപ്രതീക്ഷിതമായ മോലകളെക്കുറിച്ചു അയാൾ ചിഹ്നവുമില്ല അവിടെ. വിശാലമായ ഈ നഗരം മതശ്രീയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ ഒരു കാലത്തു മുണ്ടാവില്ല. ൧൯, ൧൯ പെണ്ണിരുന്നതിൽ സോമനം ആനും തോന്നുമായിരുന്നു. അവിടെ നിന്നു നന്നായിരുന്നു. ആശ്ചര്യത്തിലെ പേമാരിയിൽ എല്ലാം മുങ്ങിപ്പോയാൽ മനസ്സിൽ മറന്നായിരുന്നു നഗരം.

രാത്രിയുടനീളം എത്രയെത്ര പേരാണ് അതിൽത്തന്നെ പോകുന്നതു്! ഒരു രണ്ടു പേർ സോമനന ഒരു സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി. തന്നെയും സോമനാഥ ബാണിജി എന്നു നാണവിടെ നീക്കുന്നതെന്നു് അപ്രകാശിയാമോ? എവിടെക്കാണ് യാത്രയെന്നു്.

അവിടെ നിന്നുകൊണ്ടു തന്നെ അന്തർവിനോദം ഒരു ശുഭകാല പരിഭ്രമണം ചെയ്യുന്നു സോമൻ. ജീവിതത്തിലെ

[illegible]

അപ്പോൾക്ക് നടവർക്ക് കൈയെ നിന്നു കാലിക്കിട്ടു വരുന്നതു കാണാറായി. അയാൾ പറഞ്ഞു; 'എന്താണു സംഗതി? ഇന്നു് ആത്മാവമാസക്കാലം ഒന്നാം പക്കമുറക്കണമെന്നു കൂട്ടിട്ടു് പലർക്കും കരാക്കർസ്' ബ്രെന്റനിയീകിക്കുമോ? ഓഹി സിൾ നിന്നു് പറഞ്ഞപ്പോൾ ഭാവിപ്പമെന്നൊഴണം നിങ്ങളുടെ മേൽപ്പറീതൽ പ്രിയർശർമ്മയുടെ പോലെ. അയാളുടെ ഒരു പാർട്ടിക്കു് അവളെ ഒത്തൊഴി ചെയ്തു കൊടുക്കണമെന്നു്. ഇന്നു് യരക്കണ്ടു മേന്മ. ആർക്കും വെണ്ടി സ്വീകരിക്കാവുന്നതു് ഞാൻ തീർത്തു പറഞ്ഞു. വല്ലാത്ത മുട്ടു് നേരിട്ടുകയാണെന്നിൽ സ്വയം, റിപബ്ലിക്സ്'ലീററിലെ മിസ്സു് കൈവക്കണ സമീപിക്കാൻ ഉപദേശിച്ചു.

‘വന്ദ, വന്ദ, ആദ്യം ഹ്രോം’ ഇൻഡ്യൻ ഹോട്ടലിലെ കോക്സും നോക്കിയിട്ടുവരും..’ നടവർബാബു അയഞ്ഞു ഉൾക്കൊള്ളുന്ന പാർക്ക് അരവരെ വലിച്ചു കയറ്റിക്കൊണ്ടു പാഞ്ഞു.

ഹ്രോം ഇൻഡ്യൻ ഹോട്ടലിൽ സ്വന്തം പാർട്ടിക്കു വേണ്ടി മിസ്റ്റർ മിത്ര കസ്റ്റമർമാർ റിസർവ് ചെയ്തു. ഹോട്ടൽ റിസെപ്ഷൻകാർ അയയ്ക്കുമായി വളരെ അടുപ്പത്തിലാണെന്നു സോമൻ കണ്ടു.

‘നിങ്ങളുടെ പാർട്ടിക്കുവേണ്ടി ആരാണ് ബുക്കു ചെയ്തത്?’ നടവർ ഉടനടന്നോടു ചോദിച്ചു. സോമനെത്തറിയില്ല. നടവർ അയയ്ക്കെ പറ്റിക്കൊണ്ടു ശ്രമിച്ചു. ‘ചതിക്കുമായിരുന്നല്ലോ മിസ്റ്റർ! ആദ്യം ചെയ്യേണ്ട കാര്യങ്ങൾ പോലും നിശ്ചയമില്ല. ചെയ്തതെന്തു? മറ്റിങ്ങനെയൊരു ബുക്കു ചെയ്തതോ, അങ്ങനെയൊരു നിങ്ങളോ അന്നു വെണമോ? നോക്കൂ, ഒന്നുമില്ലേ.’

മിസ്റ്റർ പറയത്തക്കവേണ്ടി ന്യായം നമ്പർ ൧. അവിടെലുള്ള നിസർവ്വമായിട്ടുണ്ടെന്നു അന്വേഷിച്ചപ്പോൾ അറിയാതെ. നടവർ ആശ്ചര്യത്തോടെ നിശ്ചയിച്ചു. ‘ഹോഡ്! രക്ഷപ്പെട്ട സമയത്തു് ചെയ്ത മട്ടിയെൽ ഹ്രോം ഇൻഡ്യനിൽ മുറിയുന്ന കിട്ടില്ല. ധരിച്ചൊരു രേഖാലേഖനം.....’

സോമൻ ഹോട്ടലിൽ നിന്നു പുറത്തു വന്നു. നടവർ ഉപേക്ഷം തുടർന്നു ‘ബിസിനസിൽ ഉറപ്പു നിൽക്കണമെന്നതാണ് ക്ലിഷ്ട മനസ്സുകൾ. എന്നു വിദ്യ നന്നായി വശമാക്കിവെച്ചൊരു. ഏതിക്കിടത്തൊക്കെ ആരും കൈപിടിച്ചെടുത്ത് പറ്റിച്ചു തന്നതല്ല. തപ്പിയും അയഞ്ഞും കിട്ടിക്കൊടുത്തതല്ല. ഏറ്റവും സഹിച്ചു. ഇരുപതു കൊല്ലം കൊടുത്തു യോജിക്കുന്നതല്ല. ഇവിടെ ഇരുന്നു അന്നു മംഗിയാരുടെ കരളുള്ള അതിൽ പാതു വെക്കും റു കരിക്കും.

എല്ലാ ഏർപ്പാടും ഒരഡി, തിരുവര സന്ധ്യയ്ക്ക് എഴുന്നീൽ എഴുന്നീൽ!

എഴുന്നീൽ പിടിച്ചു പെട്ടെന്ന് മുക്കിൽകയറ്റി നടവർ, എന്നിട്ടു കോടിപ്പു... 'എന്തിനാണിതൊക്കെ എന്നൊരു വിചാരം? പറയൂ കേൾക്കട്ടെ, നിങ്ങളുടെ പാർട്ടി ധരിച്ചോളം മിസ്റ്റർ ബാൻജിയുടെ മരണമ് മെൻ്റെ കേൾക്കണം. ഹോളവിൽ കാലമുണ്ടെന്നു കരുതുന്നവരെന്നു നിങ്ങളുടെ കരുത്ത് കയ്യിൽ. പിന്നെ മുപ്പർക്ക് വേവലായി തിരു. തട്ടിപ്പു പാർട്ടി വന്നു എന്നും കിട്ട പ്രഖ്യാപനങ്ങൾ കാട്ടി തെറ്റിച്ചു കൊണ്ടു പോയില്ല.

ആപാലിതനായപ്പോൾ സോമൻ കരുത്തുനി, നടവർ പറഞ്ഞു: 'കുറുപ്പിൽ ഗോയകയുടെ പേർ എഴുതു! ഇതു വശത്തു ചേർത്തു, '5 ഏക്കറോ' അക്കറവൽ.'

എല്ലാം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞു: എഴുതു ഒരു പത്തുപ്പിട. ഇത്രയുമായ സ്ഥിതിക്ക് എല്ലാം വേണ്ടപോലെ അണുനായിക്കൊള്ളൂ.'

വിസപ്തനായിട്ട് മി. ജെക്കബിനോട് നടവർ പറഞ്ഞു: 'മിസ്റ്റർ ഗോയക എന്തിനായെങ്കിൽ നൂറംനമ്പർ മുടി കെട്ടുക എന്ന പുക്കു അയയ്ക്കണം ബ്രദർ! പുക്കുളൊക്കെപ്പം മി. ബാൻജിയുടെ ഈ കാർഡും കൊടുക്കണം.'

ആത്മപ്രസാദത്തിന്മേലായ ചിരിയോടെ നടവർക്കി അരി പറഞ്ഞു: 'പ്രാഥമിക കർമ്മവൃത്തസ്സമാപിച്ചിനി. റീട്ടയർ ചെയ്ത് ലോക്കൽ യുവാക്കൾക്കായി ഒരു കയ്യിനി. ഗ്നീയർ ഇന്നാലേ എന്നോടൊപ്പം മിസ്റ്റർ ബാൻജി! ബംഗാളികൾക്ക് എല്ലാ ഗുണങ്ങളുമുണ്ട്. കേവലം ഈ ഒരു സമ്പർക്കം എന്ന സാധനത്തിന്മേൽ കുറവുമാത്രം. അതാണീ പീണിക്കാവുന്നവം.'

'നാ' നടവർ കഷ്ടമായി കേൾക്കി. 'ഇനി അടുത്തു സ്പെസിഫിക്കേഷൻ. എന്റെ പത്താതിയുടെ പാർട്ടി നൽകിയ മറ്റു സിമിക്കേഷൻ കട്ട് അൻതലയ്ക്കു കൈ കൊടുക്കുന്നതായോ. ഗോയകാക്കിക്ക് പ്രിയപ്പെട്ടതെന്നാണെന്നു കേൾക്കട്ടെ.

ഇങ്ങനെ സന്ധ്യയായു നടവർ മിരുത്തു വെറി പിടിപുറപെട്ടു. 'ഇല്ല മിസ്റ്റർ, നിങ്ങളുടെ അടുത്താണിതൊന്നിട്ടു.

വിദ്യയെ ബിസിനസ് കലയ്ക്കി. ഈ പൊതുവായതായ അത്ഥമിയെ സർക്കാരിൽ സ.രൂപീകൃതമാക്കണം. എന്നാൽ അതാളുടെ ഇഷ്ടാനിഷ്ടങ്ങൾ അറിയാതെ മേഖ. അറിയാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നില്ല. കം-ജെററ് പ്രിയരായവൻ കയറുന്നതെ വിദ്യയ്ക്കു കൈമാറ്റമാവാ? ഇപ്പോഴത്തെ എവിടെനിന്നു കണ്ടുകിട്ടും? അമാൻ ചെയാലും പിടികിട്ടില്ല.

[illegible]

സോളൻ കലാനോവ തുടങ്ങി. കുതിച്ചുചാട്ടം നടത്തുന്ന സിംഹം. വിചാരവും ഭക്തിയും സംഗമിച്ച നവരത്നം.

പറഞ്ഞു: 'ആലോചിച്ചിരുന്നില്ലേയ്ക്കോ കാര്യം? പോവുക നമുക്കു്. 'റിസ'ക്കു് ഏതു നോക്കുക. രവിനാ ഗാംഗുലിയുടെ വിവരം ഇങ്ങനെതന്നെ വന്നുവന്നു. മെഡിക്കലല്ല, മകൾക്കു കല്ല. അപ്പർബേയറി പേരും മെഡി. പക്ഷെ നല്ല കൈമാറ്റം. എന്തെങ്കിലും ചിന്തിക്കേണ്ടതെ വരില്ല '

വണ്ടി കെട്ടിത്തുടങ്ങി. ഗവർണ്മെന്റുടെയും ചന്ദ്രഗിരിയുടെയും സന്ധിയിൽ ഉണ്ടെന്നുതന്നെ ഒരു നഗ്നതയെന്നു കണ്ടു. സോമന്റെ മുഖമാകെ കറുത്തു. മരുഭൂമി പുസ്തകപുരയിൽ പെട്ടെന്ന് ബന്ധുക്കളായി നിൽക്കുന്നു. നിറച്ച മരുന്നും കടന്നുവന്നു. 'മെഡിക്കലിലായി നിന്നു ഏതെങ്കിലും പുസ്തകങ്ങളാവും. അപകട സാഹചര്യം കണ്ടുവന്നു മരുന്നെന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ ഇരുമ്പിന്റെ വണ്ടിയിലേക്കുതന്നെ നോക്കുന്നതായിരുന്നോ?'

സോമൻ മുഖം മറുപടിയെങ്കിലും തിരിച്ചു. സംഭവം നടവഴിയിൽ കണ്ടു. അയാൾ തോൾ പൊട്ടിച്ചു. 'എന്താണു മിസ്റ്റർ ബാനർജി! പെൺകുട്ടികൾ നരികളാണോ? ഏന്തിനിടക്കുന്ന വിയർക്കുന്നു? ബന്ധുക്കളായി നിന്നിരുന്ന ഒരു യുവതി നിങ്ങളുടെ നേരെ നോക്കിയ നോട്ടം! ഏന്തിക്കു ഉണ്ടായിരുന്നു ഒരു കാലം! ഇപ്പോൾ ചുറ്റും പ്രായത്തിലുള്ള കൗടുകി കാണുന്നു. ആർക്കും നോട്ടമില്ലാതായി പോയോ?'

യുറോപ്യൻ ഓരോരുത്തരും ഉണ്ടെന്നുതന്നെ അയാൾ മറുപടി നൽകി. ഒരു മലമ്പാതയിൽ മുമ്പിൽ കാർ നിന്നു. നടവഴിയിൽ നിൽക്കുന്നവരോട് പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളും വണ്ടിയിൽനിന്നു ഇറങ്ങുന്നതായി. ആഡ്വർട്ടൈസിംഗ് പാർട്ടിപ്പുറത്തോടൊത്ത്. വല്ല വരും സംഭവം തോന്നിയാൽ ഗുരുതരവും. മിസ്സിസ് ഗാംഗുലിയും മരുഭൂമിയിൽ ഹൃദയഗ്രാഹനം. മർദ്ദം കർഷണ സന്ധിയിൽ ക്ലാർക്കു്. മലരും 'മോറോസ്' ശീലം ഉണ്ടു്. ശബ്ദം കൈമാറ്റം കടന്നു. മകൾക്കുതന്നെ കഴിയുന്നില്ല. '

സോമൻ വണ്ടിയിൽനിന്നു ഇറങ്ങു. നമ്പർ കോളിങ്ങ് ക്ലബ്ബിൽ അടിച്ചു് അകത്തേക്കു കടന്നുപോയി. അല്ലെങ്കിൽ 'കഴിഞ്ഞു' ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് പുറത്തേക്കു വന്നു. സോമനോട് പറഞ്ഞു: 'വല്ല, മിസ്സിസ് ഗാംഗുലിയെ പരിചയപ്പെടുത്തിത്തരാം. 'ചിന്തിക്കുന്ന സ്വഭാവം അയാൾ പറഞ്ഞു: 'എന്തു്' മരുഭൂമിയും

തെറ്റായ് കടംവെച്ച് പൊക്കിയ തെരുവു്—താഴെത്തട്ടു കണ്ണുനന്മ നന്നെ പിടിക്കും. സംശയം വേണം.'

നടവായിന്റെ പുറകെ നടത്തൻ മുറിയായി കണ്ടു. വൃത്തിയിൽ വെളിപ്പാത്തി വെച്ചിരിക്കുന്ന സർക്കാരമുറി. സേറാഫ് കൽ പൊതിയെ മാർബിളപ്പട്ട സോഫത്തിൽ ഇരുത്തുവാൻ. മുറിയുടെ ഒരു ഭൂമിയിൽ പൂർത്തും വെംഗാളി, ഇംഗ്ലീഷ്, മാഗസിനകം. ചുവരിൽ രണ്ടു് നാലു് പെട്ടെത്തു. ഒരു കണിക്കളുടെ ചിത്രം. മറ്റൊരു ഭൂമിയിൽ ടൈംപിസ് അതിനുകിൽ തന്നെ നിക്കൽ ചെസ് ഗംഗിയുള്ള ഒരു ഫെറോഡിങ്ക് സെത്തിയിൽ മിസിസ് ഗംഗുലിയുടെയും മറ്റൊരു കണ്ണുനന്മയും ഇഴുകിയിട്ടു. നിശ്ചയമായും മി. ഗംഗുലിയായവനെ.

മിസിസ് ഗംഗുലിക്ക് മൂപ്പന്മാരായി വെറോനായിട്ടുണ്ടാവുമ്പോൾ വയസ്സ്. നിങ്ക്, ഉദ്യോഗ ശുദ്ധവർണ്ണമുള്ളവർ. മുഖത്തു സാമ്രാജ്യം—ഗുഹവ്യസമം. ഏകദേശം പരപക്ഷിന്റെ കണികപോലെയല്ല. അവർ അപ്പോഴാണ് തെറ്റായതോടുകൂടി വന്നു തന്നെ. കാരണം അപ്പോഴാണ് കണ്ണുകളിൽ മിവാതിലായുടെ കണ്മ. നേർത്ത നീലനിറം സാരിയാണ് ഉടുത്തിരിക്കുന്നത്. പൊളി കെട്ടിയിട്ടുള്ള വെളുത്ത തെറ്റായ് ബ്രോസ്—ആവോളം സംക്ഷിപ്തം. അതു കാരണം തെറ്റായ് കറുത്തു പുറത്തു കാണാം.

ആ തെറ്റായ്കൾ കടക്കണ്ണു കൊണ്ടു് സേറാഫെ തന്നെത്തന്നെ മനം ചിരിച്ചു. സേറാഫെ കണ്ണുകൾ കണിച്ചു. നടവർഷത്തെ: 'ആന്റെ ചങ്ങാതി മിസ്സർ ബറേക്കി. മണ്ണിലായിക്കൊണ്ടു.'

മിസിസ് ഗംഗുലി ഒരു രണ്ടുമുൾക്കരി. കട്ടിക്കാലത്തു് ഇതും പരിചിട്ടയായിരുന്നവളാണു് ഏതും ആർക്കും മേൽപ്പം ഉറപ്പിക്കാവുന്നവിയും ഹേളയോടെ തൊഴുതു.

'ഇനിമെങ്കിലും ഒരു ഫെറോഡി വയ്പ്പിക്ക മിസിസ് ഗംഗുലി! തെറ്റായ്കളിൽ നിന്നും മംഗിയായിട്ടു.' നടവർഷത്തെ ആകെപ്പം മേലൊപ്പുതന്നെ.

മിസിസ് ഗംഗുലി പൊളിച്ചിരിച്ചു. വെളുത്ത തെറ്റായ്കളിൽ തെറ്റായ്കൾക്കിടയിൽ ഇതായതെ സ"റാഫ് ബ"ളാസിനക

അതുകൊണ്ട് തള്ളിക്കളയാൻ കഴിഞ്ഞു. 'അതുകൊണ്ട് അതിന് ഇഷ്ടമില്ല. ഫോൺ വെച്ചാൽ ആളുകളുടെ ശബ്ദം നീക്കം തന്നെയാണ് അധികമുണ്ടാവുക—ഈ വകയ്ക്കു കൊള്ളാത്ത വർഗ്ഗങ്ങളാണ് ഏവിയെ നോക്കിയാലും—എന്നാണ് വാദിക്കുന്നത്.'

നടവർ സവിനയം പറഞ്ഞു: 'അപ്പോഴായി നിങ്ങൾക്കൊരു ബന്ധം മെറിനാദോവി! അത് മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് തികച്ചും ഹൈന്ദവം വെവ്വേറ്റി നിന്നായി അടുത്തു പരിചയപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പാർട്ടിയോടുകൂടി മനോരമ നിങ്ങളെ ചേർക്കുക എന്നതാണ്.'

മിസിസ് ഗാഗ്രാഷ് സന്തോഷമായി. ഹൈന്ദവപ്പിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'നെല്ലും പരിഭവം വകതിരിച്ചു കൊണ്ട് കഴിവുള്ളവരെ എന്നെ സമീപിച്ചു. നിങ്ങൾക്കറിവുള്ളതാണ് ഫലം. പെറ്റു വായാടിത്തം കൊണ്ട് ഈ ലൈനിൽ കാര്യമില്ല. ഇന്നത്തെ ജനങ്ങൾക്ക് എന്തെങ്കിലും മോശം. അല്പമെങ്കിലും ഏതെങ്കിലും ദുർബ്ബലതയോടെയാണ് സംഭവം ചെയ്ത് ഉപേക്ഷിക്കുകയും, അവരെ ആകെ സഹായിക്കാൻ ആണ് വിനാശികരമായി പ്രവൃത്തി ചെയ്യുക. അതുകൊണ്ട് നൽകി മനസ്സിനെ പിന്നോക്കിപ്പിക്കുക ഇങ്ങനെയൊക്കെ ചെയ്യാൻ കഴിയുമോ? അതുകൊണ്ട് അല്പം വിദ്യയും സംഗ്രാഹിക്കാൻ നടവർ ഈ ലൈനിലേക്കിറങ്ങിയിരിക്കുകയും ചെയ്തു.'

'അതിനുള്ള സംശയം!' നടവർ അവളോട് തികച്ചും ചോദിച്ചു.

ചുണ്ടുചേർത്തിരിക്കുകയാണ് മറിന പറഞ്ഞു: 'ഇന്നത്തെപ്പോലെയും 'അന്ധം കണ്ടു'യില്ലാത്ത ചില പെണ്ണുങ്ങൾ വരുന്നത് ഈ രംഗത്തേക്ക്, അവനെയും ആണായി പിറന്നവരുടെ മനസ്സിന്റെ വിശ്വാസപ്പെറ്റി വല്ല ഗന്ധവും? അവർക്കെന്തെങ്കിലും മനസ്സിലുള്ള കിടക്കുന്ന വൃത്താന്തങ്ങൾ കണ്ടെത്താൻ കഴിയും? കിടക്കുന്ന ചെലവുകൾ ഗന്ധം വരുന്ന ചെലവിൽ വരുത്തുന്ന ബിസിനസ് മോശമാണ്. ഇവനെയെക്കൊണ്ട് അന്യരും ഉണ്ടാകുന്നില്ല.'

നടവർ പരിഹാസം: 'സംശയമോ?'

മലിന ന്ന ചിരിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളു കാണാൻ അന്നകിട്ടുന്നില്ലല്ലോ.'

'ഈയിടെ അത്രയേറെയെന്നും, കേസുകാര വരുന്നില്ല. അതുകൂടി, കോസുവവും കറവ്' നമ്പർ ആവലാതിപ്പെട്ടു.

മലിനക്ക് വിശ്വാസം വന്നില്ല. ചുണ്ടിൽ ഒരുവെച്ചു ചെറിയ ഒരു കോട്ടുവാങ്ങിട്ട് അതുകൂടി ചിരിച്ചിട്ടു പറഞ്ഞു: 'അൻ വിചാരിച്ചു മിസിസ് വിശ്വാസിയെ ഏല്പാ പണിയു കേളിച്ചിരിക്കുകയാണ്. എന്നു പറഞ്ഞു പോകുന്നത്.'

'അതുകൊണ്ടു കാര്യമെന്താണ്?' നമ്പർ കേസിയായി അഭി നയിച്ചു: 'നേരെക്കിട്ടു' വേണ്ടിയെ വിളിക്കാതെ സങ്കേ- ചം—കൂടത്തിൽ ആ ചെവലിലേക്ക് വേണ്ടി ഉയർന്നിരിക്കു ന്ന. സ്വയം മിസ്സർ ബാക്കോറിയയുടെ പാമ്പിൽ അല്പ കട ന്നപോയിയിരിക്കുന്നത്. അന്നിങ്ങിരിക്കുന്ന അതൊക്കെ, ഏകദേശ പാർട്ടിക്കാക്കുകയും വറുത്തതി ആവശ്യപ്പെടുന്നവരോ ണ്, ഇന്ന് ഈ ചെറുപ്പക്കാരന് നല്ല സർവ്വതന്ത്രനെ വേണ്ട കേന്ദ്രം വാഗ്ദാനം. മനരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കട്ടെ പോന്നു. എഴുത്തു യച്ചാർ പൊന്നു ഏന്ത് കേടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ട്.'

'എഴുത്തയയ്ക്കുന്നതിനുള്ള നന്നായി.' ചുവന്ന കല്യാപതിച്ചു ചെവിയിലെ ഡ്യൂമക്കി ആട്ടിക്കൊണ്ടു മലിന പറഞ്ഞു: കണ്ടിട്ടും കേട്ടിട്ടുമില്ലാത്തവരോട് അൻ മിണ്ടുകപോലും പതി വ്വില്ല. കാലത്തിന്റെ ഒരു പേക്കു! നിങ്ങളുടെ മിസിസ് വിശ്വാസ' ഹെസ്യുമായി പൊലീസിനെ കാര്യം ധരിപ്പിച്ചു എന്നിട്ടു നല്ലപോലെ അറിയാവുന്ന ഒരു യുവതിയെ പിടിപ്പി ചു. അതന്തമിത്രയ്ക്ക് കേസിയായി കാര്യം നടത്തിക്കൊണ്ടു പോകാനായിരും. മിസിസ് വിശ്വാസിയെക്കുറിച്ചു സഹി ക്കു? എന്തിനാണിതു അസൂയ? നിങ്ങളുടെ നല്ല കേസുകാർ ക്സ്യൂമർമേർ അതയുടെ അട്ടക്കലും പോലെയെന്നു വരും. എന്തെ ചെച്ചു? എന്നിട്ടു തൊന്നാറില്ല യാതൊരു കണ്ണുകിയും. ഏകദേശ ഒരു പതിവുകാരൻ സായ്പിനെ മിസിസ് വിശ്വാ- സ് ചിരിച്ചെഴുത്തു. എന്നിട്ടെങ്ങോയോ വല്ല അസൂയയും?

നമ്പർ മിതമിർ ക്കണം. കാര്യം പറഞ്ഞുവസരം? എന്തി അൻ വിചാരിച്ചു. അതുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'അപ്പോൾ ഏകദേശ യി സുഹൃത്തിന്റെ കാര്യം?'

‘എന്നെക്കൊണ്ട്! കോളവായിട്ട് വായയ്ക്കു നേരെ മൂന്നു തവണ തൊടിച്ചു അവൾ.

ഇന്നു തന്നെയുണ്ടെന്നറിഞ്ഞ മിസിസ് ഗ്രേഡിക്ക് വിശേഷിച്ചു സാഹസമെന്നും തോന്നിയില്ല. അവൾ പറഞ്ഞു: ‘നിങ്ങളെയെന്തിന് മറ്റാണു് പ്രിയപ്പെട്ടതെന്നു്, ഇന്നു് മൂന്നു വിശുദ്ധിക്കുണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചിരിക്കുമായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെയാണിട്ടു പല ജീവനുള്ളായി കഠിനമായൊന്നു.’

‘ഇന്നു് എങ്ങനെയും മനസ്സ് നഷ്ടപ്പെട്ടതല്ല’ നടുവൽ അപേക്ഷിച്ചു: ‘അടുത്തു തന്നെയുണ്ടു സ.പ.പ.’

മറുപടിയിൽ സാരി വിശദമായി പറയുകയുണ്ടു് അവൾ പറഞ്ഞു: ‘ഇതിൽ ഒരു വസ്ത്രം വെറുത്തു പണി അതിൽ പൂർത്തിയാക്കി. നടുവൽ ബാബി അടുത്തു സമ്മതിക്കുന്നില്ല.’

ഇങ്ങനെയൊരു നടുവൽ ബാബിയിൽ സമ്മതിക്കുമായി, ‘അങ്ങിനെയാണിട്ടു തന്നെങ്കിൽ അതിൽ ഒരുതിയോടു പറയാൻതന്നെ വരില്ലായിരുന്നു, പാർട്ടി സ്വയം പത്തുതന്നെ മുമ്പു സ്ഥലം വിട്ടു.’ ഇതിനനുസരണം ഇക്കയുടെ വലിപ്പത്തിനാൽ നടുവൽ ആഗ്രഹം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

‘ആരാണ് കഷ്ടി?’ സുപ്രസാദമായ അറുപതു നേർത്ത ഇണി അതിൽ മറുപടിക്കുണ്ടു് മിസിസ് ഗ്രേഡി ചോദിച്ചു.

‘നല്ല ഒന്നാംകിട്ടായിപ്പോട്ടു ഒരു മറുപടി. എങ്ങനെ അതു നല്ലതു്. മിസ്റ്റർ ഗോഡ്ഡെ.’

മുമ്പു കേട്ടി മലിന: ‘ആരു വലിയ പെൺകുട്ടിയെ ഇങ്ങനെ?’

‘വിചാരിക്കുന്നപോലെയാണു്. കുറുത്തുകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെയൊരു മുഖം. മറുപടിയിൽ അതിൽ മറുപടി.’

മിസിസ് മലിന ഗ്രേഡി പറഞ്ഞു: ‘ഒഗസ്റ്റ് ഹാസോ വീടു ആണെന്നിൽ 200 ക. ഇതിനെതിരെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നും വരുത്തും പൂർത്തിയാക്കുന്നതും. ഹാസോയെക്കുറിച്ച് എല്ലാ വർഷം കഷ്ടം വേണ്ടിവന്നു. നേരെക്കു പറഞ്ഞുവെക്കുകയുണ്ടു്.’

‘എല്ലാം പറഞ്ഞുപോകുമായാലും മലിനാദേവി! അവളിൽ അതിയായില്ലാ പിന്നെങ്ങനെയൊരു നല്ല അതിൽ. പക്ഷെ പൂർത്തിയാക്കുന്നതിൽ മറ്റൊരു കൂട്ടിപ്പറയുന്നതു് എങ്ങനെയാണിട്ടു പറയുന്നതും.’

മലിനയ്ക്കു ശുണ്ഠിവന്ദ. കഴുത്തു വെട്ടിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'ഹോട്ടലിൽ ഏനിക്ക് പുറം ചെലവുണ്ടു' നന്ദവർ ബാബു! ബഡ്'ജിൾ കൊടുക്കണം. ഒരു ദിവസം പോരല്ലോ ഇപ്പോഴി? വർച്ച'ക്കു് തൊട്ടു' ഹോട്ടൽ അനന്തരീധരൻ ഏല്പാവക്കയ്യും പ്രസാദിപ്പിക്കണമെങ്കിൽ 30 ക. കൂടിയെ കഴിയൂ. നന്ദവർ കക്കഞ്ഞ മനസ്സിലായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഹോട്ടലിൽ വെറു ഒരു പോയറുപു; അവർ വിശ്വസിക്കാതായി. ഒരു ദിവസം കൈക്കൽക്കി സമയമായിപ്പിടിച്ചില്ലെങ്കിൽ പിറ്റേന്നുതന്നെ അങ്ങോട്ടു കടക്കാതെ നേരമുണ്ടു. കടന്നാൽ അന്നു മുറിയയിൽ വന്നു കഴിപ്പിൾ ഉണ്ടാക്കും. നന്ദവർക്കു പറഞ്ഞുവെച്ചതു് 30 ക. പറ്റിച്ചുവെക്കു തോന്നുമെങ്കിലാകാനാ'.''

വെച്ചില്ലെങ്കിൽ തോക്കി മിസിസ് ഗാംഗുലി ചോദിച്ചു: 'സ്വർഗ്ഗം ഫയ?''

സോമൻ സമ്മതിച്ചില്ല. നന്ദവർ പറഞ്ഞു: 'ഇതിനെയെങ്കിലും സമാധാനപ്പെട്ടു. ചായ മന്ത്രമോ, ഇറച്ചിയും പക്കിരിയും കൂടി യാഥാർത്ഥ്യം. മിസ്റ്റർ ഗാംഗുലിയെപ്പോഴും നേരത്തെ പറഞ്ഞുപിടിച്ചു കെട്ടു. നല്ല സാധനങ്ങളെല്ലാം വാങ്ങിവെച്ചുകൊണ്ട്.'

കക്കഞ്ഞ ചിരിച്ചു മിസിസ് ഗാംഗുലി. അവൾ പറഞ്ഞു: 'എന്നാൽ സമയത്തിനു വന്നോള. മെമ്മറിയിരിക്കാം.'

സോമനാഥാണോടൊപ്പം നന്ദവർ സർക്കുലർ റോഡിൽ ചെങ്കുന്നിനു. ഇനി പിരിയുമെന്ന ഭാവം. തടിച്ച നന്ദവർ. അയ്യോ പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളുടെ പ്രശ്നത്തിനു സമാധാനമായി. സന്ധ്യക്കു് മിസിസ് ഗാംഗുലിയെ എത്ര ഇൻഡ്യൻ ഹോട്ടലിലേക്കു് കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോയ്ക്കാളു.'

നന്ദവർ പോകരുതെന്നായിരുന്നു സോമൻ മോഹം. എന്താൽ നന്ദവർ അന്തരസരിക്കാൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല. 'ഏനിക്ക് ചിരിപ്പതു പണിയുണ്ടു്', എന്റെ ഒന്നാം നമ്പർ പാർട്ടിയുടെ ഏർപ്പാടുകൾ മനസ്സിലാക്കുന്നതായില്ല.'

വല്ല ചായക്കയ്യിലും ഇരുന്ന് ഒരു മണിക്കൂർ കഴിച്ചുകൂട്ടാക്കുന്ന സോമൻ വിചാരിച്ചു. എന്താൽ നന്ദവർ പറഞ്ഞു: 'എല്ലാ ദിവസം ചെന്ന്രിക്കാനാണു്? വരു എന്റെയൊപ്പം പുറംനടന്നു് വരും.'

നടവർ ബാബു യഥാർത്ഥത്തിൽ ചിന്തിക്കുന്നതായിരുന്നു. അയാൾ വിരമിക്കാൻ പറ്റാത്തതു്: 'ഈ ലോകത്തിൽ ബംഗാളി പെൺകുട്ടികൾക്കു് നല്ല പെരുമാറ്റം. ഈയിടെയായി ഏഷ്യൻ പാർട്ടി'യെപ്പറ്റം. തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ ഏതെങ്കിലും പാർട്ടിക്ക് അതുതക്കമെന്നു തരുന്നതല്ല എന്നു തീർക്കും. പഞ്ചോത്സവം, ഗുരുവാരം, സിന്ധി—ഏതു നരക്കാരി പെണ്ണിനെ വേണമെങ്കിലും തന്റെ സർവ്വമെല്ലാം. എന്നാൽ ഇത്തരം വേഷത്തു് 'ബഡുബസാർ' കാരീ പെണ്ണിനെയാണു് തന്നെ. ഏഷ്യൻ പാർട്ടിയിൽ. മകൾക്കു് ഇതു് ലോകത്തിൽ. നല്ല വിഷയമല്ല. ഒരു ഗ്രന്ഥിനാരികൾ നിന്നു് ഉണ്ടാക്കിയ ഏതു പേരായ ഒരു യുവതിയെപ്പറ്റി അറിയാൻ സാധിച്ചു. സത്യപ്രകാരം പാർട്ടി വട്ടത്തു് അതല്ല. വരുമ്പോൾ പൊതു് നോക്കുകതന്നെ.'

രണ്ടാം സിറ്റിംഗിൽ വന്നിരുന്നു. നടവർ പെൺകുട്ടികൾക്കു് പറ്റാത്തതു്: 'വരു, പെൺകുട്ടികൾക്കു്. സോൺ സമ്മതിച്ചില്ല. തന്നെ നോക്കൂ. നോക്കുക. അതി പെൺകുട്ടികൾക്കു് അയാൾ കാരീക്കുന്നതായിരുന്നു.

ഏതാനും മിനിറ്റുകൾക്കു് ശേഷം ഉണ്ടാക്കിയ ഒരു അതി കൽ നിന്നു തുടങ്ങിയ നടവർ വെറുപ്പോടെ പറഞ്ഞു: 'വല്ലാത്ത സാധനം മിസ്സർ! കുട്ടിക്കുതക്കമുള്ളതല്ല. അതല്ല അതിക്കു് ഇതല്ല. അന്ധരായവർക്കുതക്കമുള്ളതല്ല—ഇതല്ല അതല്ല ചിറകാറ്റ വന്നുവന്നതായാണു്! കുട്ടിക്കുതക്കമുള്ളതല്ല അപ്പിയിറക്കി നന്നാക്കിയല്ല, അപ്പോഴാണ് കാണുന്നതു് 'മാസ്' കോർഡിനേറ്റ്. കണ്ടാൽ നിന്നു നല്ല പെണ്ണു്. പക്ഷെ അതല്ല. തുടങ്ങി ഇവിടെയും തുടങ്ങിയിട്ടുള്ളതല്ല മറ്റു പെൺകുട്ടികൾക്കു്. മിസ്സർ. മിസ്സർ വെറുപ്പോടെ പറഞ്ഞതല്ല. തുടങ്ങിയതല്ല നട്ടുപറഞ്ഞതു്. നടവർ ബാബു കണ്ടതിൽ ഒരു കയ്യോട്ടിച്ചു. 'ഈ മകൾക്കു് അതിക്കു് പെൺകുട്ടികൾക്കു് ചിറകാറ്റ വന്നുവന്നതായാണു്. മിസ്സർ. സഹായം തോന്നാത്തതല്ല ഒരു സ്ത്രീക്കുതക്കമുള്ളതല്ല. തുടങ്ങിയതല്ല നിന്നു് ഈ പെണ്ണിനെ ഏതു മനസ്സു്. മുമ്പു് കണ്ടതായിൽ കൊണ്ടുവന്ന കുട്ടിയെപ്പറ്റിക്കൊണ്ടു്. വരുമ്പോൾ പെൺകുട്ടികൾക്കു്. എന്നാൽ സ്ത്രീക്കുതക്കമുള്ളതല്ല'

പ്രജർ അധികാരത്തു കുറഞ്ഞു. അയാളെ മറ്റൊ പക്ഷക്കാരൻ പററിക്കൊന്നു തുടങ്ങി. ഈ സൗകര്യമുപയോഗിച്ച് തങ്ങൾ രണ്ടർ ഇപ്പോൾ കുറച്ചെല്ല പ്രൈവറ്റ് പ്രാക്ടീസ് തുടങ്ങിയിരിക്കുകയുണ്ടു. മിസ്റ്റർ മോശം തന്നെ സ്വയം ഏതെ ഫോറത്തിൽ ഇൻഡ്യസ് ചെയ്യുന്നു—സ്വന്തം ആളാണെന്നു പ്രത്യേകം ഏർപ്പാടുപറഞ്ഞു. ഏണിട്ടും തങ്ങൾ ഏഴനൂറിൽ കുറഞ്ഞാൽ പററിയല്ലെന്നു ചിന്തിച്ചാൽ പറയുകയാണു്. ഇപ്പോൾ ബോംബേയിൽ ആയിരം ക. യാണത്രെ റേറ്റ്. ഏതെങ്കിലും ജോ! ലങ്കയിൽ പററുന്നതു വില കൂടിയാൽ നമുക്കെന്തു ചെയ്യും? മറ്റൊരു സമയമായിരുന്നെങ്കിൽ ആരു ചെയ്യും. ഈ തുടർ ഭരണനെന്നു പറഞ്ഞുവെട്ടുക പടിവാതിൽക്കൽ? ഏണിക്കു് അതെങ്ങു ലോൺ സൂകിട്ടു, ലോക്കൽ ഗോളായിരുന്നെങ്കിൽ ആദ്യപ കിട്ടില്ലാ ആദ്യ പ്പോ.

മിസിസ് ഗ്രേഗ്രി ഒരുങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ഇരുനീക്കം നോക്കി. ഒരു മണിക്കൂർ മുമ്പേ, ആ മറ്റൊരു മേഖലയെക്കുറിച്ചും വെറും വെറും നോക്കി. മുക്കം, കണ്ണും, കപോലം, ചുണ്ടും, മേന്മയും, കഴുത്തും, അടുത്തടുത്തായി കൈനവം, എന്തിനെന്നു കരച്ചി വെറും പ്രസാധനത്തിന്റെ അപൂർവ്വമായ പ്രാധാന്യം കണ്ണിൽ പെടാതെ പോയില്ല. നവം മിത്തർ പെട്ടിതും ചാഞ്ഞു: 'നിങ്ങളെ കണ്ടാൽ തിരിച്ചറിയില്ലല്ലോ. ദർശനം ഉണ്ടെന്നു തോന്നും, സാക്ഷാൽ ദർശനം.'

മിസിസ് ഗ്രേഗ്രിയുടെ സന്തോഷം! അവൾ പറഞ്ഞു: 'ഗോതകയറല്ല? അങ്ങനെയൊന്നുമില്ല ചെമ്മേ. അപ്പോൾ വെട്ടിത്തീർത്തും ഇപ്പോഴും, എന്താൽ മിസ്സിക്കിറുന്നതാണ്' അവിടേക്കു പോയി. കപ്പലയത്തിലോ ബനിയനിലോ പരസിയായി പല മിസ്സിക്കുകളെയും നിന്നു കീറിയതും മറ്റു വാൽ കൂട്ടാക്കി. വീട്ടിൽ പൊങ്ങോട്ടിയുടെ കണ്ണിൽ പെട്ടാൽ പൊറുക്കിയെന്നായില്ല.'

പിന്നെ മിസിസ് ഗ്രേഗ്രി ഒരു സിംഹാസനത്തു കെട്ടിയിട്ടുള്ള മെറ്റിയെ വീട്ടുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'പക്ഷെ, ഞാൻ കണ്ണു മറ്റൊരു മുമ്പിൽ വെച്ചു പുകവെക്കുകയും, അതുകൊണ്ട് ഇവിടെ വെച്ചതെന്നു വെക്കുന്നു.'

'അല്ല, പക്ഷെ ഇത് വെച്ചിട്ടില്ല. വേണ്ടതുണ്ടെന്ന് സർവ്വം.' നവം പറഞ്ഞു.

മനസ്സിലെ സുഖമായി വെച്ചിട്ട് കെനിയവും കിടന്നിട്ടും ഇരുട്ടിയ ഹൈക്കും പലപ്പോഴും ചെറുപ്പിച്ചുകൊണ്ട് മിസിസ് മലിനാ ഗ്രേഗ്രി പറഞ്ഞു: 'ഇരുട്ടുക. കൊണ്ട്' വെക്കുന്നതായിട്ടുള്ളതായി നവം പറഞ്ഞു! അവയെ സാധനങ്ങൾക്കു കീഴിലിട്ടു വെച്ചു. ഒരു മനസ്സെങ്കിലും അങ്ങനെയൊന്നുമില്ലാത്തതെന്നു മനസ്സിലാക്കിയപ്പോൾ. ഒരു തൂണി അടുക്കിയെടുക്കാൻ അത് കൂടാ ഇല്ലാതെ. ഞാൻ പണിക്കു പോകുന്ന സമയം ഒരു

രവണ ഉടുത്ത തുണി മണൽക്കൊത്ത രവണ ഉടുത്ത പതിവിലും അസ്സരണത്തിൽ. അതിൽ പുറമേ നല്ല വിലപിടിപ്പിച്ച ചവറൻ പരഡും സരക്കരം സെമിറ്റം അൻ ബാഗിൽ കയ്യിൽക്കൊണ്ടു പോകുന്നു. ഓരോ കസ്തൂർമാന്ദ്യവും മേൽനിന്നൊഴുകുന്ന വീര്യപ്പി! അതിന്റെ ഒരു ഗന്ധം! തിന്നിന്റെ പകുതി മേൽ പൂശിയൊപ്പം, ഉൾഗന്ധം ബാക്കി. ചർമ്മിക്കൊന്നിന്നാൽ ഓഗും.

'വേതിയുടെ പ്രവർത്തനത്തിന് പണക്കുറവ്' തീർത്താൽ തീർത്തേ വിലയുണ്ടാകൂത്ത് മിസിസ് ഗാംഗുലി.' വിനയവീഥിയിലായി നടവർ പാഞ്ഞു: 'ഹൈ ലേവലിലുള്ളവർ സംരൂപം തരക്കണക്കിൽ ചേർത്തിരുപ്പാവെ എത്ര പേർക്കുണ്ട് കഴിവ്?'

'അത്.....നിങ്ങളുടെയൊക്കെ കമ്പിളിയായിട്ട്. എത്രയും നന്നായതും പുലികളെയും പാട്ടിലാക്കി കഴിഞ്ഞുപോയി കമ്പിളിയിട്ടിട്ടുണ്ട്.' അതിരുന്നപുർവ്വമാണ് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞത്. 'മെരുക്കിയെടുത്തിട്ടുള്ളതിൽ നിങ്ങളും ഇത്രയൊക്കെ പണം ചിലവാക്കുന്നതിലേക്കുതീർത്ത്? ഒരു ലക്ഷ്യമുണ്ടായിട്ടുണ്ടല്ലോ. പാർട്ടിയുടെ കിടക്കയിലേക്കു എത്ര നന്മകളുണ്ട്.'

'വേതിക്കല്ലാം നിശ്ചയമുണ്ടല്ലോ മലിനാശി? ബീജം തിരിയുമ്പോ അതിനപ്പുറത്തെവിടെയെങ്കിലുമോ ആയിരത്തു കിരീടം മലിനാശിപ്പാലുള്ള ഐസ്ക്രീം സാമ്പിൾ നൽകുന്നതിനാണ് സമ്പാദിക്കുക.' നടവർ മിടുതി പറഞ്ഞു.

മുക്കിനാത്ത പാഡർ തിരുമ്മിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട് മിസ്സിസ് ഗാംഗുലി പറഞ്ഞു.

'ഗോയകയിൽനിന്ന് വല്ല വാർത്തയും പുറത്തുതന്നെത്തന്നെങ്കിൽ ഇപ്പോഴേക്കു പറഞ്ഞേക്കാം. അതിന് പ്രത്യേക വ്യവസ്ഥകൾ വേണം. കുപ്പികളും ഗ്ലാസ്സുകളും.'

ഹേ ഹേ! യെന്നു ചിരിച്ചു. നടവർ, 'അങ്ങനെയൊന്നും ബിസിനസ്സായില്ല. കേവലം സർക്കാർ ഉൾനീർത്തിയുള്ള സർക്കുലർ. മിസ്സിസ് ഗോയക പൂർണ്ണമായും ബാഗ്ഗിംഗ് ഓഫീസ് നേടിയത് അതുതന്നെ നമുക്കും സംതൃപ്തി.'

‘ഹർഷവന പരിചിതരേ! പതിനഞ്ചു ദിവസത്തിനുള്ളിൽ
മറ്റൊരു പുതിയ മനുഷ്യൻ എന്നെ വീണ്ടും കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ
നിങ്ങളെ ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചെങ്കിൽ എനിക്കു പട്ടിയെന്നു പേരിട്ടോ
ളു.’ ഇതു പറഞ്ഞു അവൻ സോഫയിൽ നിന്നു ഏഴെന്നൊരു.

ഇതിനു ശേഷം വലിയ ഒരു ശ്വാസ്സു നിറയെ ഇളനീർവെ
ള്ളം കുടിച്ച് മിസിസ് ഗാംഗ്രൂലി, അവൾ പറഞ്ഞു: ‘നി
ങ്ങളുടെ താൻ കഴിയാത്ത പോയി. രണ്ടുദശായിരത്തു ഇള
നീർ. ഇതു തങ്ങളുടെ നിലയിൽ മറ്റൊരു പോലെയൊരു’
അദ്ധ്യക്ഷയ്ക്കു പ്രവർത്തിക്കു പോകുകയുണ്ടു. ഇതു കഴിച്ചിട്ടിറ
ങ്ങുന്നു.’

പക്ഷെ, പുറപ്പെടാത്തപ്പോൾ, കഴപ്പും. മിസിസ് ഗാം
ഗ്രൂലിയുടെ കർമ്മവും വന്നെത്തി. മെഡിസിനിലിന്നു പോന്ന
സമയം വഴിക്കെവിടെയോ ഏപ്പിൾ കയറി കഴിച്ചിരിക്കുന്നു.
വായിൽ നിന്നു മണം വീശുന്നു.

‘എവിടെക്കൊണ്ടുവരുന്നു?’ വലിയ വൈരാഗ്യത്തോടെയുള്ള
ചോദ്യം.

മിസിസ് ഗാംഗ്രൂലിയുടെ ചിരി എവിടെയോ പോയി
അങ്ങനെ, ‘മറ്റൊരു കർമ്മം’, വേഗം തിരിച്ചുവരും.’

അയാൾ മത്തുപിടിച്ച സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു:

‘നിന്നെക്കൊണ്ടു ഏതെ പണിയെടുപ്പിക്കാൻ ഞാൻ സമ്മ
തിക്കില്ല മല്ലിനാ! തുടങ്ങിക്കൊണ്ടു മുന്നേ ദിവസമായി പുറത്തു
ക്കു പോകുന്നു. നാളെ മിസ്റ്റർ അഗർവാൽ നിന്നെ കൂടി
കൊണ്ടു പോകാൻ വീണ്ടും വരും.’

മിസിസ് ഗാംഗ്രൂലി കർമ്മമായിക്കു സമാധാനിപ്പിക്കാൻ
ശ്രമിച്ചു. എന്നാൽ അയാൾക്കു വീണ്ടും കൂടി. ‘എന്തൊരു ഗതി
കൂറുവെച്ചിരിക്കുന്നതു ചേർക്കും. പണം തയ്യാറാക്കുന്നതുവെച്ച് അ
തിക്രമം തുടങ്ങുകയോ നിന്നോടു? ഇന്നലെ രാത്രി ഒന്നു
മണിയായില്ലേ നീ മടങ്ങിയപ്പോൾ? ഞാൻ നിന്റെ കർമ്മം
വ’, ഞാൻ കൽപ്പിക്കുന്നു, ഇന്നു നീ വീണ്ടും വരും.’

വൃശം കെട്ടു മിസിസ് ഗാംഗ്രൂലി വീണ്ടും കർമ്മമായിക്കു
നീ. ഗതി യാതിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. ‘ഇവർക്കു വാങ്ങ കൊടുത്തു
പോയി. ഇവർ വല്ലാത്ത ഏതെങ്കിലും വരും’.

ചകന്ന കണ്ണുകൾ തൊഴൽ സോജന്ററും പിന്നെ നെ
വക്കന്റേയും നേരെ തിരിച്ചു പല്ലിടേമ്പിക്കൊണ്ടു് അയാൾ
കാര്യമയറു പറ്റത്തു്:

‘അൻ കോറിൻ ഡിസ് ക്കി വീട്ടു് നാടൻമുഖമാണു കരി
ക്കണ്ണു് മലിനം. നീ പതിവായി ഇത്രയൊക്കെ പണം സ
മ്പാദിച്ചുകൊണ്ടുവരേണ്ട കാര്യമില്ല.’

ഗന്ധന്തരമില്ലാത്ത മീസിസ് ഗാംഗുലി അത്യന്തം ചന്ദ്ര
യൊക്കെ വാതിൽക്കുമ്പാളും പിൻതുളന്നുചെന്നു, അവൾ മെ
ല്ലിനപ്പേക്കിച്ചുകൊണ്ടു പാഞ്ഞു; ‘എന്നെ തെറ്റിദ്ധരിക്കരുതി
രിക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രഹസ്സു ഹർലിപ്പിട്ടിയാൽ പ
റുന്ന വിട്രി: ഈ സമയം വിങ്ങലുക കൂടെ ഇറങ്ങിത്തീരി
ച്ചാൽ തിരിച്ചു വരുന്ന (ശമയം വീട്ടിലുള്ളതൊക്കെ തച്ച ചത്തു
ചിതായിട്ടിരിക്കുന്നതു കാണാം. എന്തൊരു കസാപ്പയെന്നു
ന്നൊക്കെ. ഇതെല്ലാം വിളിച്ചു പാത്താൻ തുടങ്ങിയതാൽ എനി
ക്കെത്ര വലിയ ഹാനിയാണു സംഭവിക്കുക എന്തെന്നു് നോ
ക്കൂ.’

സോമൻ സത്ഭിചുപോയി. അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെ
മർത്താപ്പു് പണിയെ ഈ വിധം ബീസിനസിനിനക്കി വിട്ട
ത. ഇനി സോമനാഥ്, നിങ്ങളെവിടക്കു പോകും? ഏതൊ
ക്കെ ഇരുണ്ടഗൃഹയിൽ നിന്നു മറ്റൊരു സോമനാഥൻ വിളിച്ചു
ചോദിക്കുകയാണു് കാര്യം സ്വരത്തിൽ.

എന്നാൽ ഈ ആർത്ത സ്വരത്തിൽ സോമൻ ചാഞ്ചാടുകി
ട്ടൊവില്ല. നല്ലവനായി ജീവിക്കുവാൻ കൊതിച്ചിരുന്ന
സോമനെ ഈ സമൂഹം തിരിഞ്ഞു നോക്കിയില്ല. ഇനി അ
യാൾ അറങ്ങുത്തിന്റെ നിയമം അനുസരിച്ചു എന്നു നടുക്കാൽ
മാവം.

നടവൾ മിത്രമുണ്ടു പരിചയസമ്പന്നമായ മസ്കിസ് ക്കു
ത്തിൽ ഈ സമയം പലന്തം ചിറകുതൂങ്ങണർന്നതു്. കഷ
ണിയിലെ വിയർപ്പു ഇളച്ചിട്ടു പാഞ്ഞു. ‘ഇതുകൊണ്ടുതന്നെ
യോണം’ ബംഗാളികൾ നേരെയാവാത്തതു് ലക്ഷണമകട്ടെ ഗം
ഗുലി വീട്ടിലേക്കു് മടങ്ങാൻ വേറെ നേരമൊന്നും കഴിവില്ല.
എന്തൊരു പണി പ്രേമമോണം പ്രദർശിപ്പിച്ചതു്! നിനക്കു നെ
സ്റ്ററു വേണം! തിന്നുന്ന പോകാൻ അമ്പലിക്കീട്ടു! പണി

ഇപ്പോൾ ചെയ്യേണ്ടതെന്തെന്നു. മാനുഷൻ പണിയെടുത്തു കഴിയുന്ന പെൺകുട്ടികൾ.'

നട്ടവർ മിത്ര അഗാധമായ സഹായപം പ്രദർശിപ്പിച്ചു. ചക്രവർത്തി കരുണ ഗർഭിണി സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു: 'ബംഗാളി പൊലീസ് ബംഗാളികളുടെ രക്ഷ കഴിക്കുന്നു. മറന്മുളയെ ചുറ്റുപാടിൽ ഏതെങ്കിലും പെൺകുട്ടികളെ എങ്കിലും ഈ ഫ്ലാറ്റിൽ പ്രൊവൈഡ് ചെയ്തിരുന്നു. എന്താനും റോജിയ്ക്ക് സുഖമുണ്ടാകും ചാൻസ് നൽകി. ആശുപത്രിയിൽ ഒരു രണ്ടു ദിവസം ഉള്ളൂ എന്താനും മണിക്കൂർ സർവ്വോപയോഗപ്രദം പണിയെടുത്തു പെൺകുട്ടികൾ നല്ല ഒരു തുക ഉണ്ടാക്കിയിരുന്നു. പക്ഷെ പിന്നെയുള്ളവർക്കു സഹിച്ചില്ല.'

'ഗവൺമെന്റ്, പൊലീസ് എന്നിവരുടെയൊക്കെ കാര്യം പറയാനിരിക്കുകയാണു നല്ലതു' നട്ടവർ ബാബു സന്തോഷിപ്പിച്ചു.

ഒന്നും മിണ്ടാതെ നിന്നിട്ട് മിസിസ് ചക്രവർത്തി പറഞ്ഞു: 'പ്രതിയ ഒരു ഫ്ലാറ്റിനു വളരെ ശുദ്ധിച്ചു നോക്കി നട്ടവർ ബാബു! കൽക്കത്തയിൽ വീട് വാടകയുടെ ഒരു പേക്കർ! വലിയവർ താമസിക്കുന്ന തുടങ്ങലിൽ മാത്രം ആയിരത്തി അഞ്ഞൂറു രൂപയിൽ കുറഞ്ഞ വാടകയ്ക്കു സ്ഥലം നോക്കണം. റോൻ കുട്ടാ കവർന്നോ എണ്ണുറുവരെ കൊടുക്കാൻ തയ്യാറാണു'.

ഒരു ഫ്ലാറ്റുമെന്തിനാൽ നട്ടവർ ബാബുവിനെ മിസിസ് ചക്രവർത്തി ഏല്പിച്ചു. യാത്രയായ സമയം പറഞ്ഞു: 'വീണ്ടും കൈയെറുത്തു നെൽക്കുറവുണ്ടു, എന്നിട്ട് ഒരു ദിവസം വയ്ക്കൂ.'

ധാരാളമായി. പീറ്റണത്തിൽ നരം ഇതിലേറെ എന്തെങ്കിലും വേണ്ടതു്? സോമൻ ഇങ്ങനെയൊരു തീരുമാനമെടുക്കാൻ തയ്യാറായി. എന്നാൽ നട്ടവർ മിസിസ് ഇപ്പോൾ ഡയറക്ടർ പേക്കറു് ആയിരിക്കുകയാണു്. അൻ മെമ്പർമാർ കൂടിയിരിക്കുന്നതിനാൽ എന്തൊരു ധാരണ തയ്യാറാക്കു ശുപാർശ ഉണ്ടു്. പാർക്കു് സ്കൂളിലേക്കു പോകുന്നതിൽ മദ്ധ്യമിടവർ പറഞ്ഞു: 'കൽക്കത്തയെന്ന ഈ പൊന്നുശബരീനു് ഒന്നിടയെങ്കിലും കൂടി പാർക്കു് പെൺകുട്ടികൾക്കു് യാതൊരു

പത്തുവർഷം. മിസ് കരസണിന്റെ അവിടെ താമസത്തിൽ ഇദ്ദേഹം തന്നെ കുട്ടികൾക്കും അനുയോജനം പ്രദാനം ചെയ്തുകൊടുത്തു. എന്നാൽ ആ വക ഇന്ത്യയിലുണ്ടായിരുന്ന അനാഥരും പാവപ്പെട്ടവരും ഇവർക്കുവേണ്ടി സമീപിച്ചുകൂടും. എങ്കിലും അതിൽ വിടാൻ അവർക്കില്ല. എന്റെ പേർ നമുക്ക് മിസ്സിർ. കരം കറിയും മരംഗം; 17

മിസ്സിസ് വിശ്വനാഥന്റെ ഫാമിലിൽ വാങ്ങിയ ഒരു വർഷം. അദ്ദേഹം അദ്ദേഹം ഈ രണ്ടു സ്വന്തം മക്കളെയും അദ്ദേഹം ബിസിനസിനിറക്കിയതിനെയും അദ്ദേഹം കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഇതിൽ അവിശ്വസിക്കാൻ കാരണമൊന്നുമില്ലായിരുന്നു.

മിസിസ് വിശ്വനാഥിന്റെ ഫ്ലാറ്റിൽ ഉള്ള കോണി കയറിയപ്പോൾ ജാസ്സിപ്പട്ട് വെലർ പറയുകയുണ്ടായി: 'മെൽകുട്ടികളെ സംബന്ധിച്ച സെൻറിക്കെൻറും മറ്റും ജംഗ്ലി നോവലുകളിലും നാടകങ്ങളിലും മാത്രമേ കാണൂ. അതിനായ ഫീൽഡിൽ ഒന്നും കാണാൻ കിട്ടില്ല. പണം കൈമാറ്റം അയയ്ക്കുകയെങ്കിൽ നിന്നു മകളെ, സാഹോദരന്റെ പക്കൽ നിന്നു സഹോദരിയെ, മർത്താപിന്റെ അടുക്കൽ നിന്നു പണിയെ, അച്ഛന്റെ അരികിൽ നിന്ന് പുത്രിയെ, ഏതായാലും ഒന്നു തെറ്റി കിട്ടിക്കൊണ്ടു പോയിരിക്കുന്നു. പണത്തിന്റെ ഇക്കയ്പുറ്റിയിലൂടെ അമ്പർക്കാർക്കും യാതൊരു ഭാഗവും കണ്ടിട്ടില്ല. കഴിഞ്ഞ പത്തുവർഷമായി ബംഗാളികൾ വളരെയധികം പ്രാക്ടിക്കലായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ട്. ഇതേയുള്ള ഈ വംശസുഹൃദത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ആശ്ചര്യകരമാകാൻ പറ്റും.'

നവെർ അതുകൊണ്ടു ചിരിയ്ക്കട്ടെ മിസിസ് വിശ്വനാഥിനോടു പറഞ്ഞു. 'വളരെ നന്നാ ഇങ്ങനെയൊന്നും വരാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഞാൻ കൽക്കത്തയിൽ നിന്നു പുറത്തേയ്ക്കു പോയിരിക്കുകയായിരുന്നു. വിശേഷമെന്താക്കട്ടെ?'

നാലുപേരുടെ ആശീർവാദം കൊണ്ട് കാര്യങ്ങളൊക്കെ നന്നാപോകുന്നുവെന്നു മിസിസ് വിശ്വനാഥ് അറിയിച്ചു. പഴയ ഫ്ലാറ്റു പുതിയ മട്ടിലാക്കിയെടുക്കുന്നതിനു ടെൻ അസൻഡ് ചിലവായി. ഇതിൽ രണ്ടു പുതിയ ഫ്ലാറ്റു വാടകയെടുക്കുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ സ്ഥലം മിഡ്ലി, ബോംബേ, മദ്രാസ് മുതലായ ഭിക്ഷകളിൽ നിന്നു വരുന്നവർക്ക് പതിവായുകഴിഞ്ഞു. കൽക്കത്തയിൽ ഭൂമി വന്നാൽ ഇവിടെയും വരാതെ പോയില്ല. മെൽവിലാസം കോറിയാൻ കൂടാതെ മിസിസ് കൽക്കത്തയും.

തിട്ടത്തന്നെ ഹാളിലേക്കു നോക്കി നരവർ പ്രസന്നത പ്രകടിപ്പിച്ചു; 'തികച്ചും ഒരു ഇന്ദ്രപുരി ചരഞ്ഞിരിക്കുന്നുവല്ലോ!' നരവർ പ്രശംസിച്ചു. 'നാലും അഞ്ചും ചെറു വേഷം നൂറും ആക്കിയിരിക്കയാണെന്നു തോന്നുന്നു.'

"സ്ഥലം വർദ്ധിച്ചിട്ടില്ല, എന്നാൽ ചിലപ്പോൾ അതിഥികൾ വർദ്ധിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് "ഇളകുകൊണ്ടു ഭാണ്ഡം വെക്ക" ചുണ്ടു മലർത്തിക്കൊണ്ടു "മിസിസ് വിശ്വാസ്" പറഞ്ഞു: 'സംഗമങ്ങളുടെ വില! എന്നാലും ഭാരത വേഷം വിലം വെക്കുവിലില്ലെ വെഡ്—പെരുത്തു വല മാന്യന്മാരും പകൽ മുഴുവൻ അധ്വാനിച്ചു നട്ട നിവർത്താൻ ഇവിടെ കയ്യടന്നുള്ളതും. അവർക്കു ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ടാകാതെ നോക്കേണ്ട കാര്യം ഉണ്ടല്ലോ. ഗേവൻ കനിഞ്ഞൊന്നു പ്രസാദിക്കത്തക്കതെങ്കിൽ അടുത്തകാലം രണ്ടു വേഷം വിലയിലും ഏതർക്കമില്ല സ്ഥലം വർദ്ധിക്കും.'

'ആരെയാണ് വേണ്ടതു്? അഭിനയം സുഖമിനയം യോ?' മിസിസ് വിശ്വാസ് ചോദിച്ചു. പിന്നെ ശരണമുദാരത്തോടെ പറഞ്ഞു: 'സുഖ കണ്ണമുറമുറ അഴക്കാവാനും. കുട്ടികളെ ഇളപ്പാലം പ്രിയന്മാരും.'

നരവർ വാച്ചിലേക്കു നോക്കി. മിസിസ് വിശ്വാസ് ചെറു ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു: 'സുഖ നിങ്ങളോട് വളരെയധികം പ്രസാദിച്ചിരിക്കുന്നു. അത് മറ്റൊരു ഇൻഡ്യൻ ഫെറോളിൽ ഒരു ജാപ്പനീസ് ഗവണ്മെന്റു നൽകിയില്ലേ?—ഏതെങ്കിലും പൊലത്തു ഒരു മനുഷ്യനായിരുന്നുവെന്നോ! സുഖ വിന്യസം ഒരു ഡിജിറ്റൽ ടൈംപിസ് അയാൾ സമ്മാനം നൽകി. ഇവിടെ കിട്ടാത്ത ജാതി. സുഖം ചില്ലറ സുഖമോടെ യോ? അതിനൊരുമുതലെന്നു പറഞ്ഞു സായ്പ്പിന്റെ കിഴക്കിൽ നിന്നു വിലയിലുള്ള ഒരു ഹാജർ പെണ്ണു കയ്യടക്കത്തു. ഏതാലോ, സായ്പ്പ് മുഴുവൻ കൂലിയും സുഖമിന കൈക്കൊള്ളു. അത പെ പെറും പീടിച്ചുവെച്ചില്ല.'

• 'വേണ്ടതെങ്കിലും പെണ്ണെങ്കിലും മാണിക്കുക്കളെങ്കിലും? ജാപ്പനീസ് സായ്പ്പിനെ പ്രസാദിച്ചിട്ടു. അതിന്നു കീഴ്ത്തു ഉപഹാരംതന്നെ.'

മിസിസ് വിശ്വനാഥ് മുഖം ചുളിർപ്പിച്ചു 'പലപ്പോഴും പ്രസാദിപ്പിക്കുന്ന അവൾ, എന്നാൽ ആരുമില്ല കയ്യയച്ചു വല്ലാതെ സംഭാവനചെയ്യാൻ ആവുന്നില്ല സമീപിപ്പിക്കട്ടെ.'

'പലപ്പോഴും മുഴക്കമുണ്ടല്ലോ? എന്തുപറ്റി ആ കട്ടിക്ക്?' നടുവർ ഉദ്യോഗം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

'കന്നം പറയണം. നിങ്ങളുടെ മിസ്സർ കേടിയയില്ലേ കേടിയം? ഒന്നരക്കം ചെലക്കുന്നതാണ്. ആവുന്നതോടൊപ്പം അതിലേക്ക് ഉറപ്പായ കൈയെഴുത്തുകാരനും പറഞ്ഞു പ്രയോജനപ്പെട്ടു. പലപ്പോഴും വന്നു ഇവിടെ ആവുന്നതും സുഖമായിരിക്കും. അദ്ദേഹം ഏതാനും മണിക്കൂർ ഇരുന്നിട്ടുപോയി. അതിനനുസരണമായി ആവുന്നതും അദ്ദേഹം കൂടിയിട്ടുണ്ട്. ഒരു തവണ പലപ്പോഴും ചോദ്യങ്ങൾ ആവുന്ന സിനിമ കാട്ടിക്കൊടുത്തു. എന്തെങ്കിലും അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടുണ്ടു. അവന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ ഇത്ര വലിയ ഉത്തര കടികൊള്ളുന്നതാണ് ആരോട് ഇത് അവർ എന്നോട് പറഞ്ഞു: 'ബിസിനസ് പ്രൊഫഷൻ' മോശമായിരിക്കും ചോദ്യം. ആവുന്നതും അങ്ങനെയുള്ള വീട് ആണ്. കേൾക്കൂ വരുമാനത്തിനും വഴിയായി, ഒരു മറ്റൊരു കൂറായി. ആയിരം ക. രൂ. തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ട്. അവിടെയെല്ലാം സകല ചെലവും കൂടുതൽ വാടക; ചെറുതായി ചിലവ് കൈയെഴുത്തുകാരൻ വക. അതിൽ ഒന്നരക്കത്തോടൊപ്പം, എന്റെ അഭിപ്രായം കൾ. ആ പാവമുണ്ടോ ഈ ഏകദേശം കുന്നത്തുകറിയുന്നത് വിദേശത്തേക്ക് പോകാനുള്ള മോശം കാരണം ഇത്തരം വരുമാന കട്ടി കിടന്നു പിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. പണി തീർത്തിയെടുത്തു. പാസ് പോർട്ടിനോട്ടം. എന്തിന് ചെറു പരമ്പരയെഴുതുന്നതാണ്? കേടിയയുടെ ഭാവം എന്തിന് പാസ് പോർട്ടിനോട്ടം സഹായിച്ചു. അങ്ങനെയായി ചെലവഴിക്കണം? അതിനും പതിപ്പിച്ചുവെള്ള ഒരു യുവവിനോദോത്സവം വിദേശസഞ്ചാരത്തിനോട് സാക്ഷ്യം കിട്ടിയ സ്ഥിതിക്ക് തകളുടെ മോശം സാധിക്കട്ടെ. എന്താനും നാൾ എന്റെ ബിസിനസ്സിന് അസ്സൽ നേരിട്ടു കായിരിക്കും. ആവട്ടെ സാരമില്ല—'

'എന്തൊക്കെയാവാം അങ്ങനെയല്ല? കൈയെഴുത്തുകാരൻ കൈയെഴുത്തുകാരൻ നടുവർ പറഞ്ഞു.

നടകീയ മട്ടിൽ കണ്ണുകൾ നിറച്ചുകൊണ്ട് മിസിസ് വിശ്വാസ് പറഞ്ഞു: 'പെൺകുട്ടിയെ ഏതെങ്കിലും കൺവെട്ടുന്നിനു അകറ്റി അവർ ചെയ്ത അതിക്രമങ്ങൾ—പാവത്തിന് അനുചര്യമില്ലവെച്ചില്ല.'

'കേൾക്കൂ പേരെട്ടെന്ന് ഒരു കൈകൊണ്ടൊന്ന്.' നവംബർ അറിയിച്ചു.

'കൈകൊണ്ടെന്നുവെച്ചാൽ തന്നെ ചെകുത്താൻ. മകൾ വരുന്നതു കേട്ടാൽ നിങ്ങളുടെ കണ്ണിൽ നിന്നുവെള്ളം പൊന്തും. ഏതൊരു പാഞ്ഞു ധരിപ്പിച്ചിരുന്നതു കേൾക്കുമ്പോൾ കണ്ണുകൾ നിറയുന്നതല്ലെന്നായിരുന്നു. ഞാൻ വിചാരിച്ചു രണ്ടുപേരും മേൽമുറക്കുന്നതല്ലെന്ന് ചോദിച്ചതാണ് നടുക്കുകയെന്നത്? അതല്ല ഉണ്ടായതു്. ഫോട്ടോയിൽ പാർപ്പിച്ചു ബന്ധുക്കൾക്കും ചങ്ങാതികൾക്കും മറ്റും സമർപ്പിച്ചു മഹാനാശം വരുത്തിവെച്ചു. വലിയ വലിയ തുക സ്വന്തം കീഴ്ത്തി നിറച്ചു പാവകുട്ടിയെ അതേമട്ടേക്കു കണിക്കുറിന് വാടകയ്ക്കു കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഓട്ടിപ്പോറാൻ അവൾ ഒരു വഴിയും കണ്ടില്ല. മേൽമുറക്കിന് റിട്ടേൺ ടിക്കറ്റ് കയ്യിലുണ്ടായിരുന്നു.'

ഒന്ന് വിരമിച്ചിട്ട് മിസിസ് വിശ്വാസ് ഇതേക്കുറിച്ച്: 'നിങ്ങൾ, കേട്ടാൽ അനുഭവിച്ചു നിന്നു പോവും. സ്വന്തം പണിയെടുത്ത അനുഭവം പോലും അവർക്കു നൽകിയില്ല. ഒറ്റിച്ചു പറഞ്ഞതെന്താണെന്നോ? ഫോറിനിൽ സഞ്ചരിക്കാതെയില്ലെ നിനക്കു് ഏതെ'

'എവിടെയുണ്ടു്?' നവംബർ ചോദിച്ചു.

'ഡോക്ടർമാരുടെയടുക്കൽ പോയിരിക്കുന്നു. കൺൽ നിങ്ങൾ ആളെ തിരിച്ചറിയില്ല. ആ മട്ടിലായി ദേഹം.'

'എന്തിനെക്കുറിച്ചു വലിയ നഷ്ടമാണു പറിയെന്നു ഞാൻ. ഈ നിലയിൽ പണിയേൽപ്പിച്ചു കണ്ടെ കൊല്ലാൻ കഴിയുമോ! മേൽമുറക്കി പകരം ഒരു പെൺകുട്ടിയെ കിട്ടി—ലീലാ സമാന്തരി. രാവിലെത്തന്നെ ഒരു സ്കൂളിൽ പഠിക്കുന്നു. ഇപ്പോൾ അടുത്ത മുറിയിൽ കയ്യാളുടെ കൂടെയുണ്ടു്.'

* മിസിസ് വിശ്വാസിന്റെ വർത്തമാനം അവസാനിച്ചു. തിരുവനന്തപുരം അന്നു ലീലാ ചോങ്ങാലിൽ നിന്നു പുറത്തുവന്നു.

പിറകിൽ പതിനെട്ടു പക്കത്തമ്പതു വയസ്സുള്ള ഒരു യുവാവ്. ചിട്ടയുള്ളവനായിരുന്നു. കയ്യിൽ പുസ്തകങ്ങളുണ്ട്. മിഷനറി കോളേജിന്റെ മേൽവിലാസമുള്ള ഒരു നോട്ടുബുക്ക് കൂട്ടത്തിൽ കറുത്തും. ചില പാഠങ്ങൾ: 'മിസ്റ്റർ പോട്ടർ ഒരു ദൈവം' എന്നും. 'കൂടി ആവശ്യപ്പെടുന്നു.' ബാഗിൽ നിന്നും കണ്ണുനീർത്തുള്ളി ഡയറി തുറന്നു കൊണ്ട് മിസിസ് വിശ്വാസ് പറഞ്ഞു: 'ഇന്ന് ഏത്? ഏ പേഴ്സൻ! എന്നാണു വരിക—പാഠങ്ങൾ.' നീയെ നീയും. സകലവും തിരയുന്നില്ല' അതു ഡയറിയിൽ കുറിച്ചിട്ടുണ്ടു്: 'അവർ പറഞ്ഞു: 'കൃത്യസമയത്തിനെത്തണം അങ്ങനെയും. ഇതല്ലെങ്കിൽ അങ്ങനെയെല്ലാം പൊതുവായും.''

പോട്ടർ പേരയശേഷം മിസിസ് വിശ്വാസ് വീണ്ടും ഡയറി നോക്കി പറഞ്ഞു: 'ചിലർ. നീ കുറച്ചു കാപ്പി കുടിച്ചു വിശ്രമിച്ചോട്ടു. അബ്ബാളിയോട് പറഞ്ഞു നിന്റെ ചൈബറിലെ കിടക്ക വീതി താറു വിരിയ്ക്കണം. ഏർപ്പാടുകൾ. ഇതപ്രകാരമുള്ള മിനിട്ട് കഴിഞ്ഞാൽ മിസ്റ്റർ ഗാർഗൻ വരും. അയാൾക്കു അധികം നിശ്ചയിക്കില്ല. ഇവർക്കു നേരെ ഏതർ പോർട്ടിലേക്കാണ് പോകേണ്ടതു്.'

ചില അകത്തേക്കു പോയിക്കഴിഞ്ഞപ്പോൾ മിസിസ് ചക്രവർത്തി പറഞ്ഞു: 'ചൈബറ വാങ്ങുന്ന ശരിക്കെന്ന—പക്ഷെ പെട്ടെന്ന് സർവീസ് നൽകുന്നു. കാര്യം കഴുത്തുക. ഇവിടെ ഫ്രണ്ട് ബെഡ് റൂം. വെളി. ഏർപ്പാട് ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അററാപ്ഡ് ബാക്കുടും, പുത്തൻ സോപ്പ്, കറുത്ത ചൈബറി ക്ലോസ്. പാലർ, ലോപ്പൻ, ഡ്രൈക്ലോസ്, ഡ്രൈസ്. ഇഷ്ടം പോലെ കാപ്പി ശാപ്പികാം. മറ്റു ചൈബറു കാപ്പി ഇഷ്ടം കഴിപ്പൂ.'

നേവർ മിഷൻ വാപ്പിലേക്കു നോക്കുന്നതു കണ്ട് മിസിസ് വിശ്വാസ് പറഞ്ഞു: 'സൂപ്പർ' ഇനിയും പൂർത്തേക്കു വരുമായില്ലേ? നോക്കട്ടെ ഇടയിൽകൂടെ, നിൽക്കൂ. ഇതാണു വരുന്നതേ അങ്ങനെയും. കണ്ണുകൾ വേഗം തുറന്നുവെക്കുന്നി പറഞ്ഞു യജ്ഞൻ നോക്കിപ്പൂ. എല്ലാവരും പറ്റാൻ സായ്പാണെന്നാണു് വിചാരിച്ചു. ഏകാ നേരം മനസ്സിലാക്കി നിർമ്മിച്ചതായിട്ടു് എത്തുമെങ്കിലുമിരിക്കുമെന്നാണു് മനോരമം. ഇതായതിൽ ചിലർ അല്ലാത്തു്. പുതിയതായി ഈ ചൈബറിലേക്കു് കടന്നു

‘വല്ലഭനാകിയും ബാലപാദം കൈ പരിച്ഛേദിക്കുന്നു. പേരുകൾ
കെട്ടിത്തൂണിത്തറ’ ആകെ ചെറുത്തുനോക്കി. ‘ഇതപോലും
നിത്യകർമ്മം’ സംഗ്രഹി നേടി സ്ഥലം വിട്ടു. പട്ടണമൊ,
ലീലകളെത്തെയും മുമ്പ് കണ്ണുതറഞ്ഞൊപ്പം അകത്തു കണ്ട വാ-
തിചാലത്താണ്’ അദ്ദേഹം—

പട്ടണത്തിൽ കൂടെ കൈയെടുത്ത ലോഹസ്തം നില നോക്കി. അടു-
ത്തിട്ടുകി മിസീസ് വിശ്വാസം തിരിച്ചുവന്നു: ‘ഇതിലൊക്കെ
താഴെപ്പിള്ള. മുന്നറിയിപ്പു നൽകിയിട്ടു പോന്നു. നിങ്ങളുടെ
യെറക്കം കൂടാതെക്കൊക്കെ കൊണ്ടു’ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മേലും. ഒരുളി
ത്തൂണിൽക്കൊണ്ടു. കോട്ടയത്താൽ സംഗ്രഹി നൽകുന്നു. മേ-
ക്കിയെടുവിൽ നിന്നു നിങ്ങളുടെ അപ്പരുന്ന സ്വയംപ് ഒരു സ്വ-
സ്ഥിതിയിലെ അയച്ചിരുന്നു. അയാൾ ഹോട്ടലിൽ പെട്ടിയും പ്രമാ-
ണവും മേക്കെ വെച്ചു അന്വേഷിച്ചുവിട്ടതെല്ലാം. മുന്നോക്കം
ചിത്രത്തിൽ എടുത്തു. അയാൾക്കു നന്നേ മോഹമുണ്ടായിരുന്നു
തന്നെയെല്ലാം നിന്നി ഒരു കളിപ്പിട്ടും എടുക്കണമെന്നും. അ-
ത്തരം ക ഹിസ്സ ത്താൽ തെക്കായിരുന്നു. തൊൽ സ്വയത്തി-
ച്ചിട്ടു.’

നടവർ ഈ സന്ദർഭം കൈവിട്ടിട്ടു. അയാൾ പാഞ്ഞു;
‘എന്റെ ഈ പ്രതിവിമിത സുഖവിന പരിചയപ്പെടുത്തിക്കൊ-
ടുക്കുകയായിരുന്നു. അവളെ കണ്ടുകണ്ടു മുന്നിട്ടു നോക്കിക്കൊ-
ള്ളു’ ഇന്ത്യയിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോകാൻ വിചാരിക്കുന്നു.’

മിസീസ് വിശ്വാസം മുഖം കോളി. പിന്നെ സോമനോ-
ള പാഞ്ഞു: ‘ഹോട്ടലിലേക്കെത്തിൽ’ മോന്നു! ഇവിടെത്തന്നെ
കൂടാതെല്ലാം. മിസ്സർ ജയസംവൽ പോയൽ സുഖ പ്രതിയാ-
വും. അമ്മളുടെ ചേംബർ വാടക മോട്ടോറിൽ പകുതിയെ-
വത്ര.’

ഇറക്കെ പരിച്ഛേദമായി നടവർ. ‘ഇതാകട്ടെ ഇതാകട്ടെ-
കെ പാർട്ടി.’

മിസീസ് വിശ്വാസം പാഞ്ഞു: ‘അയാളെയും ഇവിടെ-
ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവത്ര. അങ്ങനെയും എഴുതുക കറവാണു’.
കുടുംബകളിലെ പുറത്തേക്കു വിടാൻ തുടങ്ങിയത് വെള്ളത്ത-
താൽ. തന്മൂലം, അമ്മളും, ഇപ്പോൾ പാർട്ടിയിൽക്കു’.

“എന്നെയുള്ള സിന്ധവർ. മറ്റൊരാളെന്ന് ചൂഷിക്കുന്നതായി ആരാക്കൾ വന്നു കാലുപിടിക്കുന്നു.”

നടവരനും കാലുപിടിച്ചുനോക്കി. മിസിസ് വിശ്വാസ് ഉള്ളുകിയില്ല. അവൾ പറഞ്ഞു: “സുഭ നയ്യാറായിരിക്കും. നിങ്ങളുടെ സായംപിന്നെ പറഞ്ഞു കരയും ധരിപ്പിച്ചു” ഇവിടെക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കാൻ സുഭവിനെ ഏർപ്പാടാക്കിയത്. പോരേ! കണ്ടോള. നിങ്ങളുടെ മുതലായി എത്രയേറെ പ്രസാദിക്കുമെന്ന്. മണ്ടപേരയും അവരുടെ പാട്ടിനു വിട്ടിട്ട് നമുക്കു മുന്നോട്ടു കടക്കുക ഇവിടെയിരുന്നു ചായക്കുട്ടി ചുവെപ്പിപ്പറയണം..”

വശിഷ്ഠക്കുറുപ്പിനെയെപ്പറ്റും നടവർ മിസ്സിർ കണ്ട കയ്യും ചുരുട്ടിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്നത് സോമൻ കണ്ടു. മനോഹരമായ കർമ്മ മുമ്പിൽ തന്നിരിക്കില്ല. തട്ടിയതായി അയാൾക്കു തോന്നി. എന്നാൽ സോമൻ “ഈ വക അങ്ങനത്തെ വിചാരമുണ്ടായതായില്ല. മുമ്പിൽതന്നെ കണ്ടു മുറുകാൻ കട്ടയിൽനിന്നും അയാൾക്കു “ആസ്ത്രോവാത്തി വിഴുങ്ങി, കണ്ടും കൊണ്ടും അയാൾ മനസ്സിനെ തയ്യാറാക്കുകയായിരുന്നു. പക്ഷെ, മറ്റൊരു അനുസരിക്കാൻ കൂട്ടാക്കുന്നില്ല. ഒന്നു മരിക്കുകയിൽ ഒരു പക്ഷെ, സുഖം അനുഭവിക്കുന്നു.

നടവർ ബാബു പറഞ്ഞു: “നിങ്ങളുടെ നെഞ്ചിലെഴുത്താണ്” പൊട്ട നടവർ മിസ്സിർ നിങ്ങളുടെ അടുത്ത് വിചാരിച്ചിരുന്നുവെന്നും അയാൾ കഴിയുന്നില്ല. ഈ നാടിലും എത്ര പറ്റിപ്പോയി എന്നാണ് എന്റെ ആലോചന. പെൺകുട്ടികൾക്കും എത്രപേരെ വർദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു ഡിമാൻഡ്! ആദ്യ മാസം മുമ്പുവരെ ഈ മിസിസ് വിശ്വാസ് ഉച്ചയ്ക്ക് മകളുണ്ടാകും എന്റെ ഓഫീസ് ഡാത്തിൽക്കൽ പാർക്കിടുന്നിരുന്നു. പാർക്കി കാക്കുവെക്കി കാൽപ്പിടിച്ചിരുന്നു. എത്രയോ തവണ പാഞ്ഞിട്ടുണ്ട്—നിങ്ങളും ഇപ്പോഴും കാണാതെ പോയിട്ടുണ്ടുവെന്നു പറയുന്നുള്ളു. ഒരു ജീവനക്കെങ്കിലും അവിടെനിന്നോ സുഭവിടെനിന്നോ കൂടെ നിൽക്കൂ. അങ്ങനത്തെ ചെലവും ഇല്ല. എന്നാൽ മിസ്സിർ, നടവർ മിസ്സിർ ഇതിൽനിന്നൊപ്പം ആദ്യ ഗതം മുൻപേ നിൽക്കുകയുള്ളു. ഇതിന്റെ മേൽ ഉള്ളിലെക്കു കടക്കാൻ

ഏതൊരു കിട്ടിപ്പു, അങ്ങനെ കൈയ്ക്കിരുത്തുന്നതിൽ നമ്മുടെ വിശുദ്ധാസിയെപ്പോലെയായിത്തീർക്കുകയായിരുന്നു.

ഏതു പാഞ്ഞിട്ടും നടവർതിത്താൻ കേൾക്കേണ്ടതായിരുന്നു. പാർക്കു സ്ത്രീയിലെ കലാപം വരിയിലിരുന്നു. രണ്ടുപേരും ചായുകുട്ടി. അവിന്നിറങ്ങി അലിബിയോടൊന്നിനു മുമ്പ് ചെങ്കുത്തായപ്പാർക്കു ഉണ്ടു നിൽക്കുന്ന പരമേശ്വരൻ.

‘അല്ല പരമേശ്വരൻ?’ നടവർ അടുത്തുചെക്കു ചെന്നു. ‘അങ്ങനെയോ!’ വളരെ നാളുകൾക്കുശേഷം നടവർക്കു കണ്ടുകിട്ടിയ പരമേശ്വരൻ പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായി.

‘നിങ്ങളുടെ ബോർഡിങ്ങിലുള്ള പൊലീസ് റോഡ് ഉണ്ടായതു?’ നടവർ അറിയത്തക്ക കാര്യങ്ങളൊന്നുമില്ല.

‘പൊലീസ് റോഡ്’ അതാണോ? ഏതൊരു പ്രതിജ്ഞയിൽ കയറിയ! പരമേശ്വരൻ ഉണ്ടു പ്രകടിപ്പിച്ചു. ‘അതേ അതിൽ വീടു പൊന്നു.’

പരമേശ്വരൻ വയസ്സ് 50 കാണും. ശുദ്ധ് കിട്ടിയ ഒരുവൻ പീടണമു കിടക്കുന്ന ദേശം. പക്ഷെ അറുനാളുകളിൽ ആരു ശുദ്ധ്യാനയിക്കാണെന്നു കാണാം. നടവർ സോമനാഥു പാഞ്ഞു: ‘ഇതൊരു ഇവിടെ ഒരു ബോർഡിങ്ങിൽ വിളമ്പുന്നതായിരുന്നു. പൊലീസിന്റെ സങ്കല്പമെന്തു? ടു പൈസ സമ്പാദിച്ചിരുന്നു.’

‘ഇപ്പോൾ ഏതുപെയ്ത പരമേശ്വരൻ!’ നടവർ ചോദിച്ചു:

‘പരമേശ്വരൻ നാളുകളിലേക്കു പോയി സാദാ! ഇപ്പോൾ ചിലർ മാർഡർ സങ്കല്പമെടുത്തു. അങ്ങനെയൊന്നെങ്കിൽ സാദാ കരംപാടിനി ജയിൽ വിട്ടുപോന്നതിൽപ്പിന്നെ ഒരു സ്ത്രീയെ തൂങ്ങിയിരിക്കുന്നു. കടലിപ്പോൾ അപ്പോൾക്കിത് പരമേശ്വരനെന്നും പറഞ്ഞു കരം പെൺകുട്ടിയെ വെട്ടുന്നു. പക്ഷെ ഒരു പരിചയക്കാരനായ പക്ഷെ വിവരം കിട്ടിയിട്ടുണ്ടു. ഒരു വിവരം കഴിഞ്ഞുപോകുന്നു.’

നടവർ ചോദിച്ചു: ‘അതു ശരി, അതല്ല പരമേശ്വരൻ. ആവശ്യത്തിനെ അറിയുകയുണ്ടു പെൺകുട്ടിയെ സങ്കല്പ കരഞ്ഞു പൊതുവുണ്ടോ?’

‘പരമേശ്വരനായിട്ടു സാദാ! ഗുഹസ്ഥ കരംപെൺകുട്ടിയെ അതു ശാസ്ത്രം സ്ത്രീകൾ വരുന്നുണ്ടു. അതുകൾ സ്ഥലംകൾക്കു

കുറന്നുണ്ട്" ബ്രഹ്മിന്റെ ഭാവം, ഇങ്ങനെയുള്ള ഇടങ്ങളിൽ സ്ഥലത്തിനാണ് കാരണമത്രയും."

നവോദിതനായ ആശ്ചര്യം തോന്നി. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'ചർച്ച്, നിങ്ങൾ എന്റെ വളരെ നന്മയായിട്ടുള്ള ചങ്ങാതിയാണ്. ഇപ്പോൾത്തന്നെ അതിൽ കഴിയുമ്പോൾ ഒരു നല്ല പെൺകുട്ടിയെ?'

ചർച്ച് പറഞ്ഞു: 'ഇതിനാണോ വിശേഷം സാദാ നമുക്കു, ഇപ്പോൾത്തന്നെ കാട്ടിക്കൊടുത്തു മുന്നോട്ടുവരികെ.'

'നിനക്കു മേലോട്ടായിട്ടുള്ളതാവണം, തെരുവിലെ സിനിമയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ നിങ്ങളുടെ സഹായം വേണം.'

ഇപ്പോഴാണ് സംഗതിയുടെ ഗതാവം ചർച്ചയെ മനസ്സിലാക്കുന്നത്. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'എന്നാലപ്പോൾ കർമ്മശാലയിൽ സാദാ! പത്തുപതിനഞ്ചു മിനിറ്റു മാത്രം. മേൽപ്പട്ട അംഗംഗാളി പെൺകുട്ടി. പക്ഷെ അപ്പോൾ അകലെ പോകാൻ വേണ്ടി. ഗൃഹസ്ഥകുടുംബത്തിലെ സന്താനം, ആരുമറിയാതെത്തന്നെ വളർ.'

'അതൊക്കെ അവിടെ വെച്ചു കയ്യാൽ. എല്ലാവരും ഗൃഹസ്ഥർ തന്നെ.' നവോദിതനായിട്ടുള്ള ചർച്ച്.

'ഈ നിറഞ്ഞ സന്ധ്യയ്ക്ക് അതിർത്തുപറയില്ല സർ.'

'ചർച്ച്, കറുപ്പുചെറുപ്പത്തിൽ പഠിയ്ക്കുന്ന ചർച്ചയെ?' നവോദിതനായ ചർച്ചയെ ചർച്ചിച്ചു.

'അങ്ങനെയൊരു കൂട്ടം കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാം. ക്രിസ്ത്യൻ കോളേജിൽ ഇത്തരം കോളേജുകൾക്ക് അതി പെൺകുട്ടി. ചർച്ച ഉറച്ച സ്വഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു.

ചർച്ചയെപ്പറ്റി അയാൾ സോമനെ കെട്ടിയെടുത്തു. നവോദിതനായിട്ടുള്ള ചർച്ചയെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു. 'മുൻ കൈനനെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു. ചർച്ചയെ ഒരു കുറുപ്പ്! അതിനായിട്ടുള്ള അയാൾ കർച്ചയെ സർ ചർച്ചയെ, കൂടെ വരാൻ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു. നിങ്ങൾ ഒരു പെൺകുട്ടിയെ സോമനെ—ഒന്നിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു. ഇങ്ങനെയൊരു കൈ കൈയാവണം.'

സോമനെപ്പറ്റി അയാൾ നീക്കുന്നതു കണ്ടു നവോദിതനായ ചർച്ചയെ: 'പെൺകുട്ടിയെ! വെറുതെത്തന്നെ എന്തെ'

ഇന്നുനിൽ കണ്ടാൽ. ആവശ്യമെന്നത കണ്ടാൽ നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടി മറ്റൊരുതരം ആൽ തന്നെ സംസാരിക്കാം. പോകൂ?”

‘കണ്ഡം കണ്ഡം’ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് നടുവർണ്ണ നാലാംവർണ്ണ. സോമനാഥൻ ചങ്ങനാശ്വതിയെപ്പോലെ സ്ത്രീകൾക്കു വേണ്ടിയായിരുന്നു. രണ്ടാം ആസ്ത്രം തിന്നിട്ടും നിന്നിട്ടു കേൾക്കുന്നതിന്റെ വലച്ചിൽ. എന്നാൽ പല തരത്തിലും പരിശ്രമിച്ചു അയാൾ മനസ്സിനെ പിടിച്ചുനിർത്തി.

അതുതന്നെ! കൈപാത്രം സ്നാനത്തിന്റെ കനിപ്പുപത്രം. സാമ്പാക്കാരമ്പന്നൻ, മനസ്സ്, സുഷിക്ഷിതൻ ഈ തുടങ്ങിയ പെൺകുട്ടിയെത്തേടി ചുറ്റിനടക്കുന്നു. എന്നിട്ടും അയാളുടെ കോണിയിൽനിന്ന് അയാളെ പീഡിപ്പിക്കുന്നില്ല. സോമനാഥൻ ഇപ്പോൾ ഏതുവിധ കൂസൽ. ഇറങ്ങിക്കിട്ടിട്ടു സ്ഥിതിക്കും ഇതിന്റെയൊരവസാനം കഴിഞ്ഞു. ഈ ജനാഭനായകൻ അയാൾ പല തവണ മുങ്ങിക്കിടന്നിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ അവസാനം വളരെ കഠിനമായി ചെല്ലും. കൽക്കൽക്കൽ കെട്ടിൽ അന്ധകാരത്തിന്റെ അലയുണന്നു. താഴ്ന്നു താഴ്ന്നു വരുന്നു. അത്രയും വെച്ചുതൂങ്ങിയിട്ടില്ല. എന്നാൽ ഗഹവരായ അനുഭൂതികളുടെ നിർമ്മലമായ പലതാണ് സ്മരണപ്പെട്ടിട്ടു. സർവ്വതും ഇതും പരന്നപോലെ സോമൻ അറന്നി.

ചങ്ങനാശ്വതി പറഞ്ഞു: ‘നടപർണ്ണ ഈ കൈയിൽ കൈക്കൊണ്ടു ആളാണ്. അയാളെ ചതിച്ചാൽ എന്തിനും മറ്റ് ഡർ സങ്കല്പം കൈയിൽ നിർമ്മിതിക്കാൻ കഴിയില്ല. നിങ്ങൾക്കും വിചാരപ്പെടണം. നിങ്ങൾക്കും പൊതുസാധനം തിരികെ തിരിച്ചു.’

ഈ വൃദ്ധനായ ആളെ ധരിപ്പിക്കും? മനസ്സ് കൈക്കൊള്ളും. പൊതുവെ. എന്നാൽ സോമന്റെ മനോഭാവമെന്നും ചങ്ങനാശ്വതി പറഞ്ഞു. ‘ഈ ഗവേഷണത്തിന് ചെല്ലുന്ന തരംഗം മനസ്സിലും അതിന്റെ കൈകൾ കഴിയില്ല. എന്നാൽ പെൺകുട്ടിയുടെ പൂർണ്ണ വ്യക്തികളും മനസ്സിലും പൂർണ്ണതയും ‘കൈകൾക്കുള്ള വക കണ്ടിടത്തു കൈകൾക്കുവേണ്ടി.’

ചരണമന്ദിരം ഇതിന്നു: "പിപ്പി അന്നിപ്പിള്ളിൽ വേണം. കഥാ, നായനരക്കുടമെ കടിപ്പിക്കുമെന്നോ? പിപ്പി പെൺകുട്ടി രണ്ടെട്ടെ ഏറ്റാക്കുക! അരിയരമോ, പട്ടുരയെത്ര അകലെ നീ നന്നെ വരുന്നതെന്ന്? ഗസിയ, നാക്തല, ഓലിഗന്തം, കെവലവംപാട്ട്. കറു ചിലർ എത്തുന്നതു് ബാറാസത്ത്, കൈപുകർ, ഹാബഡാ, ഗോബർ ഡാംഗ മുതലായ ഇക്കൽ ഉയിന്നിന്നു. കോർഡിത്തിൽ പണിയെടുക്കാൻ ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നു സ്ഥലം. ആർക്കുമാറാസാകുമ്പോൾ നമ്മന്നിയിൽ നീല്ല. ഇപ്പോഴുള്ള കെലിഫോൺ സ്ത്രീകൾ പരിക്കുപറ്റിയ കർ കസാലകളല്ലാതെ യാതൊന്നുമില്ല. എപ്പോഴാണ് എൽ കെലാർ വന്ന കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോവുക എന്നു കാണുകകഴികുന്നതെങ്കിലുമുള്ള പെൺകുട്ടികൾക്കു്." ചരണമന്ദിരം വാങ്ങിയിരുന്നു. മറന്നിയായ ശ്രോതാവിനെ കിട്ടിയതിൽ ഉത്സാഹിതനായി അയാൾ. വാങ്ങിത്തന്നു ഇതിന്നു: "നാണു എന്നു സംധാനം കുറച്ച കമ്മിയായ പെൺകുട്ടികൾ ഡാൻസ് സ്ത്രീകൾക്കു് പോകുന്നു. ബാറാസം നൃത്തം പഠിപ്പിക്കുന്നതാണെന്നു് അവിൾ പരസ്യംചെയ്യുന്നു. വളരെയധികം തട്ടിപ്പുകാർ അവിടെ ചെല്ലുന്നു. ഒന്നും രണ്ടുമായി വെള്ളവാരം കഴിയുന്നില്ല. എന്നാൽ അങ്ങനെയെല്ലാം കെലിഫോൺസ്ത്രീകൾ ആവക ശല്യമില്ല. ഇപ്പോഴും എന്തെങ്കിലും അറിയില്ല, കൈപ്പട്ട കടംബത്തിൽ ചെലുപ്പിക്കാൻകൊണ്ടു വീട്ടിൽ പറഞ്ഞുപോരാനും സൗകര്യം. പക്ഷേ ദിവസത്തെ മാപ്പററാൻ ദൈവനിങ്ങളുടെ ശേഷം വെയ്ചി അടിസ്ഥാനത്തിൽ കറച്ചൽ ഉണ്ടാവി. അപ്പനമ്മൾ വല്ല അസന്തിയും പുറപ്പെട്ടാൽ അങ്ങനെയെല്ലാം പെൺകുട്ടികൾ പരമം വൈകിട്ട് മൂന്നു കൊല്ലം പത്തു വരെയുള്ള കെലിഫോൺ, പകരം മാപ്പററാൻമുൻകൂട്ടിക്കൊണ്ടു്. കറണും, ഇതുമായുള്ള കെലിഫോൺ കറണകളാലായ യുവതികൾ പണിയെടുക്കാനിഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല. അപ്പനമ്മൾ ചെലുപ്പാഴും

കൂ നീരക്കുന്നതായും കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അ ഉപജാപനം വൃദ്ധ-
 ഷിക്കുന്നു. നണ്ടു മൂന്നു പേർ അയരം പുറത്തുനിന്നുവരും സിംഹ-
 നു വലിച്ചുകൊണ്ട് കാണിയിരിക്കുന്നു. പുതിയ റെഡ്ഡി
 പെൺകുട്ടികൾക്ക് വിശ്രമിക്കാനിട കിട്ടിയിട്ടുണ്ട്. ഒരു ബീഡി
 തകാളത്തെയെ ചരണമാസം: 'നിങ്ങളുടെ അറൻ പൊകുന്ന പെ-
 ള്ളു' ആറു ശതമാനവും ഹൈന്ദവം. പേടിപോലും തീർന്നിട്ടില്ല.
 മേന്മയെ കഴിഞ്ഞാൽ ഒരു മിനിറ്റുപോലും നിശ്ചിതം. ഏതാണ്ട്
 ബാലഗണ്ഡിന്റെ തിരിവുവരെ കൊണ്ടുപോയി വിരട്ടണമെന്ന
 യും വരാറുണ്ട്. ഏതാണ്ട് വീട്ടും ആ വഴിക്കു തന്നെ. കണ്ടുണ്ടു-
 റപ്പികളും അതാവും.'

പെൺകുട്ടി ഏതാണ്ട് ഉൾ പരണമാസം ഏറ്റവും ഏർ-
 പ്പാഴും ചെല്ലും. വീണു പറഞ്ഞു: 'അഞ്ചു മിനിറ്റുസമയം
 അകന്നു. സർ. അഞ്ചു മിനിറ്റുസമയം സ്പെഷ്യൽ സാരിയുണ്ട്',
 ഉപജാപനം അറിയാം 'മലകൾ പതി അഞ്ചു മിനിറ്റു
 കൾ വേണ്ടുമാറുന്നു.' അഞ്ചു മിനിറ്റുകൊണ്ട് 'എവർ സ്പെ-
 ഷ്യൽ' പുറത്തു വന്നപ്പോൾ അയരം വീണ്ടും ചോദിച്ചു: 'സാ-
 റിയുടെ നീവു പിടിച്ചുപറ്റും. ഇല്ലെങ്കിൽ പാറത്തോളം മാറാൻ
 പാറം. ഒന്നിരക്കുസാധിനകിട്ടു ഇവിടെ.'

വരാച്ചിലേക്കു നോക്കിയ സോമൻ ഇനി അറക്കിക്കൊ-
 മിയുവാ കണ്ടു. എവരിയെ വണ്ടിയിൽ കയറ്റി, പരണമാസൻ
 നീണ്ട ഒരു സലാം വെച്ചു. അയാളുടെ കീഴയിൽ നിന്നു
 പത്തുറപ്പിക്കുകയുള്ള കയ്യിൽ വെച്ചുകൊടുത്തു. ബാഹ്യ സഞ്ചാ-
 കായി. അയരം ചോദിച്ചു: 'എവിടെ ചോകാനാണു വിപാ-
 രം?'

'ഗ്രോവ്' ഇൻഡ്യൻ ഹോട്ടലിൽ' സോമൻ പറഞ്ഞു. അ-
 റൻ പഞ്ചലിപ്പിച്ചുവന്ന കണ്ണുസാധനത്തിൽ സോമൻ സ്വയം
 അന്നി അമ്മയുടെ. ഈ പതിനാലു മിനിറ്റിലും കൊണ്ടു ഇറ-
 യിലു. എവരിയെ വണ്ടിയിൽ പിടിച്ചിരുത്തുന്നതിനു മേൽ
 വും അറക്കിയില്ല സമോപം. 'എന്തിനു സമോപം?' കണ്ണു
 കൾ ചുരുട്ടിയിട്ട ഒരു സോമൻ ശ്രദ്ധയും സുസംസ്കൃതനായ
 സോമനെന്തെ ചോദിച്ചു: 'എന്തെങ്കിലും ഇഞ്ചിഞ്ചായി വേണ്ടു
 സാഹിത്യത്തെ കാലത്തു ആരോടൊന്നിടേക്ക് വന്നിട്ടു—ഏ-
 തിക്കൊണ്ടു ഓടി? അറക്കുന്നതെന്നു കഴിയുന്നു?' എവർ തികച്ചും

[illegible]

ഭരണക കണ്ട ഉൾ ശിശുചിരം നന്നിരിക്കുന്നിട്ടു നോക്കി
പിന്നെ ആരോടൊക്കെ രണ്ടുപേരെയും ഇരിക്കാൻ പറഞ്ഞു.

[illegible]

കുറന്നു. ഈ പ്രശ്നത്തെക്കുറിച്ചുതെളി. കറുത്ത. ഗോവകളുടെ വാലുകൾക്കുള്ളിൽ നിന്നും അധാരം. ആദ്യം 'കു' പിടിച്ചുവന്നു തെളിഞ്ഞു.

സോഫ്റ്റ്‌വെയർ മേഖലയിലെ സാങ്കേതിക വിദ്യയെക്കുറിച്ച് അറിയാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർക്ക് ഈ കോഴ്സ് അനുയോജനമാണ്. കോഴ്സ് പൂർത്തിയാക്കിയിട്ടുള്ളവർക്ക് സാങ്കേതിക വിദ്യയെക്കുറിച്ച് അറിയാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർക്ക് ഈ കോഴ്സ് അനുയോജനമാണ്. കോഴ്സ് പൂർത്തിയാക്കിയിട്ടുള്ളവർക്ക് സാങ്കേതിക വിദ്യയെക്കുറിച്ച് അറിയാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവർക്ക് ഈ കോഴ്സ് അനുയോജനമാണ്.

மேல்கூறிய பரணை: “உளமுய்யும்களா கிதி லிணை
கக கணு”. இலியியைக்” புத்தையகெளனிழையினா.
வகிய வபயிழையி லுண்களகெள” ககஜி”

“നീനൊന്നാലോചിക്കുകയും ചെയ്യാതെയാണ് ഡോണാട്ടോ” എന്ന് പറഞ്ഞുകൊണ്ട് കണ്ണൂരിലെ സോമനാഥ് നാഥസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിൽ നിൽക്കുന്നു. എന്താൽ സോമനാഥക്ഷേത്രം മലിനമാണ്. പക്ഷെ അവിടെ.

“ഗോതകംഗി സ്കൂൾ” ആരംഭിക്കുന്നതിനുള്ള, “കുടുംബശ്രീ” മത സിററിസ്റ്റം, അകത്തു മത കമ്പ്യൂട്ടർ, കൃഷിയിലോടുകൂടി,

മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ കയ്യൊപ്പം നൽകുകയും ചെയ്തതായാണ് അധികൃതരുടെ അറിവ്. ഗവണ്മെന്റിന്റെ അനുമതിയോടെയാണ് ഈ തീരുമാനം എടുത്തതെന്ന് നൽകുകയും ചെയ്തതായാണ് അധികൃതരുടെ അറിവ്. നൽകിയിട്ടുള്ളതായും, അധികൃതരുടെ അറിവ്.

ശിട്ടലി അവകാശിച്ച് സോഫാമിടിരിക്കുന്നു. അവർ നീക്കം ചെയ്യുകയാണ്. അതിൽ വീക്ഷിപ്പി ചുറ്റിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത് കണ്ടുകൂട്ടി. അതിൽ സഹായത്തോടെയെത്താൻ സോഫാമിട്ടിക്കൊന്നുവെക്കും, ഗോതയെ ചോദിച്ചു: 'വെട്ടും കഴി കണ്ടെത്താനാണോ?' ശിട്ടലി മിണ്ടിയിട്ടില്ല. പിന്നെ കർമ്മം തൊട്ടിച്ച് സോഫാമിൽ നെക്കൽ തിരിക്കുക ചോദിച്ചു: 'നിങ്ങൾ കണ്ടെത്താൻ വെട്ടുന്നത്?' സോഫാമി മനം വെക്കുന്നതു ചാത്തു കൂട്ടാൻ ഗോതയെക്കൊണ്ടുവന്നു.

ശിശുലിപ്പൂടെ രാഹം, മരിക്കൽ കൂടി നശിപ്പിക്കാനായെങ്കിലും
 കറുത്ത പാണ്ടയ്ക്ക് 'ഇരിക്കു മിസ്റ്റർ ബാഗർജി, കണ്ടുപിടിക്കുക
 കൂടി ശിശുലിപ്പൂടെ സംസ്കാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും....'

[illegible][illegible]

ഗോതകംജി സോമൻ" അസംഖ്യമസംഖ്യം നന്ദി പര
ണമു. അയാൾ പറഞ്ഞു; 'പക്ഷമും സംസാരിക്കേണ്ടതു്. കപര
ശുദ്ധിയെന്നതു്.'

ഉത്ത ചുറ്റി നന്നിട്ടു വരക്കെന്തെ" സോമൻ അറിയിച്ചു.
ഗോതക നിർവ്വേദനമെന്നു പറഞ്ഞു; 'നിങ്ങളെ ഒന്നു മണി
ക്കൂർ കഴിഞ്ഞു' തിരിച്ചു വന്ന ചന്ദ്രൻ്റെ കിരീടം കണ്ടിരിക്കിട്ടു.
അതി തിരക്കെ ഹോണിയി വീളിക്കാം.'

ഒന്നു മണിക്കൂർ സന്ദർശനമുണ്ടായ സോമൻ ഏതെങ്കിലും
ധീമല കണ്ടവകളിൽ ചുറ്റിക്കൊണ്ടി, അകത്തു പഴയ
സോമൻ അയാളെ കണ്ടിരിക്കെ ഗദ്യകുഴപ്പമുണ്ടാക്കി നോക്കി.
എന്നാൽ കറക്കുകയില്ലാതെ അയാൾ അവനെ അകറ്റി.

ഗോതകിൽ അകത്തു നടന്നപ്പോൾ അയാൾക്കു മുമ്പു
അി ഉണ്ടായി. അതി സിംഹാശിപ്പുവരുന്ന വിചാരം ഇല്ലാ
തായി. തളർന്ന ഒരു ഗോവില്ലയായ് അയാൾ ചോദിച്ചുവെന്ന്
അതിന്റെ സ്ഥാനത്തു്. പൂജ ഗോവില്ലയുടെ ധീര പരവിപ്പാ
സമയത്തു അയാൾ ഗോവ് ഇൻഡ്യൻ ഗോവിലിൽ നിന്നിട്ടു
അി ചന്ദ്രൻ്റെ കൈ കൈ വീരിച്ച സോഫത്തിൽ ഇരുന്നു.

ഗോതക പരഞ്ഞതിൽ നിന്നു പതുക്കെ മിനിട്ടു കാര്യം കൃത്യ
മെടുത്തു. ഒരു മണിക്കൂറും നാൽപ്പതു മിനിട്ടുമായപ്പോൾ ഗോത
ക ഹോണിയിൽ വീളിച്ചു. അയാളുടെ ശബ്ദത്തിൽ അയാൾ
കൂടുതൽ സ്ഫുടിച്ചിരുന്നു; 'ഹാക്കു മിസ്റ്റർ ബാഗർജി, വീ
ഹർവ്വ' ഫിനിഷ്ഡ്'

ഫിനിഷ്ഡ്| അതിനർത്ഥം? സോമൻ ഗോതകംജിയെ
ഒരു മുറിക്കിടക്ക കല്പിച്ചു. ഇതി, കട്ടയൻ സന്തോഷമുണ്ടിട്ടു.
ആ സുഖയാനന്ദമായ നിമിഷത്തിൽ ഉള്ളിലെ പഴയ സോമൻ
ഇളകിയാട്ടം തുടങ്ങി. അവൻ ഗോവില്ലാ സോമനെ ഒരു ചോടി
കൊണ്ടു. 'ഫിനിഷ്ഡ്' എന്നുവെച്ചുവെക്കും?' അയാൾ സോമൻ

പിറ്റേദിവസം "ഹിന്ദിബീഡം" എന്ന പരമ്പരയിൽ അവസാനിച്ച്, നോമ്പിന്റെ അവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കാം. എന്നാൽ ഹിന്ദിബീഡം എന്ന പരമ്പരയെങ്കിലും അഞ്ചുതലമുറകൾക്കു മുമ്പെങ്കിലും അവസാനിച്ചു. അകത്തു സോമനാഥസ്വാമി മഠം സൂക്ഷിക്കുന്ന ചെങ്കുട്ടി, അതാതി: 'നിർമ്മിത അകകുട്ടി'കൾ കെട്ടി സ്വകാര്യവൽക്കരിക്കപ്പെട്ടവ പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടും അന്ധരും അന്ധനല്ലേ?

അകത്തുനിന്നും സോഷലിസം കർഷകങ്ങളെ ഉത്തേജിക്കും. അവിടെ
ഒറ്റാ കോളിക്കാൽ പോയിട്ടു. ഏതാൽ ആ വക വാങ്ങാതിനും
കൊണ്ടാൽ സോഷലിസം സാധ്യം? കിസ്കൂർ, കോത്തകത്തു്
ഇപ്പോൾ തന്നെ സംസ്ഥാനീകരണം, ബിസിനസിനെ സംബ
ന്ധിച്ച കാര്യങ്ങൾ വായിച്ചിട്ടില്ലെ? സ"ലൈക്" കി അതേയ്ക്ക്
അവിൽ ഇറാൻ ഇസ"ഫോമു്".

അനേകം ഇന്ത്യയിലെ ഫർണിഷിംഗ് നിന്നും പുറത്തുപോയ ചെറിയ ഇന്ത്യപോലെയെ നോക്കൂ. വെറുപ്പിന്റെ കൈകൾ.

കുറച്ചു കൈകാര്യം അയക്കാവുന്നതാണ്. എന്നാൽ ക്ലിപ്തമായ മുദ്രയിൽപ്പെട്ട് നെടുകിയിരിക്കുക പറ്റിയിട്ടുണ്ട്. പ്രസ്ഥാനത്തെക്കുറിച്ചു: 'ആവിഷ്കാരത്തിനായി നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട വേദം വെട്ടി. ഗോപാലയുടെ മുദ്രയും അദ്ദേഹം ചെയ്തു. 'വേദം' 'വ്യാസഭാര്യ' എന്ന രണ്ടാലും വാക്കുകളിലെ ബന്ധിപ്പിക്കൽ ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.'

സോമൻ കിരീടമകൊണ്ടു പറഞ്ഞു: 'കൊട്ടു ഓമനാനുള്ള' ഉപദാനുകയായിരുന്നു.'

‘ഭയം’ മിസ്റ്റർ! നിങ്ങൾ കറുത്ത കൈയ്യ നന്ദാ, തങ്ങൾ
 ദൂരം കൈനന്ദന മി: സുനിക്കുറിക്കൻ മുറിയീലോട് അയച്ചു
 നന്നു കണിക്കുറായി ബഹിഷ് ഇരിക്കുന്നു. ഇരിക്കാതെ പറി
 ദൂരമു. മി: ശർ വഹിയ ഗവണ്മന്റ്“ എൻ്റീനിയർ. ഒരു
 അടിച്ച ബംഗാളി കൈവക്കനാകം തൊള്ള കടിച്ച ദൂരമിട്ടു
 തൊഴുന്നിനിപ്പ്. അയരം എനിക്കു ഹാൻഡ്-വേയ്ക് അ
 കെട്ടിവില്ലാതെ പറഞ്ഞു: ‘ബാഷ്കട്ടികളുടെ രോഗി ഇറങ്ങുക
 -നിക്കവച്ചിട്ടില്ല. ഇന്നുക്കുറായിട്ടാണ് ക്യാക്കം’ൽ ബാഷ്ക
 കണമ്. അത് യു ഹോർ യുവർ കറുത്തകം’ണ്ട്. ദൂരം
 തൊഴുകുക എന്ന സൂചിപ്പിക്കുന്നിരിക്കാതെവെന്ന് അതി

കുതിച്ചു കൈമാറും പൊക്കും ഉണ്ടായാൽ ഒരു അറിഞ്ഞിട്ടുള്ളപ്പോൾ ശിശുവിന് എന്തെങ്കിലും കാര്യം.

ഗോതക ഉപേക്ഷ പരിശുദ്ധ നയിച്ചു. ശിശുവിനോട് പണം കൊടുത്തുകൊടുത്തു സോമൻ അറിയിച്ചപ്പോൾ അയാൾ ആശ്ചര്യം അഭിനയിച്ചു.

സത്യമുള്ളതായ ഗോതക പരമ്പര; 'ശിശുവിന് ഇപ്പോൾ' വെളിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ വെളിപ്പിക്കും ബംഗാളി. സ്വന്തം അമ്മയിൽ പിറവിയെടുത്തതിനുശേഷം ആഗ്രഹിച്ചു. കിടക്കയിൽ കിടക്കുന്ന സമയവും. ഒരു കുട്ടിക്ക് അമ്മ കൊടുത്തിട്ടുള്ള എന്നാണ് പറയുന്നത്.

മി: ഗോതക ഇന്ന് കഴിഞ്ഞുവരികുകയാണ്. അന്ത്യോശ്വരൻ കൊണ്ടുപിടിച്ചു അമ്മയെക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു: 'നിങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഓർഡർ അൻ അപ്പോൾ ചെയ്തു' കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട്. നിങ്ങൾ അപ്പോൾ. മറ്റൊരാൾ കൊണ്ടുവന്നിട്ടുണ്ട് സമയം ചെയ്തു. അന്നും നമ്പർ മിസ്സിന്റെ ഓർഡറും നിങ്ങൾക്കുണ്ടെന്ന് അൻ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഏതെങ്കിലും സമയം വിട്ടുനിൽക്കാൻ സമയമില്ല. ഏതെങ്കിലും പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതിൽ വീണ്ടും അമ്മയെപ്പോഴും—പോകണം. ഇതും പറഞ്ഞു ഗോതക അയാളുടെ സ്വഭാവങ്ങൾ പെട്ടെന്നെടുക്കാൻ തുടങ്ങി.

പ്രപഞ്ചമുണ്ടായ ഉദ്യമസമാധാനം സോമൻ അമ്മയെക്കൊണ്ട്. അയാൾ ഓർഡർ ചെയ്തത് മനോഹരം അമ്മയെക്കൊണ്ട്. അപ്പോൾ സോമൻ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു. അയാൾ ഇപ്പോൾ വീക്ഷയുള്ളവനായിരിക്കുന്നു. നിശ്ചയമുള്ളവനായിരിക്കുന്നു.

മിസ്സിയിൽനിന്ന് അയാൾ പുറത്തു കടന്നു. പെട്ടെന്നു മിസ്സ് ഓർഡർ മനോഹരം അമ്മയെക്കൊണ്ട്.

കോറിയോറിൽവെച്ചു നടവർദ്ധനവുവന്നു വീണ്ടും കണ്ടെത്തി. നടവർ ഇതൊന്നെങ്കിലും പറഞ്ഞു: 'ഇന്നത്തെ കുട്ടി ഓർഡർ ചെയ്തത്. അപ്പോൾ ഗോതക നിങ്ങളെ ബിഗ്നിയ സിയിൽ നിൽക്കുന്നതായി. കണ്ടെത്താൻ വെളിപ്പിക്കണം. അന്നിട്ട് മറ്റൊരു കണ്ടെത്താൻ വെളിപ്പിക്കണം. കണ്ടെത്താൻ വെളിപ്പിക്കണം. വെളിപ്പിക്കണം.'

അന്ത്യോശ്വരൻ നയിച്ചു നടവർ കൊണ്ടുനയിച്ചു. അയാൾ പറഞ്ഞു: 'മിസ്സിയിൽനിന്നെങ്കിലും വീണ്ടും' മിസ്സി.

അനന്തനാഥൻ വരുന്നവരെ പരമേശ്വരൻ. എന്നാൽ എവിടെ സകലനരെയും പൊതുക്കെ? അവർ പൊതുക്കെത്തന്നെ.

അനന്തനാഥൻ പാർക്കിൽ സ്വന്തം വെള്ളത്തിൽ മുക്കി കഴിഞ്ഞുവെച്ചു നിന്ന് ഇളകിയതുകൊണ്ട് സോമൻ. കയ്യിൽ കഴു സമ്മാനപ്പെട്ടുകൊണ്ട്. കീഴ്ത്തിൽ ഗോതമ്പ് നൽകിയ കർമ്മം ചെയ്ത. സംസ്കരിക്കുകയും ചെയ്ത അപരനാളിൽ നിന്ന്. അയാൾക്കു മുക്കി തരികുന്ന ലെൻ. സോമൻ ഇപ്പോൾ കർമ്മം ചെയ്തതായിരുന്നു. അയാൾ അതിനുള്ള ഒരു ബിസിനസ്സ് കാരണത്തിനാണ്. പ്രതിമാസം ഒരു കർമ്മത്തിൽനിന്നുതന്നെ മറ്റും ആയിരത്തിലേറെ ഉറപ്പുക. ആനയെ മുക്കിപ്പോയി കൈനിട്ടുണ്ടു ആവശ്യമില്ല ഇനി. തനിക്കിനി ആരേയും ചെയ്തല്ലെന്ന് അയാൾ തിപതിയെ പറയും.

അയാൾ ആദ്യമായി കർമ്മത്തിൽനിന്നു തന്നെയാണ് ശുദ്ധമാർഗ്ഗം അറിയിച്ചത്. പിന്നെ സാധി നന്നെ നീട്ടി കഴിഞ്ഞുവെച്ചതാണ് ഇന്ന് വെച്ചതായ ഏതോ മറ്റ്. സോമൻ ചെയ്തതിനുള്ളതാണ് കർമ്മം തന്നെയാണ് അറിഞ്ഞിരുന്നത്.

“അപ്പോൾ നിനക്കു സ്വന്തം കർമ്മം നിൽക്കുവാനി.” കർമ്മ അഗാധമായ ആനയെത്തന്നെ പറഞ്ഞു.

ആനയെക്കൊണ്ട് ആരെയും സ്മരണയായ കർമ്മം ചെയ്ത നൽകിയ പ്രഥമപ്രവേശത്തിൽ അറിഞ്ഞുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. അവർ പറഞ്ഞു: “കർമ്മം!” സോമനെ സമ്മാനിപ്പിക്കുവാൻ അവർ കർമ്മം ചെയ്തതാണ് ആ സാധി ഉടക്കൽ ചെയ്തു. അവർ പറഞ്ഞു. “ഈ സാധിയെക്കൊണ്ടുവേണം പിറന്നാളിന്റെ പാത്രം ഉണ്ടാക്കുക.”

ഏതെങ്കിലും അടുത്ത ദിവസം അവർ പൊതുക്കെ ഏതെങ്കിലും സോമൻ വിളിച്ചു. ‘ഏതെങ്കിലും’

“എന്തുപറ്റി നിനക്കു?” എന്താണിതെന്നു ചോദിച്ചത് “ഏതെങ്കിലും തിരിച്ചുവെന്ന് തന്നെപ്പോലെ ചോദിച്ചു.

കർമ്മമാവുമ്പോൾ അയാൾ പറഞ്ഞു: “ഏതെങ്കിലും അടുത്തുണ്ട്.”

“എന്തുകൊണ്ട്?” എന്ന് സംഗതി?” കമല കാര്യത്തിന്റേതെ കറങ്ങി.

‘അതിൽ വല്ലാതെ ചളി ഏടേണ്ടി!’ സോമൻ അദ്ദേഹത്തെ സ്വന്തത്തിൽ പറഞ്ഞു. “രാവിലെ വാങ്ങിയ സമയം നല്ല ഒരു ഗിയറുള്ളതായിരുന്നു. സന്ധ്യക്ക് പെട്ടെന്നതിൽ ചളിപറ്റി. അതിൽ പലതരത്തിൽ ചളികളാണുള്ളത് ഏതെങ്കിലും അത് ഉൾക്കൊള്ളിയിട്ടുണ്ട്.”

കേവലം ഇതിനനുബന്ധം ഇങ്ങനെ സംസാരിക്കുന്നതിനായി കമല കേട്ടിട്ടില്ല. അവർ പറഞ്ഞു. ‘കയ്യിൽ നിന്ന ചളിയിൽ വീണോ? എന്താണെന്നായിത്?’

സോമൻ പറഞ്ഞു. ‘ഇതുപോലെ എന്തിനെയെങ്കിലും പറയുന്നുണ്ട്.’ കമല ഗത്യന്തരമില്ലാതെ സംഭവത്തെക്കുറിച്ചു ചോദിച്ചു.

മറ്റൊരു കാര്യത്തെ മുമ്പാകെ വെച്ചു. അതിനുള്ളിൽ സോമൻ സോമൻ ഫാക്ടറിയിലേക്കു പോയിരിക്കുന്നു ഇന്ന് തിരിച്ചുവരിച്ചു. സോമൻ ഉടനീളം ചെല്ലാതിരിക്കണമെന്നു കണ്ട് ബുദ്ധിമുട്ടി അയാളെ വിളിക്കാൻ മുറിയിൽ കയറുകയും ചെയ്തു. ‘അതിനാൽ, കേവലപ്പെടുത്തി തന്നിരിക്കുന്ന സമയം, അപ്പോഴാണ് വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന വിചാരിച്ചിരുന്നതു’.

എന്നാൽ വിളിക്കാൻ മുഖവുമായി അവർ സോമന്റെ മുറിയിൽനിന്നിറങ്ങി അതിവേഗം കമലയുടെ അരികിൽ ചെന്നു പരിശോധിക്കാൻ പറഞ്ഞു. ‘ചേച്ചി! എന്താണു കാര്യം? സോമൻ തലയിണയിൽ മുഖം പൂർത്തിയായി വീണിരിക്കുന്നു കറുപ്പുവെണ്ണ.’

കമലയുടെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. അവർ പറഞ്ഞു ‘സ്വന്തം കാലിൽ നിൽക്കാനായപ്പോൾ കട്ടൻ പെട്ടെന്ന് അമ്മയെ മാർത്താണ്ഡപ്രിയയായി കൂട്ടുന്ന തോന്നുന്നു.’ പിന്നെ സ്വല്പം എങ്കിലും ആലോചിച്ചു നിന്നശേഷം തുടർന്നു. ‘കട്ടനെ വിളിച്ചു നോക്കിപ്പിക്കണം, കാര്യത്തെക്കുറിച്ചു കറുപ്പുവെണ്ണ.’